

De Dagboeken van Lidy Haremaker

Bewerkt door Ankie

De Dagboeken van Lidy Haremaker

Inhoud

1	Introductie.....	10
2	Indië. 1921.....	11
2.1	m. 15 juli.....	11
2.2	Dinsdag 26 juli.....	11
2.3	27 juli.....	12
2.4	28 juli.....	12
2.5	5 Aug.....	12
2.6	Zaterdag 6 Aug. Donderdag 25 Aug.	13
2.7	7 sept.	14
2.8	15 September.....	16
2.9	W. 23 Nov.	17
2.10	't Is vandaag 9 Jan.,	18
2.11	11 Jan 1923. Donderdag. Holland. Den Haag.....	21
3	L. Haremaker. From the 21 st . of December, 1932.	22
3.1	London, 25 th. December.....	22
3.2	The 22 nd . of Dec.....	23
3.3	Dec. 23 rd	23
3.4	24 th . of Dec or Saturday last week.	24
3.5	25 th of December. Sunday. X- masday.	25
3.6	Monday the 26 th	26
3.7	Tuesday the 27 th	26
3.8	Wednesday the 28 th	26
3.9	Thursday the 29 th	26
3.10	Friday, the 30 th	27
3.11	Saturday the 31th., being New Year's Eve.....	27
3.12	Sunday, January the 1 st 1933.....	27
3.13	Monday the 2 nd	27
3.14	Tuesday the 3 rd	27
3.15	4 Jan. 1933. Wednesday.....	28
3.16	Jan.5 th . Thursday.....	28
3.17	Friday:.....	29
3.18	Jan. 7 th	29
3.19	Sunday Jan. the 8 th	29
3.20	Monday, the 9 th	29
3.21	Tuesday 10 th Jan. (this was Tuesday the 3 rd .).....	30
3.22	Wednesday 11 Jan.....	30
3.23	Thursday-.....	30
3.24	Monday 16 th	31
3.25	Tuesday 17 th	31
3.26	Wednesday 18 th	31
3.27	Thursday 19 th	32
3.28	Friday 20 th	32
3.29	Saturday 21 st	33
3.30	Sunday 22 nd	33
3.31	Monday 23 rd	33
3.32	Tuesday 24 th	34
3.33	Wednesday the 25 th	34

De Dagboeken van Lidy Haremaker

3.34	Thursday the 26 th	34
3.35	Saturday 28.....	35
3.36	Sunday 30 th	35
4	NEDERLAND 1944.....	36
4.1	5 September 1944.....	36
4.2	6.9.....	37
4.3	7. Sept. 1944.....	38
4.4	9 Sept.....	38
4.5	Zondag 10 Sept.- 11 Sept.....	39
4.6	Maandag 11.....	40
4.7	14.9. Gisteren Donderdag;.....	40
4.8	16.9.....	41
4.9	Zondag 17 Sept.....	41
4.10	18 Sept.....	42
4.11	19/20 Sept.....	42
4.12	22.....	43
4.13	23.....	43
4.14	23. Zaterdag.....	43
4.15	24. Zondag.....	44
4.16	26.....	44
4.17	27.....	44
4.18	28.9.....	45
4.19	29.44.....	45
4.20	30.....	45
4.21	1.10.....	46
4.22	2.10.....	46
4.23	3.10.....	46
4.24	4.10.....	46
4.25	5.....	47
4.26	6.....	47
4.27	7.....	47
4.28	8.10.....	47
4.29	9.10.....	48
4.30	10.10.44. Dinsdag.....	48
4.31	11 oct. Woensdag.....	49
4.32	12.....	49
4.33	13.....	50
4.34	14.....	50
4.35	15.10.....	50
4.36	15 Oct. Zondag.....	51
4.37	16.10.....	51
4.38	Dinsdag 17 Oct.....	51
4.39	18.10.....	52
4.40	19.Oct. Donderdag.....	52
4.41	20.....	52
4.42	21.....	52
4.43	Zondag 22 October.....	53
4.44	23 Maandag.....	54
4.45	24. Dinsdag.....	54
4.46	25 Oct. Woensdag.....	54
4.47	26.10.....	54

De Dagboeken van Lidy Haremaker

4.48	27.	54
4.49	28. Zaterdag.	55
4.50	29. Zondag.	55
4.51	30. Maandag.	55
4.52	31.	55
4.53	1 Nov.	55
4.54	2 Nov.	56
4.55	3.	56
4.56	4.	56
4.57	5 Nov.	57
4.58	6 Nov. Dinsdag.	58
4.59	8.11. Woensdag.	58
4.60	9.11.	59
4.61	10.11.	59
4.62	11.11.	59
4.63	12.11. Zondag.	59
4.64	13.11.	59
4.65	14.11.	60
4.66	15.11.	60
4.67	16.	60
4.68	17.	60
4.69	18. Zat.	60
4.70	19.	61
4.71	20. Maandag.	61
4.72	21 Nov. Don.	61
4.73	22.11. Woensdag.	63
4.74	23.11. Dond.	63
4.75	24.11.	64
4.76	25.11. Zaterdag.	64
4.77	26.11.	66
4.78	27.11.	66
4.79	28.11 Dinsdag.	66
4.80	29.11. Woensdag.	66
4.81	30.11. Donderdag.	66
4.82	2. Dec. Zaterdag.	67
4.83	3 Dec. Rustige Zondag.	67
4.84	4.12.	67
4.85	5.	67
4.86	6 Dec.	69
4.87	7.12. Donderdag. Het is alweer Zaterdag.	69
4.88	8.12.	69
4.89	9.12.	70
4.90	10.12. Een emotionele Zondag.	70
4.91	11.12.	70
4.92	12.12.	71
4.93	13.12.	71
4.94	14.12.	71
4.95	15.	72
4.96	16. Zat.	72
4.97	17. Zondag.	72
4.98	18.	73

De Dagboeken van Lidy Haremaker

4.99	19.	73
4.100	20.	73
4.101	21.	73
4.102	23.	73
4.103	24.	74
4.104	25.	74
4.105	31 Jan. 45.	74
4.106	1 Febr.	75
4.107	8.2.	76
4.108	8.2. 'sAvonds.	78
4.109	9.2.	79
4.110	11 Febr. Zondag.	80
4.111	12 Febr. Maandag.	80
4.112	13.	80
4.113	14.	81
4.114	15. Dond.	82
4.115	16.2.	82
4.116	17. Zaterdag.	83
4.117	18. Vandaag Zondag.	84
4.118	19.	84
4.119	20,	85
4.120	21.	85
4.121	22.	85
4.122	23.	86
4.123	24.	87
4.124	25 Febr. Zondagochtend.	88
4.125	25.	89
4.126	27.	89
4.127	28.	89
4.128	1 Mrt.	90
4.129	2 Mrt.	90
4.130	3 Mrt.	91
4.131	4.3.45. Zondag.	92
4.132	5.	92
4.133	6 Mrt.	93
4.134	7 Mrt. Woensdag.	94
4.135	8 Mrt.	94
4.136	9.3.45.	95
4.137	11. Zondagavond.	95
4.138	12.	96
4.139	13.	96
4.140	14.3. Woensdag.	97
4.141	15.3.	98
4.142	16.	98
4.143	17.	98
4.144	18.	100
4.145	19.3.	101
4.146	20.3.	101
4.147	21.3.	101
4.148	22.3.	102
4.149	24.3.	102

De Dagboeken van Lidy Haremaker

4.150	25.3. Zondag.	103
4.151	26.	103
4.152	27.3.	104
4.153	28.3.	104
4.154	29.3.	105
4.155	30.3. Goede vrijdag.	105
4.156	31. Mrt.	106
4.157	1 April.	107
4.158	2.4.	108
4.159	3.4.	108
4.160	4 April.	109
4.161	5.4.	110
4.162	6.4.	111
4.163	7.4.	112
4.164	8.	112
4.165	9.4.	112
4.166	10.4.	113
4.167	11.4.	113
4.168	12.4.	114
4.169	13.	114
4.170	14.4.	114
4.171	15 April.	115
4.172	16.4.	116
4.173	17.4.	117
4.174	18.4.	117
4.175	19.4.	118
4.176	20.	118
4.177	21. Zat.	119
4.178	22.4.	119
4.179	23.4.	120
4.180	24.	120
4.181	25.	121
4.182	27.	121
4.183	28. April 1945!!	122
4.184	29.4. Zondag.	123
4.185	30.4.	125
4.186	1 Mei.	125
4.187	2 Mei.	126
4.188	3 Mei.	127
4.189	4 Mei.	127
5	Bevrijding	129
5.1	5 Mei. 's Avonds 10.30.	129
5.2	6.5. Zondag.	130
5.3	7 Mei.	131
5.4	8.5.	131
5.5	10 Mei 1945.	132
5.6	10 Mei, vandaag dan.	133
5.7	11 Mei.	133
5.8	12. Zaterdag.	134
5.9	13 Mei. Zondag.	134
5.10	14 Mei 1945.	136

De Dagboeken van Lidy Haremaker

5.11	15 Mei.....	136
5.12	16.5.	137
5.13	17.5. Donderdag.....	137
5.14	21.5. (29.5. Wachtend op Leslie).....	138
5.15	21 Dinsdag.	140
5.16	22 Woensdag.	140
5.17	23 Mei. Donderdag.....	140
5.18	24 Mei. Vrijdag.....	140
5.19	25 Mei. Zondag.....	140
5.20	26 Maandag.....	141
5.21	27 Dinsdag.	141
5.22	29	142
5.23	1 Juni.....	142
5.24	2 Juni. Zaterdag.....	142
5.25	3.6. Zondag.	143
5.26	4.	143
5.27	5.	143
5.28	20.6.	144
5.29	20.6.(?)	144
5.30	Donderdag de 21ste.....	145
5.31	24.	146
5.32	25. Maandag.....	146
5.33	26. Dinsdag.	147
5.34	27.	147
5.35	28. Donderdag.....	147
5.36	29 Vrijdag.	148
5.37	30 Zaterdag.	148
5.38	1 st . J. Zondag.....	149
5.39	2 Juli.	149
5.40	3 Juli. Dinsdag.....	149
5.41	4. Woensdag.	149
5.42	5. Dond.....	150
5.43	6.	150
5.44	7.7.	151
5.45	8. Zondag.	152
5.46	9. Maandag.....	152
5.47	10.	153
5.48	11. Woensdag.	153
5.49	12. Donderdag.....	153
5.50	13. Vrijdag.	153
5.51	14.	154
5.52	15. Zondag.	154
5.53	16. Maandag.....	154
5.54	17.	155
5.55	18.	156
5.56	19.	156
5.57	20. Vrijdag.	156
5.58	21. Zaterdag.	157
5.59	22.7. Zondag.	157
5.60	23. Maandag.....	158
5.61	24. Dinsdag.	158

De Dagboeken van Lidy Haremaker

5.62	25. Woensdag.	158
5.63	26. Donderdag.....	159
5.64	27.	159
5.65	28.	159
5.66	29. Zondag.	160
5.67	30. Vandaag Maandag.	160
5.68	31 Juli. Dinsdagavond 11.15.	160
5.69	31.	161
5.70	1.8.	161
5.71	6.8.	163
5.72	7.	163
5.73	6.	163
5.74	7.	163
5.75	8.	163
5.76	9.	164
5.77	10. Vrijdag.	164
5.78	Zondag 9.9. 1945. (Leslie 5).....	165
5.79	30.	166
5.80	31 Aug.	166
5.81	11.9.	166
5.82	1 Sept.	167
5.83	2 Sept. Geschreven 15 Sept. op Zaterdagavond.....	168
5.84	16 Sept.	169
5.85	3 rd . Written Sunday 16 Sept.....	172
5.86	4.9. Tuesday it was- today still Sunday the 16 th	173
5.87	4.10.	173
5.88	7.10.	174
5.89	5.9.	175
5.90	6.9.	175
5.91	7 Sept.	176
5.92	8.9.	177
5.93	9.9.	177
5.94	10.9.	177
5.95	11.9. Tuesday.....	177
5.96	12.9. Wednesday.....	177
5.97	Geschreven 12 Okt.....	177
5.98	15.9.	178
5.99	18.9.	178
5.100	23.9.	179
5.101	25.9.	179
5.102	26.9.	179
5.103	28.9.	179
5.104	29.9.	179
5.105	30.9.	180
5.106	1 Okt.....	180
5.107	24.10.	181
5.108	Dagboek 5.....	181
5.109	3.10.	181
5.110	6.Oct.....	182
5.111	7 Oct.....	182
5.112	8 Oct.....	182

De Dagboeken van Lidy Haremaker

5.113	13.	183
5.114	14 Oct. Zondag	183
5.115	20.	183
5.116	23.	184
5.117	26.	184
5.118	28. Zondagavond	184
5.119	29.	185
5.120	30.	185
5.121	31.10.	187
5.122	1 Nov.	187
5.123	2 Nov. Vrijdag	187
5.124	3 Nov.	188
5.125	4. Nov.	188
5.126	5 Nov.	188
5.127	6.11.	188
5.128	7.11.	188
5.129	8.11.	189
5.130	9.11.	189
5.131	10.11.	189
5.132	11.	190
5.133	13. Dinsdag	191
5.134	14.11. Woensdag	191
5.135	15.	191
5.136	16.	192
5.137	17 Nov.	192
5.138	18.	193
5.139	19.	193
5.140	20.	193
5.141	21.	193
5.142	22.	194
5.143	23.	194
5.144	24.	194
5.145	25. Zondag	194
5.146	26. Maandag	194
5.147	27.	195
5.148	28.	195
5.149	29. Donderdag	195
5.150	30.	195
5.151	1 Dec. 1945	195
5.152	2.12. Zondag	195
5.153	3.	196
5.154	4.	196
5.155	5.	196
6	Appendices	197
6.1	Kalender 1921	197
6.2	Kalender 1922	198
6.3	Kalender 1932	199
6.4	Kalender 1933	200
6.5	Kalender 1944	201
6.6	Kalender 1945	202

1 Introductie

Algemene kennisgeving

Heden overleed op reis in Duitsland onze zuster, schoonzuster en tante

ALIDA CAROLINE HAREMAKER

oud-lerares Engels
29 september 1905 2 juli 1984

Oosterbeek:
A. Haremaker

Amersfoort:
E. A. Haremaker-
van Halteren
Neven en nichten

Alkmaar, 2 juli 1984

Correspondentie-adres:
R. N. van Weezenbeek,
Torenweg 14,
3235 NS Rockanje

De overledene is opgebaard in de rouwkamer, Burg. van Karnebeeklaan 13 te 's-Gravenhage; aldaar geen bezoek.

De teraardebestelling zal plaats hebben vrijdag 6 juli om 11 uur op de Algemene Begraafplaats "Westduin", Ockenburghstraat 27, Loosduinen.

Zoals de overlijdensadvertentie laat zien, leefde Lidy Haremaker van 1905-09-29 tot 1984-07-02. Tijdens de tweede wereldoorlog woonde zij met haar ouders en haar in Den Haag aan de Laan van Meerdervoort. De dagboeken kwamen in ons bezit doordat mijn moeder in haar laatste jaren erg bezig was met het uitzoeken van de voorgeschiedenis van haar familie. Ze kwam in contact met de familie van Weezenbeek die de dagboeken aan mijn moeder gaven. Lidy is namelijk een nicht van mijn moeder. De grootmoeder van mijn moeder is ook de grootmoeder van Lidy. Ze hebben echter wel verschillende grootvaders omdat de grootmoeder twee maal was getrouwd. Mijn moeder heeft inmiddels alzheimer en ik kreeg de dagboeken van mijn vader. Mijn vrouw Ankie is een boekenliefhebster en met de dagboeken thuis gekomen begon ze er nieuwsgierig in te lezen. Ze was vrijwel direct geboeid door de persoon Lidy en heeft de dagboeken helemaal gelezen, overgeschreven en op de computer ingetypt. Daardoor hebben we de dagboeken nu ook digitaal. Het Handschrift van Lidy is niet bepaald gemakkelijk leesbaar dus het is een hele klus geweest om het te digitaliseren. Een aantal woorden (vooral Namen) zijn nog altijd niet duidelijk en zijn aangegeven met (?). Ook zijn hier en daar wat dingen anders verwoord.

Frank Philipse
2006-12-15

2 Indië. 1921.

2.1 m. 15 juli,

Vandaag zal ik mijn dagboek beginnen, onder Duitsch natuurlijk. Vanochtend bijna te laat gekomen, maar dat komt beslist door mijn horloge. W. en ik waren per slot van rekening toch nog te vroeg want er was niemand anders dan Raanegak v.d. klas, (en die telt niet). We hadden een afschuwelijk saai uur met wiskunde, hij is oa naar Geroet geweest en moet met zijn motor met z. op een helling van 35 gr.. Daarna kregen we een interessante ! les over het weer van Chablekrem- Mechanica- sommen- Nuyr. onhebbelijker dan ooit.

2.2 Dinsdag 26 juli.

Gisteren had ik geen tijd om verder te schrijven. Deze week ben ik van plan om het over alle lesuren te hebben en de volgende weken alleen maar wanneer er wat bijzonders is geweest. Na mechanica dan, hadden we Duitsch, het bewuste uur, waarin we begonnen zijn, maar Wes en ik hadden zoo'n pret en waren zoo verdiept hierin, dat we in de vijf minuten alle woordjes en de rest van de thema van Fr. moesten overschrijven terwijl we onder de les, zoo nu en dan maar eens vriendelijk grinnikten, om hem te overtuigen dat we toch vooral goed bij zijn les waren. - Fransch- snert. v. Lummel bij Natuurkunde- leuk, en scheikunde zanikte Nrohremrehes, meer dan ooit.

Thuis- een beetje genaaid aan Annie's kraag- beetje huiswerk, idem, tekening Ressor(?), met verschrikkelijk dikke inkt zoodat er niet veel van terecht kwam, zonde, boodschappendag, toen Mevr. D. kwam, die haar auto had verkocht en in die van Mr. en Mevr. Bijls kwam aanzetten en ons daarna naar de schoenenchinees en naar Rassar Beroe (satijn voor tante Marie) heeft gebracht. Wel vriendelijk van haar! Auto van Mevr. Bijls- echt leuk, net een kamertje van binnen, een soort trouwkoetsje vond Ma.

Vandaag,- Nrohremrehes zeurde, van het laatste vergeten wat op te schrijven - ik sliep bijna. Engelsch Rejtop - Lijntekenen. R. half uitgelachen omdat hij MIJ wat over zijn meetkundeconstructies vroeg. Hij grinnikte en zei later; "Hi-hi, niets voor jou he?", waarop ik gehoorzaam "Nee, Mijnheer" zei. Mendel prettig - Jacob van Maerland - mierenhersenen- speekselklier – bever + blaadjes; tegen oogziekte. Nat. - en tot besluit Raanegek, die het leuk vindt bataljonscommandant van een bataljon met muziek te zijn en in Haarlem de tram, rijtuigen en auto's voor hem stil te doen staan, leukste tijd van zijn leven - ik feliciteer hem - echte patser. Dit heb ik van middag in bed geschreven. Ik heb nog vergeten te vertellen, dat Mevr M. Wen en ik echte "schapen" vond, omdat wij zoo zaten te gieren, om de verliefdheid van Nohremseres, die ik op straat heb zien vrijen, en die zoo verlegen was, dat hij niet groette en dadelijk een andere kant opkeek, waardoor ik hem dadelijk aan zijn kindersnoet herkende. Thuis vinden ze me een echte blaag van 15, dat moet je toch ook wel eens wezen. - A. heeft vandaag een kwartier opgezeten naast haar bed en gisteren brood met rookvlees gegeten.

2.3 27 juli.

Vandaag is er heelemaal niets op school geweest. Fransch was wel leuk vandaag en dan, Geschiedenis, Engelsch, Plantkunde (heb ik lekker zaadjes gegapt). (Stereo) Wiskunde en Natuurk.. Mevr. D. vertelde gisteren, Jeantje was zoo grappig, ze had wat aan Paatje verklapt, een geheimpje, en toen was hij woedend geworden. Tot troost blijkbaar zei Jeantje: "Och lidy, stil maar, paatje begreep er toch niets van, mannen zijn zoo dom!" Mevr. begreep niet, hoe ze er aan kwam. Ze zal het wel van 't een of ander groot mensch hebben.

2.4 28 juli.

Vanochtend kregen we eerst Raanijsk, toen Aardrijkskunde, er kwam een joch uit de eerste opdagen, die te laat was, met een zwaai de deur open maakte; "Oh, pardon mijnheer!" zei en verdween. De jongens die allemaal op de achterste rij waren gekropen, moesten op hun plaats terug. Eerst werd onderzocht of Schols op zijn plaats zat. Nee, de bank was te klein, daarom was hij achteruit gegaan. "Egmond Schols zit op mijn plaats". Dr.. en Jos ook op hun plaats. Kip was deze keer ook stout geweest. Ja! zei M. Gisteren was de Dir. opeens binnengekomen en had er een paar mee genomen omdat ze niet op hun plaats zaten. Johan, die zich koest gehouden had, vloog, zoo hard als hij kon, drie plaatsen vooruit.

Scheikunde proefwerk gemeen lastig. Van dat... zoo goed als nooit iets geleerd, als ik wat deed, dan van het vorige jaar repeteeren, enfin, niemand verwacht meer dan een mooie ronde 3. Dat is een troost. Toen Mendel; Jacob v. Maerland, didactische gedichten. Een man met twee meisjes in een bootje. Een kind hield hij van, van het andere niet, maar die hield veel van hem - bootje slaat om - wie moet hij nu redden. Alleen de man kon maar zwemmen. Alledrie kalmpjes laten zwemmen in het water, zei Johan. Ik had dat gedacht maar niet gezegd, kan je moeilijk als meisje. Dat antwoord kreeg hij en op Soer, en op S... en op P... in aale 4 klassen opnieuw te hooren.

Mendel - reuze pret, toen meisjes raden - Clara: "Nou, de eene, waarvan hij hield, buiten het water houden en vragen of ze wou of niet; niet, dan d'r maar weer onder." Mendel verschrikkelijk lachen, rood als een pioen.
Cosmographie.

2.5 5 Aug.

Ik dacht de vorige week er maar mee uit te scheiden, maar het is toch eigenlijk wel leuk voor later.

Donderdag's avonds kwamen mijnheer en mevrouw Mans, pa was uit, dus mochten we een heelen tijd voor zitten. Het was erg leuk met hun verhalen over Frits en Dik en Holland. Ik wou dat we er ook al waren. Ik verlang erg naar allen uit Holland zelf. Anke is er nu ook al. Die arme Tilly is op een Eng. boot (ik geloof op die van Timmer) vooruit. Verleden Zaterdag heeft Russer het over de Egypt. kr... gehad, hebben verder Duitsch gehad, waaronder Verbeek opmerkte, dat ik op stel en sprong zat om naar Gina te verhuizen. (De anderen hadden zoowat allemaal al een buurman). En daarna Mechanica, (Braam en Drop, stoel en lineaal), daarna Gonio en Natuurkunde. Zondag weet ik niet meer wat ik uitgevoerd heb. Maandag hebben we wat op school zitten hangen en Dinsdag heerlijk vrij.

De Dagboeken van Lidy Haremaker

's Avonds naar "Een ideaal Echtgenoot" en Pa diner bij Versteegh voor het 20 jaar officier zijn. Pa was waarachtig om half 2 thuis, wij om kwart voor drie. Na het tweede bedrijf hoorde ik iemand die voor me zat fluisteren dat het half een was. Moeder hoorde 't gelukkig niet, anders waren we wel naar huis gegaan en daar had ik niets geen zin in. Vlak voor 't naar huis gaan een reuze bui, maar 't was gelukkig droog toen het uit was. Onderweg vertelde ik Maatje, dat ik "geloofde" dat het erg laat was, misschien wel drie uur. Enfin, per slot van rekening lag ik er om drie uur in.

Maandag, voor het eerst gaan korfballen, fijn gewoon. Ik heb me Donderdag onder kattegezag opgegeven bij Mary G, dat ik voorgoed kom.

Woensdag hebben we heel wat van v. Lummel te hooren gehad, wij meisjes dan, in 't bijzonder Johan voor het bord, meisje te hulp; mannen meer waard dan een vrouw, dat geklets van de leeraren hier, daarover. Toen later Clara - mannen stom - niets aan hun verstand, kunnen brengen. Dat kwam, volgens Lummel, omdat ze zoo knap waren dat er hun niets meer aan het verstand te brengen was. Hij is ook niet gauw om een antwoord verlegen en daarna grinnikend; "Jullie hebben wat te hooren gekregen, gisterenavond, als ik daar nog aan denk."

Gisteren De Bruin "zeer belangstellend" geïnformeerd naar Annie en gisteren avond Mr. & Mevr. Y de Sch. hier, echt leuk.

Vanochtend Vrijdag ben ik onder het zwaaien tusschen de banken languit gerold. Eerst niets geen pijn, maar nu voel ik mijn rug nogal. Vanmiddag korfballen, morgen proefwerk Duitsch. (gelukkig maar 3 thema's), dus weer werk aan de winkel.

Vanochtend jongens te laat van de klas van Potjers, onder Groen (ik snap niks van boekhouden), de Dirk daarover en daarna jaarlijksch program, met een hoop nieuwigheidjes, heeft Dirk zelf uit Holland meegebracht. In de eerste, lekkertjes die lui, geen Engelsch en 7 uur wiskunde.

2.6 Zaterdag 6 Aug. Donderdag 25 Aug.

't Is een heele tijd geleden, dat ik hierin geschreven heb, maar ik ben zoo bang, nu ik weer bij Annie op de kamer slaap (die ondertusschen van Maandag af weer de heele dag op school zit), dat ze hetzullen merken, waarop ik niets gesteld ben. Den vorigen week Dinsdag zijn we naar de "Vestaalsche Maagd" geweest, natuurlijk weer een slechte keus, al kunnen ze er niets aan doen. En toen Zaterdag naar de Dvorak avond, waar heel mooi viool is gespeeld en gezongen door Fuchter, die lamme vent. We hadden mooie plaatsen, bij de familie Daam, op de derde rij, met Gina. Ik had er een mooi uitzicht op de bloemetjes van de japon van Potjer en daarvoor op de mooi laag gedecolleteerde rij van Mevr. D. Ik had er het ongeluk naar die zanger erg goed te kijken en op te merken dat het jonge mensch een gezicht had om op te schieten, toen die me opeens in de gaten kreeg en bijna telkens op het laatst weer naar mij keek. En later in de zaal, waar we vlak bij de vleugel zaten, toen gaf hij zoogenaamde cabaretliedjes, niks verlegen. Iedereen keek natuurlijk naar hem, en ik ook en ik lachte zoo'n beetje, toen hij opeens naar ons tafeltje liep en zijn hand op moeders stoel legde. Zoo'n vent! Toen we weggingen (Ik heb toen voor het eerst een likeurtje gekregen, van Mevr. Daam, lekker, Marasquino. Maatje beweerde, dat ik er van ging huilen), toen stond hij aan de deur en keek me zoo onhebbelijk aan, ik had echt het land, daarna in de gang, inplaats van dat hij door de zaal ging, liep hij vlak achter ons. Ik had echt het land. Toen den volgenden avond zijn we naar de soos geweest, ik had niets geen zin, ik zou toch niet dansen maar ik heb het nog nooit zooveel gedaan, eerst met Lidy D., toen kwam Jan Op. aanzetten. Hij danste iets

De Dagboeken van Lidy Haremaker

beter dan vroeger. Pas later vroeg hij Annie, maar die mocht nog niet (het was haar eerste keer, dat zij uitging) en toen heeft hij mij een extra dansje gegeven. Daarna vroeg Mr. v.d. Pol me een dans, ongelukkig een foxtrot, die ik al 4 jaar niet gedanst heb, en dan nog wel b..., ik bracht er dan ook niet veel van terecht. Maatje wou vroeg naar bed, want Moeder wou in de naavond naar de "Dollar Princess" (wat heel mooi was), maar ik wou niet, dat sprak vanzelf. Ik vond het zoo leuk, en mr. van Maurik, die vond alles even erg, hij was stomverbaasd bij het hooren dat ik pas 15 was en natuurlijk het heele gezelschap ook, vond het eenvoudig niet te pas komen voor me om alleen met Annie en Dik naar huis te gaan en Moeder in de soos te laten blijven eten. Hij vond het erg "stout" dat ik de rest van Mechanica best onder schooltijd kon leeren. Ik vond hem niks aardig, al merkte ik wel dat hij me voor de gek hield. Er werd afgesproken dat we allemaal, behalve pa dan, onder de volgende dans naar huis zouden gaan. Daar klok de muziek en opeens stond Mr. van Maurik op en: "Mag ik deze dans van je hebben?". Ik eerst erg verbaasd, maar toen reuze pret, en Maatje moest blijven zitten. Aan het eind zoowat stapte Maatje op en toen vroeg ik hem of we maar uit zouden scheiden, wat hij goed vond. Toen bedankte hij me n.b. voor de dans, waarop ik natuurlijk Mr. v.M. erg hartelijk bedankte. Hij bracht me netjes naar buiten, in een woord; ik vond hem opeens erg aardig.

Dit is het verslag van alle pretjes, de laatste tijd, het lijkt wel of ik een reuze mondaine jonge juffrouw ben, maar ik ben ook zoo lang niet uit geweest.

Vorige Zaterdag hebben we Russer uitgeteekend of liever getracht hem uit te teekenen. Ik heb me opgegeven voor zijn zangkoor, het zal wel leuk zijn en Zaterdag gaan we voor het eerst naar de Jongelieden Vereeniging. Morgen voor het eerst naar het zangkoor.

Vanochtend Young (?) zoo schattig tegen Annie, die idioot, ik hikte gewoon van het lachen achter mijn hand. Opeens, midden onder de les, zegt hij buitengewoon plechtstatig, (onderwijl is tie bij Annie aangeland. Hij had eerst gevraagd waarom zij naast me zat, of ze haar boek had vergeten. Maar we hadden samen een boek) - Oh, woon je bij haar! - Nee, we waren zusjes, zei Ida, ofwel "zusters" volgens Johan). Toen opeens dan, hij kwam zeker tot de ontdekking dat zij dat zieke meisje was: "Hoe is het nu met Jou? Meisje, weer heelemaal in orde? Ben je niet erg moe als je uit school komt? Als je iets niet weet, kom dan maar bij me vragen." En onder Cosmo, omdat het horretje achter hem openstond (een mop van hem natuurlijk).

2.7 7 sept.

He, 't Is alweer zoo'n tijd geleden dat ik wat geschreven heb, maar het gaat vrij lastig te zorgen dat je niet bemerkt wordt, nu is Annie weer in de heilige overtuiging dat ik Beschr. Meetkunde vraagstukken zit te fabricereen. Maar laat ik nu maar eens mijn verhaal voortzetten.

De Vrijdag volgende op de laatste D, waarover ik 't gehad heb, hebben we onze eerste zangles gehad, het was erg leuk. Ik ben erna met Gien meegeweest naar de THS. N.b. had ik de derde stem gezongen, omdat ik dacht er niet bij te kunnen, maar ik moest toch nogal in mijn strot zingen, zoodat ik een klein beetje keelpijn ervan had en na afloop, of liever, toen ik thuis kwam, van Gina vandaan, heb ik gevraagd maar bij de 2e stem te mogen. Thuis komende vond ik Mevr. Daam, zoover ik me herinner in een roze toilet, maar dat weet ik toch niet goed meer. Den volgenden dag, Zaterdag dus, proefwerk Gonio, haast niets van terecht gebracht, ik had immers geen oefening door dat idiote lesgeven van Raany, en dacht aan een 1, maar heb een 4 gekregen.

De Dagboeken van Lidy Haremaker

Hij kon voor zijn fatsoen zeker niet minder geven. 't Was nog mooi. Frans en Johan hadden een 5, de rest, zelfs Schols, minder.

's Avonds naar de Jonglieden - Ver. van Teekenles vandaan (ik had me ondertusschen dood gegergd aan mijn tekening van Puk, de teekenjongen raadde me zelfs aan er onder te zetten; "Hij slaapt niet").

Nogal geestig van hem, had ik niet achter het jongmensch gezocht. Ik landde (dan op mijn fiets (zonder lantaarn moet ik erbij vermelden, want door de gevolgen van dien avond is hij (lantaarn) eergister (Maandag) in orde gebracht en nu brandt hij zoo fijn, dat hij, toen - ie uit dat dingetje voor aan 't stuur hipte, - zeker een beetje beroerd van de pas opgedane ervaring van de gladheid van de Bandoengse wegen - en op de weg straal door bleef branden), bij de Theosofische Loge aan. (Dit is een zin als van Hildebrand geweest, alleen niet zoo mooi, vrees ik. Johan zou zeggen; "He - he" Daar zag ik geen kip, ik durfde dus ook niet binnengaan, ik ben toen naar Mevr. D. gefietst, Emmy Siebrugh opgebeld, die wel geloofde dat Zus naar de Jonglieden Ver. was en ze geloofde bovendien dat het in de St. Jans Loge was. En nou kan ik niet meer schrijven want mijn potlood is al te stom(?). Ik vind dat ik een omslachtige klets ben.

Nu heb ik een puntje, zoo fijn, zoo fijn! Ik ging toen maar op stap, ik kon niet fietsen want er zijn daar al te veel agentjes of te wel tankep njamoeks naar mijn zin. Ze waren natuurlijk al begonnen, maar gelukkig zag ik daar wel een kip (Schuitenvoerder kwam net ook aan). Ik ben toen met hem naar binnen gegaan. Ik zei al tegen hem dat ik als de dood zoo verlegen was, tot zijn groote plezier, maar ik vond het toen ook verschrikkelijk. Mevrouw Marinus kwam dadelijk naar me toe. Ze was erg aardig, ik heb verder naast haar gezeten, gedurende de voorstelling. (Piano met zingen van Mies Scholte en nog een voordracht Koppensnellersfee - pauze - voordracht Annie Blitz (Er zijn oogenblikken in het leven van een vrouw...), 2 muziekstukjes van Verduyn Dunell (piano) met Anbers (cello) werkelijk wel mooi-dansen natuurlijk). Toen terug op de fiets naar huis, zonder lantaarn, Maatje misgelopen, weer terug tegen 10 - en en Maatje ontmoet op Oostende... en de rest zal ik nog wel onthouden.

Maandag - op school - Kagenaar - proefwerk terug voor les van Mej. Potjer, - geklaagd, hij de kinderen op zijn hand natuurlijk - hij - he, zoo'n lastig mensch, volgende keer doe ik het weer - hij op hooge poten naar de Dir. (hij heeft hooge poten) - wij konden hooren wat hij zei, gingen langs hem naar Aardrijkskunde. Volgende dag had hij weer wat misselijks, 't een of ander verhaaltje natuurlijk. Laat ik nou maar over hem uitscheiden. Vrijdag weer zingen - 2e stem, kon alles halen, erg leuk. De vorige Vr. had Tjerk beweerd dat ik wel diep gezonken was (3e stem). Zondag naar Mevr. D. was gewoon, Lidy nog wat landerig. Young laatst in een gesprek met Annie weer: "Hoe is het nou met jou, meisje?", en gisteren, toen ze op haar karretje wachtte: Hij: "Laten ze jou nou maar heel alleen, op die groote HBS Verlaat iedereen je nou?" Gien en ik zaten maar te grinniken, ze had gezegd - wat zit hij met Argusoogjes te kijken, ik verstond ongezogen, tot onze groote hilariteit en dat zaten we weer met vingertaal te praten. Het werd hoe langer hoe onbegrijpelijker voor Groen. Op het laatst kwam hij bij me kijken en vroeg of er misschien wat in dat zakje zat (zak van mijn jurk, zoo plat als een dubbeltje) en wij begonnen hoe langer hoe harder te lachen. Zonde eigenlijk, dat ik dat niet dadelijk heb opgeschreven, ik zou er een mooi verhaal van hebben kunnen samenflansen.

Dinsdag met Mr. en Mevr. Russer naar Themesson (?) geweest. Mevr. zat alleen, en met Nannie ik achter haar, later kwam Mevr. Bart. De kinderen waren misselijk, ik zat naast Frans, geen woord tegen me gezegd - zaten natuurlijk, Ida ook met hun

De Dagboeken van Lidy Haremaker

buurmann te ginnegappen. Wat heb je toch een wanhopige boel op te schrijven van zoo'n veertien dagen. Telkens schiet je weer wat te binnen.

Vanochtend briefkaarten uit Brussel van de tante's. Ben bezig aan een jasje voor onze aanstaande neef, benieuwd wanneer hij geboren wordt. Deze Zondag, Anke jarig - ik ben nu toch benieuwd naar haar eerste brief. Ik wou dat ik ook al in Holland zat.

Nu weet ik op het oogenblik toch bijna niets meer.

Han kwam Zondag - Mevr. Maur... in Bogerg... gesproken – Zaterdag - had 't heelemaal vergeten. Ze had erg medelijden met Dik, die zoolang had gewacht en met Han, die nog gevraagd had mee te mogen, maar hij moest slapen, en Mevr. kwam pas om 10 uur thuis.

Kaq. heeft gisteren zulke fijne verhaaltjes verteld aan ons - repetitie's klachten van anderen - hij briefje aan hoofdofficier gestuurd, dat hij zijn proefweken weer was begonnen en of die mijnheer het werk wilde nakijken. Wat schofterig van zoo'n vent. Met boekhouden verleden Vrijdag ook weer zoo dol. Zat naast Gien - ging terug naar mijn bank voor een potlood, hij keek opeens om, zag me - en vroeg of ik weer terug was gekomen. Ja, voor eventjes, zei ik. Hij lachte toen heel lief, keek op zijn horloge, hoe laat het al was. Toen hij weer schreef op het bord, zat ik natuurlijk weer naast mijn waarde vriendin. 't Is eigenlijk om je een ongeluk te lachen. Bij Jel in de 5e hebben ze proefwerk van hem gehad. Om te kunnen spieken zei ze: "He, mijnheer, lach nou eens, dan hebt U zulke aardige kuiltjes in Uw wangen", waarop hij van verlegenheid achter in de klas vloog, om zijn lachen te verbergen, en dan gingen ze natuurlijk spieken. Als hij even later terugkwam zeiden ze weer: "Toe, mijnheer, lach nou eens!"

Young hebben ze gevraagd wat liefhebben en we....

Nu schei ik er voor vandaag mee uit, - ik hoor lawaai, en zal de rest maar uitstellen, misschien tot Vr. dan hebben we het proefwerk, niet van Kagenaar, 's middags lekker uit, bovendien hebben we dan 's morgens Groen, en zal ik zeker wel nieuwtjes hebben, die dan kerschvers opgeschreven kunnen worden, die rommel van daarnet is anders een ratjetoe van herinneringen.

2.8 15 September.

En Vrijdag is het er toch niet van gekomen. We hebben veel pret gehad onder Groen, dat weet ik wel, maar anders ook niet. Gisteren was het weer gezeur onder Kagenaar, nadat hij proefwerk had teruggegeven. Hij trekt er altijd cijfers af, voor bijzonderheden bij de sommen die hij na het proefwerk pas vertelt en die wij dan over het hoofd hebben gezien, en gisteravond!

Wat ben ik toch kwaad geweest en teleurgesteld. Bij die lezing van Ir. Kooyker. Heelemaal in mijn eentje, voor de helft van onze klas, scheikunde te leren, naast een broeiende dikke dame, van haar vingers vlammen schietend door al die ringen met de rest, die de helft van mijn stoel in beslag nam en heel veel warmte uitstraalde. Allemaal jongens uit mijn klas en van het korfbalveld en die lamme Tronimus (?) van de tennisclub en meisjes waarmee ik net gepraat had. Ben ik nou zoo leelijk, heb ik zoo'n groote neus, heb ik zoo'n akelig karakter, dat ze me in mijn eentje laten stikken? O! Ik kan ze soms wel een mep geven, maar ik moet vrolijk kijken, om ze te laten merken dat ik ze kan missen als kiespijn, anders krijgen ze misschien nog medelijden, of nee! Ik geloof, dat ze dat nooit zullen hebben, ze zijn te bang dat ik ze zal verdringen in hun aangename kring van krijtjes mikken, trappen, vegen over het gezicht met de bordenwisscher, haren uittrekken uit vlechten,

De Dagboeken van Lidy Haremaker

stilletjes schoenen wegnemen, nabouwen achter je rug, jullie nesten! Je moest eens weten wat ze van je weten te vertellen, hoe ze je nadoen, hoe ze kleine gebreken in je gezicht, aan je figuur bespottelijk maken. Tenminste: daartoe geef ik ze aanleiding.. Maar als ik 's avonds uit ga, dan zie ik met genoeg op hun nonna achtige kleeven, waarvan ze zelf niet eens weten hoe ze sluiten. Ik vergelijk dan mijn eigen met die van hen, die ik zelf heelemaal heb gemaakt en zie met genoeg, dat ze dikwijls mooier zijn dan die zij aan hebben, met hun ellendige slappe uitdrukingslooze gezichten met schuine oogen.

“Ja, wat doet die?” vragen ze achter me.

“Scheikunde”. minachtte Schols, met zijn toon van zelfgenoegzaam meer weten dan ieder ander. Zelfs dat twijfelachtige genoeg gunden ze me misschien niet. Anders had ik heelemaal niets te doen gehad, de heelen langen avond, bijna drie uur, heb ik er gezeten.

Laat ik nou maar eens uitscheiden met kankeren. Ik heb heelemaal vergeten; de kleine Johanne, die de 10e geboren is in Buitenzorg, te vereeuwigen in mijn dagboek, mijn jasje is zo goed als klaar, morgen weer proefwerk Geschiedenis, niks geen puf in.

Je hoort nergens anders van, dan van proefwerk. Maar nou Zaterdag, gelukkig vakantie, maar dan heb ik het ook reuze druk, ook voor St. Nicolaas, en er komt alsmaar meer bij. 't Is wanhopig gewoon.

De tennisbaan van Ida is nou eindelijk klaar. Zondag voor het eerst wordt erop gespeeld. Ze heeft me er n.b. niets over gezegd, als ik er niet toevallig wat van gehoord had, zouden ze niet eens wat gezegd hebben. Maar zoo gemakkelijk komen ze deze keer niet van me af, dat geef ik ze op een briefje.

(Ik heb dit laatst overgelezen en moest er erg om lachen).

2.9 W. 23 Nov.

Ik heb mijn dagboek bijna opgegeven, maar vandaag zal ik er maar weer eens in schrijven. Morgen hebben we vrij omdat er een meisje, Steiginga, uit 2b is gestorven. Hartkwaal? Sublimaat? – Zelfmoord om een vier, volgens Kagenaar. Een ongelukkige liefde was het niet (Kag.), mispunt dat-ie is. Na schooltijd een knul uit Jel's klas - of Jel de volgenden dag sublimaat wou innemen - dan hadden ze overmorgen weer vrij.

Over Kagenaar kan ik toch maar niet uit. We hingen, toen de bel gegaan was, uit het raam om naar een vliegmaschine te wuiven, Kagenaar kwam maar niet. We stonden daar expres, om hem te plagen en zoodat ik dicht bij hem stond om te vragen of ik weer naast Gien mocht zitten, als ik heel zoet was. Toen kwam hij opeens los; “Kennen jullie dat meisje?” “Nee”, Nou, die had zelfmoord gepleegd, sublimaat ingenomen, voor ze naar school ging of op school, tien voor 8 was ze bij de amanuensis om te vragen of ze naar huis mocht, want ze was niet lekker. Net toen ze thuis was viel ze dood neer. De amanuensis was aan haar broer gaan zeggen; “Je moet gauw thuis komen.” De jongen was bijna ook dood toen hij dat zoo hoorde. Je schijnt vreeselijk krampen te moeten hebben van sublimaat - ik zou het nooit doen. En om een onvoldoende - je begrijpt het niet. Een ongelukkige liefde zal het wel niet zijn! Een grijns.

Mijnheer of Mevrouw, die misschien ooit eens dit schrift in handen krijgt:

Sympathieke leeraren met veel tact houdt Bandoeng er op na, vindt U niet?

De Dagboeken van Lidy Haremaker

Maandag zijn we met van Lummel, de Bruin, Schermerhorn, 4a en 4e naar de gasfabriek geweest. Het was wel leuk. Van Lummel was met ons mee. Ik vind hem zoo aardig, een beetje een vervanger van Timmer. - Laatst geloofde hij me niet erg toen ik zei dat ik wel oplette. Maar ik lieg niet. Ik heb alles gehoord wat Braam zei. Ik ben bang dat het niet tot me doorgedrongen is en ik daarom zoo'n gek antwoord gaf. Bovendien schrik ik me altijd lam als ik opeens antwoord moet geven, wanneer hij ergens anders bezig is. Hij is zoo verduveld glad en nieuwsgierig, of liever weetgierig, zooals we het verzachtend noemen, Groen nieuwsgierig? Ik heb niet veel in te brengen bij hem - daarom vindt hij me misschien niet zoo erg. Gisteren vroeg ik of hij met de klassen naar Kiara Tjondong wou. Hij scheen het nogal leuk te vinden, geloof ik. Ik wou dat hij een goede kennis van ons was. Laatst had Ida gezegd dat het verhaaltje dat ze naar Gina en mij had gesmeten (een eng verhaal, over moorden en spoken en zoo; Het Verlaten Huis), dat het van haar was. Maar later bleek het van Braam. Nu; wat van Braam was was ook van haar. Hij was haar man - Lieve man voor Ida. En nou, na zooveel geschreven te hebben nog niet over het eeuwige onderwerp: Groen!!!

Eerst nog even, Zondag heb ik eindelijk Maatje's roode japon afgekregen, het poppegoed van Mevr. de Frens en is mijn groene jurk geknipt. Ik had nog maar een dag of twaalf de tijd. Nee, nog minder, a.s. Zaterdag over een week is de uitvoering al; als dat arme meisje niet gestorven was, zou ik het nooit afgekregen hebben. Nu kan ik er morgen een hoop aan doen. Er is elke middag wat. Ik zou deze week 5 middagen zingen gehad hebben, gisteren bij Gien, wanneer niet dat sterfgeval. - En dan nog een keer teekenen - ik had het nooit klaar gekregen. Nu weer a.s. Zaterdag 26, zingen bij de Jongelieden met het koortje van Griselias, om de ouderen aan te moedigen, die niet wilden komen. En nou echt Groen; maar heel in het kort. Eerst gister bij Jel, Tine v.d. Meijden; "Mijnheer, we hebben een beo en die zingt van; Mijn Pa die heeft een zoon van troelala, Piet, Piet, Piet", Voorstelling van Jel (hij) en Tine (zij) van Mignon Gras vliegt van de eene kant naar de andere, eerst aria - Jel, hij vliegt op haar toe, dan Tine, zij weer op zijn stoel. De jongens over de bank van de lach; bis, bis, bis! Ik heb gegild toe ze 't vertelde. Hij was wit van woede, toch wel kassian. Ze vroegen of hij boos was, (na de les). Connais – tu le pays, erg door de neus. Eerst een half uur werk en een kwartier niks doen. Dat was niet genoeg. Nu, dan een kwartier werken en een half uur nuks. Bij ons: briefje; dag! dag! dag! enz. Frans gegiechel:- lekker mis, er staat niks in. Hij pikt ze in; kwaad - gooit in ons gezicht - gebruikt krijt - hij weggehaald, Gien haalt het terug, leeren in schrift - hij haalt het weg - ik hetzelfde uit mijn tasch - beloofd.

Raadsels met galgen - krijtjes weggehaald - wij altijd maar nieuw (zijn krijt in kleine stukjes gebroken), vraagt: waar is mijn krijt? Wij schrikken, hadden gedacht van Juffr. Potjer (vorige week bij haar op de thee gevraagd, wij drieen). Toen mooi groot stuk van ons moeten geven - zonde gewoon. Nu schei ik er mee uit. a.s. Vrijdag - uitstalling van krijtjes bij hem. Nu stop! Weer voor een tijdje, reuze druk, dadelijk word ik nog ontdekt.

2.10 't Is vandaag 9 Jan.,

dus alweer een heelen tijd geleden dat ik hierin geschreven heb. In die tusschentijd is er alweer vacantie geweest, Kerstmis hebben we gehad en het Nieuwe jaar is al weer begonnen. Op 15 Februari hebben we plaats op de Gebrie naar Holland. Heerlijk gewoon. Ik verlang naar Holland en de mensen daar. ik ben benieuwd hoe Anke zal zijn en ook om de Mansen weer eens terug te zien. Of Frits een keurige

De Dagboeken van Lidy Haremaker

student is en of Dikkie (begint) er een te worden. Ook of ik Max Willem in Alkmaar zal zien (Dik moest het eens lezen, maar M.W. is geen vlam van, dus ik durf het er gerust in te zetten voor het geval iemand dit eens leest. Het is alleen de aardigste jongen die ik op een HBS in Indië heb ontmoet. J. Plaat hier vind ik ook erg aardig. Ik moest eigenlijk mijn gal uitstorten over die avond van de Jongelieden Vereeniging, toen alleen J.D. met mij praatte en ze ons verder tot half vier hebben laten stikken.. 't Was aardig. En toen Maandag, toen ik weer goed genoeg was om de dames Ida en Frans voor te zeggen wat ze niet wisten.

En nu van 1 Jan, toen ik als bloemenmeisje fungeerde en heerlijk veel van die menschen heb afgezet. Mijnheer Sachsen, die ik in een kring van dames en heeren, voornamelijk officieren, een groote aronskelk aansmeerde, die niet eens in zijn knoopsgat kon en waarmee hij in zijn zak te pronken liep, Jan Plaat met zijn bloemetjes, die ik perse in zijn knoopsgat behoorde te steken, maar ik wou lekker niet en omdat hij niets aannam, heb ik in een zak opzij gestopt, die half open stond. (Hij verontwaardigd). Welja; ik zou het in mijn broekzak stoppen. En die jongen die naast hem stond, die later met een kwartje kwam aanlopen om ook bloemen van me te kopen. Ik geloof, dat dat een aardige jongen was, ik denk dat het de broer van Speekie is. Bart die me zijn program gaf om weer te verkopen, omdat zijn vrouw geen bloemen droeg. En dan niet te vergeten dat mijnheer Zeilstra me gaf, om aan de residentie te geven en er 5 gulden voor moest ontvangen of minder en er 10 voor kreeg. Mr. Swaab, die me wou overhalen buiten naar een kring fuivende doctoren te gaan om bloemen te verkopen, maar ik had er niks geen puf in. "Verlegen?" vroeg-t-ie, "... je vader, dan." Flauwe vent! Misschien had ik het nog wel gedaan, want het waren toch geen jongelui maar de bel, dat het weer moest beginnen, luidde weer. Verder die 2 oude heeren, waarvan ik dacht daar krijg ik niets van, die me elk een riks gaven, en die zuren vent op dat tafeltje met zoo'n soort gezicht, die zanger vroeger, die zoo onhebbelijk naar me keek, van Fuchter of zoiets, ik weet het niet meer, ik geloof dat ik hem hierin vereeuwigd heb. Ik nam bij hem eerst het geld aan, vreeselijk onbeleefd, zoo hebzuchtig, ik had echt het land, maar ik dacht dat hij zelf er een bloem wou uitnemen en dat hij dat dan niet kon. Verder ben ik bij alle mensen vriendelijk geweest, heb gelachen, dan heb ik direct een veel aardiger gezicht en ik bedankte ze allemaal even vrindelijk. Russer heb ik ook nog een blom voor zijn knoopsgat verkocht, hij beweerde den volgenden ochtend met teekenen dat ik nooit zou trouwen, omdat ik bij J. Pl. de bloemen niet in zijn knoopsgat wou steken. Ik heb er ook niet veel idee op al hoop ik van wel. Ik heb verkocht aan Mr. en Mevr. Schuit en net gedaan of ik Kip niet zag, die achter hun stond en later aan me vroeg of ik hem ook niet eens bloemen wou verkopen. Diezelfde morgen stond hij opeens voor me om me te helpen onder teekenen, om zijn bankje te verzetten. Nou, vooruit nou, zei hij. Ik was stom van verbaasdheid. Gien en Annie begonnen natuurlijk; Kass, kass en ik zei tegen Gien dat hij gek was, de stumper. Russer grinnikte en vertelde me 's middags op les, dat hij gelachen had om het gezicht dat ik erbij getrokken had. Ik denk dat het er wel erg gelaten, spottend en onverschillig eruit zal gezien hebben, zoo als ik zelf zoo goed weet dat ik kijken kan.

Mijnheer en Mevrouw Dessannagie verkocht ik ook, mevr. stond op haar man te wachten, op geld, een andere keer een dame, die ik verkocht, waren allebei aardige luidjes, die mevrouw vond dat ik het zelf in zijn knoopsgat moest steken, maar ik zei dat het zoo lastig ging, met mijn mandje in mijn eene handje. Ik moest lachen en zei dat het ook maar een grapje was. In het begin smaakte ik een klein genoeg. Ik had het gewoon nooit gedurfd, maar ik stapte op nogal een knappe ...cijn (?) af, die bloemen van me wou kopen, naar mijn mandje keek en toen naar mijn gezicht, en

De Dagboeken van Lidy Haremaker

opeens verrast: salueerde! Toen bloemen van me kocht en nogal veel geld gaf, wegging en weer salueerde. Ik vond het prettig, hij liet het wel niet merken, maar ik geloof wel, dat ik Zaterdagavond mijn beau jour had en bovendien, ik had zoo'n mooi "toiletje" zal ik maar eens zeggen, aan, ik vond het het mooiste van allemaal. 't Klinkt misschien erg verwaand, maar ik heb nog nooit 'n complimentje gehad. Laatst zei Jel, toen we op Nieuwjaar stonden te schateren van de lach in Russer zijn atelier om mijn portret, dat ik een leelijke neus had. Je moest er een stomp op hebben, zei Russer, toen hij er aan bezig was, en daarvoor ben ik altijd bang geweest, wanneer hij mijn portret eens wou gaan nateekenen. Hij zei nog dat ik een bijzonder lastige kop, ik zeg liever, lastig gezicht eigenlijk, om na te teekenen, heb. Mijn gevoel zal ik maar niet verder uitspinnen, in zoo'n schrift eigenlijk, als dit is, wat iedereen zoo maar kan lezen. Nu ben ik weer heelemaal afgedwaald, en die verlegen jongen, die ik met mijnheer aansprak. Om je dood te lachen! Ik liep op hem af, ik zag natuurlijk dadelijk met wie ik te doen had. Ik begon met te zeggen; Mijnheer! en daarna of hij bloemen van me wou koopen. "Ja Graag" zei hij, gaf me een gulden en keek bloo naar me op. Lieve jongen was het, geloof ik. Toen liep hij weg en vergat zijn bloemen. Ik riep; Mijnheer, uw bloemen! Oh ja; het jonge mensch keerde op zijn schreden terug. "Wat wilt u hebben, u kunt zelf kiezen, wacht: deze vergeet-mij-nietjes, die zijn leuk, en ik offereerde hem een heele bos vergeet-mij-nietjes. Verder nog die ouwe heer, die niets wou hebben, maar zijn gezicht kreeg, (Ik ben hier wel een beetje verwaand, maar een heele hoop deden het en ik vond het wel prettig, om deze keer eens boven de anderen uit te steken, want ik haalde ontzettend veel op, bij de F150,--, denk ik en mijn bloemen collectie was niet zoo bijzonder. De heer diepte zijn porte-monnaie op uit zijn achterzak en gaf me een riks. Die eene lammeling, die vroeg hoeveel het kostte. Ik zei, zooveel als u wilt geven, nee, ik moest het zeggen, ik zei, mijnheer ik laat 't aan u over, iedereen geeft zooveel als hij ervoor over heeft. Ik wou zoo bescheiden mogelijk zijn en ik kreeg 50 cent. En die andere, waarvan ik een riks kreeg, omdat ik zoo eerlijk was, om te zeggen dat het toch alleen maar was om de menschen af te zetten op de vraag hoeveel het kostte. Hij moest lachen. En nu schei ik ermee uit. Ik ben een beetje zuur over alles, wat ik voor mijn rapport moet ophalen. Nog vier en een halve week, dan zijn we ervan af. Ik weet niet of ik hier nog in zal schrijven voor ik naar Holland ga. Misschien is het wel voor het laatst. Annie vroeg daarnet of ik aan het schrijven was. In de vacantie had ik veel willen doen, zoowel naaien als leeren, maar er waren zooveel beuzelingen. Het was niks naar mijn zin, toen ik weer naar school ging. Ziezoo, ik heb voor vandaag alweer mijn best gedaan. Ik ben benieuwd hoe het met tante Marie gaat. Van de fam. Roethe vind ik het flauw dat ze Zaterdag op het feest niet geweest zijn.

1

De Voordrachtavond van den Heer Straus.

Over mijnheer Straus zal ik het maar niet te veel hebben. (iedereen die tegenwoordig was, heeft hem gezien en gehoord). Hij had een aardig gezicht (dat vonden alle meisjes), reciteerde fijn en had den heelen avond een groote witte zakdoek in zijn hand, Wij, meisjes, waren het gloeiend met elkaar eens dat-ie "puik" was, ofschoon we allen ervoor bedankten hem als leraar te hebben: hij geeft bijna altijd een 2. Een schrikbarend cijfer! Mijnheer Kagenaar met mijnheer Moreels kwamen hem even storen, tot onze groote hilariteit. Net, toen de heer Straus wou beginnen met een fragment uit de Faust, was er buiten een heidensch kabaal van een motorfiets die

¹ Op een los blad

De Dagboeken van Lidy Haremaker

niet op gang wou. De knalpot werkte heftig maar zonder succes; totdat de directeur er aan te pas kwam. Toen ging hij, gelukkig.

We vonden allen, dat Mr. Straus erg mooi voordroeg, en zonder uitzondering bewonderden we hem om zijn vloeiend reciteeren, zonder zich een keer te vergissen. Vooral de Duitsche stukken waren erg duidelijk. Die konden we uitstekend volgen. Maar het Engelsche niet zoo goed. Gedurende dit laatste waren we erg in spanning. We verwachtten nl. elk oogenblik dat de declamateur, toen hij Marc Anthony voorstelde, van zijn spreekgestoelte af zou stappen om bij het lijk van Julius Ceasar te gaan staan. We waren hierop voorbereid door onze Engelsche leerares die het hem had zien doen. Het had een beetje een eigenaardige indruk gemaakt, toen zij hem had gehoord, maar wij wisten dan in elk geval, waarom hij dan gewoon voor het publiek zou komen.

Mr. Straus stond wel telkens op het punt van het podium af te gaan, maar een keer viel hij, in het vuur van zijn reedevoering, er bijna af. Toen dacht hij zeker: Nou zal ik het maar niet meer doen. En hij deed het ook niet, tot onze groote spijt.

Maar ondanks onze kritiek, vonden we het voordragen erg mooi en betreurden we het dat het al om 8 uur was afgelopen.

2.11 11 Jan 1923. Donderdag. Holland. Den Haag.

Ik berg een kiekje op van tante Annie en oom Karel hun ondertrouwen en nu komt me mijn oude Indische Dagboek weer in handen. Ik wou er even in vertellen over mijn toneelspel, ik kreeg van Dirkie een complimentje over mijn uitstekend spel en mijn buitengewoone duidelijke uitspraak. Ik heb zelfs 3 dansers op de 2e gekregen en door: George, Mettrop, een onbekende waarvan ik de naam niet verstaan heb. (Ik zal hem eens zien uit te vinden), en Nico Spoor, nog wel adelborst, die me vroeger nooit zag. En nu vanmorgen van mijn lieverdje Frederiks, als een flinke domper op mijn succesje: Juffrouw Haremaker, hoe is het mogelijk dat je zoo toegetakeld op het toneel voor het publiek wil verschijnen. Ik had minstens de heele voorstelling niet door moeten laten gaan. Hoe het eigenlijk kwam, terwijl van het andere stuk de costuums en het grimeeren zoo veel aardiger waren. Nu, ik was nijdig natuurlijk. Ik heb ook van me af gesproken, zei dat hij alleen opgave had voor een ouden dame van dat stuk en daarvoor een pruik had meegenomen. Verder kon het hem zeker niet schelen, want zelf moesten we voor kleeren zorgen.

“Ja, nu dat kan wel ik zei anders tegen mijnheer Mettrop, waarnaast ik zat, dat ze me zeker geen spiegel hadden voorgehouden.”

“Ik schrok ook nog van mezelf.”

“Zoo, dat doet me tenminste genoeg.”

Toen werd ik toch zoo kwaad, ik zei dan ook :”Nu, ik kan het er toch niet meer afsmeren, wanneer die man me net gegrimeerd heeft”.

“Nee, nee, je begrijpt dat het ook maar een grapje was, he?”

Dat had ik anders niet begrepen, zijn grappen zijn altijd zoo hatelijk, maar hij merkte zeker dat hij ongelijk had en ik me maar niet alles laat zeggen waar hij trek in had. Ik had trouwens al eenigszins vermoeden gehad dat hij me....

3 L. Haremaker. From the 21st. of December, 1932.

3.1 London, 25 th. December.

As I have never felt so much in want of a change, I am going to write down some particulars of this stay in London. I know by experience how most of one's doings get lost in the long turn, and nothing but a vague remembrance is left of so many beautiful and interesting impressions.

On Wednesday, the 21st of this month I left home. Mother saw me off, and she was a little bit touched, as she always is when having to take leave of some of her people or friends. Although she knew well enough how very much I was in want of a change. I myself can hardly remember ever to have felt so happy, when finally the signal was given for the train to start. It was a glorious morning, the mist was lifting and high up in the air there was still a haze hanging like a curtain, which was impenetrable to the rays of the sun. But moving southwards here and there a spot of blue could be discerned and when we crossed the Moerdijk, a wonderful and beautiful landscape displayed itself to my eyes. It looked very much like a scene in a fairytale. Low over the horizon the sun stood, partly covered by little clouds, partly penetrated by rays of sun, one bundle especially descending on the rushes and cattails growing along the riverbank. It was years ago since I crossed the Moerdijk and I loved to see it again, as it reminded me of such a nice boating trip I once had in the holidays with my sister, her fr..(?) and a friend of theirs.. And I could hardly have found a morning in which the scene would unfold itself before my eyes in so much splendour.

The sun appeared and disappeared again and again, as if it had to fight the haze and the little clouds, which looked like silver toys high up in the blue of the sky. And a whole army of them seemed to try and unite into one lowering cloud to overpower the sun. It grew darker again, the train moving ever onward as in a race to catch the sun's rays again, hurrying onwards it soon, bathed again in all the brightness of the wintersun. I had a feeling as if it wanted to glorify this journey and, although nearly blinded by the sunlight, I drank the beauty of this morning like a hungry being and could not move my eyes away from the scene of Holland's low countries. Indeed I have never seen them so beautiful, and I have never enjoyed a travel so intensely. In bright sunshine I came on board, the crossing was very calm, the sky was soon covered again and the sea looked a dull grey until three, when the sun was near setting. Everything around me looked bright again, the sea was blue and the sky was blue and towards sunset the sky turned orange and red and green, giving a joyous farewell to a joyful day. At half past six I arrived at Harwich, I was hardly troubled by the customhouse officers and was allowed to get into England on condition that I should not try to find any employment, either paid or unpaid. I got into the train and found myself sitting under the ...(?) of the same English girl who sat opposite to me in the morning. We had a talk together and she gave me her papers to read. She was quite a nice girl and appeared to live in Amsterdam where she worked for an American firm. At first she did not like Holland, but having a "boy" now she was quite happy there. She was off now because of her holidays. In due time we arrived at L.Str.St., where Mrs. Remmant stood exactly before the door of my compartment. She had not changed at all and I was quite happy to see her again. We went by bus to my English home, where I found Mrs. Hodgetts who had not much changed either. She is absolutely astonishing for her age and came to meet me as ...(?) of old. It is really quite wonderful, as she will be ninety in March. We sat down and had a little

De Dagboeken van Lidy Haremaker

talk and some supper afterwards, and I felt as if I had never been away for such a long time. Being very tired however, I soon got into my bed to sleep and rest and start on my London adventures the next day, which was Thursday.
(F@P)

3.2 The 22nd. of Dec.

It was a beautiful day and I got on the top of a bus and went over the town as far as Liverpoolstr. St. again to see all the places so well-known to me. Seeing it all again things came back to me as if I had never left. I went back by another route, in the afternoon I went to Richmond Hill. It was too late however, from the bus I saw the sunset, I had to walk in the dusk. Still it was very beautiful there, and I came home, my eyes so tired with all that looking, that I did not know how to be able to follow the Mikado, for which I had booked a seat in the afternoon already, being very anxious to see as much as possible in this fortnight. I came in rather late, but only the music had started as yet. The Mikado comic composed by Gilbert & Sullivan. They are a thoroughly London kind of performances, funny, merry, with jolly times and music, clever talking and fine display of costumes. It was very hard however, for me, to follow the discourse, especially the singing, as it was the first English performance I had attended for years. The plot was absolute nonsense, and I am afraid I have forgotten most of it already. It is a Japanese story, the Mikado being a sort of Jap. prince. His son Nanki-Poo had flirted with an elderly woman for some time until he met Yum-Yum whom he liked far better and whom he wanted to marry. He was followed however by the old woman Katisha whom he had to marry according to the law of the country, after having at one time flirted with her. I think it too much trouble to write down the contents any further. Of course all things turn out well in the end, the music and singing are quite pretty, the dressing was wonderful but much of the talking was lost to me as I could not understand all. A nice girl, sitting next to me, explained several things. The Lord High Executioner was very funny indeed, and the "three little girls from school are we", were lovely. And that is the end of my first day in London this time.

3.3 Dec. 23rd.

I went off to the Br. Museum early in the morning. I did not look forward to it very much, as I was afraid to feel lost in that desert of old, new and dusty books. I had to book for Peter Pan on the way, and the bus happening to stop before Peter Robinsons, an immense department store who advertised "The Magic Carpet" for a X-mas attraction to children. I went into the store to see how they would manage a magic carpet. First I had to pay a shilling entrance fee. I thought it rather a pity to pay that, and just before giving the money a little boy came to me and said "you need not pay, only read that", pointing to a note on the wall. I saw; Adults are allowed to go in free, if accompanied by one child. The boy's mother stood behind him with a little girl, and she said; "well, I have got two children with me, you can accompany one of them", and so I went in, grateful, to the Magic Carpet. The carpet was not much of a magic one, as it looked very old and dusty and worn out. It was on a platform and the children had to sit on it and the mother and I had to take a seat on each side of it so that we were able just to look through a round glass frame in the platform on either side of the carpet. Then the whole platform began to turn around, through the glass frames we saw the maps of Europe an Africa rolling fast, or rather we were moving past the maps, as one does by travelling, until we arrived at an oasis somewhere in

De Dagboeken van Lidy Haremaker

the desert. Then the walls lifted and we saw very ugly cardboard palms and a man sitting on a camel, and more similar scenery. A door suddenly opened and a father Christmas appeared, worse than many Santa Clauses I have seen before. We took the children by the hand, very graciously, and led them to the magic frog and cow. The first moved a hand, the other its head and tail and they looked quite ugly. Even the children did not think much of them. Afterwards I went to the Palladium to book for Peter Pan. Everything was a mess; I had to wait such a long time until I finally got a ticket and went off again for the British Museum. I came to Liberty and lots of nice bookshops and it was not until 11.15 that I arrived at the Museum. I got my ticket and went in, feeling rather hopeless about all the books I saw; nevertheless I was impressed by the immense dome which is the largest in the world, as I was told afterwards.

One of the attendants showed me which part of the catalogue I had to consult and after a lot of looking I finally got a ticket... filled in and had a book. Not without having been wrong once. I felt so tired after my getting astray so often on the way to the Museum, that I took a volume of the catalogue right down to my seat. Hardly had I sat down, however, or an attendant came to ask me if I had permission for taking the volume away and I had to go back and stand all the time again until I had found a book I wanted to consult. When I returned it later on and asked if it could be kept for me until the next day, a man helped me, who, perceiving I had only just arrived, showed me all about the catalogue and filling up papers. I said it was really marvellous and the system was much easier than in the Royal library in The Hague, where I used to go. And hearing that I came from Holland, he told me, that he had been interned in Groningen during the whole of the war and was going there again for a week's holiday during X-mas. Then he took me up to the highest gallery of the dome, and showed me the places where the books are kept. It was marvellous and I was quite interested in it. I had not much time, however, to stay and then he promised me to show me round and explain to me all of the organisation when we could be back again after his holidays, and whenever I had a difficulty I could just come to him and ask. I all at once felt at home in the Museum and liked to go there afterwards. I met a nice woman, Miss Sullivan, in the afternoon, I quite liked her and am glad I shall meet her again, as she will be in next Wednesday to have dinner here. In the evening I stayed at home and have been reading most dull reports from the paper to Mrs. Hodgetts and Mrs. Remmant, about Lloyd George. Neither of us was very much interested, and we went straight to bed afterwards.

3.4 24th. of Dec or Saturday last week.

If I really want to go on with my diary, I must work on a bit, as today is New Year already which makes me 8 days behind with the record of my various experiences. On Saturday morning, last week I went to the Br. Museum again, was wished a kind good morning by my young man there, as Mrs. R. calls him, and looked over some books again. We took leave, wishing each other a merry X-mas, and then I left, not until I had had a look in the paper-room to find out the nearest public library in West-Kensington. I was helped again by the attendant librarian there. They are all such very nice people in the Br. Museum. Then I had lunch, quite a nice one at a funny little....(?) of a place, The Br. Mus. Teashop. I had lunch there; soup, potato-pudding with cheese, and pudding as a sweet and all that for nine pence half penny, it was quite good. Then I left to go to a pantomime called Peter Pan. It was at the

De Dagboeken van Lidy Haremaker

Palladium, quite near Oxford Circus; I thoroughly enjoyed it. I think I've hardly ever seen such a pretty show, or really I never have. It was perfectly lovely, the children's parts were acted in a wonderful way, I think I shall never forget the sweet little boy of about six years old, who had quite a long part in it and did it in quite a charming and in such a thoroughly childish way. Neither shall I ever forget Peter coming in flying through the window, his perfect, beautiful figure, and the quickness and airiness and elegance of every movement of his or hers rather, as the part is every year played by an actress.

What a charming scene it was when Peter had found his shadow back, and how disappointed he was when it would not stick to his feet with soap. Wendy sewed it on and when he was no longer parted from his shadow, Peter danced away for joy. The scene was clever and charming, done just as the whole performance was. I also loved the flying lessons Peter gave to the three children, I've never seen the likeness of such a pretty scene, the awkwardness of the three children, each behaving differently and the perfect flying motions of Peter high up and down again through the room. Wendy soon learned it, her elder brother behaved most unelegant and awkward as a boy of 12 certainly would, and little John moved his feet as if he sat on a bike. I could go on and fill half the book by telling all of the performance, it won't do however in a diary esp. - one which has to be written in London. - The day has to be specially mentioned too, the only part which should not be in the play, like it is given to us in the father's part. He is a silly fool, as I'm sure Mrs. Remmant would call him with lack of feeling and lack of love, for those things live in children's minds. The rude character of his forms a contrast, probably an intentional contrast, to the delicateness and imagination, found throughout the play. I think it a pity, there are men enough who understand children and feel more for them than many women do, and this one is a particular common and... (?) the coarseness of the ordinary human being for which the father is undoubtedly the personification forms a strange contrast indeed to the rest of the play.

Although the robbers are coarse and rude too, they seem to belong more to the whole of it, because they form part of the ideas being in boy's minds about wandering and fighting and conquering pirates, so it is suitable for an imaginary tale.. Surely it is meant to be a contrast between the minds of the ordinary grown-up and of the little child. One other thing I should not forget to mention that is little Tinkle-Bell, the fairy who is in love with Peter and begins to make quite a noise as soon as Wendy is nearly in touch with Peter. After the children have gone away from their hiding under the ground and are entrapped by the pirates, Tinkle-Bell is poisoned. I think after all that my critique is quite silly, I did not understand all that was said, but I read the story over again, in the Nursery Peter Pan, I send to Jean Lamis Ricard in Strasbourg, and Mr. Darling sleeping in Nana's kennel, because he repented his behaviour so very much, is rather a Mr. Darling from a fairy tale after all.

3.5 25th of December. Sunday. X-masday.

I started writing my diary then, but it was silly not to write about the day itself. I then went to Westminster Abbey to attend service in the church, I saw the Holy Communion Service, with a procession of the priests and choirboys. It was very interesting. I came home late and started writing in the afternoon, until Mr. and Mrs. Martin came, the funniest couple of people I have ever seen. Beauty and the Beast (she has a touch of the tar brush). He was a dear little thing, and was quite funny, she was hideously dressed and made up and told ridiculous stories. He had a ghost-

De Dagboeken van Lidy Haremaker

story without a ghost to try and give us the creeps. And also told about an aunt of his, who had been the only child ever born in the Mansion House. Her head was full of little ringlets, on the end of each a little bell rinkled continuously, when she moved her head or laughed. She always came to X- mas dinner at their, Mr. Martins father. When she had had one glass of port, she said it was a nice X- mas dinner, after two glasses it was a very nice X- mas dinner and after three glasses it was a very nice X- mas dinner indeed. Mr. Martin thoroughly enjoyed the dinner, esp. the plumpudding (I got the wedding ring a few days later), I too, but I could hardly eat any more, because of new stays I had on which was simply terrible. In the kitchen I unlocked them to be able to pull through the rest of the dinner. It was quite a happy and nice X- mas day, although it was a bit sad~ Mrs. R. and Mrs. H., who must have felt very lonely on such a day after the loss of so many relations of theirs.

3.6 Monday the 26th.

The Christmas days were very gloomy and misty.

I went this morning to Kensington Gardens, in search of Peter Pan. It was lovely to be there again.

Not withstanding mist and rain, I quite enjoyed it. I watched the crowd sailing their boats on the Round Pound, admired the statue of Physical energy and sat quite a long time on a seat near Peter Pasn, taking some photographs of it and watching the children going to adore the little statue. One of them I overheard asking her mother; " Mummie, why do little children love Peter Pan so much?"

I think Miss Sullivan came in to dinner with us, but I don't remember very well. I am writing all this the 1st of Febr. 1933, it is exactly a year ago today that I left to go to Mrs. Versteeg for a month. . I do remember after all, I went to the Circus, Bertram Mill's, which is a very good one. I went there, just to see a good one which I had not had the chance to see before. It was quite interesting, afterwards I went to see the little wild animals and went over the fair, saw a theatre of flees, and went into the glass maze.

3.7 Tuesday the 27th.

Wanted to go to the British Museum, but got astray on the way, went through Ringsway an Aldwych to buy tickets for the Sleeping Beauty and Words and Music. There was a very poor man in the street falling down with hunger, (further I don't remember things).I gave him money, but after that I wondered, if the man had cheated me.

3.8 Wednesday the 28th.

Went to the Br. Museum the whole day and saw in the morning a dreadful accident, off Bury- street.

3.9 Thursday the 29th.

Went to the Br. Museum in the morning, to the bookshop afterwards to enquire after the prices, and went to see the Sleeping Beauty in the afternoon, at least I think I did this day.

3.10 Friday, the 30th.

I went to the British Museum, I did not, as a matter of fact. I don't remember, perhaps I saw the National Gallery. I stayed in for tea in the afternoon, and had a long talk with Mrs. Remmant about all kinds of personal things. It did me good to have that talk with her, as she has such good common sense. In the evening I went to see Words and Music, a revue by Noel Coward, presented by Charles Cochran. I did not care for it at all, one pretty scene was of the Children of the Ritz with black and white dresses. An interior with fine furniture. I still remember a table: (drawing by Lidy).

3.11 Saturday the 31th., being New Year's Eve.

I think I stayed in all day, in the evening Mrs. Durand came, an American, divorced from her husband, who felt very lonely and asked to spend the evening with us. She was quite nice, but I did not see her anymore after that. We had a very quiet evening and stayed together until 12 o'clock. We drank eachothers health and fortune. Mrs. Durand said, I would, this year would bring me a nice husband. of course she and I were wished to get a nice husband, etc. in the course of the coming year.

3.12 Sunday, January the 1st 1933.

In the afternoon we went (Mrs. R. and I) to Richmond to see Mr. and Mrs. Martin at their flat. We were kindly received and had tea there. Further we stayed in for the whole day.

3.13 Monday the 2nd.

This day I went to British Museum again, spent some time at my book- shop, and ordered the books I wanted which I fetched later on Thursday. I don't remember what else I did, perhaps I bought the Bible and went into the Russian shop to buy the print of the goose- girl for my little nephew.

3.14 Tuesday the 3rd.

I went by bus to Hyde Park Corner, where I came across the Horse Guards. One of their horses stumbled and everything was upset. I took a lot of snapshots, thinking to take something very interesting which would be worth while for printing in a paper. I hurried back home, and could not go to the cinema with Miss S. to see the Flag-Lieutenant. Mrs. R. went instead and caught a cold decidedly afterwards. And I was hunting down Fleet Street and Ludgate Hill and Cannon Street to find Carmelite Street an the officer of the Daily Mail to offer my photographs, for which they did not seem to care very much. After all I could better have gone to the cinema, as all my snapshots have got lost and it cost me lots of stamps and trouble.

3.15 4 Jan. 1933. Wednesday.

Today I shall only write what I have done today, and I shan't be so long anymore about my experiences as otherwise I'll never get ready. I first went to Miss Sullivan at the Penn Court Hotel in Cromwell Rd. (Gloucester Rd. Stat.) to fetch her. We went by train to the Monument, where it was misty and raining as usual at that place! I've never seen it otherwise- and then crossed London Bridge to see Southwark Cathedral, a wonderful fine building with many old reliques and very great literary interest, were taken about by a nice old verger who was very fond of the building and spent there quite a long time before going home again. Then I had lunch, stayed in for tea to have a look at Fielding and the London guide and went to the 6.30 performance at the Palladium to see a Variety Show with Dajos Belas Orchestra, George Robey, the Four Harmony Kings, who had extraordinary good voices, esp. the bass. I enjoyed the whole of it very much indeed, went back through Regent Street to have a look at the shop. Everywhere the wintersale is on now, went home by Piccadilly Tube, had a look at the Circus, which is so nice with the lights and the terrible crowd. The station too is a nice one.

It is so late already, I have to stop. A letter from the Times that they won't take my photographs and one from home with many tidings; that I may stay another fortnight and that my sister is going to have another baby being the chief of them.

3.16 Jan. 5th. Thursday.

I went to Br. Museum, but on the way I paid a visit to the Meden Reader, the shop opposite where I bought my Fielding books. I had quite a long talk with the people in it, they are very nice and have shown me a lot of books. I was really too tired to get up, and went at last to Br. Museum and had a look at the very old A.S. and M. manuscripts, the 1st prints of Caxton and the first ed. of Shak.

At 12.45 I met Miss Sullivan in the Hall and showed her over the old books, but she did not care for them very much. Then we had lunch in the little shop next to Br. Museum, which I don't like anymore.

Miss Sullivan had quite amusing stories, e.g. about a mummy which had caused a lot of accidents. People died or met with disasters when seeing it, somebody who did not believe it, went to see the mummy which was set apart, and said rude and nasty words. In descending the steps she broke her ankle. Finally an American bought the mummy, and it was transported to America on the Titanic. That's why the Titanic came to such a dreadful end.

After lunch we had a look at the Elgin Marbles, went to the print-rooms to see Chinese and Japanese pictures. Miss S. told me about the rolled-up Chin. pictures called; Khakiyomos? Although we were both dead tired we had a look at the mummies. Miss S. asked the attendant guard about the mummy. The real story is this. The mummy was taken to England, and on the way the boat was shipwrecked, the whole crew was drowned, and the mummy sank to the deep. The outer cover however was found later on and taken to England. The man who took it upstairs broke his ankles. Now it stands safely behind the window of a case. The guard has watched it for years and no special ills have befallen him. We went to see it and he told us that the hieroglyphs over a certain line meant :

"He who removes my bones shall come to a violent death."

After the mummies we left dead tired and came in for tea near five. A lot of people were in, Mrs. R.'s friends from South Africa with the nice girl I met years before, Madeleine. She, her mother and an aunt. Also Ada was there, thinking herself the

De Dagboeken van Lidy Haremaker

most important, and being less important of all. She thought she had done very well for herself, and was quite content about her marriage. Mrs. R. with her cold was glad when the party had left and told me some funny things about Ada, who feels herself quite benevolent when spending money, which seems the most interesting part of her marriage to her.

We were all tired and felt seedy an so we went early to bed.

3.17 Friday:

I had some things to write, went to Pentings and bought a sweet little cardigan for my little nephew, had a short walk in Kensington Gardens, stayed at home the further day. Mrs. R had such a cough that the doctor was sent for again and he gave her another injection against the cold. I don't like his love for injections, but was pleased to see him again, as he was so nice to me formerly. Mrs. R. had to go to bed, and in the evening we had a talk about some topics that never fails to interest me, if not mrs.R. Again we went early to bed, as I felt more and more tired. Sightseeing is no good for me still, I am sorry to say. Today being Twelfth- Nights, we burnt all the holly and mistle- toe.

3.18 Jan. 7th.

Saturday- morning some letters came in, one of which was quite annoying about a photo bought from me by Cricklewood. I thought The Mail had sold a negative one, but after all it was my old negative for which I got another 10/b.

In the afternoon I went to see a mystery play in Southwark Cathedral, it was supposed to be very good, but I could not see anything, the music however, was wonderful. After the play I wandered a little about Mansion House and came into Cheapside where are many nice shops, and I saw the newest kind of films to make photographs in the evening.

3.19 Sunday Jan. the 8th.

In the afternoon I went again to a mystery play, this time in a church near Kensington Gardens, it was St. Paul's Church as far as I remember, the play was a poor play compared to that one in Southwark Cathedral, but therefore perhaps the more natural. The music was very bad. Miss Sullivan was accompanied by a grandmother and child, Peter, a boy of 10, whose mother was in China. The boy adored Miss S. which I can quite well understand. She came back with me to tea, to stay for dinner too. She has been reading to Mrs. Hodgetts and us from a book by Sapper : the Saving Clause. We all went early to bed.

3.20 Monday, the 9th.

I went again to the Br. Museum to see some old editions and papers, but it always makes me so tired. I left to have my lunch, but stayed all the time in the bookshop and had no time for lunch anymore. I had to be back at two, as then I would be shown over the library by one of the attendants. It was awfully interesting to see the way how all the books are stored away in the metal book- cases. It is a marvellous institution, but I got fed up with it. I left afterwards, had some tea, and then went

De Dagboeken van Lidy Haremaker

home, dead- tired of everything, and I intended not to go back there again to study, the atmosphere is killing.

3.21 Tuesday 10th Jan. (this was Tuesday the 3rd.)

This day I can not remember, perhaps I went to the park for some fresh air, I went three times to Kensington Gardens, and I don't know which was the third time. All at once I do remember- I stayed at home and went to see the film; Tell me tonight with Jan Riepura. I was so sorry Mrs. R. could not come with me, that would have been much nicer. The film was very good, and the music wonderful, but the little singer did not look like I expected him to look. That was something of a disappointment. In the evening we rang up the factory, but had no succes.

3.22 Wednesday 11 Jan.

As far as I remember, I stayed at home all day long, problaby writing some letters an keeping quiet, as I felt very tired of my wanderings in London. I had to keep quiet to be quite rested before going to the factory in Brentwood, which the Ilford People had arranged for me. I had rung up Mr. Davidson- Manager of Selo Ltd.- Woodman Road- Warley- Brentwood, Essex (tel. Brentwood 631).

3.23 Thursday-

I went with Miss S. to Westminster Abbey, where we spent the whole beautiful morning in seeing all the graves and tombs, it was such a pity, as the weather was marvellous. I felt so terribly tired on coming home, that I did not know what to do about the next day, either go or not. I had hardly slept, but of course I went. Friday the 13th was a very misty day, I arrived in Brentwood after an hour without having seen anything practically. A nice young man, I think he was a secretary to the manager, came to see me at the station. We walked to the factory, where I had to put on an overall and then I was shown over the factory. It looked like a rabbit warren with all the dark passages through which I had to be led. It was very interesting, and I could follow the explanations quite well. I was taken about the ...? x- ray department by another young man, who all at once took me by the arm and hurried me over his department to the great annoying of my young man who said; "Well, he, seeing me going about with a charming young lady, thought, he might as well do so himself".

When we had seen the greater part of the factory, I was introduced to the manager, an awfully kind man. He took me to the canteen to have lunch there with the staff. It was quite interesting, they had prepared me an excellent meal, and I quite enjoyed things. I could follow the conversation quite well, but after lunch the manager gave me a hint; I'd better go to the station, as he could just give me a lift so far, and it was raining very hard. I did accordingly otherwise I had to stay and wait for more than 2.5 hours for the next train. I was back in London by three and went to Cheapside to buy the new kind of film. I came back in time for tea, and was in such a jolly mood, that in the evening I went out again to see Mother Goose. It was an awfully nice show. It is one of the best I saw in London and George Lacy- Mother Goose, was a wonderful actor and very witty too. I shall never forget how he came on the stage as a beautiful woman. (his travelling story- I saw Venice, the woman with short arms, I touched

De Dagboeken van Lidy Haremaker

Florence, etc.). He had a dress on: that protects the body but does not obscure the view. I don't remember all his jokes, but he was very good indeed. It was quite funny, after the performance, the day appeared to be the wedding day of Gora Coffin, who had the part of Colin. She was quite nice, got a fine bouquet of flowers. She held a short speech in which she told it was her wedding- day. George Lacy afterwards gave a short speech in which he said , although it is not my wedding- day- Ac. Well, it was a fine day after all, but I felt thoroughly tired and did not move for the next two days, being Saturday the 14th and Sunday the 15th on which latter day Miss S. stayed to supper.

3.24 Monday 16th.

I felt awfully tired, but had to go to the Haymarket to see about my ticket, where they told me to write myself to get the money restored. I felt so tired, that I did not feel up to go to Br. Museum which I intended to do first. Then I saw the Carlton Cinema would begin at 12, and I went there after having had a lunch in a Lyons. First I went into such a funny place, where a strange crowd was assembled, it was in a back street- but they told me, I was probably wrong. It was quite near the Hungarian restaurant. After lunch I saw Trouble in Paradise, a very good film (Herbert Marshall with Ray Francis), I quite enjoyed it, afterwards I felt more rested and went to Br Museum, hurried over th Museum, bought new mummy- postcards, took leave of Mr. Rogers, returned my Reader's ticket, went to the printroom, afterwards. Went to the Modern Reader to pay them and choose new books for Marie.

3.25 Tuesday 17th.

When rising I felt even more tired than the day before, but went off to Kensington Gardens to make photographs. When I stood trying to find another position for a Peter Pan photograph, a very poorly looking man- he was shaking all over- and shabbily dressed, stood looking at me and smiled. he told me from where to take it and we had a very long conversation about photography, he was an awfully nice man, photography was his job, he belonged to the staff of several papers, and he told me to send in for a competition. In the afternoon I went out to see : There goes the bride, (Owen Nares- Jesse Matthews, an English film) which I enjoyed ever more than the Carlton film. In the evening I went to see : While Parents Sleep. I thought the snappy bedroomscene in it simply disgusting and was terribly disappointed in the whole piece.

3.26 Wednesday 18th.

My second fortnight having come to a finish I decided not to go home yet, as the paper had foretold this to be a very unlucky day, so I would not cross and had written home I put off coming back a 2nd time. I was dreadfully tired, and the day before I had half and half promised to go to an afternoon- performance with Miss S. In the morning mrs.R decided I was too tired. Then, of course, I said I was not and mrs.R. who had already phoned Miss S. that I would not come, rang her up again that I would come with her. We should go to Dick W. but there was no room, everything occupied. As we had to go somewhere else, Lilac Time. I think and meet eachother before the theatre, as I felt too tired to go and fetch her. I felt more and more tired

De Dagboeken van Lidy Haremaker

and I could not eat. Of course it was madness of me to behave like that, and after all the trouble I could not say I could not go after all. But Mrs. R saved me from going by simply stating that I was too tired and it was just time enough to prevent Miss S. from going. I felt terribly ashamed. I was sent to bed, after dinner, where I was only too willing to go. Miss S. came in for tea and dinner and I apologized. They were all very nice and there was no longer any talk about it. I was so overstrained, that I was so much crying, but Mrs. R. said:

“Come along, it’s all right”. Miss S. never said anything more in the afternoon, or at lunch, she was quite upset by my behaviour and said;

“ Oh, what a miserable day”, but that made Mrs. R angry.

3.27 Thursday 19th.

In the morning I stayed at home, it was dreary and misty, and then I was wondering what to do. I was very much in a mood to see a skating- rink, and all at once I had a certain feeling to go to Grosvenor House Hotel. I had a very sure feeling of getting in anyhow, and further I wanted to walk a bit round in Mayfair. I went straight to the porter of the hotel, told him, that I knew there was a skating- rink inside, that it was private, but that I had never seen a skating- rink and had not the chance in my country, where there were not any at all, so, if I would be allowed to go in and see it. He looked at me, smiled and said;

“ That will be all right, go down those stairs and ask the porter before the entrance”.

Well, the man never said anything and let me through, so I saw the skating- rink, which looked very nice. It was tea- time and some couples were waltzing. There was nothing much extraordinary to be seen. There was one pretty girl, trying to make pirouettes. She was a daughter of one of the professionals. Nearly all men were professionals, at first I thought it so nice, all those women invited for skating by their friends, but when the music finished I saw them all pay the men a pound. Then I left, I had seen all of it, but seeing a girl standing and watching the people, I all at once went up to her to ask if there would be any professional skating in the coming days. Next Friday, she said, and every Sunday, but don’t you know, are not you a member then, by whom are you introduced? Then I told her the same story as the porter, and she said;

“Yes, but you are not allowed to come here, I shall take you to the girl who has to see to the tickets”.

And I thought, oh Heavens, here I am in a mess. But the other girl was such a nice one, we were talking a little bit, and then she said;

“ Tomorrow the world’s champion is coming to perform and I shall give you some tickets for it, also for your friends, if you have any”. This she did, when I had told her before, that I was alone in London and knew nobody to introduce me. I went home quite happy with the succes, and went through Bond- streets where I had not been in more than six years.

3.28 Friday 20th.

I went to have a swim in Marshall Street Baths, off Regent Street. It was a fine building, of marble, and the bath had a blue marble floor, very nice, the water had a nice temperature, but further it was very cold.

In the evening I went to the skating- rink, it was very interesting to watch the crowd with all the beautiful dresses and furs, as to that I did not feel very much at home

De Dagboeken van Lidy Haremaker

there. I had a nice seat, from where I could see splendidly and it was marvellous, the performance given by Sonja Henie. The ball was also nice, led by two very young girls and young men. There was price- waltzing on skates, and fancy- dress ball also. I left before the prizes were awarded, as I was very much afraid the lucky number would fall on my programme, which, of course, was very silly of me.

3.29 Saturday 21st.

In the afternoon I went to Lilac Time, which was quite pretty, but I was disappointed in the music, they had too many snatches from beautiful Schubert music which made it like a kind of potpourri.

In the evening I went to a swimming gala in the Marshall Street Baths. It was quite a trouble before I had a seat, but then I sat quite nicely, next to a very nice young man who helped me to fill in the times etc. in the programme. We had a very nice talk all the time, and finally he saw me off to the station. I was only just in time for the last train, the station was simply packed, because of the bus strike which was then just in full swing.

3.30 Sunday 22nd.

I stayed home all the morning and went to Mrs. Burbary's in the afternoon. It was nice to go out with Mrs. R. again, the day before she went to see her favourite film-actor George Arliss in Succesful Calamity, which had quite cheered her up. Mrs. Burbary is one of her best friends, but I did not see her as she was in bed with the flu. Her daughter was there, quite a nice girl, further an aunt, a cousin with a child, the husband lay in hospital, he was maimed because he had been manled by a tiger in Rhodesia, further I met the father, whom Mrs R. does not like at all, and an Italian and a Belgian girl, with whom Elis. Burbary had been on a boarding school in Italy.

3.31 Monday 23rd.

It looked so dark that I really thought there would be fog on somewhere. I had a nasty smell in my nose which was owing to the fog. I first intended to go to the South Kensington Museum, but as it was terribly dark I felt more inclined to go on by bus. Fortunately our lines were not on strike. Besides the dark, the lights were on everywhere, London looked funny with all the old taxi's and with hardly any buses at all. I went in at last in the National Gallery, of which I had seen only very little yet. The fog was there too, as everything seemed to be covered with a grey (waas?). I was very late back, stayed at home in the afternoon. In the evening we heard Miss S. had broken her ankle.

I was on my way in the afternoon to Olympia to have my fortune told, I did not care for the money at all, but just before I saw such a poor man bending over a gate from overtiredness. He did not want to take any money and that withheld me from going into Olympia. Mrs. R. told my fortune in the evening; a little black man came into the cards all the time, I would hear from him and would meet a fair man who was connected with him. I should get money from a fair woman very soon, there would be a great surprise and a travel, a proposal and a flirt with a fair man. I would meet several men, one more of my own colour, get engaged and be married. My wish was

De Dagboeken van Lidy Haremaker

between these two cards which lay in good order, it looked as if the men would have a government appointed rent, or be in the army. The last thing more likely. I wonder?

3.32 Tuesday 24th.

I went in search for the Old Curiosity Shop, started at Lincoln's Inn Fields, and went about there, more and more attracted by the quiet distinction of these old law- courts. At last I came in Chaucery Lane, walked down the street and arrived at Fleet Street to my astonishment opposite a very small, old, picturesque porch. It appeared to be the entrance to the Temple Church, Goldsmith's Grave and went back to Chaucery Lane, turned to the left through Carey Street, walked along the back of the Law- Courts, had lunch in a Lyon's with a statue of Sir Thomas Moore in the front of it, and finally found the Old Curiosity Shop after lunch, Portsmouth Street. Then I hurried on to change my Bible, and went back by bus, which took me through Covent Garden and Charing Cross Road to St. Martin's place or Lane or whatever street it was, to put me off for the Coliseum. Here I attended the musical play of Casanova, it was perfectly wonderful. I have never seen the like of it, such grand entertainment as it was. I was only very sorry, that Mrs. R. was not there. She told me all the time to go, and I wanted her to accompany me, but I did not dare to take a seat, as I was afraid she would start coughing again and I would not have the responsibility for it.

3.33 Wednesday the 25th.

Which was supposed to be my last day again. Mrs. R. and Mrs.H. were quite upset to hear that I was going, they never knew, I intended to leave on Thursday, and they thought it too cold. I went of to Westminster and was in time to see the changing of the Horse- Guards. They appeared to be the same guards, I had photographed in the beginning. It was very cold looking on, afterwards I walked through St. James's Park, it was horribly cold and a strong wind blowing. That night one of the cranes had frozen to death, and on coming home, I was cured from the plan of crossing the next day. So I again wrote home telling I would not come. I was afraid they would be very angry after posponing my coming back so often. In the afternoon I went to see Grand Hotel with Mrs. R.. We were both very disappointed in the film. After that I started packing my things, which I finished next morning, having to go to Miss Sullivan's to take leave of her.

3.34 Thursday the 26th.

Which was now really the very last day. I was too tired to move, but went in the afternoon to Liverpool Street Station to bring one box to the cloak- room, which would save me a taxi the next day. After buying a little white elephant for Mrs. R. I went by bus through Cheapside to Holborn to see the old houses there, the front or the back of Staple Inn, I went through the Courts, it is only very small, it looked beautiful with the setting sun on the building, then I pased through Chaucery Lane and took a bus to the Mansion House, where I had to change again for St. Mark' Lane to arrive at the Tower. It looked splendidly in the setting sun, also Tower Bridge was nice, and the sight from it on the river. I had to change buses three times to come home to spend my last evening of this London stay. Mrs. H. never thought I would leave the

De Dagboeken van Lidy Haremaker

next day, she did say good night and goodbye and God bless you, child, which I loved to hear the very old woman say again.

She said it before, when I left the first time, and it has something old- fashioned, but so much love and goodness. I was of course crying, but then I heard her say; " All right, than go to bed, I am sure I shall see you again tomorrow". But tomorrow having come, Friday 27th, the weather was tolerably well, and I left. Mrs. H. was asleep, and we did not see eachother again, and Mrs.R. and I took leave, very, very sorry we were both. "Parting makes one always sad", I remember a friend of mine once said; it makes me always feel terribly sad, especially now, having to leave these two women behind, who have always been so good to me.

And this was the end of it all. I went by underground and was in time to catch my train. The weather looked brighter, the further we left London behind. The sun was pouring golden bundles of rays again, just like the day when I came, through the clouds, and the landscape looked very beautiful round about Harwich. In the beginning I felt quite wel again, I was not, when I left London, but after an hour I felt miserable, being seasick. Nearly everybody was, as I heard later in the train. I lay down, and nearly fell asleep, when I felt better, the dunes of Holland were quite near. I need not pay for the lavender although the man thought it had a very good scent. I dispatched a post- card to Mrs. R. in Rotterdam. I sat in the train with a Dutch young man reading "Hot Water" by Wodehouse and two ppeople from Riga, who got into a mess about their tickets. I had to help as an interpreter and this we got to talking all together about London and what we had seen there. The man was very fond of two Englishmen, I have forgotten their names, (joke of the elephant in th circus, which took out a man who saved its life from the mauls of a tiger, out of his seat of 9p. inti one of 5/9.) it was quite a sociable travel, back to The Hague. I came home to find nobody there. So I went to the neighbours to tell them all about my stay in London. I rang up my parents who were at my uncle's and soon came home. It was very cold.

3.35 Saturday 28.

I went skating, dad could not do it anymore because of his legs, but Mr. van Drimmelen helped me, later on I rode with Mettrop, whom I think after all a great hypocrite, because of the version he gave of his pedagogy about my brother. I could not bear the man.

3.36 Sunday 30th.

I skated again, although I felt very tired. I was there quite alone, but ebjoyed the ice thoroughly. Then I started writing letters, which I have been doing until now.

4 NEDERLAND 1944.

4.1 5 September 1944.

Het is de vooravond van onze bevrijding en het is iedereen vreemd te moede, Ik kan niet nalaten een paar woorden neer te schrijven nu die gevoelens nog levend zijn.

We wachten- van gisteravond af! Gisterenochtend 11.10 bericht dat Maastricht bevrijd? was, in elk geval waren ze in Maastricht.

's Middags oude kousen gebracht bij kapper v.d. Hoeven, die zei dat er het gerucht ging dat Venlo al vrij was. 's Avonds les aan Dr.Kloek, onderwijl mondeling bericht: Roermond, 's Hertogenbosch, Eindhoven, Tilburg, Breda vrij! 's Nachts nog in Rotterdam verwacht. Vandaag in Den Haag! Ze zijn er nog niet en we wachten! Vanavond een les die weer overging met olga v.d. Pas. Het kind maar naar huis gestuurd. Ze waren in Breda. Verder geen nieuws nog. Vanmorgen de wildste geruchten. Moerdijk over. Moerdijk niet over. In Rotterdam, niet in Rotterdam. Om 2 uur in Den Haag verwacht. Zwart van de mensen aan de Rijswijksche weg, op krukjes, in afwachting van de intocht, storm , regen en wind ten spijt.

Den heelen dag voel je de vrijheid naderen. Gisteren een ontzettend gerij en geros, zoals in geen tijden was gebeurd, moffen met sjokkende paarden en karren, beladen met de onmogelijkste vrachten, keukenwagens, batterijen met een boerenmeid erbij, alles trekt weg.

Auto's, bijna alle met mannen erin, vluchtende Rijksduitschers en NSB- ers. Vandaag een doodsche stilte in den morgen. Dan gedoe van de NSB-ers om ons heen.

Noordijk + zoon, vertrokken om 12 uur met koffertjes. Aan de overkant Duitse gecamoufleerde wagen met vette moffen, die een huishouden hielpen verhuizen. Jan Franke ong. half twee uit Rotterdam met laatste berichten van daar. Vrij Nederland de baas, vordert auto's, deelt wapens uit, in uniform met oranje banden, bezetten hoofdpunten, bruggen enz. Je reinste feeststemming, vlagjes, oranje, nog geen Amerikanen, 's middags nog verwacht, 's avonds in Den Haag.

Den heelen middag niets anders.

Nieuws 3 uur dat ze tot en met Breda waren. Amerikanen naar Aken!? We wachten. 's Avonds nieuws. Bericht over gedeeltelijke bevrijding. Mr. Gerbrandi sprak erover, Zondag, (eergisteren sprak de prins). 8 uur binnen. En we wachten. Kopje echte thee gezet, met laatste paar reepjes chocola van voor de oorlog, gezellig bij elkaar gezeten, vader lag op den divan (weer niet goed). Kiekjes uitgezocht, geen rust om te lezen, buiten waait de storm. De oorlogsjaren lijken af te vallen van je. Was het zoo lang en de druk zoo erg? Het leek haast een booze droom, een nachtmerrie, opgezweept door alle sensationele berichten om je heen, alsof het niet heeft kunnen bestaan zoo. Gedachten gaan door je heen, in de eerste plaats naar de mensen, die hun liefste familieleden doodgeschoten zijn (op 31 Aug. Valster uit het Westland) onder de meest tragische omstandigheden. En toch lijkt dat haast allemaal al geschiedenis. De adem van de vrijheid waart al over de stad, al is er nog geen Vrij Nederland de baas hier en merk je nog niets. Maar de NSB-ers hebben hun biezen gepakt, hun verraad heeft geen macht meer, de Duitschers zijn immers bijna allemaal weg, een wou er een jonge man uit de tram gooien en er zelf in, hij is afgeranseld, zijn geweer onder de tram gegooid en kapot gereden.

't Is kwart voor twaalf. Ik ga rustiger naar bed dan gisteren. Toen had ik het gevoel vroeg op te moeten om niets te missen. Nu weet je zeker dat ze er morgenochtend toch nog niet zijn. Tenminste? Eergisteren droomde ik af en toe. Er was erg

De Dagboeken van Lidy Haremaker

gevlogen, wat ik niet bewust gehoord had. Maar ik zag geweldige formaties vliegtuigen steeds lager vliegen, dalen op het strand, kleine zweefvliegtuigjes neerstrijken, zoo maar tusschen de menschen in. Verder weet ik het niet meer. Er werd ook erg geschoten! Vandaag hevige knallen omdat lepenburg de lucht in ging. Maar nu ga ik slapen. Morgen komen ze misschien, welhaast zeker!

4.2 6.9.

Ik heb na al dat opgewonden gedoe en het bezig zijn den heelen dag, zoowat tot 4 uur wakker gelegen. Ik was zoo klaarwakker, en lag te denken, wat je eigenlijk voor onbenullige dingen doet in dagen van de grootste spanning en het grootste gewicht. Eerst was ik 's ochtends een leerling gaan afzeggen, waar ik hoorde dat de uitzonderingstoestand was afgekondigd en we om 8 uur binnen moesten zijn. Zij vertelde ook dat de havens te Rotterdam bezet waren door Vrij Nederland. Dit was bij een nieuwe leerling L.v.d. Ooren. Toen moest ik naar Olga v.d. Pas om haar les te vervroegen. Wat blijven praten en hangen, al het nieuws uitgewisseld, Rotterdam onbereikbaar, terwijl mevrouw daar 11 zusters en broers heeft zitten. Toen naar Nijgh om te hooren of Mevr. nu een leerling van me is of niet. Niemand thuis. Niets gehoord, dus dat is over. Teruggaande zag ik Noordijk met zoonlief Jaap bij de tram, kennelijk op de vlucht. Thuis haar gewasschen, na de koffie muurtje geplakt, no. 5 van het Bobbyspel, dat al 1.5 jaar ligt. Toen mijn kamer opgeruimd van alle rommel door het cartonagewerk en mijn tafel anders gearrangeerd, veel plezieriger nu. Toen tuin heelemaal opgeknapt voor het eten, die moet er toch ook netjes uitzien! Vlak na het eten Olga, die geen boeken had, ze was bij haar vriendin gebleven, te lang, de vorige avond en kon toen niet meer thuis komen, moest nog eten, haar toen maar naar huis gestuurd. 's Avonds dan zoo gezellig bijelkaar gezeten. Toen heb ik een foto- album opgenomen, wat ook al meer dan een jaar ligt en zoo hevig kieken uitgezocht dat ik er te wakker van werd. Altijd met dat werk.

Vandaag is alles anders dan gisteren. De zucht van vrijheid, die er door de lucht woei met de storm, lijkt al weer voorbij. Je hoort niets, je weet niets, alles schijnt voorbarig te zijn. In Wassenaar en Rotterdam zijn menschen doodgeschoten omdat ze de vlag al hadden uithangen! De druk is weer terug, de Duitschers zijn hoofdzakelijk weg, maar het is hier nog Duitsch en dat voel je. Dan is er de druk van de onzekerheid. Eerst waren ze gisteren bijna bij Rotterdam, 's avonds nog in Den Haag, tenslotte waren ze vast en zeker tot en met Breda. Ook dat schijnt niet waar te zijn, of gedeeltelijk, men zegt voorposten hebben die plaatsen bereikt, en moeten verbinding met hun troepen herkrijgen. Die schijnt verloren te zijn, doordat ze te ver vooruitgeschoven zijn. Nu vanavond, hoor je dat ze werkelijk in Bergen op Zoom zijn, dat er zwaar gevochten wordt in Belgie, bij Brussel, in Antwerpen, in de Ardennen, verder in Brabant (Ned.?) bij de Moerdijk. Enfin, je weet het niet, alles lijkt hier stil te staan na de gespannen verwachting van gisteren.

De melkboer kreeg een standje voor de zooveelste maal voor zijn kletsverhalen; Duitschland had gecapituleerd, Hitler zat in Spanje, de Amerikanen in Duitschland. "Nou ja," zei hij, "wat weten die Amerikanen van ons land hier af, ze zien een plaatsje, ze veroveren het en ze zeggen: het is Den Haag, en zoo komen de praatjes!"

Vanmorgen naar het dirtributiekantoor voor ziekenbonnen voor pa, naar Mevr. Jesse voor les, van wie ik de taptemelk kreeg die we hier niet konden krijgen. Geen melkboer 's woensdags, winkels hadden niets. Toen naar oom Henk om wat

De Dagboeken van Lidy Haremaker

boekbinderslinnen, voor het geval we in huis moeten blijven, dat ik wat handenarbeid kan doen, naar huis, koffie gedronken, een uur wat geslapen, wortels geschraapt, tuin begoten, vroeg eten, les aan nieuwe leerling v. Rakhorst, wel leuk, allemaal over taalgeschiedenis gesproken, nieuws gelezen, heel vaag, weggebracht, klokke 8 uur weer in huis, rekeningen geschreven, nu dagboek.

Saai, onzeker, afwachten, en eigenlijk haast niets gedaan. Was ook moe. Ga nu nog wat lezen en dan vroeg naar bed. Dan ben ik morgen wel frisscher.

4.3 7. Sept. 1944.

Vannacht heerlijk lang geslapen, tot 9 uur op mijn kamer een en ander uitgezocht voor handenarbeid, 11 uur, masseeren v. Corrie, 11.30 les aan Mevr. Oosterhuis, vroeg koffie gedronken. Lange middag voor me, foto's uitgezocht, tot ik er weer bijna hoofdpijn van kreeg.

Om kwart over 5 klaar en van plan naar oom Henk te gaan, want vader, die weer ziek is, wou me naar de stad laten gaan, n.b. om wat cigarette- vloeitjes te halen. Ik had zin om nog wat de frissche lucht in te gaan, maar er kwam in een kwartier zo'n storm opsteken, als we haast nog nooit hebben beleefd. De boomen aan de weg zijn scheef komen te staan, op het Hyacinthplein mooie meidoorns ontworteld. Jackie kwam kletsnat aangestormd, wou geen les hebben, komt zaterdagmiddag. Gegeten, en den heelen avond in Holland's Glorie gelezen.

't Is saai en naar, er kwam een brief van Annie, dat ze nog niet eens in Breda zijn, ze trekken weg uit Dordt, maar gaan de Moerdijk wel verdedigen. Er schijnt hard gevochten te worden in België. In het nieuws stond dat onze regeering zich opmaakt naar Nederland te komen. 17 September mogen ze beginnen te ontduisteren in Engeland. Nieuws nog even naar Mieke en Ans gebracht voor achten, om Mieke op te vrolijken, die met bronchitis in bed ligt. Het is steeds hondenweer, eigenlijk de heele week al.

Volgens Engelsche (Zoveelste) berichten zou er een groote vloot zijn samengetrokken voor onze kust. Wanhopig met dit weer, als het waar is. Invasie in Holland. – Paul treft het ook niet op zijn huwelijksreis. Verschrikkelijk bar weer voor zeilerij: dat zal wel op niet veel uitgelopen zijn deze week.

De krant begint stukken naar de andere kant toe te schrijven. De verantwoordelijke en niet verantwoordelijke NSB- ers, die hem gesmeerd zijn, krijgen openlijk op hun kop : Dep. van Volksvoorlichting, sinds Dinsdag hoofd menschen weg en dicht en Dep. van Kunsten & W.

Juffr. Knoester had de radio weer gehoord vanmorgen; krijgsgevangen moffen en Rijksd. zijn in de kooien van de wild dieren opgesloten in Brussel, bij gebrek aan onderdak. Ze liepen Dinsdag openlijk met radio's, d.w.z met een doek eromheen, over straat. Het Jodenkamp Westerbork is door de Moffen helaas naar Duitschland overgebracht. Het heet dat de NSB- ers er in mogen. Maar er wordt zoveel gekletst. De spanning van het wachten is tot een gevoelloos stil afwachten afgestompt, wat je tusschen alles wat je doet, op de achtergrond voelt. Soms vergeet ik het, zooals vanmiddag onder het uitzoeken van foto's, die over ong. 10 jaar gingen, of even onder het lezen vanavond. Ik ga maar gauw naar bed, het is koud, vervelend.

4.4 9 Sept.

Gisterenavond lag ik in bed en bedacht dat ik niets geschreven had. Den heelen morgen carton gesneden voor een schrijfmop voor Oom Henk en Tante Zus.

De Dagboeken van Lidy Haremaker

Vervelend werk is het door alle rommel, maar wel weer aardig, als het netjes wordt. Voelde mijn oogen, na al het preciese gekijk. Had gister anders weer zoo lekker tot bijna 9 uur geslapen. Steeds word je wakker met zoo'n half blij gevoel, vol verwachting, dan wordt het weer getemperd, vannacht had ik slecht geslapen en werd als vanouds wakker zonder blij gevoel, weer gewoon; het zal nu wel weer wat aanhouden, voor ze komen, al gaat het overal goed. Maar de Moffen beginnen weer meer tegenstand te bieden. Ze zijn heelemaal niet meer in Holland, vechten bij Luik, Albertkanaal, en Calais, Boulogne, Le Havre.

Prinses Juliana vandaag in London gearriveerd, ook weer een stapje verder.

Gistermiddag eindelijk begonnen in Wordsworth biographie, Sreeds hondenweer en in huis. Later knapte het weer op, en ik ben toen nog het Westland in gegaan o.a. om melk, wat niet te krijgen was, kwam thuis met 5 kg. waaiperen voor f0,85 p.kg., 5 kg. uien voor f 0,50 p.kg., druiven a f 1,60 p. kg. en een meloentje.

6.30, Fam. Kloek les gegeven. 8 Uur binnen, gaan lezen in Hollands Glorie en me er zoo in verdiept op mijn kamer, dat ik tot 11.30 heb gelezen en toen niet kon slapen.

's Nachts om 3 uur nog half wakker, er kwam zoo'n vreemd geluid, zoo van ver aanrollende golven, maar heel hard, dat gelijkmatig wegstierf. Het werd steeds harder, met zoo'n koude metaalklank ging het gepaard en felle lichtflitsen. Ik dacht: invasie, ging mijn bed uit om te kijken, zag alleen lichtflitsen, dat ik in mijn slaperigheid dacht, dat het een zeeslag voor de kust was. Toen kwam er ineens helder licht van de andere kant, ging naar mijn eigen kamer, er vast van overtuigd, dat er een lichtbol uitgeworpen was. Ik zag hem meteen hangen, maar zag direct, dat dat de maan was, die even helder in de sterrenlucht stond aan deze kant van het huis, als je een pikzwarte lucht aan de zeekant zag.

Vanmorgen wat huishoudelijk werk gedaan. Lena is er niet meer op Zaterdag, en ik heb van Rotterdam gespijeld vanwege de algemeene, vreemde toestand. Overal sabotage, zo was een stel menschen uit Groningen gekomen, die 18 uur gereisd hadden. Ik vond het aan een kant wel vervelend, aan de andere kant verantwoord, de radio doet niets dan waarschuwen om niet te reizen, zeggen ze.

Brood gekneed, toen Wordsworth gestudeerd, uurtje gaan maffen, Jackie les gegeven, gegeten, vaat gewasschen, half uurtje geschemerd, ben lui na al het ingespannen oogenerk van van de week. En nu geschreven. Een dooie dag, maar ondanks alles, vol verwachting klopt ons hart.

4.5 Zondag 10 Sept.- 11 Sept.

12.9. Ik weet al haast niet meer, wat ik Zondag gedaan heb. Stond vervelend op, maar het werd mooi weer na de storm. O ja, 's morgens rondgehangen om mijn fiets af te wachten, waar Oom Henk mee weg was geweest. Mevr. Sn. de V. kwam hier, met raad. Dr. de Niet had opgebeld, of ze iemand wisten om een patient (later bleek zieke) te herbergen, die niet wist waar hij heen moest. Heel Wassenaar moet evacueeren en Mar...(?). Maandag 12 uur eruit zijn vanwege de V3. Dat krenge gaat een paar keer per dag boven ons huis richting Laan van Meerdervoort ongeveer naar London. De menschen weten zich geen raad. Het betreft er 9000. 't Is een hopeloos geval.

Het was te koud om buiten te zitten, en toen heb ik 's middags mijn Bobby- spel afgemaakt, dat zoo leuk is geworden. Eerst van Jeanne Eldermans wat verf geleend, ik had geen geel meer. Leuk dat het af is en goed geworden. 's Avonds in Hollands Glorie gelezen tot bij twaalven, ondanks mijn slaap.

4.6 Maandag 11.

's Morgens met prachtig weer het Westland in, z.g. naar Tilde, om druiven, appels en peeren.

Halverwege 2 meisjes aan de weg die zooveel appels hadden geraapt (alles is van de boomen met de storm), dat ze er niet mee naar huis konden. Ik kon 14 kg. (bleek 12 te zijn), voor f 0,55 per kg. overnemen, wat een koopje is voor tegenwoordig, en toen nog selderij gevangen in een tuin.

Zoo was ik weer gauw op de terugweg, en gauw zat ik in angst, want er kwam een losse locomotief aangereden. In de lucht vrij laag vliegtuigen. De machinisten vlogen eruit, volk eromheen en afwachten wat ze deden. Ik berekende de zaak en dacht; als de wind doorfietsen. Het was griezelig maar er gebeurde niets.

's Ochtends Hr. van de Velde les gegeven, 's middags Mevr. Oosterhuis, 's avonds Hr. Rakhorst. 's Middags gestudeerd, 's avonds Hollands Glorie tot over 12; vanmorgen het eindelijk uitgelezen. Het is een prachtig boek, boeiend van begin tot einde. Blij, dat ik het eindelijk gelezen heb.

Gistermiddag tragische uittocht van Wassenaar en Marl.. Zoo'n hopelooze drukte en rommel moet er nog nooit langs den weg geweest zijn. Alles was verhuiswagen, tot ijscokarren toe.

Vandaag- later in den morgen naar de stad, karafje voor Zus Schouten gekocht, nog wat andere boodschappen, even naar Tante Zus, waar Jan Franke op bezoek was geweest. Tante Zus had zich net beklagd dat er in den afgelopen week over de 30 locomotieven waren stuk geschoten en vandaag het treinverkeer over heel Nederland van 10- 4 uur stil staat naar aanleiding daarvan. Verder dat ze bij Valkenswaard Z. van Eindhoven de Nederlandsche grens zijn gepasseerd.

Gisterochtend is het gebeurd.

Mr. de Haas vertelde zoo juist, dat er vanochtend een 500 D. op de fiets door Rijswijk en Voorburg gingen, als er een fiets kapot ging, werd een voorbijganger met geladen revolver, gedwongen de zijne te geven in ruil. En kennissen van hem waren van Eindhoven naar Den Bosch gelopen. De weg over Boxtel was een verdedigingswerk. Alle huizen ontruimd, alle voortuinen tankwallen of posten, bomen half gekapt, onder dynamiet. heel Zaltbommel ontruimd gisteren. Er zal hier dus ook worden gevochten. gelukkig staan ze in Duitschland en beginnen de Russen aan den anderen kant. Dan moeten ze misschien gauw naar de "Heimat". Vanmiddag gelezen in dat vervelende boek van TheDark Invador. De heele middag bij Zus Sch. op verjaarsvisite, die voor een maand ziekenverlof heeft wegens overspannen zenuwen. Ze is een maand geleden opgelicht voor f 20.000,-- aan juwelen van haar moeder door 2 quasi Duitschers van de Sich. Pol., die zich legitimeerden en op slag van tien bij haar kwamen, wanneer iedereen van de straat af moet zijn. Geen telefoon, geen menschen, alleen tegenover 2 gewapende kerels, die haar mee naar Schev. wilden nemen, wat ze heeft kunnen voorkomen. Ik kan merken dat ze er nog kapot van is. Dit is een beroerde zaak. Ze kan niets doen.

Vanavond bijgeschreven, nog wat lezen, ofschoon mijn oogen moe zijn van dat nachtwerk, en dan maar vroeg naar bed, in afwachting.

4.7 14.9. Gisteren Donderdag;

's morgens even gewerkt en toen naar Mevr. Jesse. Den heelen dag verschrikkelijk luchtalarm, misschien wel 10 maal. Onderweg n.b. even voor een vliegende bom, die ik nu al een paar maal goed heb zien aankomen. Mevr. Jesse heeft heelemaal geen hulp, haar hoofd liep om, stond niet naar Eng. les. Ze moest wasschen, en ik mocht

De Dagboeken van Lidy Haremaker

er bij zitten. Toen heb ik waschles gegeven, half in het Hollands, half in het Engelsch. Van haar naar Nineke om mijn boterhammen op te eten, op weg naar Thierry, waar ik druiven wou halen voor de "belegering". Vlak bij Nineke zag ik weer een vliegende bom gaan, maar die ging verkeerd, zag het direct en het ding is neergekomen. Waar? Nineke vertelde dat 's morgens, 8.30 uur, een troepentrein naar Gouda tot poeder was geschoten, om 9.30 weer, en de trein naar de Renbaan, die de vliegende bommen moet aanvoeren. Ook de Wassenaarsche tram hebben ze te pakken gehad. Vrij veel doden. Bij Thierry in den tuin gekomen, was er geen sterveling. Ik was zoo teleurgesteld na dat eind fietsen. Toen bedacht ik dat ze aan het verhuizen waren. En jawel! Ze kwamen net aangereden, even helpen kar ontladen, toen Jo mee naar de tuin. Terug even bij Thierry langs, die dolblij was dat hij weer naar zijn huis terug kan. Wonder boven wonder om half 6 thuis zonder bandenpech, met mijn opgelapte banden. 's Avonds tot 11 uur Wordsworth bestudeerd.

Vandaag; verrassing: Lena moe, komt niet, groote vaat- leerling Mevr. Oosterhuis, die me amuseerde met verhaal van haar papagaai. Haar man moet altijd bediend worden, en het beest roept haar al, zoodra hij de fiets of auto van haar man hoort. Na afloop bonkaarten gehaald, Openbare Leeszaal: De Stille G..(?) voor les, even wat lessen voorbereid, nieuwe meisjes van Oort voor Handelscorresp., Jackie les, die me een nieuwe schakelaar heeft gemonteerd, eten, Dr. Kloek les, 's avonds Wordsworth. Nieuws; practisch niets.

Kennis Winte bij de P.T.T. las toestel – kreeg contact Zuidelijkste dorpen Limburg, Gulpen vrij kapot, kreeg een Amerikaan even aan de telefoon- contact Maastricht-Eindhoven in de loop van de dag verbroken. Reusachtig gevlogen vanmiddag.

4.8 16.9.

Gisteren den heelen dag gestudeerd, 's avonds Dr.Winte les gegeven, 's avonds weer gestudeerd.

Maastricht door de Amerikanen bezet- stond in de krant meteen..

16.

Geen hulp- heele morgen huishouden- Wordsworth- geschiedenis- gebreid onder visite Skas(?) - boodschappen- eten koken- vaat.

Aken schijnt ongeveer ingesloten te zijn. Alle mannen van 16+ worden opgepakt, als ze op straat "slenteren". Meisjes van 18- 40. Fietsen steeds gevorderd. Gisteren door de landwacht op het Valkenboschplein. Vandaag daar een overvalwagen voor jonge mannen. Gistermiddag ook eindelijk praktijk bewijs van van der Wel. He- he!

Vandaag briefkaart krijgsgevangene ontvangen, de laatste van hem voor zijn vertrek naar Engeland, zooals hij beloofd had. Hij zal uit Engeland blijven schrijven. Hij zal daar naar schatting 1.5 jaar in een hospitaal moeten zitten om zijn gezicht op te laten lappen. Ik dacht dat hij allang weg was.

4.9 Zondag 17 Sept.

't Is schitterend weer geweest, en het begon zoo doodsch, geen menschen haast op de weg. Van 12 tot 4.30 rijden er trams. Heerlijk geslapen, geprobeerd boven wat te werken, het dictaat van Wordsworth schiet nog niet hard op. Om 11.30 Oom Henk en Tante Zus. Toen buiten gezeten allemaal, zitten stoppen om Marie's japon af te maken. Toen heerlijk buiten liggen lezen, Oom Dirk kwam, maar ik bleef maar buiten, was zoo lekker lui. Om 5 uur stelde ik moeder voor te koken, ik zou lekkere

De Dagboeken van Lidy Haremaker

tomatensoep maken en selderij. Net begonnen, toen kwam To ons vragen te komen borrelen, haar meisje was vergeten het te komen zeggen. Net dat ze binnen was Mia, haar vriendin Anneke en Tom met kersverse berichten dat ze met sterke formatie's in de Betuwe geland zijn. Ik verzuchtte vanmorgen al; ik wou dat ze ons kwamen bevrijden, het is er net weer voor. De eterij maar gauw in de steek gelaten en ook naar To gegaan. Er waren nog genoeg restjes. Daar is heel opgewonden gezelschap. Vader:

"Op zoiets heb ik nou altijd al gewacht". Dat hebben we tenslotte allemaal. Ze zijn verder voorbij Aken, in 2 dagen door naar de Siegfriedlinie.. Met sterke troepenafdelingen in Brabant over de grens, bij Hulst in Zeeuws- Vlaanderen. Vanavond om 7 uur ook landingen bij Tilburg, Eindhoven, Nijmegen.

Pl.m. 7.30 luchtalarm en Engelsche vliegtuigen in een groote boog boven de stad vanuit zee en weer terug. Hevig afweervuur zonder resultaat. Alles stond op straat, vol afwachting. Maar verder is er nog niets gebeurd. Maar nu gaat het er van komen. Ik dacht al; Maastricht gevallen, en dan Duitschland in.

Hoe lang zullen wij dan nog moeten wachten? We zullen het gauw weten.- Alles al aan kant gemaakt, vaat, groenten schoon gemaakt, water getapt.

Gisteravond waren er strooibiljetten uitgeworpen in Wassenaar en het Zuiderpark. Binnen 24 uur ging er wat gebeuren. Voor 2 dagen water in huis.

In Wassenaar schijnen de bosschen van de Raaphorst en Backershagen en nog wat heelemaal kapot te zijn door het bombardeeren van de startbaan van de V3. Marlot ook hier en daar flink kapot. Daar zou de staf gezeten hebben. Nu mogen alle menschen weer terug.-

4.10 18 Sept.

Nu wachten we weer, maar in de goede richting.

8.30 les aan Hr v.d.V, die vertelde dat ze met de grootste macht zijn geland in Holland, die tot nu toe is vertoond. Churchill of iem. anders in Quebec zou gezegd hebben dat over een maand de oorlog uit is. Engeland mocht gedeeltelijk ontduisteren gisteren. Het moet voor kinderen iets ongelooflijks geweest zijn. Zoo ook voor onze kinderen, en voor ons groote menschen. Geen berichten verder. 2 Uur; les aan Mevr. oosterhuis, 's morgens W zitten studeeren, na de les tomatensoep voor 3 of 4 dagen gemaakt, gewandeld, gegeten, les aan Hr. Rakhorst. Toen nog berichten, ze zijn al 3 maal door de Siegfriedlinie, Ede, Zutphen schijnt bezet, gevechten bij Arnhem, Schijndel en Eindhoven bezet, waar de Moffen alle Philips- fabrieken in de lucht hebben laten vliegen. Toen vaat gewasschen, nog wat rondgescharreld, oogen weer vermoeid, en een cigaret gerookt op mijn kamer. Nu heb ik nog twee oorlogscigaretten. Deze luxe me in geen jaren, geloof ik, gepermitteerd. Nog een overschotje van het pakje van Wim van Halteren, dat ik in Februari van hem kreeg en grootendeels in de vacantie heb opgerookt.

4.11 19/20 Sept.

Gisteren, zoover ik me vandaag herinner, heb ik den heelen dag zwaar Wordsworth gestudeerd en het uit gekregen, 's avonds 10.30. Vandaag moest het terug naar de Kon. 's Middags een eind opgeschoten in The Dark Invader, wat toch wel erg interessant is. 't Was heerlijk weer, en lekker nog een uurtje inde zon gezeten. 's Avonds naar Dr.Winte.- De spoorwegstaking is over het heele land vanaf Maandag, de stations zijn gewoon gesloten, alles is afgezonderd. Ze zijn verder

De Dagboeken van Lidy Haremaker

geland weer op Maandag. Gisteren de snelste opmarsch uit de heele oorlog: Eindhoven- Nijmegen 100 km. in 5 uur. Nieuwsberichten onthoud je eigenlijk voornamelijk. Als ik een dag moet terugdenken, wat ik gedaan heb, dan kost het me de grootste inspanning dat te bedenken.

Vandaag lopen, naar Mevr. Jesse, overal worden fietsen gevorderd, vandaar naar van B., niet thuis, naar Tante Zus- koffie gedronken- concertabonnement gekocht- naar de Koninklijke- dicht, dus boeken weer mee naar huis, wat me goed uitkomt, want ik had er een van Coleridge nog niet gelezen. Naar huis- tomaten voor inmaak gehaald bij Thierry in Loosduinen, overrijpe rommel erbij. Niet leuk. Schoenen bijgelijmd, gepoetst, gedeelte boek "Nocturne" geprepareerd voor les, weggebracht naar Winte- en nu nog wat werken.-

De berichten over de landingen zijn fabelachtig, ik hoop dat we er nog eens wat van te zien en te horen krijgen naderhand. Dat speelt zich maar af in je eigen land en je weet geen steek. De bruggen schijnen intact in Arnhem en Nijmegen. Het is te hopen, er zijn er al genoeg de lucht in gegaan.

4.12 22.

Het is vandaag 26 Sept. – Ik ben erg achter geraakt met opschrijven. De 22ste; Donderdag- 's morgens, 's middags, 's avonds les- dus niet inmaken- verontrust door erge verhalen van Nijmegen- het zou in brand staan- Arnhem ook- huis aan huis gevechten- de binnenstad weg. Eng. parachutisten in netelige positie. Vanuit het Zuiden de hoofdmacht nog niet bij Nijmegen. J. kan niet komen, alle mannen van 15-50 worden opgepakt.

4.13 23.

Verrassing- alleen nog maar van 5- 7.30 gas, mijn heele inmaak staat er. 's Morgens zitten studeeren, nee, kartonnen plakwerk zitten maken, bedenk ik, tot aan de koffie. Schrijfmappen voor Tante Zus en Oom Henk, verjaardagen, een vervelend karwei. 's Middags aan de tomaten begonnen, 5 uur op en haast geen gas, om 7 uur begon het te branden en ik heb tot 's nachts 2.15 gewerkt en er toen 15 potten mee weg kunnen zetten. Nijmegen in geallieerde handen, de brug is heel, de spoorbrug vernield- het zou de oorlog belangrijk kunnen verkorten, maar wij zitten nu met de ellende van de oorlog in eigen land, zoodat er van een tweede Ca...(?) wordt gesproken, een voorportaal van de hel, enz. Vreeselijk, de Moffen probeeren natuurlijk het hier uit te vechten i.p.v. op eigen bodem.

4.14 23. Zaterdag.

Flink geplakt aan de schrijfmappen, die van Tante Zus is mooi geworden. 's Middags Dr. Winte les- willen plakken, maar visite Rottier- 's avonds geplakt- nare berichten. Arnhem huis aan huis gevochten- 2e Stalingrad, de Engelsche landingstroepen tegen de rivier aan gedrukt- in benarde positie- nog geen contact met hun hoofdmacht uit het Zuiden- elk huis schijnt in fort herschappen- vreeselijk moet dat toch zijn, heele wijken in brand. Vrijdag zijn de havenwerken van Amsterdam de lucht in gegaan.

4.15 24. Zondag.

Bij Zus Sch. op kopje koffie- wat geplakt- naar de Eng. club bij van B., die mooie Shak.- platen voor ons afdraaide. Berichten over Arnhem leken wat beter, maar zware gevechten. 's Avonds tot kwart voor 1 geplakt- toen was alles af gelukkig. Maandag- dood van de slaap- vroeg op voor van de Velde, die kwam vertellen, dat hij niet kon komen. Toen eindelijk heel loffelijk begonnen aan Eng. Handelscorrespondentie, maar weinig gedaan door de slaap. 's Middags les aan Mevr. Oosterhuis. Toen weer gezanik vanwege de fietsen. Huis aan huis doen ze huiszoeking in alle kamers, kasten, naar fietsen of fietsen- onderdeelen. Toen het kleine wiel van Marietje's fiets er af laten halen, en mijn oude rommel er weer aan, een en ander opgeborgen, schrijfmachine o.a. enz., heel wat oponthoud daardoor en 's avonds weer Ha. Corr. gedaan. Bijtijds naar bed.- Arnhem zware gevechten.

4.16 26.

Laat op, gestudeerd Ha. Corr. tot pl.m. 4 uur, toen aan het eten, van Beemen zou komen, die weet zich geen raad, want hij krijgt geen warm eten meer met de gasbezuiniging.

Vanavond het boek van van Ruitelen uitgelezen, zoodat dat na 2 jaar (schande!) eindelijk terug kan. Naar boek, ofschoon interessant.

Vreeselijke gevechten nog steeds bij Arnhem, de brug schijnt nog heel te zijn, De Eng. O. van Nijmegen over de Duitse grens. Onze Koningin heeft gisteren de Orde van de Kouseband gekregen, met Queen Mary and Elis. de eenige vrouwen die hem hebben.- Uit waardeering voor haar persoon en houding v.h. Eng. volk. Juliana was er ook bij. Een kleine aangename noot in de narigheid.

De toestand van de troepen raakt beter bij Arnhem- Versche versterkingen. Zaterdag gehad- het weer is slecht- contact gemaakt met de troepen uit het Zuiden. Het is alweer 11.15 en ik moet naar bed. Al weer veel te laat. Enfin, ik ben weer bijgeschreven.

4.17 27.

Stond vanmorgen echt doodmoe op, ging laat op weg naar Mevr. Jesse, en moest daarom racen om op tijd te zijn. Warm gekleed vanwege de kou, zoodat de straaltjes bij me neerliepen toen ik bij haar kwam. Haar hoofd staat niet naar Eng les, we hebben over koetjes en kalfjes gepraat, inmaken, hamsters, en toen nog een kwartiertje over mijn eilanden(?). De albums staan nu al weer voor de derde week bij haar, maar ik vind het wel goed, dan is het wat verdeeld, de foto's en de negatieven. Mijn brood vergeten in de haast, een paar boterhammen geschooierd bij Oom Henk, Paul zijn huisgezin en de brief in punten opgesteld voor Am. na den oorlog. "The Dark Invader" teruggebracht bij mevr. de Kruijff, naar huis toe gewandeld weer, bij Dr. de Niet afgesproken voor visite a.s. Zaterdag en daar blijven plakken tot 5 uur. Naar huis, eten, vaten gewasschen, en nu ga ik eens lekker met een snertromannetje naar bed en wat liggen lezen. 't Is nog altijd 8 uur binnen, trams niet tusschen 9- 12, 2-4 en na 7 uur. Vanaf Maandag heelemaal geen gas in Wassenaar, eten van de gaarkeuken. Met de oorlog vlot het niet. De tegenstand veel groter dan waarop gerekend. De Eng. parachutisten pl.m. geliquideerd bij Arnhem. Kennis van Mevr. Jesse uit Arnhem komen lopen, binnenstad afgebrand. Musae Sacrum tot aan de rivier en Oosterbeek slecht er aan toe. Elst door de Moffen heroverd. De

De Dagboeken van Lidy Haremaker

corridor Eindhoven- Nijmegen weer onderbroken, maar toch zijn Oss, Mook en Helmond bevrijd en bij Boxmeer de Maasoever bereikt. Het gaat langzaam.

4.18 28.9.

De bevrijding is nog ver- de Engelsche luchtlandingstroepen bij Arnhem geliquideerd. Morgen is het mijn verjaardag. Ik had aldoor vast gedacht, dat het dan uit zou zijn, zeker in ons land. maar het is een droeviger tijd dan ooit. De moeilijkste weken staan voor de boeg.- Gas wordt steeds minder, moeder wou nog een "appeltaart" bakken. Hij kwam half gaar, morgen verder. Eten zal ook benauwend worden. Al ons brood is op, moeder heeft niets meer kunnen klaar krijgen voor het ontbijt morgen met het korte gas, geen pap, geen pannenkoeken, en we mogen geen brood kopen, want de bonnen zijn op, en op de pof mag het niet meer. Vandaag goed uitgeslapen, handelcorr., om 11 uur Corrie, haar gewasschen met aldoor kleine keteltjes water, electr. gewarmd, enfin, het was koud maar ik ben weer schoon, want mijn haar was vies door de zalf in mijn nek. Weer wat gewerkt, 3.30 les Ha. Corr., eindje gaan wandelen, kwam Olga tegen, die weer op les zal verschijnen. Vervelend gedoe met die kinderen. Les aan Dr. Kloek- vaten gewasschen, grammatica geleerd. Ha. Corr. Nu naar bed, en morgen maar eens vroeg op, het zal wel een rommelige dag worden, maar Lena komt.

4.19 29.44.

Mijn 6de oorlogsverjaardag. Triest najaarsweer, alleen 's morgens even een zonnetje. Beroerd geslapen, te lang gewerkt gisterenavond, waardoor branderige oogen en neus van binnen weer eens flink ontstoken zoodat ik niet ademen kon. Om 7 uur op en flink gaan werken, anders zou ik niets gedaan hebben. Zoo toch nog 3 uur Ha. Corr. + een half uur geschiedenis en een les gegeven.

's Ochtends visite Tante Zus en Oom Henk, met bloemen en f 10,--. Ook van vader en moeder f 10,--, dat helpt alweer om mijn schuld aan Oom Henk af te doen. 's Middags de Rottiers + bl., Oom Jan en Tante Mien, en Zus kwam eten, die me gelukkig maakte met de mooiste bloemen + 2 snoepbonnen. Poes kwam heel laat, met allerbeeldigste dahlia's. Zoo ben ik nog wat in de bloemetjes gezet, bij alle narigheid.- Elst schijnt hernomen te zijn, verder op 8 km. van 's Hertogenbosch en dicht bij Breda, naar het zeggen.

Vanmorgen een brief van Annie, die 6 dagen oud was, de brug bij Zwijndrecht door de Moffen opgeblazen. Ellendige toestand in Arnhem, Nijmegen. In Apeldoorn geen vuur, licht, waterleiding, waarheen heel Arnhem moet. Ede, Wageningen evacueeren. Beambte hier aan de deur voor het opneemen van aanteekeningen over de menschen in huis, wat betreft invaliden, ziekten of zwangere vrouwen, in verband met nood evacuatie van Den Haag. Gisteren heeft Ch. gesproken, die zei dat er aan gewerkt werd om ons zoo gauw mogelijk te bevrijden.

Wat zal ons nog te wachten staan.-

4.20 30.

Ha.Corr. gedaan,- 's middags op visiti bij Dr de Niet, kwam Kik tegen, die ik al in geen eeuwen gezien had, zou haar man eens komen bekijken- 's avonds gelezen," May(?) Man Jeeves". Oorlog gaat langzaam. Rotterdam wordt heelemaal vernield.

4.21 1.10.

10 Uur Olga les geven, maar geen Olga om 10 uur. Ze was op weg hierheen met de rolschaatsen komen te vallen en heeft haar pols gebroken. Even naar van Spanje, naar Dr. Winte voor groente. 's Middags Michaëldienst in de Chr. G.- Mirandelle vind ik altijd stomvervelend- nog een slotwoord van Hr Gerretse wat ik beter kan waardeeren. Heen en weer geloopt, kwam Mevr Gude tegen, die is haar oude kracht kwijt na alle ellende, ze heeft iets gebroekens en geen wonder. Gisteren stond van de Geer weer voor zijn zaak, na 3 maanden gevangenis en concentratiekamp. Ieder heeft zijn ellende op de een of andere manier. Hij zag er weer gezond uit na een maand buiten.

4.22 2.10.

Mijn kamer gedaan, wat Eng. gedaan, 's middags Mevr. van de Hoog op visite, 's avonds les- lezen- naar bed. De oorlog gaat maar langzaam- slecht weer- de bewoners in Zeeland van de eilanden om de Schelde moeten compleet evacueeren zoo mogelijk- aangezegd doo E.-

Rotterdam wordt stuk voor stuk opgeblazen, alle havenwerken en wat daarmee annex is, volledig verwoest, alles langs de Waterweg, wat een nationale ramp beteekent zoo groot, als waarmee niets ons land tot nu toe aangedaan, is te vergelijken.- De bewoners van Arnhem, die moesten evacueeren, hebben 3 dagen en nachten buiten moeten doorbrengen.

4.23 3.10.

Tante Zus jarig- nog nooit iets van Jan uit Nijmegen gehoord- vandaag lessen en voorbereiden voor lessen- vanavond cadeautjes- mijn mooie eigengemaakte brievenmappen ingepakt- De oorlog! Er schijnt groot offensief ingezet bij de Siegfriedlinie- Putten met de grond gelijk gemaakt omdat er geschoten is op een paar officieren, alles moet evacueeren- mannen van 15- 50 in dwangarbeid naar Duitschland.- Elke dag krijg ik nog een paar verjaarsbrieven, van Tante Kathe uit Assen, was 10 dagen oud, verder varieerend van een week tot 3 dagen.

4.24 4.10.

9.30 De deur uit- haar laten knippen, anders kan niet meer bij de kapper, waar de zware stroom uit geschakeld is, distributiekantoor. Mevr, Jesse, heel ernstige les, mevr. had geen zit in haar lijf, van de V. opgebeld over Jackie, die toch niet komen kon, daarna naar Inie over de aardappelen, toen prachtige schilderijen gezien van D. Nijland bij van Nieuw. Segaar, daarna in A.P. straat Chinees vaasje met sprinkhaan gekocht, naar Openb. Leeszaal voor boeken ruilen, wat een uur ophield, naar oom Henk en Tante Zus voor hun verjaardag, de brievenmappen gegeven die erg in de smaak vielen, geloof ik. Om 4 uur weg voor de tram van 4.15. Alles vol, geen plaats, nog even naar van Deventer's kunsthandel voor sarong maar ze had geen tijd. Gaan lopen naar huis, in de Vendelstraat vrachtauto met een plaatsje over, kon meerijden tot Beeklaan, waar op lijn 12 en voor 5en nog thuis. Hard voortmaken voor eten koken, aardappels schillen enz., want van B. kwam nog eten.

De Dagboeken van Lidy Haremaker

Oorlogsnieuws verschrikkelijk. heel Walcheren onder water. Rotterdam; alles gaat de lucht in met mijnen onder de kaden, die ze dan laten afgaan, Pernis niet- men zegt dat ze bedreigd hebben Duitsland 5 jaar lang geen olie of benzine te geven als ze er aan komen. De rampen zijn niet te overzien- gas tot a.s. Zondag- de legers in het Zuiden bij elkaar- Zuiden van Breda. Het gaat ontzettend langzaam. Als het zoo doorgaat, zijn we er met Nieuwjaar nog niet af.-

4.25 5.

Gewoon gewerkt- Ha. Corr.- 's avonds naar Dr. Kl.
In Apeldoorn 150 mensen doodgeschoten?, zoo maar willekeurig, omdat de arbeiders niet opgekomen waren om te graven.

4.26 6.

Om 6 uur opgestaan bij vergissing, en kon toen met de zon op aan het werk- fijn opgeschoten, werk ingehaald van de vorige dagen, en Deel 1 Inl. Ha. Corr. uitgekregen, zooals ik wou, dus toch in pl.m. 14 dagen, de termijn die ik me gesteld had, alleen gramm. en vert. wat ten achter.

4.27 7.

Vervelende Zaterdag gehad- moest eerst er op uit, voor moeder wat boodschappen doen, voor mezelf, was om 7.30 op en begon 10.45 pas te werken aan Ha. Corr. Bij Joh. Su. geweest, zijn moeder gaat erg achteruit, hij zag gisteren op weg naar huis van het ziekenhuis een vrouw met kind in haar arm doodgeschoten op straat liggen. De landwacht wandelde er net vandaan, terwijl ze rustig een sigaret opstaken. Vanmiddag weer boodschappen moeten doen, zoodat om 4 uur pas weer aan het werk.

Vannacht Berkel plat gebrand door de M.- weer eens een vl. kam vanochtend uit het Westland, eergisteren waren ze aan het opmeten op het leitje, dat is echter over schijnt het, anders hadden we allemaal weg moeten.

Ontzettend veel vliegtuigen over, pl/m/ 2 uur, Eng. schijnen bij Wageningen te zitten, en bij Tilburg gisteren vereenigd en bij de dijkverbinding Breda- Zuid Beveland.

Vanavond wasschen- prutsen met koken (tomatensoep zeven)- weer oponthoud, doodmoe, wou naar bed, toen had ma weer een kopje koffie na een kwartier, en zoo pakte ik na 2 maanden mijn breiwerk op, waar een motgat in gekomen was. Zoo druk gehad, totaal geen tijd ervoor, toen kon ik alles terugsteken en zoo kon ik nog laat naar bed ook. Ik heb het land erover, heb altijd zoo graag een plezierige Zaterdagavond, en het was echt "niks".

Vandaag voor het eerst geen electriek overdag,- kacheltje een beetje aan voor vader, die weer eens niet lekker was.

4.28 8.10.

Prachtig weer, lekker geslapen op 3 uur na, midden in den nacht van 2- 5 uur dat ik maar wakker lag en nog wat gelezen heb in het boek van Ds. Fr. over de dienst van de Chr. G. Die Feier, wat ik al meer dan een jaar van Poes in huis heb. Schandelijk genoeg, maar wat toch de moeite waard is van het lezen.

De Dagboeken van Lidy Haremaker

Zulk heerlijk weer dat ik buiten heb zitten lezen van 12.30 tot 3 uur. Jan en Mien kwamen 's morgens op bezoek, toen weer wat gebreid aan het mottenstuk. 's Middags Fam.Sloos op bezoek ter eere van mijn verjaardag.

Nog nooit eerder beleefd; vader en moeder naar Wils.-

Het licht gaat laat aan, toen ik niet meer kon lezen, begonnen te wasschen, alles moet zooveel mogelijk schoon zijn, Woensdag is het gas op. Na het eten en de vaat, 8.30, als een haas mijn groene rok gaan tornen, eerder was er toch geen electr. en kon ik niet strijken. Om 12 uur 's nachts nog gaan strijken tot 1 uur want het ijzer ging kapot. Altijd wat, als je het het minst kan gebruiken. Vrij behoorlijk geslapen. O ja, 's morgens eindelijk in het boek van Oom Jan begonnen dat hier ook al meer dan een jaar ligt. T. Tembarorn(?), een plezierig ontspanningsboek.

Oorlog gaat slecht voor ons- heel, heel langzaam. terreur steeds erger- 12 menschen in Rijswijk zomaar aan de weg doodgeschoten, omdat daar de spoorbaan Rijswijk-Felft was opgebroken. Wie er net liepen: doodgeschoten. Een man buurman van Lena's broer in Delft, had geld opgehaald voor de spoorwegmenschen. (29 Jaar vrouw en kind). Ze schijnen te vorderen bij de Siegfriedlinie en daar een eind Z. doorgeslagen te hebben. In Rusland gaan ze ook verder. Hier is het beroerd. Bij Vlissingen weer zwaar bombardement, weer dijk weggeslagen- voor de helft onder water nu, zeggen ze. K. heeft gesproken voor het Eng. volk.

4.29 9.10.

Vandaag oorlog dezelfde narigheid. Al om 8.30 op, vanwege de naaister, die komen zou. Verschrikkelijk gemartel om een blouse uit de oude Ind. gele jurk te krijgen, niet af, maar hij wordt toch behoorlijk, nog een hoop werk voor me. In de namiddag wat corr. opgeruimd, eten, vaat- nu weer schrijven en dan naar bed.

4.30 10.10.44. Dinsdag.

's Morgens boodschappen gedaan, o.a. tomaten gekregen als reuze bofje om voor het laatst een flinke pan tomatensoep te koken. Morgen komt van B. eten voor ons aller galgemaal op het gas, want morgen hebben we het voor het laatst. een bloemetje gebracht aan To, die jarig is, toen naar huis om hard te naaien. 's Middags van de Velde, waarmee wel 3 lessen gerepeteerd dus goed opgeschoten. Hij had haast, want hij moest gemasseerd, zei hij. Na de les op visite bij To, waar een heele dameskrans verzameld, iedereen vol over de komende moeilijkheden, eten uit de gaarkeukens, waarvoor eeuwen lang in de rij, de een vindt het goed, de ander beroerd. To had nog een koekje en een borreltje als troost en nodigde ons nog eens voor a.s. Zondag, wat iets is om je weer even op te verheugen, je leeft bij den dag en even vooruit. Om 5.30 naar huis en vanaf toen tot 11.30 getooverd met het gas, om water te krijgen voor sop, voor kruiken, voor omwasch, tomaten koken en zeeven, wasschen, vaat, en vanaf 8.30- 11.30 gestreken en zomermantels met wat kleinigheden schoongemaakt met ammonia, ook mijn Sark(?) schoenen. Enfin, ik heb voor mijn doen zooveel verzet dat ik er echt tevreden over was, toen nb. nog tot kwart voor 1 gelezen, daarna gaan slapen, waarop vlak nadat ik was gaan liggen er een V1 de lucht in ging met zoo'n vreeselijk lawaai dat ik dacht; die gaat van dichtbij en weer in een heel andere richting. Toen ben ik in slaap gevallen, er zijn nog 2 van die krengeen geweest, die ik niet eens gehoord heb.

4.31 11 oct. Woensdag.

Naar Mevr. Jesse gewandeld, het was prachtig weer. Ze was vol over de V1 die zoo'n gloed had gemaakt en zoo'n lawaai, dat ze dacht dat de wereld verging en hij boven op hun huis terecht kwam.

Hij moest en zou zijn afgeschoten, volgens haar, uit de tuin van het Vredespaleis, maar het blijkt de Kerkhoflaan geweest te zijn, die heelemaal zwart is geschroeid. Voordat we nog een woord Eng. hadden gepraat, ging ineens de deur open en binnen kwam Hr. van de Velde, die bij een flinke zoen aan en van Mevr. Jesse vertelde dat hij jarig was. Even gepraat- toen weg en nog een kwartiertje mijn albums bekeken. Daarna naar Mevr. de Kruijff, waar mijn brood opgegeten. Wat is het daar eigenlijk een vieze bende. Een pluchen stoel was heelemaal onder het vogelvuil met veeren en alles erbij, want haar Pietje wordt elken dag de kooi uitgelaten en doet daar bij voorkeur zijn behoeften. Het beest gaat toch voor de stoel, zei ze. Zoo onderweg boodschappen gedaan- boek gekocht: " God en de Mensch", een bloemetje bij Sheherazade voor v.d. Velde, die ik dacht op kantoor te vinden, waar hij echter niet was, en een sierkalebas voor mijn kamer. Bij Oom Henk aan, toen naar Jackie op v.d. Velde's kantoor, en hem daar les gegeven. Weer heelemaal naar huis gewandeld, waar ik half 6 kwam, gelijk met vader en moeder. Het gas wou haast niet, iedereen was als een gek aan het koken zeker, voor het laatst. Ons menu was niet af, maar van B. kreeg tenminste zijn maag vol en een trosje druiven mee. Toen als een haas naar v.d. Velde om hem zijn bloemetje thuis te brengen, hij vond het gelukkig leuk, ik kreeg een lekker glas bourgogne en een sigaar voor vader mee, hij bracht me thuis, waar ik precies op tijd kwam, zoodat hij veel te laat was, wat gevaarlijk is tegenwoordig. Ze schieten direct. Enfin, hij is goed thuisgekomen. Toen nog afgekookt, het gas brandde tot 8.15 flink vanaf 7.30, zoodat alles nog gaar werd, toen nog gewasschen, een en al spanning of het licht uit zou gaan, maar dat bleef n.b. branden, zoodat we de haarden niet hoefden te gebruiken, bijtijds naar bed en toen nog lekker wat gelezen. Vannacht weer V1 en vanmorgen.-

Aken was een ultimatum gesteld voor overgave- de Russen met 7 gr. b. en 1000 t. op weg naar O. Pr., bij de Braakman(?) na de nieuwe landing van een paar dagen geleden (Maandag meen ik) wordt zwaar gevochten- schieten hard op naar Budapest- terreur in ons land neemt met den dag toe.- Utrecht: mannen van 17- 55 moeten graven, wordt er niet snel genoeg open gedaan dan met handgranaat de deur ingeslagen, vrouwen die mannen gaan waarschuwen worden meteen neergeschoten- het lichaam blijft op straat liggen en krijgt een bordje met "terrorist" er op. v. Rotterdam y(?) K.M. kade kapot geslagen.

4.32 12.

Vanmorgen hard genaaid en versteld aan mijn zomermantels, oude kleeren, gestreken weer want er was stroom (bij Lena was het prompt om 9 uur uit)- boodschappen gedaan, eens gaan hooren hoe het met Olga was, die maakte het alweer best oogenschijnlijk, en komt morgen weer op les. Daarna de meisjes van Oort afgezegd, vanwege Dr. de Niet's verjaardag vandaag. Naar titel boek gevraagd van Mevr. Borul uit die winkel laats: " Brave new World" van Aldous huxley.

Thuisgekomen stond Olga voor de deur met haar vrindje dat bij haar thuis was, die samen met haar les wil komen nemen, dus eindelijk weer eens een nieuwe leerling erbij voor zoolang het duurt. Met een vaart gestreken en om 4 uur alles klaar, toen verkleed en met een bougainville naar Dr. de N., waar een kamer vol visite, wel

De Dagboeken van Lidy Haremaker

gezellig- en hij had nog wat lekkers bovendien. Kennis gemaakt met Corrie van Onteren, aardig iemand, helemaal niet knap van uiterlijk.
Gesprek van de dag; de V1. Gauw naar huis, eten v.d. kachel- toen naar Dr. Kloek- thuis mij verkleed om naar bed te gaan vanwege het licht, daarna gaan schrijven in mijn dagboek- het is kwart voor 10, maar het brandt nog aldoor.
Oorlog- Aken in brand- menschen hadden witte lakens en vlaggen boven de huizen maar de mil. gaven het niet over. Wie de stad uit wou, werd door de mil. neergeschoten. Russen zijn offensief begonnen, waarschijnlijk bij Oost Pr., Riga, Mamel(?) afgesloten.
Holland- de dijk van Zuid beveland- Brabant in handen der Canadeezen. Russen naderen Budapest- naar men zegt. De tijd zal het wel weer leeren.-

4.33 13.

Direct na het ontbijt naar Sloos, die jarig is, vandaag met een groote cactus voor Mevr.

Boodschappen onderweg en mezelf getraceerd op duindoorn voor een hoop geld voor mijn kamer, want dat goed komt uit het Sperrgebied.. De heele morgen erdoor op weg, haastig koffie gedronken, toen naar Winte en verder den heelen middag les gegeven op zijn ouderwetsch 3 lesuren achter elkaar. Het liep nog in de war ook. Vanavond eindelijk eens naar Mieke en Ans. Mieke was weer op maar erg down. Oorlog hetzelfde- schiet voor ons niet op. Vanavond lezen hoop ik, het licht is er nog, wij schijnen aan een bunkerkabel te liggen. Als het waar is. In elk geval een bof.

4.34 14.

De heele morgen zitten naaien, vroeg in de middag les gegeven, weer genaaid aan de gele blouse, vanavond even bij Dr. W. aan en de kinderen in bad gezien. Boek van Poes " die Feier" uitgelezen en eindelijk teruggebracht.
Oorlog: Churchill zit in Moskou- zeker over Polen te bemiddelen- Riga schijnt gevallen- Aken in puin. Russen zoo langzamerhand aan de grens van Pr. Ze vechten hard aan de maas NO. van Eindhoven, schijnt zoo. Je weet toch eigenlijk niets van wat er in je eigen land gebeurt. –Nieuwe landing in Zeeland.-
Er wordt over niets anders gesproken dan de gaarkeuken en kachels om eten te koken. Wij doen nog het laatste, maar het kost wel te veel kolen, lang is het niet vol te houden. Elke nacht worden we wakker geschrikt door de smerige V1. De kinderen raken er heelemaal door van streek.

4.35 15.10.

Ik heb vannacht al onrustig geslapen door dit ding. Er is nieuwe politie aangekomen van Amsterdam, Rotterdam en Den Haag wordt gezegd, die razzia's in de huizen gaan doen vanwege mannen oppakken. Dit is een onrustig bezit. Doordat het spoedige end in zicht leek en de Moffen op de vlucht, heb ik er maar in neer geklad wat ik kwijt wou. Zoojuist vanmorgen iemand komen zeggen, een wildvreemde, allen in huis blijven, alle mannen worden gegrepen.

De Dagboeken van Lidy Haremaker

Nu moet dit ook maar de grond in. Was van plan geweest vandaag naar de kerk te gaan, maar concert van Theo v.d. Pas, boterham eten bij Oom Henk, club, dan naar To.

Het begin van het plan is over, vanwege To's verjaardag gaan we maar vroeg eten, en daar moet ik bij zijn, ook al vanwege de kachel, anders loop ik het mis en dat kan niet meer.-

Tot betere tijden.- Hoe lang nog! Vragen we voor de zooveelste keer.

(Note Ankie: Lidy heeft dit schrift begraven tot 10 Mei 1945, ze schrijft verder op losse, uit schriften gescheurde blaadjes, waarschijnlijk omdat die gemakkelijk te verbergen zijn.)

4.36 15 Oct. Zondag.

's Morgens heele morgen gekookt op de kachel, waar het verhoogde rooster in zit. Het ging heel wat beter, we moeten nog wat wennen, aten laat, zoodat ik te laat op weg ging naar de Eng. club.

- 's Morgens razzia's gehouden bij de Katholieke vroegmis. Er werd aan de deur gewaarschuwd. Doodmoe zoodat ik bijna was teruggekeerd. Een uurtje bij (?) gezeten, nog even gekletst, allemaal over de kokerij en dat het er beroerd uit ziet voor ons land.

Even nog Hamlet gelezen. Toen naar To waar het vrij saai en donker was en ik er met een kleine borrel af kwam; als laatkomer vergaten ze me. Onderweg naar de stad kwam ik Tjeef van Roy tegen. Leuk. Ze zag er best uit ondanks har gevangenistijd.

Verleden Woensdag en Donderdag alle bruggen in het Westland opgeblazen. Elke dag gaat er wat.- De Eng. schijnen de dijk Brab.- Z. Bev. weer verloren te hebben. Het is slecht weer.

4.37 16.10.

's Morgens genaaid- gele blouse afgemaakt, aan groene rok bezig- les gegeven- weer gaan naaien, ineens een nieuwe leerling- Hr. Berghorst voor een jaar lessen per week. Meteen les gegeven. Heer Boele om aard., gezellig zitten kletsen bij de oude heer, verder wat zitten huishouden en aan Coleridge begonnen.

Oorlog: Hong. vr. en wapenstilst. Griek. gedeeltelijk ontruimd door de Duitschers.- Jappen een geweldige klap op Formosa- Rommel dood-. De melkboer zei:

“ Die is zeker van angst gestorven”. Holland slecht, regen en modder. Nieuwe leerling opgedaagd voor 3 maanden les in den week. Hr. Voorhorst, wel een aardige jonge man.

4.38 Dinsdag 17 Oct.

Beroerd geslapen, dus schoot slecht op met mijn werk. De avond tevoren te lang Coleridge bestudeerd. Zitten naaien aan groene rok, wat niet vlotten wou. naar de groentewinkels en kon naar Thierry in den middag. Er viel niets te halen, maar wel iets te bestellen. v.d. Velde les gegeven, weer genaaid, gestudeerd, vroeg naar bed.

4.39 18.10.

Vrij goed geslapen, dus beter fit voor werk, 9.30 al les aan Hr. Voorhorst.. Toen naar Mevr. Jesse die me niet kon hebben, want er waren D. om haar auto te vorderen. Daarna naar de leeszaal, die gesloten was wegens gebrek aan kolen. Toen naar Tante Zus en daarna naar Jackie. Met de tram naar huis kunnen komen. Van B. kwam eten op de ...(?). We hadden allemaal onze maag alweer vol. Bij het ontbijt opgeschrikt door vliegtuigen die bombardeerden; reuze klappen, het was vlakbij. Zag ze duiken om 8.15 maar geen bommen laten vallen. Later bleek aan het eind van de Laan van Meerdervoort er huizen in elkaar te liggen. 's Avonds thuis gekomen bleek Willy Nash zijn heele huis in elkaar te liggen, maar niemand had enig letsel, wonder boven wonder. 't Was op Ockenburg en de V1 in Bloemendaal gemunt, dus wat je noemt eenigszins uit de richting. Oorlog voor ons hetzelfde. De Eng koning schijnt in Holland geweest te zijn, vermoedelijk in de Corridor en Maastricht.

4.40 19.Oct. Donderdag.

's Morgens zitten naaien- les gegeven 2 uur aan de meisjes, 's avonds Dr. Kloek of 's middags – ik weet het niet meer,- het is een gemier met koken- o ja, na de les was Dr. de Niet er, die heb ik een eind weggebracht, daarna de dochter van de werkster met rijden voor mijn verjaardag en een indirecte bedelpartij te denken aan de 25 jaar echtvereeniging van haar ouders. Boodschappen gedaan. 's Avonds te laat bij Dr. Kloek, die nog later was. Op de terugweg me doodgeschrokken. Er werd "Stop"geroepen, er kwam een auto met een vent op de fiets ernaast langs. Daarna een reuze geknal. Het was niks, die auto zocht blijkbaar een No. en daar kwam het van. Ben echter naar huis gehold. gelukkig de laatste maal 's avonds naar Kloek.

4.41 20.

Weer wat genaaid- groente gehaald- heele middag les gegeven- Dr. Winte- Rakhorst- Voorhorst.
's Avonds Coleridge gestudeerd. Het eten koken een vreeselijk gemier.

4.42 21.

's Morgens vroeg naar de tuin om postelein. Om 9 uur met de laatste tram naar de stad, voor Tante Zus postelein meegenomen die; "Oh, jakkes!", zei en ze toen vlot aan Adri op kantoor overgedaan.
Naar de bibliotheek om 10 uur, dicht- om 11 uur open, maar de studie leeszaal was leeg, dus geen studeeren. toen maar naar huis gewandeld. Erg moe- de halve middag lekker in bed liggen lezen in T.Tembarorn.
Oorlog; In het z. wordt gevochten tusschen Roosendaal en B. op Z. In Eindhoven rantsoenen al verdubbeld. iemand had iemand gesproken, die er in en uit heeft weten te komen. menschen daar allemaal opgewekt, in tegenstelling tot hier.
Aken gevallen. Belgrado idem, Boedapest rotzooi. Russen in offensief in O. Pr. en Z. Pr. –Amerikanen geland op de Philippijnen- haast geen tegenstand- Breshew(?) gevallen. Allemaal van hooren zeggen, krant is er vanavond niet geweest. Er hebben drukkers geweigerd de papieren te drukken, waarbij kleeren worden opgevorderd.

De Dagboeken van Lidy Haremaker

Dat zit er misschien wel achter. Wat volgt! Gisteren electriek opgenomen- worden waarschijnlijk afgesloten.

4.43 Zondag 22 October.

Laat opgestaan en tot een uur of drie gekookt en gehuishoud met vader en moeder. Toen zitten naaien en strijken achter elkaar voor de naaister de volgende dag. 's Avonds boterham eten, er waren maar 3 boterhammen voor elk en moeder had wat boffers gebakken. Om 7 gebeld; twee vreemde meisjes, die vroegen of onze familie uit Dordt er al was.

"U heeft toch familie in Dordt?", op moeders verbaasde gezicht, "Er is familie van U onderweg uit Dordt, met een bakfiets. 't Is eigenlijk een verrassing, maar hij draagt sprokkelhout voor ons en nu komen we vragen of hij al aangekomen is."

Zoo, dat wisten we, de kachel was uit en het eten op, gelukkig nog wat soep en prak van 's middags. Toen moest de kachel dus eigenlijk weer aan.

Ik gauw boven een bed aan 't opmaken en alweer in angst over Gijs. Om 8 uur binnen en al 7.15! Even later was hij er al, en wat had hij al niet meegenomen! Aan alles had hij letterlijk gedacht. Kon niet over de Leeweg, omdat de brug opgeblazen was. moest toen over Kwintsheul en Loosduinen, waar een agent hem aanhield, omdat zijn karretje er zoo verdacht uitzag vanwege de hoog opgeladen takken. Na een kwartier kletsen mocht hij door met zijn boeltje. Door de merkwaardigheid schrijf ik het lijstje op:

1. een kitchener cook met 10 l. benzine
2. kolen
3. petroleum
4. carbid lamp+ carbid
5. aardappelen
6. appelen
7. uien
8. 10 kilo zout (uit een lekgeschoten aak in de Biesbosch, op weg naar Brussel, die zijn lading zout moest lossen.)
9. een zak suiker
10. 2 en een half brood
11. 4 blikjes gesuikerde melk
12. een flesch raapolie
13. een pond(?) boter
14. een pond heerlijke kalfsbiefstuk
15. een pannetje met een stuk kaas
16. tabak voor vader, pakjes en eigen kweek van A(?)
17. een fleschje jenever
18. een flesch bourgogne
19. een pak lucifers
20. vleesch- en melkbonnen.

Ik geloof dat ik er zoo ben. Vader en moeder leeken beide 100 p. lichter. Moeder zit soms te huilen bij de kachel vanwege de langdurige kokerij. Ze kan dat gepruts met dat ding ook niet. De jongens maken zich verdienstelijk met het overroeien van Rotterdammers, die op de pont alle buit zouden kwijtraken. Door hun wordt het eiland van Dordt afgestraft. Dit is echter nog niet alles. Gijs wil met een roeiboot terugkomen met nog veel meer lading.

4.44 23 Maandag.

Al vroeg de naaister, om 10 uur met Gijs naar de tuin om zich te oriënteren voor een landingsplaats met de boot. Bij Th. leek het heel geschikt en ze vonden alles best. Een roezemoezige dag. Er ging 's nachts nog een V1 boven de Ind. buurt, die Gijs nog nooit gehoord had. Prompt riep hij;

“Lidy, is dat de V1?”- “Ja”.

Om 11 uur ging hij de stad in met de bakfiets, ongeveer dien tijd is er een V1 boven de Ind. buurt uit elkaar geploft, veel ruiten en pannen kapot. (Mr. Boele een gat in zijn hoofd erdoor). 's Middags les gegeven, maar heel onrustig doordat ik mijn hoofd er niet bij had.

Mijn oude peignoir wou ik laten veranderen, wat heel wat hoofdbrekens kostte, en mijn groene rok wou maar niet weer goed komen na het keeren. Ik was moe, want had slecht geslapen, na de drukke avond. Om 5 uur weer Hr. Voorhorst, erg lang gehouden door napraten over oude talen. Laat eten, wat lezen, naar bed.

4.45 24. Dinsdag.

De heelen dag zitten naaien, oude terra jurk van Ad bijgewerkt, den heelen dag ermee bezig. Het electricisch licht overdag opgehouden, en voor het eerst 's avonds om 10 uur het licht uit. 's Middags zitten wachten op v.d. Velde, die onverwachts zakenmensen had gekregen.

Niets bijzonders.

4.46 25 Oct. Woensdag.

Drukken lesdag- voor het eerst weer op de fiets uit- Mevr. Jesse- prachtig verhaal over vordering van haar auto's, wat tenslotte niet doorging door gebrek aan papieren. Ze konden geen papieren toonen, dat ze ze vorderden, en dan gaf Mevr. Jesse ze niet. De vorige week Dinsdag auto met D.'s om te vorderen, olie + benzine meegenomen, Woensdag kwamen ze terug met monteurs enz. – Te elfder ure Feldgendarmerie voor controle. Slot: met zijn 7nen afgetrokken zonder de wagens.- Vrij laat thuis, van B. te eten, moeder erg laat met eten. Hij kreeg zijn toetje weer mee, en moest het den volgenden dag maar halen. 's Avonds kun je dan weinig meer doen.

Oorlog schiet wel op, maar alles zit nog zoo vast in het Zuiden.

4.47 26.10

Drukke lesdag- Corrie heeft me murw geknepen, want ik zit weer vol reumatiek knobbels, was er 's nachts weer wat duizelig van.

4.48 27.

Vrijdag, 's middags les- weet er niet veel meer van.

4.49 28. Zaterdag.

Eindelijk eens vroeg gegeten, elken avond even laat- 's avonds tot 10 uur soep gemaakt en huishouden gedaan, kan haast niet meer aan mijn gewone werk toekomen. 's Middags naar concert in de Bethlehem, ontmoette Chris Kamen(?) die Mevr. Ravelli kende en toen voorgesteld aan Willem Ravelli zelf.

4.50 29. Zondag.

Geluierd, gelezen, gebreid en mijn groene rok probeeren goed te krijgen, goed opgeschoten, 's avonds fijn gelezen.

4.51 30. Maandag.

Weer naaister- zij aan mijn peignoir, ik aan de groene rok- goed opgeschoten. Nieuwe leerling erbij voor 2 uur per week, schilder L, aardige baas.

4.52 31.

De heelen morgen het Westland in, zonder resultaat, naar de pachters van Dr. de Niet. Toen ik net op de terugweg was ontmoette ik Mevr. en Dr. de Niet op weg naar hun pachters. In elk geval een mooie wandeling gemaakt, maar flink moe, om 2 uur pas thuis. 's Middags voor het eerst de schilder, een aardige baas, maar hij kent een bitter beetje taal, dus dat wordt moeilijk les geven.

Vertelde hoe hij heel Europa, behalve Rusland, al schilderende, te voet is doorgetrokken, soms schatrijk, soms straatarm, zat aan het Lago Maggiore, waar hij portretten schilderde voor rijke Amerikanen, die fancy prijzen betaalden voor krabbeltjes van Volendamers op stukjes papier. Men bereidt zich daar in Holland al op voor..!

's Avonds les gegeven tot 7.45 aan huis bij Voorhorst, toen nog eten daar de kachel uit was, daarna mijn dagboek voor een week bijgewerkt.

In de afgelopen week zijn alle voorname plaatsen eindelijk in Brabant gevallen, 's Hertogenbosch (dat leek wel een week lang vrij te komen, maar Zaterdag was het werkelijk zoo.) Tilburg, Breda, Roosendaal, Bergen op Zoom. Gisterenavond bekend gemaakt dat Zuid- Beveland vrij is, bijna heel West Vlaanderen. Nu zitten ze langs de Maas en bij de Moerdijk. Het schijnt dat Dordt erg verdedigd wordt. Beroerd.

4.53 1 Nov.

Vroeg op, vroeg les gegeven, op de fiets naar Mevr. Jesse, die in zat over de moeilijkheden op kantoor, de heele tijd over Gijs verteld. Van haar vandaan bijna in een fietsenval gelopen. 20 M. van haar huis af stonden ze te vorderen (M!). Naar Inie gereden en daar brood gegeten, prei bij Titia gebracht, op een olielampje uit, naar J. en terug in de regen, langs achterommetje bij Tante Z. langs, ook daar om de hoek een val. Ze nemen alles; zonder banden, of houten banden, alles. Net ertusschen geglipt. Pas om 6 uur thuis v. Beemen te eten, moeder had zulk lekker eten. Nu nog een uurtje lezen eindelijk.

4.54 2 Nov.

Heele tijd wakker gelegen! Midden in de nacht auto bij buurman stil- wat dat nu weer voor menschen zijn! Hr v.d.V. kon niet komen, Kloek kon me niet hebben, Corrie heeft me gemasseerd, boodschappen gedaan; 's middags les gegeven. Vanmiddag auto langs met omroepers;

“Wie niet inlevert schaadt zichzelf. Dekens, jassen en ondergoed.”

Landing op Walcheren gisteren.

4.55 3.

Heele morgen op de fiets wat boodschappen gedaan. Vader kleeren en een deken ingeleverd, het moest vandaag alweer. Het is wel erg, wat ga je ze haten. Vannacht een vreeselijk ongeluk met een ontplofte V1, het rechte weet ik er niet van nog, het is aan de andere kant van de Laan van Meerdervoort, wat ik wel zoowat geschat had. Zoo juist bericht dat Gijs onderweg is met de boot en morgen hier verwacht kan worden. ('t Is net 1 uur, ik schrijf nu maar vast, vanavond tot 9 uur licht.)

4.56 4.

Terwijl ik 's morgens les zat te geven en een leerling uitliet, was Gijs al gearriveerd. Toen zag ik zijn koffer staan. Ebbo was mee, ze stonden zoo net in de keuken af te poetsen, en een lading was binnen. + Twee ton lading in een groote roeiboot van 3 stel riemen. Ze waren tot het uiterste geladen, was het zwaarder weer geweest, dan hadden ze het op de rivier niet gehaald, waar ze erg veel water schepten door het ruw varen van de Duitschers aan weerskanten.

Gijs was al om 4.30 uur op om nog ? en een schapenbout te halen, maar het schaap was nog niet geslacht. Om 8.30- 9 uur gingen ze al weg. Hij kon gesleept tot Rotterdam door een groenteboot van Dordt- Rotterdam. Daar hebben ze geroeid tot Delfshaven en heeft Gijs kans gezien tot Delft gesleept te worden door “t Manneke”, dat tegenwoordig reizigers vervoert naar Rotterdam. Die wou het niet, vanwege het oponthoud dat het trekken zou geven, maar Gijs “wist” dat hij toch bezwijken zou, hij liet hem een eend zien, en de passagiers kwamen 5 of 10 min. later dan gewoonlijk in Delft.

Vandaar hebben ze geroeid, maar voornamelijk met een lijn om beurten de boot getrokken tot in Rijswijk, waar ze om 9 uur aankwamen. Dat je om 8 uur binnen moet zijn, daar trekt Gijs zich niets van aan. Er werd opgemerkt, dat het een heel eind nog was. “Ja”, zei Gijs, “maar het was donker dus toen kon ik niet zien hoe ver het was.” Hij legde bij een schipper aan, en vroeg daar of hij zijn brood mocht opeten en zijn prak warmen, dat werd toegestaan, ze hebben van 9- 12 uur gezellig gekeuveld en toen naar kooi. Gijs en Ebbo samen in een. Ik vroeg Gijs, of die schipper hem zoo maar direct wou logeeren, toen hij dat vroeg.

“Welnee”, zei hij, “ ik heb het hem niet gevraagd, ik heb gewacht tot hij het mij vroeg, en toen zei ik natuurlijk dat ik het graag aannam”. Eerst had hij nog naar hier willen doorkomen, maar hij vond 12 uur 's nachts toch wel een vervelende tijd om aan te komen.

's Morgens om 6.30 gingen ze weer op weg en om 10 uur lagen ze bij Thierry. Toen ik daar de vorige avond ging zeggen dat hij in aantocht was, zeiden ze: “Dat wordt wel Zondag”, maar Gijs overtrof alle verwachtingen. Zoo stond zijn koffer er

De Dagboeken van Lidy Haremaker

dan, de nieuwe leerling, de schilder, stond in de vestibule, en had zoo'n plezier "Zoo is er, ondanks de nare tijden toch nog altijd plaats voor humor en avontuur".

Toen kwamen ze met handkarren af en aan rijden. Vanwege de Zaterdag waren de menschen erg verdienstelijk, want ze wilden de boel aan kant hebben, en allen aasden ze op de buit. Gijs had bij zich; tabak, wijn, en een kruik jenever voor het vervoer om schippers met borrels te lijmen zoo noodig, verrukkelijke dubbel gedistilleerde jenever, die niet in den handel is, 17 mud kolen, mud aardappelen, kilo zout, 25 kg. carbid met een nieuwe carbidlamp, een kist met kroten, 3 bloemkolen, een kist met wortels en prei, een zak met eenden en talingen, 2 zakken appels, (gratis van Aardenne, daar Annie daar de tuin heeft gesnoeid), flesschen olie, een kist met inhoud voor de vader van Dr. Soer, een leeren koffer met winterkleeren voor Ida, 3 pakjes van Oom Burger, 1 voor familie, kennissen, en een voor ons, (waarbij 2 blikken groente), een zak erwten, nog eens 10 l. benzine, een kist met eten voor hun onderweg. Gijs vertelde, nadat ze 's morgens uitgevaren hadden, vroeg Ebbo 's avonds in het donker om 6.30; " Papa mag ik een beetje water drinken?" – O ja, en een pond boter en 2 mooie kazen voor het ingeruilde laken, verder post om te bezorgen, ik weet op het oogenblik niet meer.-

's Middags boodschappen geloopt, naar tante van Burger, brief bezorgen, naar Dr. de N., die 3- tal kreeg, daarna naar Dr. Waar, die zijn neus heel erg te pakken heeft genomen. Er was een slijmvliesvergroeiing door het branden. Thuis waren Oom Jan en Tante Mien er om te bedanken voor de aardappelen; die hadden de vorige dag alleen maar groente gegeten- daarna vischkop. Naar Zus katten gebracht met Ebbo, die niet van de beesten vandaan te slaan was.

Oom Henk had Donderdag 3 snoeken bij Thierry gevangen.

Toen een eind gewandeld over het heitje en daar een V1 zoo geweldig de lucht zien ingaan als nog nooit tevoren. Ebbo vond het geweldig interessant, Reer zal erg jaloers zijn om dit te beleven. Ze worden sinds Zaterdag net weer van Ockenborg afgeschoten. Toen naar huis, alles is vol, smerig, neef van Burger reed af en aan met zijn bullen, bij Thierry hebben ze aardappelen en kolen gesleept. Moeder moest appelbeignets bakken voor Gijs, waar we tot 9 uur of 9.30 mee bezig waren. Ebbo was wit van de slaap. Hij zou fijn slapen, zei hij, als er geen V1 op ons dak kwam, en dat had ik hem al uit zijn hoofd gepraat. Allen tijtjids naar bed, ik kon nog slecht slapen, ondanks de behandeling, was daarom den volgenden morgen ook niet te vroeg.

4.57 5 Nov.

Kleine Reer in Indië's verjaardag.

De heele morgen aan het huishouden, 2 dagen vaat, en rommel opbergen. De dokter op visite die er een balletje over opgooide de vorige dag om ook een laken te ruilen voor kaas, maar dat gaat niet, dan houdt Gijs niets meer over (kaas zwart f 10,-- per pond, boter f 40,--, een vetkaars f 40,-- per stuk, petr. f 25,-- per l., aardappelen voor f 200,-- per mud hier nog niet te krijgen, appels en peeren f 3,50 per pond). Vanwege al die duurte had Gijs alleen dingen die " niets kostten", o.a. appels van Aardenne. Toen nog naar juffr. van D. omdat ze 25 jr. getrouwd was, door de storm de mooie plant heelemaal kapot gewaaid, 2.30 nog koffie drinken, om 3 uur naar de Eng. club bij Jenny, waar Titia en ik bleven nakletsen, we moesten in het pikkedonker en een gietbui naar huis, bij tante Z. stond mijn fiets, in stroomende regen naar huis, ik sopte in mijn schoenen en goot er de plassen uit, nog nooit zoo'n angstvallige fietstocht gemaakt, doordat alles zoo kletsnat was en terugspiegelde geen afstand te bepalen.

De Dagboeken van Lidy Haremaker

Goed afgelopen. Toen een heerlijk maal en Ebbo naar bed gebracht, die de heele dag zich ongelukkig had gelezen in de kleine Lord, maar het niet uit kreeg. 's Avonds om de carbidlamp en pas om 11 uur naar bed, terwijl we om 3.30 op moesten voor de aftocht van Gijs die om 5.15 een sleep tot Schiedam kon krijgen. Hij had een aardig "kruiwagentje", dat zoo groot als een carrier bleek te zijn. Ik heb niet veel geslapen, om 3.30 op, en Ebbo gewekt, die natuurlijk niet graag op wou staan. Ik bukte om hem zijn sokken te geven en zei:

"Een, twee" en verder niets.

"Waarom zeg je geen 3, tante Lidy?"

"Omdat ik maar 2 sokken vind." Groot plezier voor Ebbo. Toen vroeg hij me wat ik ging doen met de pyama die hij had aan gehad, of ik die verder vuil zou dragen, of eerst wasschen. Wat er toch eigenlijk in zoo'n jongen omgaat! Toen ontbijten en zoo snel mogelijk weg met de enorme kruiwagen, Ebbo kwam terug om de 2de carbidlamp, die ze tenslotte toch nog vergeten hadden, ondanks alle waarschuwingen. Later vonden we Gijs zijn tabak, waarmee hij eventueele schippers had willen lijmen. Ik ben toch maar naar bed gegaan, maar was op tijd op en heb gewerkt als een paard den heelen morgen om de huiskamer bewoonbaar te maken, alles was even rommelig en smerig. Toen een lange les gegeven, brief geschreven, even gewerkt, daarna voor het eerst sinds bijna een jaar naar oom Jan om kleine Jan te feliciteeren, 's avonds vroeg naar bed, gelezen met de petroleumlamp, maar niet geslapen haast, want ik was weer eens duizelig; in lang niet gehad, oververmoeid door te weinig slaap en te veel werk, hart sloeg weer telkens een slagje over of polsslag was haast niet te voelen.

4.58 6 Nov. Dinsdag.

Les gegeven in de morgen, de heele middag in bed liggen lezen. Vanavond wat lessen zitten bijwerken en voorbereiden.

Oorlog gaat wanhopig langzaam. Er is weer een ontzettende storm, Gijs en Ebbo hebben net nog geboft met het weer want Maandag was ineens een heldere, zonnige dag, maar koud.

Storm, kou, regen, de troepen hebben het wanhopig in Brabant en Zeeland, ontzettend veel verliezen, ook bij de burgers. Brabant bijna vrij, Zeeland op Walcheren na waar in Middelburg nog wordt gevochten, daar zijn bijna alle menschen van de verdronken landen heen gegaan, en de huizen kapot geschoten door de oorlog. De Moerdijkbrug opgeblazen, de spoorbrug was al opgeblazen. Gisteren zijn ze in Rotterdam weer met vernielingswerk begonnen.

4.59 8.11. Woensdag.

Lessen buitenshuis, boodschappen gedaan, fiets weer thuis gebracht, Middelburg is vrij. De toestand op Walcheren vreeselijk, 1 op de 10 menschen verdronken door de storm. Nog niet heelmaal vrij. Landing op Schouwen. Antwerpen nog lang niet bereikbaar. Alles in afwachting van wat er nog komen moet.

De Dagboeken van Lidy Haremaker

4.60 9.11.

Heele dag les gegeven, niets bijzonders- vreeselijk stormweer, oorlog schiet oogenschijnlijk niets op. Walcheren heelemaal vrij, bij Willemstad en Moerdijk de bruggehoofden van D. weg.

4.61 10.11.

Vandaag Anke jarig- er was een brief van tante Annie, hoe beroerd ze het er hebben, geen kolen, oom K op de fiets zijn praktijk door, den heelen dag ramen en deuren open vanwege alle vernielingen. Brieven van Annie en tante Kathe. Gijs en Ebbo veilig thuis, net bijtijds de tocht gedaan. De E. granaten komen al op het eiland van Dordt. Bommen vlak bij huis gehad. Ze slapen onder enkele dekens en mantels en spreien. Inkwartiering van Duitse soldaten. Door de storm Dordt weer onder water, in de kelder onder bij Annie.

Vandaag een petr. lampje gehaald, het eenige dat ze nog hadden gekregen was voor mij, omdat ik er zoo dikwijls om geweest was.

4.62 11.11.

's Morgens les gegeven- gelezen- genaaid, ik weet het al niet meer (vandaag 15), 's avonds naar Johan Snel, wie zijn moeder was overleden, gehoord bij Dr. Escallo, waar ik daags tevoren pa's rekening kwam betalen.

4.63 12.11. Zondag.

Heele morgen heerlijk in bed liggen lezen, na eerst om 7 uur op om naar het dopje van de knijpkat te zoeken, wat ik 's avonds verloren had, niet gevonden. Om 7.30 kwam Boen langs met een kindertrekkarretje op kleine wieltes om met kleine Jan naar het Westland te gaan. Later kwam ik ze om de hoek allemaal tegen, Willy van Willy, Jan, Oom Jan en Boen, allemaal groente halen. Toen heerlijk den heelen morgen liggen lezen,, daarna met moeder naar Cor Ruijs in eigenwijze liedjes van Brammetje.(?). Boek eindelijk uit van oom Jan en teruggebracht. Toen ik thuis was en naar de keuken ging; gebeld. Een vreemde jongen met een brief en een pond boter, hij was komen lopen van Winkel. Ging Dinsdagochtend terug per bakfiets om eten te halen, heeft petroleum voor Marie, Keizer meegenomen, brieven en de champagne, die Dirk Kaan te goed was, zou hij daar zelf brengen. Die Zondag kwam hij van Halfweg gelopen met een vrind en 50 pond bagage in zijn rucksack.

4.64 13.11.

Den heelen dag hard gewerkt, lessen voorbereid, les gegeven, brieven geschreven om den jongen mee te geven. Toen alles weggebracht in een verschrikkelijke storm, kou gevat, volgende dag verkouden.

Alles in rep en roer over het a.s. oppakken van de jongmannen. Wij vragen ons af, of de jongens er door komen. Oorlog schiet niets op- regen, regen en storm. 's Avonds gestreken.

De Dagboeken van Lidy Haremaker

4.65 14.11.

De naaister den heelen dag voor moeder genaaid, zelf hard gebreid en mijn truitje afgewerkt, klaar op de mouwen na. 's Avonds gewerkt aan lessen.

4.66 15.11.

Vandaag weer op stap, heelemaal naar van Gils gewandeld om mijn boeken, Jackie kon me niet hebben. Geen bijzonders. Van Beemen zou komen eten, is echter niet geweest.

De Tirpils(?) tot zinken gebracht. Groot offensief bij Metz. Veel forten al genomen. Nieuw offensief in Holland bij Venlo.- Vandaag in de stad P.T.T. en Hoofdpostkantoor afgezet, mannen vastgehouden.

4.67 16.

V.d.Velde keek 's morgens door het raam: pa in zijn kamerjas aan het pap roeren boven de kachel, dat is een van zijn functies tegenwoordig ook, genoot van het huiselijk tafereel.

-'s Middags bij Dr. Kloek aan het kachel aanmaken, en uien bakken, terwijl ik met zijn vrouw thema's nakeek, daarna lezen. Zoo gaat het tegenwoordig.

4.68 17.

Hr. Rakhorst verdwenen- straalt van de regen, geen nieuws- nieuwe offensieven schieten op- naar het zeggen- mogelijk Roermond al genomen. Bij Metz wordt hard gevochten.

4.69 18. Zat.

Hr. Voorhorst weg- ook al geen les, vrij om te studeeren. 's Middags eerste concert van de Zondagmiddagen in de Luth. kerk. Boeken gekocht bij Boucher- voor vader 's verjaardag o.a.- hoorde bij Oranjeboekhandel 2 onderwijzeressen van de Nijverheidsschool, dat 's nachts alles op school was gestolen, gordijnen afgeknipt, goed van de kinderen, kleeden, meubels, heele inventaris van de keukens, enz., enz. De politie kwam er bij en zei;

“Het is al de 34ste school in Den Haag.”

Boomen worden 's nachts gekapt. Politie die er wat van zei, werd ook wat hout beloofd en er kraait geen haan meer naar. Mooie, groote boomen aan het Copernicusplein, waar ik vanmiddag zelf langs kwam en de kinderen in groepen aan de boomstompen zag hakken. Een zware boom aan de Waldech- Rijnmontkade enz. enz.

Ned. Bank in Almelo voor 40 milj. bestolen.

4.70 19.

Vader's verjaardag- bijtijds op en met een reuze vaart aan de huishouding tot 1 uur, eten met oom Henk en tante Zus, daarna naar van Wijck om verschillende inlichtingen over Inspecties en Ha. Corr.

's Avonds echte zin om eens rustig te gaan zitten, maar er was voor het laatst licht, dus ben van 6- 9 gaan strijken voor de gezelligheid. Er lag een mand vol strijkgoed, net bijtijds klaar, i.p.v. eens lekker te lezen voor de laatste keer, zoals ik me voorgenomen had. Gezellig was anders op vader's verjaardag, maar het is tenminste weer voor een tijdje klaar. Dr. de Niet was ook op visite en vroeg vader een tam konijn te komen plukken. Verder heeft vader 's morgens en 's middags de familie en de visite aangenaam bezig gehouden met ze allemaal maar te vetrtellen hoe je een carbidlampje in elkaar zet, en over de petroleum, en als ze een brander te pakken krijgen, enz. enz., zoodat ik me afvraag, hoeveel we succesievelijk kwijt zullen raken. Tante Zus, tante Marie en Neel Keizer hebben er al van gehad.

4.71 20. Maandag.

Den heelen morgen druk aan het huishouden, een enorme vaat, en een hoop waschgoed. Nu nog een uurtje over voor de studie v. Coleridge. Dat wordt een lijdensgeschiedenis, zoo langzaam als het gaat, telkens komt er wat tusschen. Het weer is vreselijk, regen, regen en nog eens regen. In Holland zijn ze bij Roermond en Venlo, dus dan is bijna alles ten Z. van de Maas vrij. Voorlopig gaan ze hier niet verder, zegt men.. 't Is ook geen werk, al die drassigheid. Ze zijn nu overal in Duitschland bezig, 600 km. front, laat ze daar maar de rommel op hun dak krijgen, waar ze ieder volk in Europa zoo kwistig op getrakteerd hebben. Wanneer zullen we toch het eind zien. In België hebben ze steeds maar ruzie in de Regeering.

4.72 21 Nov. Don.

's Morgens tegen half zes op luiden toon van vader:

"Lidy, ben jij beneden?" Ik lag lekker te slapen en werd erdoor wakker gemaakt. Vader naar beneden, het licht brandde, het algemeen bekende teeken voor het houden van razzia's. Meteen hoorde ik een reuze gescharrel voor de deur. Vader vond dat ik maar moest slapen. Maar ik kon het niet, het licht was aan, en ik probeerde mijn gedachten te houden bij de moeilijke gedichten van Coleridge; ik deed 3 blz. in 2 uur. Mijn gedachten werden afgeleid door alle jongelui, die ik wist, die zich in gevaar bevonden, en wat ermee zou gebeuren. Bovendien was het een af en aan rijden van allerlei auto's, de soldaten stonden vlak voor onze deur, er werd steeds gecommandeerd, ik ging steeds mijn bed uit om te kijken wat er zich afspeelde. Er stonden zeker een 100 hoestende en kuchende soldaten voor de deur, die zich in 3 groepen moesten indeelen. Het waren donkere silhouetten in wat minder donkere omgeving. Toen zag ik de keerels zich verdeelen, 1 gewapende vent voor onze deur, enz. zeker. Tegen 7nen werd er hard op de deur gebonsd, vader is doof, ik ging naar beneden, en deed voor twee broekjes van soldaten open, die me een papier in de handen duwden, het bevel dat elke jonge man zich bepakt en bezakt voor de deur moest begeven, wat later. Ik vertelde dat er niemand was, ze trokken weer af en ik dacht dat het daarmee gedaan was. Vrouwen en kinderen mochten niet op straat. Zoodra de soldaten weg waren, gingen onze buurjongetjes de laatste boom voor het huis omhakken. we gingen ontbijten, ik weet eigenlijk niet meer hoe

De Dagboeken van Lidy Haremaker

alles was afgezet, geen kip liep op straat, een enkele of niet, ik weet het niet meer, want het mocht niet meer, je werd er om doodgeschoten. Ja toch; om een uur of 9 probeerden er mensen brood te gaan halen naast ons, wat natuurlijk niet lukte. Zoo'n beetje bezig met het huishouden. Lena kwam natuurlijk ook niet, kwam er tegen tien een troep soldaten al zingend de Laan van Meerdervoort af. Ze stopten om de hoek op de Pioenweg; een verschrikkelijk gecommandeer, toen verspreiden. Ik dacht, nu krijgen ze daar hetzelfde grapje als wij vanmorgen. Ik zag het aan uit vader en moeder's slaapkamer, toen ging ik maar naar beneden. Voor ons huis stond eenzelfde zwaar gewapende troep, die ons bezig hield. Kleine D. auto'tjes reden af en aan met hogere militairen. Van te voren stond er een dwars op de tramtails op de hoek en riepen onze kappende en hakkende buurjongens om de weg te wijzen. Nu stond er weer een ter controle. Aan de overkant liepen 2 kleine kinderen- 6 en 8 jaar, naar ik schat. Een vreeselijk gebrul van een Mof vanaf onze hoek naar die kinderen, met uitgestoken hand en een pistool erbij stak hij al tierende de straat over, de kinderen hielden angstig stil en verdwenen in de apotheek. De keerels verdeelden zich in groepen. Op het kruispunt van de Appelstraat een mitailleurstroep. Voor de deur een heele groep, even later gebel. Een gewapend man bleef voor staan, 6 kwamen er al hosklossend het huis binnen. Ik was nog even naar boven gerend om mijn plaids weg te stoppen en wat van mijn mooie wollen truitjes, daar mijn kleerkast nog altijd goed voorzien is, en het niet al te mooi moet schijnen. Toen kwam ik gauw beneden, en er werd me belet de trap af te gaan naar de gang. Een kerel stond er dwars voor. Ze waren net binnen, 2 gingen regelrecht de keuken door en naar buiten, 1 de kelder in, vader merkte het niet eens, die met 3 kerels het huis rond. Overal moesten ze in en onder kijken. Juffr. Knoester's linnenkast wilden ze meteen maar openbreken. Op de verzekering dat er niemand in zat zeiden ze dat ze ook naar andere dingen zochten, maar gelukkig lieten ze het erbij. Boven moesten alle afd. van de linnenkast geopend, op mijn kamer zat er een in mijn kleerkast en een voor het zoldertje achter mijn boekenkast; "Schoner Ecke" tot tweemaal toe. Ik ging er niet op in en hij ging ook niet verder zoeken. Toen wou hij nog wat zeggen over de aquarel aan de muur van Dik v. Indië; "Das ist schon". Ook daar gingen we niet op in. Moeder en ik keken zoo woedend, vader stond ze te woord, moeder kan zo innig boos en verwijtend kijken. Zoo scheen ze naar een van die keerels te kijken die een andere kant op ging kijken en toen wat tusschen zijn tanden stond te fluiten. Ze zijn hier wel 20 min. geweest. Den volgenden dag hoorden we van Ans van Zwet dat, terwijl ze voor de huizen in gingen, er achter op onze garage ook nog een mitailleurstroep stond van 3 man om de tuinen te bestrijken. En na elke huiszoeking gingen ze een tuin door en klommen weer op een schuurtje. Met zijn 12 en waren ze achter bij Hulzentop in de tuin gekropen. Daar hadden ze vreeselijk onhebbelijke keerels in huis, die lang gezocht hebben, de heele linnenkast moest uitgepakt, andere kastjes, er werd getrapt tegen meubels en kasten.- Enfin, de heeren trokken dan weer af. Ik had nergens rust voor, er was electriek en toen ben ik maar aan die miserabele vervelende peignoir begonnen te naaien, den heelen dag door, alles was doodstil, de heele middag nog patrouilles van soldaten die erg naar binnen keken, enkele vrouwen begonnen zich op straat te vertoonen. 's Middags het doktertje om te vertellen hoe zij het gehad hadden. 's Avonds ging moeder naar To. Daar hadden ze het erg gemakkelijk gehad, Mia had n.b. staan pingpongen met een van die kerels en toen gezegd; "Nou, je kunt er niks van". Ik vind het vrij misselijk, maar enfin, de een doet zus de ander zoo in zelfverdediging.

De Dagboeken van Lidy Haremaker

Zoo ging die dag dan voorbij; het licht brandde, dat was een troost, en steeds genaaid tot het laatst toe, en 's avonds om 10 uur nog gestreken, ook een jurk van moeder en mijn gehate peignoir, waar ik ondertusschen hard aan opgeschoten was, maar klaar was hij nog lang niet.

Joh. Snel was opgepakt, zei de dokter, die ging nog naar de slager, had het een Mof gevraagd, onder de razzia's door, maar verder had ik het van niemand gehoord.

Niets nieuws te hooren, niemand wist wat, geen krant, geen brood, alles dicht, alle menschen weg, die van de goede leeftijd waren.

Dat was Dinsdag 21 Nov. bij ons thuis.

4.73 22.11. Woensdag.

Een doodsche stilte op straat, niet naar Mevr. Jesse gegaan en natuurlijk niet naar J, waar ik wel een beetje over in zat. Het was onheilspellend. Telkens een oude man of vrouw om brood, er was niets. Ik ging maar hevig aan het naaien, nog aldoor licht, aldoor D. patrouilles, er zou nog nacontrole komen. 's Avonds, ik had net de tafel vol met lappen, kwam van B. nog aanzetten. Die had ook zoo'n behoefte er uit te zijn. Ineens kwamen er daverende berichten los, terwijl hij er was.

Balfort Muhlhausen en Metz gevallen. Het Fr. leger rukte snel op, D. troepen gedesorganiseerd in de Vogezen, opstand in Keulen, waar naar de massa-moordenaar Hitler gevraagd werd. Van B. had een staaltje van huiszoeking; een man zat onder een luik in een huis, een Mof stond op dat luik, foeterde tegen de vrouw des huizes dat, als ze hem vonden, hij doodgeschoten zou worden en haar huis er aan ging maar hij deed niets. Ik vermoed; poseeren tegenover iemand die verkeerd is bij zijn eigen troep. Zoover had van B. nog niet eens gedacht. In het algemeen kun je aannemen dat de "Wehrmacht" er zelf niet veel van hebben moest. Dr. S. de V. had nog gevraagd;

"Is dat soldatenwerk, tegenwoordig, om in de huizen de linnenkasten na te gaan?"

Er zijn er toch velen opgepakt. Er waren er verstopt in een schuur bij het kerkhof; allen gepakt, in een school bij de Elandstraat hebben ze het maar overgeslagen; de sleutel was te ver weg. De school van Winkelpersoneel is met handgranaten ingeslagen. In de schooltuintjes bij de Thorbeckelaan hebben ze aldoor geschoten en handgranaten erin gesmeten. Erin durfden ze niet.. – Om 6 uur, net voor van B. kwam, ging het licht weer uit, ik had om 5 uur net willen strijken en stofzuigen, maar Ans kwam en toen hoefde het niet meer. Van B. bleef logeeren, we hadden niet meer op hem gerekend en we bleven tot over 11 uur op, vele verhalen gedaan door vader en hem, o.a. over Indië.

4.74 23.11. Dond.

Heel vroeg opgestaan om van B. weg te werken naar huis. Al doende de tijd gesleten. Toen v.d. Velde om 9.30 om les kwam en van hem weer verhalen los kwamen. Bij hem kwamen er 2. Olivier de hond was dolgelukkig met de visite en ging ontzettend tekeer. Toen hield van de V. hem vast en zei dat hij eerst de "Lowe moest zahmen", want wat zouden ze wel met hem doen als het beest hem ergens ging "anfressen". Ze lachten zoo'n beetje, boven waren er Rijksd., onder NSB-ers, en ze gingen heel gauw weg. Ze vroegen eerst nog naar zijn persoonsbewijs, v.d. Velde bedankte voor het compliment dat ze hem voor zoo jong aanzagen, maar ze snaptten het niet. Toen vroeg iemand waar een D. binnenkwam en naar de men vroeg, vrouw; "Die is in Groningen".

De Dagboeken van Lidy Haremaker

“ Das ist weit weg, zeg nu meteen maar, wieviel Sie hier vetsteckt haben”.

“Zo”, zei ze ,” Dann komme ich bald wieder. Auf wiedersehen.”

Zijn eigen ervaring toen hij 's avonds met de hond wandelde. Er stond een Duitsch officier aan de Thorbeckelaan die vroeg; “Spazieren gehen?” “ Nein hund” zei v.d. V.

“Ja, aber Sie denn auch. Sind Sie NSB-er?”

“ Ich bin Hollander”. Waar hij woonde, eerst wou v.d. V. het niet zeggen. Hij moest maar niet verder de andere kant op gaan, want daar was controle. Of hij werkelijk geen NSB-er was. Toen kwam de man los. Onder zijn uniform droeg hij burgerkleding, om te vluchten. Hij sprak Duitsch maar; “ Je preferai de parler francais”. Hij kwam uit de Elzas, was vroeger een welgesteld man, nu arm, wist niet waar zijn vrouw en kinderen waren, wat hij nog had was gestolen van Holland, eten, kolen, kleeren. Hij zat in een bunker, onder de grond.

“ Kolen heb ik ook niet”.

“ Wil ik U er aan helpen?”

“ Nee, danke”. Ten slotte vroeg de man of hij hem, ondanks zijn Duitsche uniform, een hand wou geven!

Corrie daarna van haar overbuurvrouw, die er ondanks de wacht op uit was gegaan om brood en vleesch. Ze kwam langs een soldaat maar ze mocht er niet door. Hij vroeg haar stiekem of ze niet alleen wat zwarte koffie voor hem had. Als het maar warm was, hij stond er al van 4 uur 's morgens af, zonder iets. Maar dat kon natuurlijk niet.

's Middags Dr. Kloek- Achter de G.G.D. een vrouw haar hoofd uit het raam gestoken, er werd wat tegen haar geroepen, verstond het niet; doodgeschoten. Een D. kwam langs met een klein jongetje dat zijn handen omhoog moest houden. De heele familie was er gesommeerd op straat te komen, het kind hadden ze toen in huis gelaten. Dat moest toen zoo mee.

4.75 24.11.

Wie er 's morgens kwam was Leemker, om te vertellen dat hij me 's middags niet kon hebben. Ik vroeg hem wat hij op straat deed, terwijl er nog aldoor patrouilles waren. Hij was niet bang en vertelde hoe mooi hij gezeten had en lekker gegeten had, bami o.a. zoodat hij zich uit moest kleeden om door het gat van de ingang weer naar buiten te kruipen. Een uur later was er voor den heelen dag een post Grune Polizei naast ons huis en aan de overkant tot 's avonds 7 uur toe. Toen brandde er licht aan de Pioenweg. 's Avonds naar L. toe, om te waarschuwen. Verder geen les gegeven en maar steeds zitten naaien aan de miserabele peignoir. Hij is nog niet af, maar bijna.

4.76 25.11. Zaterdag.

's Morgens de heele morgen huishouden. Toen bericht van Marie, dat ze een pak vruchten had verzonden met Schol. Ik moest ze afhalen in de stad. Dus daarheen getogen, ik wou op de fiets. Toen we die in de vestibule aan het pompen waren (moeder en ik), kwam Mevr. Pannekoek.

“ Zeg An, ik wou je even apart spreken, ik wou je wat vragen!”

“ Ja nou, dat kan hier toch ook” zei moeder.

“ Ja, zie je, ik heb zulke mooie worteltjes, wil je er wat van?”

“ Ja graag, we hebben geen groente meer”

De Dagboeken van Lidy Haremaker

“ Oh, maar dan wil ik een aardappelbonnetje van je”. Ik stod paf en ik kookte om de manier waarop want ik kan toch niet veel meer van haar hebben. Toen ging ze met moeder naar binnen en even later weg. Binnen vroeg ik moeder hoeveel aardappels ze moeder had afgezet. Ze zou 2 kg. wortels geven voor f 1,- per kg. en moest in ruil daarvoor 3 aardappelbonnen hebben, dus alle aardappelen van ons drieën voor een heele week. Voor f 200,- krijg je nog geen mud aardappelen. En alleen de bon is al pl.m. f 6,- waard op het oogenblik. Even later kwam ze met de wortels terug. Ik had moeder gezegd, dat ze dan maar minder wortels moest nemen en niet zooveel aardappelen geven. Ze had pas al een heele emmer gehad.

Toen kwam ze ermee aan, en moeder wou ze dan niet allemal hebben, ze waren haar te duur. Ik kan niet nalaten te zeggen dat ik dacht dat ze ze zoo kwam geven, zooals ze ze aanbood, en niet dat ze er weer wat voor terug moest hebben.

“ Het is toch heel gewoon, dat je iets ruilt tegenwoordig, ik kan iets niet zoo maar geven en jij bent er heelemaal niet bij geweest, hoe we het afgesproken hebben. En je moet elkaar toch helpen, wat hebben wij jullie niet lekkertjes met die kachel geholpen. Wij helpen altijd en zoo veel.”

“Och, dat weet ik niet, zeg, ik ben daar niet van overtuigd.”

“ Als jij dat durft te zeggen dan ken jij ons niet. Je weet niet wat wij allemaal gedaan hebben!”

Toen kwam ik voor den dag met haar onwil betreffende de telefoon, met vaders ziekte.

“ Ik kom jullie iets aanbieden, jullie mogen onze telefoon gebuiken, als het 's nachts noodig is, je mag desnoods in je nachtpon komen, hoe dan ook, maar overdag kun je voor 5 cent hiernaast terecht. Dat is een heel aardig meisje in de winkel en vlakbij.” Ik heb het er nooit gegeven.

Ze wist er niets van en scheen werkelijk ontdaan. Ze had van oom Henk voor ons een boodschap overgenomen (die had ze opgebeld om een kist te leen te vragen voor korten tijd, die ze nog aldoor heeft, nu al 6 maanden, terwijl oom Henk erom verlegen zit). Ik kon niet nalaten te zeggen dat ze zich in die richting bij S. de V. ook had uitgelaten. Ik herinner me nog zoo goed dat hij zei, toen ik hem tegenkwam; “ Ja, dat bevreesdde mij ook”, en naar aanleiding daarvan hebben we altijd bij de Haan mogen opbellen.

“ Dat kan ze daar niet gezegd hebben. Daar ga ik direct op af, en dat ik zoo iets kon denken, dat ik dan niets nagegaan had, dat zoo iets niet kan bij die menschen” Enfin, daar had je het gaande, ik was zoo opgewonden. Toen zei ze dat haar man misschien druk werk had gehad, of dat er iets met hem was.

“ Het was Zondag, dat kon niet”, zei ik, “ en Uw man heeft er niets mee te maken. U heeft het gezegd en U bent er zelf verantwoordelijk voor!”

“ Ja, ik zie het wel, jullie wilt mij raken en mijn man, daar moet je bevrind mee blijven”. Ik weet niet precies meer hoe ze het laatste zei. Toen zei ik;

“ Dat vind ik heelemaal leelijk van U, ik heb niets met Uw man te maken, maar U heeft het gezegd, dus daarom gaat het hier om Uzelf, en U moet zich daarbij niet achter Uw man verschuilen, die er buiten staat.” Enfin; ze had het nooit zoo bedoeld, het was alleen zoo veel makkelijker geweest voor ons, daarom had ze het gezegd. Ze waren veel te veel op mijn ouders gesteld.

Het heeft een uur oponthoud gegeven. Toen ging ik weg op de fiets, de band knapte meteen en ik kon lopen, me de heele tijd opwindend over deze flauwiteiten. Nu vind ik het ook zonde van de tijd om zoo'n ruzietje op te schrijven, maar het geheel is teekenend voor de tijd en de menschen. Gelukkig is het goed afgelopen, zonder ruzie, Hr. Pannekoek is een verstandig man en heeft het maar kalm zoo gelaten, gelukkig.

De Dagboeken van Lidy Haremaker

Ze is naar S. de V. geweest, van wie ik een standje toe kreeg, dat ik geen namen mocht noemen, je zou er herrie om krijgen, en dat je iets altijd van 2 kanten moet hooren, want dat ze het heelemaal goed bedoeld had. Ik zei maar niets meer. Ze zijn erg dik met elkaar, nu.

Ik ging dan naar de stad, naar de L. Beesten(?)markt, pak was er niet. Donderdag was het heele pakhuis leeggestolen door het volk, geen brood, de gaarkeukens werkten niet (10 dagen zoo gebleven), dus de boot was in Voorburg blijven liggen. Oom Henk heeft het toen Maandag opgehaald aan het schip.

4.77 26.11.

Met de oorlog is het een paar dagen opgeschoten, maar alles staat voor ons weer stil, schiet niets op. Zondagochtend huishouden, 's middags Eng. club bij van B., waren allen erg opgewonden en onrustig, lazen Hamlet uit, hadden het verder over licht en eten. In het Bezuidenhout gemakkelijke controle, de D. schenen afgesproken te hebben niemand te vinden. Een D. ging in een huis zitten, hij was te moe om te zoeken, was al een half jaar ziek.- Verder niets bijzonders herinner ik me.

4.78 27.11.

Drukke week met lessen inhalen, er kwam een leerling bij; Hr. Leemker wil nog maar een les, zijn vrouw ook een les nu, i.p.v. hij twee. O ja, en dan verder druk gemaakt met huishouden, alles is zoo vreeselijk smerig, van Lena kwam Vrijdag een briefje dat ze tot nader bericht niet meer kwam.

's Avonds zit ik nu elken avond Coleridge te studeeren, het moet nu eens uit. Dit dagboek bijhouden heeft me ook uren gekost nu.

4.79 28.11 Dinsdag.

Les gegeven en kamer gedaan.

4.80 29.11. Woensdag.

Naar Mevr. Jesse, die me voorloopig heeft afgezegd, verder naar de stad voor boodschappen. Geen nieuws. Zij zit met al haar ondergedoken personeel, kon al mijn boodschappen zoo voor den middag af, ging met Anke naar huis, die naar een gaarkeuken wil, daar krijg je een gratis maal per dag, 's middags naar Jackie en leemker. Jackie is nu thuis, en daarmee de dag al weer om.

4.81 30.11. Donderdag.

v.d. Velde- eindelijk Brit les A afgedaan.

Corrie is naar N.H. op de fiets gegaan, Dinsdag met Jans S. de V. om eten. 's Middags naar Dr. Kloek- het Westland in om eten- de les ging over, onder praten over eten. Twee mannen van de luchtbescherming zwaar gewond door zoo maar schieten van de Duitschers uit hun stellingen, op de landmijnen. Dr. Winte vloog ook al een kogel om de ooren, pas, op het Zwarte weggetje. Meisjes v.d. Oord hadden niet gewerkt, vragen om conversatieles.

4.82 2. Dec. Zaterdag.

I.p.v. 's morgens te werken op mijn kamer, vroeg moeder mij de wasch te gaan halen, ben toen meteen in de 2e hands winkel Jap. bonbonniere gaan halen bij mijn theeservies. Toen mijn bollen alle op glazen en bakken gezet, postzegels uitgezocht, 's middags vragen naar Johan Snel, die weer thuis was n.b., omdat hij ziek was hadden de D. hem laten gaan.

4.83 3 Dec. Rustige Zondag.

I.p.v. te werken 's morgens, dagboek bijgeschreven. Stroomende regen maar steeds. Om 3 uur naar Buschgen met Leemker, vanwege teekeningen voor de zaak. Er was visite die pas om 6 uur naar huis ging. toen kwamen wij pas om 6.30 uur thuis, maar Leemker moet een folder maken voorloopig. Zoo was de dag alweer voorbij. (Op een andere blz;)

't Is vandaag 3 Dec., 2 dagen voor Sinterklaas, 3 maanden na de bevrijding van Brussel en nog zijn we niet bevrijd. Alles is even armoedig, het eten is zoo schaarsch dat het beangstigend wordt, er is ineens geen boom meer in het heele kwartier, alles omgehakt voor verwarming of liever stoken om te koken, 't Is zelfs aan d vogels te merken, die niet weten waar ze moeten nestelen, geen licht, geen gas, haast geen aardappelen, het rantsoen brood beperkt tot 1.000 gram per week. En morgen is het Sinterklaas.

De natuur werkt in alles tegen; regen, regen en nog eens regen. Wat niet door de D. is geruineerd staat blank van de regen, er zijn geen kolen om te malen.

Het Z. is bijna bevrijd, bij Venlo wordt zwaar gevochten, dat hoekje Limburg nog, en dan is het Z. afgedaan. daar hebben ze ook nog geen eten, er schijnt geen gelegenheid te zijn nog om de menschen te voorzien. Antwerpen is zoowat een week in gebruik, en nu begint de aanvoer te komen.

't Is vandaag een rustige dag, weinig huishouden, eindelijk, Zondags was de laatste weken altijd even druk, de heele morgen bezig, de middag bezet, en dan 's avonds bij een ..(?), al zijn wij dan nog gelukkig af. Ik had me voorgesteld den heelen morgen heerlijk rustig te studeeren, nu is het al bij eenen, en toen dacht ik beter te doen mijn dagboek op te pakken en wat bij te schrijven tot aan het eten. Laat opgestaan, want ik was achter mijn moeheid, vaat, wat ander gedoe, en zoo is het al weer 1 uur.

Verleden week hebben we een van de meest emotioneele weken gehad van de oorlog, de razzia om jonge mannen op te pakken. Ik had het goede voornemen van dag tot dag alles bij te schrijven, maar het leven is te druk en in de familiekring mijn dagboek bij te schrijven, dat kan ik niet.

4.84 4.12.

En nu is het Maandag en heb ik de halve morgen verschreven met dit dagboek, maar het is nu ingehaald. – Slecht weer- weinig oorlogsnieuws. De Duitschers schijnen wel hier weg te trekken.

4.85 5.

Vandaag is het Sinterklaas, een unheimische koude, stormachtige dag. Vanmorgen les gegeven aan het nieuwe kind dat, vrees ik, aartsdom is. Ik vond verleden week bij de eerste les het kind soms al zoo "glazig" kijken. Daarna maar weer een paar

De Dagboeken van Lidy Haremaker

brieven geschreven. Ik vergat te schrijven dat ik verleden week Dond. en Vrijdagavond naar de jongen Krentenberg(?) ben geweest om te hooren over zijn tocht naar N. Holland met de bakfiets. Het is op het land wanhopig gesteld door de regens. De wintertarwe en de kuilaardappelen zijn al verrot, de pootaard., die al heelemaal taai zijn, verkocht aan Amsterdammers, er is nog niet gedorscht vanwege het natte weer, het land stond blank vanaf Alkmaar tot Q. Niedorp, want er is geen stroom om te malen. De kool staat op het land te verrotten, er kan geen paard en wagen in vanwege de modder en ook geen menschen. Wat een toekomst voor ons eten. Hij is Zaterdag weer weggegaan. Corrie kwam gister aan, die was Zondag uit Schoorl teruggekomen, weer drijfnat, op de heenweg stond het water in haar broek, het was verschrikkelijk, maar ze had eten. Bij Marie hadden ze de jurk nog niet af kunnen geven. Maud v.d. Velde kwam gister eindelijk aan voor les toen ik niet thuis kwam, een vriendin moet ook nog komen. Voortaan maar 's morgens even het dagboek bijhouden. Ik wil niet meer zoo achter raken, want dat is verschrikkelijk.

Deze Sinterklaas is wel het toppunt van saaiigheid geweest, en heelemaal zoowat als elke andere dag. Dus 's morgens les gegeven, daarna prive- corr. 's Middags wat boodschappen geloopt en "het konijn" bij To gehaald van de schilder Gerretsen, zoodat de man tenminste wat verkocht heeft voor Sinterklaas, moeder zal er f5,-- aan bijdragen. We hadden het 's morgens juist over "de mensch" i.h.a. gehad, dat ze altijd veel van je hebben willen, maar zoo slecht geven. Bij S. de V. ook altijd, als ze 's avonds hier komen, dan is het dan een vrucht, dan een appelbeignet, zoo lang als je het hebt, maar ik herinner me niet dat ik er in een jaar wat gehad heb, zelfs geen kopje Ersatz- thee. De buurjongens ook, vader zegt maar, je kunt nog wel wat brandhout komen halen, die kinderen slepen overal vandaan hout aan, en komen telkens bij ons ook om hout. Ik gun het liever aan menschen die een ander ook eens wat gunnen, dan er aldoor op uit zijn zelf wat te krijgen. Het kwam prcies zoo uit, vader 's middags naar S. de V. om over de carbidlamp te praten. Vader heeft hem weer 2 kg. carbid beloofd, en daarop koopt hij een lamp. Vader wil er geen geld voor hebben, omdat hij het cadeau heeft gekregen, dat gaat geen mensch aan, toen zei S. de V. eerst;

"Ik wil het toch betalen", vader wou er niet van hooren en nu krijgt hij er een pakje cig. voor. Die zijn ook duur, bij Dex(?) Zondag was er een pakje waar hij f 15,-- voor betaald had. Zoo zijn de menschen, inhalig tot en met.

S. de V. kon ook wel eens 1/2 mud aardappelen afstaan om te ruilen. Wij hebben ze allemaal zoo gegeven, een ander zit als een bok op de haverkist en buit het uit om te ruilen en liefst zoo voordelig mogelijk naar zichzelf.

's Morgens een brief van Annie met de waarschuwing toch vooral niets weg te geven van al dat spul, en vader doet niet anders. Hij heeft ook geen benul van de waarde omdat hij nooit ruilt en hem de boel te makkelijk bezorgd wordt aan een kant. En allerlei menschen azen er op.

's Avonds voor moeder een boek; "In het Voorbijgaan", waarmee ze heel blij was. En appelbeignets gebakken en de "vredesplak" chocolade maar aangesproken met wat echte thee. Ander was er heelemaal niets! We drinken tegenwoordig koffie zonder suiker en melk, je bent al blij als het warm is, dat is al de luxe. Twee boterhammen per maaltijd is al te veel naar het rantsoen.

Het weer is aldoor slecht, regen zonder eind, maar vandaag voor de afwisseling een aardige stormwind.

De Mofen hebben de dijken bij Arnhem doorgestoken, zoodat de Betuwe onderloopt. De oorlog verstikt in den regen, in Hongarije, in Italie, in het Westen, en wij verhongeren er binnenkort bij.

De Dagboeken van Lidy Haremaker

Dat was Sinterklaas 1944.

4.86 6 Dec.

Niets bijzonders, 's avonds in den regen en het donker naar v.d. Velde, want Maud en een vrind en een vriendin willen ineens Eng. les hebben, Maud en haar vriend 2 maal in de week, Ans Drenthen 1 maal. Verder gewerkt, overdag voor een dag mooi weer, oorlog lijkt wel stil te staan.

4.87 7.12. Donderdag. Het is alweer Zaterdag.

Drukke lesdag, 's morgens v.d. Velde, die over zijn droevige fietstocht naar Weesp vertelde, onderweg als eenig drinken in Aalsmeer koude ersatzkoffie zonder melk en suiker. In Weesp niets, hij kreeg een beetje (?) boter, kon er nergens logeeren, toen op de fiets naar Huizen, in een hotel, het vuur was uit, het eten op, kon in een vochtig, dampig bed, werd 's nachts wakker van de kou, heeft de dekens van een ander bed afgestroopt, en toen weer naar huis, gelukkig tamelijk goed weer, heeft in het Gooi naar schatting 1.000 vliegtuigen over zien gaan. Bij Aalsmeer een groote Engelsche bommenwerper, die een noodlanding moest maken, zoowat 18 m. boven de grond, hij zag de mecanicien naar een motor kruipen, zag alle menschen apart, ineens sloeg er een motor weer aan, hij steeg hoger en kon nog weggkomen.

Corrie vertelde over haar koude en natte tocht naar Schoorl. 's Middags bij Kloek kleine jongen;

“ Juffrouw, juffrouw, we gaan de kachel aan maken!” als het summum van feest, en vol over Sinterklaas. Van de meisjes van Oord kreeg ik een prachtige appel om me te voederen.

's Avonds gewerkt, werk te veel, ga weer slecht slapen.

4.88 8.12.

Drukste werkdag- 5 lesuren vandaag- eerst de nieuweling Ans Drenthen. Toen Mevr. leemker, Dr. Winte, Jackie, Maud met haar vriend. Maud's gezicht betrok zienderogen onder mijn voordracht van de Eng. klanken, die ik ook vervelend voordroeg, want ik was te moe. Bij Winte kon ik wat boerenkool krijgen, van Jackie een rucksack om ze mee te nemen, toen in het donker naar huis gescharreld. Bij Maud viel het niet mee, lesgeven bij een kaarsje in de kou, ik was verkleumd en misselijk van honger en kou om 5.30, terwijl Jackie me nog wel een paar lekkere eigengebakken koekjes gaf op een schoteltje.

Toen ik moe, koud, nat, hongerig thuis kwam, trots met mijn vangst boerenkool, rook het al lekker, moeder had vleesch gekregen bij de slager, toen liet ze me in de pannen zien, een groot stuk vleesch, en een worst stond te koken. Ik keek verbaasd; “ Hoe kom je er aan?”

“ Nou, hoe zou ik”, zei moeder, “ Gijs is er weer, op de fiets”. Behalve dat had hij een pot eigengekookte suiker, bietenstroop, appelstroop, tabak van Ruizeveld, een stuk spek van 4 ½ pond, en maar voor ruim f 60,-- alles bij elkaar. Een pond spek is f 40,-- , een pond boter voor f 50,-- niet te krijgen. Dat was gezellig, hij vroolijkt je altijd op. Ik kreeg stiekem een flesch vruchtenwijn van hem, nog voor mijn verjaardag z.g. “ De oude heer zuipt het anders toch maar achter elkaar op”. Gijs gesproken. En nog wat appels heeft hij achter gelaten, en last but not least, voor ons allemaal een pak

De Dagboeken van Lidy Haremaker

heerlijke, zoete kantkoek. Hij gaat alcoh. voor Sn. ruilen voor carbid, en zal nog eens per boot probeeren te komen. Hij is zoo maar op de fiets, terwijl er net afgekondigd is voor het heele land, dat geen enkele man zich meer buiten zijn woonplaats mag begeven.

Hoe het gegaan is, ik hoop goed, er waren net razzia's in Delft.

Ik heb heelemaal vergeten te vertellen dat Walter Kolff bij ons gegeten heeft. Ze weten geen raad meer thuis vanwege het eten, vreeselijk eigenwijs heeft hij op visite gezeten, 8 jaar, hij speelde met een "broche" van een Duitsch soldaat, dat hij op straat had gevonden. Hij had het erg gezellig gevonden, is wat een "antenne" volgens Poes, en brengt alles over. Zaterdag had ik naar de bibliotheek gewild, had echter mijn boek niet uit.

4.89 9.12.

's Ochtends aftocht van Gijs in den regen, de boeken kon hij niet meenemen voor de kinderen. 's Middags en 's avonds wat gewerkt, niet veel. Mevr. Rolff kwam, oom Jan was jarig, waar ze zoowat niet meer te eten hebben.

4.90 10.12. Een emotievolle Zondag.

O ja, Zaterdag daarna nog naar de tuin van Thierry en daar een brutale bek gehad van dat mensch over Buschgens, waar hun zoon geevacueerd is geweest. Wat dat voor menschen waren die f 3,- voor een zolderkamertje durfden te vragen, waar je voor de oorlog nog geen kwartje voor kon vragen, enz. enz. Ze hebben voor hun trouwen 12 flesschen goede wijn + lim. tegen vooroorlogsche factuurprijs gekregen, en de heel bovenverdieping gestoffeerd en wel. Het is verder geen praat waard.

Een emotievolle Zondag. Eerst vroeg naar To om mijn album te brengen, even terwijl ik stond te praten, heeft Lassie mijn handschoen te pakken gekregen en er de pink van opgevreten. Toen naar Leemker om de les te verzetten, waar ik hoorde dat de Kon. tot nader order geheel gesloten is, dus kunnen de lessen weer doorgaan.

's Middags om 1.30 Anke volkomen verwilderd met bloedende lippen voor de deur, omdat paps haar zoo geslagen had, wat volgens oom Jan niet waar was. Een paar uur met het kind boven zitten praten en tot afschuwelijke ontdekkingen gekomen, beneden erover gepraat en toen zelf naar oom Jan, die me eerst heel effen te woord stond, maar bijdraaide en me tenslotte bedankte voor de bemoeienissen. Ik heb hem zoo ver gekregen dat hij met haar naar een Dr. zal gaan. Gelukkig is Dr. Zeylmans te bereiken.

Den heelen dag het vreeselijkste weer van de wereld. Oorlog schiet niet op, behalve in Hongarije, de D. hebben weer een dijk in de Betuwe doorgestoken.

4.91 11.12.

Ze zitten nu zelf in de nattigheid. De Russen in de buitenwijken van Budapest. Maandagmorgen aan de wandel geweest met Poes. Vroeg eten, heele middag les. 's Avonds even bij Pannekoek, en Coleridge afgemaakt bij slecht licht, zoodat ik er een paar dagen last van heb.

Eten 600 gr. brood per persoon deze week, 2 of 3 boterhammen 1 maal per dag, geen aardappelen, alleen groente. Oom Jan en vele andere menschen al in geen

De Dagboeken van Lidy Haremaker

weken aardappelen. Hongersnood staat voor de deur. Drommen mensen stroomden langs de wegen naar N. Holland en de Wieringermeer, waar Roode Kr.-Ambulance voortdurend rijdt om flauwgevallen mensen op te pikken. Mooi weer, betrekkelijk.

4.92 12.12.

Regen bij stroomem, v.d. Velde naar de W.M., op hoop van zegen. Geen nieuws, behalve dat de barometer vooruit gaat: van 72- 74. Als de zon er maar was. Bij Winte Sark(?) album laten zien, met zijn drieen zaten we aan tafel voor het album. Jantje ineens: "Beginnen jullie nou toch eens met de les!" Hij vond het blijkbaar te gezellig voor een les.

Heele ontboezeming van Mevr. Oosterhuis over haar tijdelijke huisgenoten, een politie agent met zijn vrouw, die daar gelogeed hadden, van alles genoten, en niets meer deden, waaraan de vrouw schuldig was. Voor haar komst was de man als een huisknecht. Hun interne verpleegster was zoo chaud met ze, zat Zondagsochtends op hun bed en zoende ze bij hun vertrek.

18 Man hebben verborgen gezeten onder de Moffen zelf in de school hierachter. Een oude brigadier met zijn oude agenten heeft ze elken dag gerapporteerd. 4 Dagen hebben ze onder de grond gezeten, gedeeltelijk in het water, eten kregen ze door samenwerking van de buurt, in een vuilnisbak, die de brigadier z.g. telkens leegde. Daarna zijn ze verdeeld over verschillende huizen. Prachtig werk van de mensen. Ik huiver aan een kant om het op te schrijven, maar we weten nu wat huiszoeking is, ze hebben toch nergens meer tijd voor, erop of eronder. Gebeurt er wat, dan gaat het in de kachel. Ik zal het blad doormidden vouwen.

4.93 13.12.

Het heerlijkste weer van de wereld, zacht met een zonnetje.

Me er toe gezet om W's preface te lezen van de Lyr. Ballads, in bed gekropen met open deuren en de zon op mijn hoofd. Kreeg 2 nieuwe leerlingen voor Jan te beginnen. 's Middags les gegeven, gewandeld en wat gelezen. Vroeg naar bed.

4.94 14.12.

Niets bijzonders. Zware mist en een ijzige N. wind. Naar Maud, maar noch Maud noch haar vrindje waren aanwezig voor les. Maud had zoo'n herrie met haar moeder gemaakt tijdens haar vader's afwezigheid, dat ze het huis uitgestuurd was. Haar moeder is zoo zenuwachtig, ook al om de toestand en het eten, enz. Ik kwam haar onderweg tegen, en heeft ze hier een uurtje les genomen.

De meisjes v.d. Oord kwamen vanmiddag niet, Loek gaat misschien met de kleintjes, zooals ze altijd zegt, naar Rozenburg bij een boer, vanwege het eten. Wat een ellende, wat dat eten betreft. Wat een hoopeloze tochten ondernemen de mensen, zooals Dr. Kloek vanmiddag vertelde, van 2 mensen, die op een fiets met houten banden heelemaal de Zuiderzee omgefietst zijn naar Heerenveen om eten, met de Lemmerboot mochten ze niet, de afsluitdijk is zwaar afgezet en onder controle. Ze hadden 10 p. boter, 3 kazen, 20 p. tarwe, terug brak er een wiel in Amersfoort, fiets geleend tot Den Haag. In Voorburg alles afgepakt door de D.-

De Dagboeken van Lidy Haremaker

Vanavond komt Heintje Kolff eten, ook al weer een brief van Mans om eten, of Gijs kan helpen. Hoe veel blz. zal ik nog moeten schrijven voor de bevrijding er is. Vanmorgen ook al weer een lange brief van Be, erg in verdrietige stemming met het oog op hun toekomst in verband met hun leeggeplunderde fabriek. Er komt net weer een V1 overdonderen. Vannacht weer 1 verongelukt.

Heintje Kolff is er dan weer geweest, hij heeft het zoo dolgezellig bij ons gevonden, "je hoort er nog eens wat", Poes zei dat ook hij net een antenne is die alles overbrengt. Hij had evenwel niet veel te beweren, daar al heel gauw Jeanne Eldermans kwam, daarna Mevr. Sn. de V.

Toen zijn moeder hem kwam halen zat hij alleen nog te peuzelen van zijn appelbeignets. Hij had nog een lekkere hap, die hij direct zijn moeder wou toestoppen. Het was aandoenlijk te zien. Ze wou niet en hij gaf het meten in haar mond. Ik vond het eene hapje net een Tantaluskwelling voor haar en gaf er haar stiekem een in de gang. Met de anderen er bij kon dat niet, dan was alles ineens op en vandaag hadden we geen brood om te ontbijten. Jeanne had een brief van Truus uit Utrecht, die er zit te kleumen in haar pension. Ze hield een kat op schoot; "ofschoon ik een hekel aan katten heb, maar het warmt nog wat." Weer koud, N. wind. Droog.

4.95 15.

Niets bijzonders- een paar lessen inhalen. Vanavond voor het laatst Coleridge, morgen den heelen dag de stad in. Ondanks de narigheid verlang ik naar een dagje uit.

Oorlog zijn gangetje. In Holland gebeurt er niets. Alles is veel te nat.

4.96 16. Zat.

Den heelen dag de stad in- heerlijk zacht weer, 's avonds weer regen, naar de Openbare Leeszaal en fijn het aangevraagde Engelsche boek gekregen op speciale vergunning, op boeken uit voor leerlingen en met alles geslaagd, de heele dag gesjouwd, op de terugweg bij Dr. de Niet langs en in den regen naar huis. 's Avonds King Lear begonnen voor de Eng. club. Geen bijzonders. Met het eten gaat het iets beter.

4.97 17. Zondag.

Haast te moe om op stap te gaan, maar toch lekker vroeg bij Titia, waar ik den heelen middag op de divan gelegen en gezeten heb. Toen 's nachts lekker geslapen daarna. Gezellige kletsmiddag, het was warm en er was echte thee zonder suiker, zonder melk en 1 choc. Niemand had haast, zelfs Inie niet, die heelemaal alleen thuis was, Annetje weg met haar verloofde, vader in het ziekenhuis.

Nel was jarig, nog even naar Poes om te feliciteeren.

Freddy was weer eens boven water na al zijn gedoe met zijn meisje en zijn alleenwonen.

Liet de knijpkat van mijn schoot vallen, zoodat de oude heer razend was, want hij ging nog maar af en toe. En de pipa heeft geen cigarettten meer, dan trakteert hij ons als "tegenmaatregel" op een ongenietbaar humeur en wordt om alles nijdig.

4.98 18.

's Morgens 2 uur gestudeerd, toen de wasch moeten halen, nog een half uur gewerkt voor de koffie, de Leemkers les gegeven, waar ik weer een leerling er bij kreeg; Pranger.

Oorlog: de Duitschers hebben bij Lux. een enorme tegenaanval gelanceerd, Zondag? met 500 vliegtuigen, parachutisten, tanks, inf., hebben eerst terrein gewonnen. Wat het opleevert zal de tijd leeren. Vooruitzicht van het eten wat beter. Onmoette Mevr. Ravelli, kom a.s. Zondag bij haar op huisconcert.

4.99 19.

Ontzettende dichte mist, zoals nog haast nooit hier gezien, door alle nattigheid. Mevr. Oosterhuis valt voorloopig af, kon het niet meer bolwerken met het huishouden.

Niets bijzonders. Vaders humeur onverdraaglijk vanwege de cigareten die er niet zijn, alsof wij het kunnen helpen. Hij maakt toch alles direct maar op, hij zegt niet eens meer goedendag als hij binnenkomt. Gezellig!

4.100 20.

Niets bijzonders voor ons zelf. 's Middags Olga, die een standje kreeg, omdat ze 6 weken lang niets van zich heeft laten hooren. Ook kwam Didge Stennekes, die naar Dordt is geweest, om verslag uit te brengen van haar tocht. Zij en haar huisgenooten waren apathisch van de honger, Gijs bracht weer redding, en zelfs is het aanleiding, dat er een briefje van Mevr. Mans kwam, dat ze met Tilly hier willen komen. Oorlogsnieuws is slecht. De Duitse tegenaanval zoo heftig, ze zijn al weer op 30 km. van Luik af, Malmedy bezet.

4.101 21.

De kortste dag- Vanaf toen tot nu, 7 Januari, niet geschreven. Die dagen druk met les geven voor de Kerstvacantie- en 't ging vriezen, zoodat het niet meer uit te houden was op mijn kamer om te gaan schrijven, daar ik er lekkere winterhanden van krijg.

De oorlog is narigheid, iedereen was even gedeprimeerd door het Duitse offensief ter opwekking van het Duitsch volk voor Kerstmis, ze zijn tot diep in Belgie doorgedrongen, tot bij de Maas, allemaal ellende voor Belgie. En zal het de oorlog korter of langer doen worden. Niemand weet het, het is ellendig koud, bij ons zijn ook de aardappelen bijna op, alle hoop is op Gijs gevestigd, hoopen menschen hebben honger, 5- 6 per dag komen aan de deur eten vragen.

De jongens zullen opnieuw opgeroepen worden, wie onderduikt geen voedselkaarten meer, er blijft geen boom meer in de stad, hier is alles weg, het asphalt wordt al opgebroken voor brandstof.

4.102 23.

Zarerdags voor Kerstmis naar de stad op boekenjacht, en weer een en ander gekregen.

4.103 24.

Zondag bij Willem Raselli huisconcert van jongelui, gedeeltelijk heel goed, Veenstra! en een meisje, Corrie Fransse, zeker een nichtje van W. Raselli.

4.104 25.

Maandag naar de stad om Theo v.d. Pas te hooren met W. Naske, ze begroet in de artistenkamer en uitgenoodigd Vrijdag bij hem thuis te komen voor huiselijke voordracht van Maud Cossaar. De 26e weer naar de stad om Francis Kootte-Gerrese te hooren, ook heel mooi. Woensdag en Donderdag hard zitten tikken om een les uit te werken. Vrijdag dan naar Theo, Zat. weer naar de stad, Titia bezocht, die weer ziek was en die me met Kerstmis een kostbaar stuk Sunlight zeep had gegeven wat niet te betalen is, en niet meer aan te komen. En naar de kapper eindelijk, verder Zat. en Zondag kaartsysteem leerl. afgemaakt; en bijna herrie ervan gehad met de oude heer, die vond, dat ik te weinig in het huishouden deed. Hij had weer geen tabak en was dus extra prikkelbaar. Elken avond eindelijk in het Chin. boek gelezen van Lin Yutang, wat maar heel langzaam gaat.

Op Oude Jaar kwamen 's avonds oom Henk en tante Zus met een pan gort in water als voedsel om bij ons op te eten voor de gezelligheid. Paul ontving zijn schoonouders en ze waren daarom gevluht zoolang. Oom Henk heeft een geslaagde tocht naar de Wieringermeer en Den Oever(?) om zijn olie binnen te halen en aardappelen en tarwe, heeft het wonderwel doorstaan. Er zijn gewoon hongertochten langs de wegen. Er sterven gemiddeld een 30 menschen per week in Noord Holland, langs de weg. Roode Kruis posten en auto's overal om menschen op te pikken. In Nunspeet helpen ze een paar duizend menschen per week.?

4.105 31 Jan. 45.

Ik weet niet meer wanneer ik aan het schrijven ben geslagen, in de eerste week van Januari meen ik, maar ben er blijkbaar plotseling afgehaald, heb de dagen zelf niet bijgehouden, en daarna vorst, angstig aanhoudende kou en vorst tot vandaag 31 Jan, waarop goddank zoo'n dikke sneeuwvracht als je hier maar hebben kunt, practisch in een dag is weggedood. Ik zit te wachten op de twee avondleerlingen van Woensdags van het R.Kr., die zijn er nog niet, vandaar, dat ik me de luxe kan permitteren eens even in het dagboek te schrijven, wachtend op hun. De kou is weer uit te houden, het was hier niet te harden, zat met dikke winterhanden te werken als het moest en les te geven met de bloemen op de ramen, in mantels, sjaals en plaids gedoken. Als ik een paar uur achter elkaar had, kwam er heerlijk een warm staafje bij.

Vandaag dus de 31e en dooi, na deze angstige kou, waardoor de voedselvoorziening, die er voor Den Haag wel het slechtste van het heele land aan toe is, heelemaal stil ligt. In December was het al angstwekkend, nu is het rantsoen 1 boterham per dag, met pl.m. 1 klein plakje kaas er bij van je rantsoen, als het 1 boterham haalt, + ½ l. dunne of dikke? soep van de gaarkeuken, die gedeeltelijk uit suikerbieten en tulpenbollen bestaat. Als je er niets bij hebt is het hopeloos, zooals het volk dat niets bewaren kan en alles ineens opeet. Als je eens een boterham

De Dagboeken van Lidy Haremaker

weggeeft, komen er wel 8 mensen terug op een dag om eten. Ik weet een klein beetje wat honger is, maar gelukkig nog niet heel erg.

Elken dag krijgen we zelf nu toch weer 1 maal zoo ongeveer een volle maag, maar de tweede week in Jan. werd het angstig. Onze aardappelen op, het meel bijna op, de tarwe koken we als gort en vliegt weg, je moet er van leven i.p.v. als aanvulling gebruiken. Die week met onze laatste aardappelen was angstig. Gijs kon niet komen, door de vorst, er is niets te krijgen. 1 Mud tarwe = f 2.500,-- zwart, 1 mud aardappelen vragen ze al f 600,-- voor. Het is er zoowat niet, f 1,50 of meer per kg. hout, de kolen ook f 200,--, a f 300,-- per mud. Het asphalt van de straten is weggebikt voor stook, ons hek gestolen, er staat haast geen boom meer in de omtrek. De boschjes zijn weg.

Mevr. Winte zei een keer een les af omdat ze ziek was van het asphalt bikken, want er was geen stook meer. Dr. Winte en Dr. Kloek's patienten sterven als ratten. Vele mensen zijn bij een beetje ziekte direct weg door uitputting. Verschillende leerlingen zie ik elke week gewoon mager worden. Ik heb die week van honger een keer heelemaal niet kunnen slapen en voelde me een paar dagen beroerd ervan. Moest 1 keer naar de stad op 2 dunne droge boterhammen, er was niet meer, boeken en bonnen halen. De bonnen (10 Jan.) afhalen duurde 3 uur extra, iedereen haalde door elkaar om controle onmogelijk te maken in verband met het eventueele inhouden van voedselkaarten voor de ondergedoken jonge mannen. Toen liep ik tegen een oude vrouw op die haar heupbeen had gebroken, waar ik bij gezeten heb in de sneeuw tot er een dokter was. Eerste hulp duurt eeuwen, die hebben nog maar een auto voor ongevallen. Dr. W. deed zijn praktijk 's avonds in een open vrachtauto en kon bij de meeste patienten de mensen niet zien doordat haast niemand licht heeft. – Was toen te laat voor boodschappen, kwam om 4 uur uitgehongerd bij tante Zus van wie ik 2 pillen roggebrood kreeg. Ze had 1 groot roggebrood door Jan Franke uit Groningen gekregen. Toen naar huis met Mevr. de Niet, waar vader en moeder kapot van angst zaten, omdat ik gezegd had mijn best te doen vroeg thuis te zijn vanwege de prak. Toen stonden, juist toen ik wou gaan eten, 2 nieuwe leerlingen voor de deur, die ik door een misverstand heelemaal had afgeschreven, zoodat ik toen ineens nog les moest geven ook.

Mijn vulpen is leeg, nog even over vandaag: de heele morgen zwaar gewerkt, kachel dan, een reuze vaat, sneeuw geruimd, wat wasch, om 3 uur mijn bed in met een Eng. les ter voorbereiding, toen beneden nog een uurtje gezeten, op verjaarsvisite bij Jeanne Eldermans, vandaag wat karig gegeten, maar wel genoeg en vanavond heerlijk;

Menu van de dag:

Ontbijt; restje dunne bruine bonensoep

tarwe met beetje bessensap. Er kwam brood bij,
P.Keiser; 1 boterham met pindakaas.

Lunch: bord erwtensoep, 1 boterham met kaas.

Diner: Vol bord bruine bonen met wat spek en tomatensaus, toe; laatste rest griesmeel in water + bessensap, beetje zoetstof. – Een koningsmaal voor nu.

4.106 1 Febr.

De kou is uit de lucht. Het waait hard, een drogende wind, alle sneeuw is schoon weg en het ijs in de sloten smelt hard, goddank. Misschien krijgen we dan meer eten. 1 Boterham per dag + een ½ l. dunne soep, ik weet niet of ik het gister al noemde. Ik moet mijn dagboek weer zien trouw te worden, kreeg de groote petroleumlamp mee

De Dagboeken van Lidy Haremaker

naar boven, zodoende zit ik om 10.45 nog even te schrijven. We hadden een onrustige nacht, doordat met oorverdoovend lawaai er weer 2 D.K.W/'s waren (= Duitsch kreng weigert oftewel mislukte V1's). Er zijn ruiten om ons heen ingeslagen, het huis dreunde, gelukkig hebben we niets, achter ons wel, verschillende winkels- en dan verder naar Meer- en Bosch toe massa's, Dr. Kloek, Dr. Winte, Wils, v.d. Pas, winkels, tot in het Zuiderpark toe.

Bijtijds op om de kachel aan te maken, mijn handen krijg ik niet meer schoon na deze 14 dagen experimenteren ermee, gelukkig vlot het vrij goed meestal, weer wasch afgewerkt, de 6e portie van de 3 maanden achterstand, maar het schiet nu wel op. Verder suikerbieten voor het eerst klaargemaakt, vader zit er op te vlassen in zijn bed als een nieuwtje, dacht, toen ik ze om 11 uur schoon maakte, dat hij er om 12 uur koekjes van gebakken zou krijgen. Het is wel zuur, nu al weer 10 dagen heelemaal in bed beneden, gelukkig gaat het met zijn kwaal goed, al heeft hij het aldoor in de ingewanden. Cigaretten zijn niet meer te krijgen, een pakje van die smerige Congsi(?) oorlogscigaretten kost f 50,-- nu. Hij heeft er al n.b. een kit kolen voor ½ pakje gegeven. De kolen vliegen met de kou, wat ik aldoor te berde bracht, zoodat hij nu wel oppast het nog eens te doen, hoop ik. Het is trouwens waar. Op het nippertje klaar voor les van Dr. Kloek die achter gauw aan het timmeren moest aan zijn raam voor de nacht. Nog correctie, thuis wat in bed gekropen om te lezen en te rusten, toen aan het eten en de vaat en de heele avond Ha. Corr. bijgewerkt voor de meisjes morgen. Dan heb ik 5 uur les, goed om uit te rusten. Wat een achterstand met schrijven. Morgen maar eens over de V1's.

De Russen zijn onze troost in deze donkere dagen. Morgen 3 weken geleden begonnen ze het offensief, vandaag staan ze in de vallei van de Oder voor de laatste sprong op Berlijn. Ik wou dat ik het bijgehouden had, maar het was te druk, te koud, vader ziek, Lena verschijnt niet meer en harde vorst van pl.m. 6 Jan. Het is ongelooflijk wat ze doen, niet meer bij te houden. Hoe lang nog!

4.107 8.2.

Al weer een week voorbij! Ik zou schriften vol willen schrijven over alle misere bij ons en om ons. Ik weet niet meer hoe ik ergens mee klaar kom, tekens maar een beetje, het bekende "elken dag een draadje, dan kom je er ook, al is het langzaam". Voel me oververmoeid, door te zwaar werk. Vader was Zaterdag weer op, al zijn opgekropte energie moest er weer uit van die paar weken, zat overal aan, maakt herrie en werk, zat Zaterdag voor het eerst op, i.p.v. rustig in de kamer, voor de tochtige keukendeur de kitchencook te repareren, kachel moest hij Zondag doen, enz. enz., de boeken van Jackie interesseeren hem niet voldoende. 's Avonds maakt hij me dol met het verbeteren, zenuwachtige patience spelen vlak naast mijn boek, waar ik de grootste moeite mee heb om mijn aandacht bij te houden, weer begonnen aan Lin Yu Tang: My Ca..(?) and my people, wat ik een paar weken heb moeten laten liggen. Ik ben te moe 's avonds, elk kwartier is uitgerekend, hoe je het het best zal besteden. Het huis was vuil als nooit tevoren. De wasch lijkt wel het vat de Danaïden, vond dat ik er aardig doorheen kwam, en nu is er ineens weer zooveel bij. Zaterdag gewerkt als een werkster, kachel doen, hout gehakt, de buitenboel voor en het heele trappenhuis met gang en vestibule. Zondag gestudeerd. Maandag mijn kamer eindelijk weer op orde gebracht, met waschtafel er bij, kreeg van de hospita van L. Leemker een ding om de leiding door te halen, dus toen was dat ook voor elkaar, maar ben nu nog meer dan moe van het gewerk en den heelen dag honger, honger.

De Dagboeken van Lidy Haremaker

Zondag zei moeder doodleuk dat ze nog voor 2 maal aardappelen heeft. Ikdacht al meermalen; een lekkere pan met aardappelen, kan het eigenlijk wel, zooveel, maar je at ze op, denkend eigenlijk dat moeder het wel regelt naar de voorraad. Maar bij moeder zit er altijd voor; " Als het op is zijn we tot nu toe telkens net op tijd uit de nood geholpen". Mooi, net als pa met zijn cigaretten.

Dinsdag zoo moe dat ik naar Wils ging voor de lezing en onderweg bedacht dat ik de boeken vergeten had, van Jackie. Na de lezing vroeg Mevr. de Zwaan me mee te gaan naar huis. Olga v.d. Pas was weer boven water na een maand op de Veluwe, waar ze heen was om te eten, ingevroren te zijn geweest. Ze had bijna alles moeten lopen, zag er ook slecht en mager uit. Vanavond komt ze weer op les.

Toen, na bezoekje aan Mevr. de Zwaan, naar huis voor Jackie's boeken. Bij hem gekomen, bleek het net in de war te lopen met hun eten, dus toen weer onverrichterzake naar huis en Woensdag terug.

Dinsdagavond hadden we een verrassing in den vorm van Bram Thierry, die bekeerd is van zijn N.S.B.-erschap, dik en welgedaan er uitzag en zijn oude schuld van pa zijn borgstelling kwam voldoen. F 750,--. Hij had een beetje tabak geplant en 3 kg. dien dag verkocht voor f 900,-- en zoo. Dus met de verkoop van 3 kg. tabak zwart een vooroorlogsche schuld van f 1.000,-- ongeveer afbetaald. Teken des tijds, en vader gaf hem nog een pluim toe, dat hij het afbetaald had! 't Is waar, velen doen het niet. Toen vader van de zomer zoo ziek was, begon zijn geweten te knagen.

Ik kreeg weer vlot f 50,-- van vader voor mijn hulp in de huishouding, ook als meevallertje en als troost voor het verlies van verschillende leerlingen. Het meisje Dijkstra is ook al weer weg, naar Friesland, om het eten, ik wou dat ik mee kon gaan. Gister, Woensdag, dan naar Jackie. Vader was 's nachts weer niet goed geworden en moest rusten, voor dat gebeurde moest hij natuurlijk eerst de heele kachel overhoop halen vanwege de pijp. Die schijnt nu wel beter te zitten. We moeten zuiniger stoken, over een maand zijn de kolen op, nog steeds niets van Gijs gehoord. 's Morgens een nieuwe leerling, van Bohemen, voor conversatie, ondergedokene, was niet erg verrukt van hem, praat met ontzettend accent. 's Middags dan naar Jackie en mijn aardrijkskundeles voor ditmaal afgedraaid. Daarna naar Mevr. Wils om een boek voor vader, ze gaf me en prachtige appel, een heele bak pulp mee en de toezegging aardappels voor Zondag mee te geven. Erg lief van haar.

v.d. Velde ligt met zware angina, na zijn vreeselijke tocht op een open vrachtwagen naar de Wieringermeer om eten, op de koudste, guurste dag die we gehad hebben. Nu gaat het beter, gelukkig, met hem.

Thuisgekomen, zat oom Henk er, die ook haast geen eten meer heeft en Vrijdag voor de derde maal naar de Wieringermeer gaat op de fiets om eten, van Thierry zijn ze er heen met een schuit, misschien dat ze voor ons de aardappelen uit N.H. mee kunnen nemen. Ze hebben daar nog volop te eten. Wij kunnen weer een paar dagen een beetje eten, kregen na 6 weken voor ons 3en een raapje van 1 1/2 pond van de groenteboer aan het eind van de week.

Het voedselconvooi is " al" bij Zwolle gesignaleerd. Leve de voedselvoorziening. 's Avonds de heele avond, al pulpkoeken bakkend, Ha. Corr. gedaan, allemaal over zakenbrieven betreffende Eng. biscuits, jams en marmelade. ik krijg er nog wat van, 's avonds in bed lig ik er maar aan te denken, krijg er hallucinaties van, als je ligt te denken onderwijl, morgen weer hard werken, gelukkig ligt er nog een boterham of een pannekoek voor het ontbijt. Is er wat meer dan val je rustig in slaap, betrekkelijk, met het idee dat er wat te eten voor je klaar ligt. Ook is er een keer niets geweest, dat moeder een bordje zemelenpap met water, zonder verder iets om 11 uur, maakte, en daar ben je dan nog rijk mee.

De Dagboeken van Lidy Haremaker

Wat word je verdrietig (of een beetje jaloersch) op mensen die nu nog makkelijk zitten te vertellen, dat ze genoeg te eten hebben. Ik kan er niet op uit, fiets is kapot, ik ben al zoo moe van het gesjouw in huis en het gewerk aan de lessen, dat ik geen tijd en geen fut heb om 5 uur op eten uit te gaan. En dan de verhalen uit N.H. van de familie buiten, die maar volop goed eten hebben en niet beseffen hoe het hier is. Een maand geleden aan Piet de Boer, Keyzer, Schipper A'dam geschreven, nog nooit wat gehoord op mijn etensbede.

De V1 is een voortdurende angst hier in de stad. Met Nieuwjaar vlakbij ons de ontzettende ravage aan de Indigostraat, daarna verder en dichterbij vreeselijke ongelukken in de stad. Met die vreeselijke kou de ramp aan de Ris...(?)straat- ging Zondag de 28e naar Theo v.d. Pas kijken, of zijn huis heel was en of hij er een concert in gaf. Het was levensgevaarlijk er in te gaan, overal ruiten kapot, heele ramen met omljstingen lagen op straat, waar hij neergekomen was alles weg, de overkant hing uit elkaar, Inie had alle ruiten stuk maar verder alles heel in huis, lag in bed met hoed en bontmantel aan les te geven.

Paar dagen later bij ons in de heele buurt ramen stuk, Dr. Kloek, Dr. Winte, v.d. Pas, achter ons, bij Rolff, winkels enz. Er gaan er meer kapot (V1's) dan er over gaan. Elken keer is ieder angstig, wat er nu weer van komen zal.

De oorlog gaat goed, al is het niet meer zoo snel als eerst. De Russen voor de Oder, zware gevechten bij Ri..(?) en Frankfurt- Oder, Berlijn ravage na zwaarste luchtaanval van de oorlog, stikvol vluchtelingen, in het Westen ook begonnen, zijn bij de Roer aan de dammen heel eind door de Siegfriedlinie, Belgie is opgeruimd.

Verleden week Burger ineens als minister afgezet. Nu schei ik er mee uit, moet straks 3 uur les geven, en zit z.g. hier te werken. Nu is dit weer eens bij.

Ik hoor stemmen beneden, Mevr. Sn.de V. met een paar mooie Kerstrozen, en de jongen van de bakfiets met zijn meisje, met een brief uit Winkel, antwoord op de mijne met verzoek om eten. Ze schrijven dat er ½ mud aardappelen voor ons onderweg is en op de schuit geladen dankzij Peter Creutzberg. Zaterdag komen ze misschien aan en dan zal hij ze ophalen. Goddank, en een brief van Schipper A'dam, geen antwoord op mijn eten, zoo maar een brief, naar aanleiding van het boek dat ik hem gestuurd heb. Onze brieven hebben elkaar gekruist.

4.108 8.2. 'sAvonds.

't is goed dat ik vandaag zooveel schreef, want het is een hoopvolle dag vandaag. Door het geschrijf had ik weliswaar mijn handelscorrespondentie weer niet af, voorbereid.

Ging naar Mevr. Wils de kom terugbrengen. Morgenochtend brengt ze ons een maal aardappelen, fijn.

Precies op tijd bij Dr. Kloek, waar ik 2 maal een kopje thee en een eigengebakken sneedje brood met boter kreeg, zalig! Want zij hadden net extra brood veroverd.

Thuisgekomen was er een brief van Marie ten Have met Wehrmachtsbonnen n.b. voor een heel brood, allemaal verrassingen vandaag. Dan ga je zoo fijn slapen, omdat je (morgen) weet behoorlijk eten te hebben. Morgen wel erg druk: kachel aanmaken, pulppap koken.

O ja, Olga kwam toch weer niet op les, wat een onberekenbaar kind, en ik moet haar nog wel over de tarwemolen vragen,- 5 uur les geven en voor Zondag feitelijk King Lear, 2 actes lezen. Nu naar bed- het weer is miserabel, de berichten uitstekend, de Duitschers laten zoo doorschemeren langzamerhand, dat ze niet meer kunnen. Het

De Dagboeken van Lidy Haremaker

Oder- front beslist voor Duitschland, ze kunnen beter ineens ophouden, in het Westen hebben ze bijna alle Roerdammen.

Gen. van Dittmar: Om vrede te krijgen moeten ze Duitschland voorwaarden aanbieden, terwijl ze alleen maar onvoorwaardelijke overgave aanbieden (met volkomen ondergang, ik weet niet precies meer wat hij daarbij zei).

Daar gaat weer een V1, kreng, hoor ik erbij te zeggen. Hij gaat door i.p.v. te mislukken, voor de afwisseling.

3 Ministers zijn in Engeland afgetreden, van ons, - v. Mook, Alberda en nog een, de laatste uit sympathie met Burger, de eerste omdat G.G. en Min. van Kolonien of wat hij ook is, met elkaar grondwettelijk onvereinigbaar zijn.

Begint bij ons al het gedoe.

4.109 9.2.

Het offensief van Montgomery in het Westen is begonnen, Z.O. van Nijmegen, van de 5 lessen vandaag maar 2 gegeven, de nieuwe leerling is niet verschenen, gelukkig eigenlijk. Vanavond op advertentie voor conversatieles geschreven. Vroeg opgestaan om 7 uur, was om 9.45 klaar met de kachel, pap erop gekookt van bietenpulp, ontbeten en al met boterhammen van tante Marie's brood (op Wehrmachtsbonnen) en toen kwam Ans Drenthen weer niet. Toen aan het huishouden, fijn op tijd met alles. Leemker was in zoo'n schilderswoede aan zijn prentenboek bezig, dat hij ook niet kwam. Het weer knapte op, bij Winte een onrustige middag door het bombardement van een luchtafweerpost bij Meer en Bosch dat goed raak scheen. De kinderen zijn heelemaal van streek, beneden geschuld bij Frank Mackay, waar ik Mevr. Bolte tegen het lijf liep. Was doodop, ben voor het eten in bed gekropen. Nu is het al weer 10.30, gauw naar bed, ga morgen den heelen dag de stad in, allerlei boodschappen. Oom Henk vandaag naar Wieringermeer op de fiets.

10.2.

Raak aftands van het gewerk, kon bijna niet opstaan vanmorgen, kachel aangemaakt, hout gehakt en suikerbieten in plakken gesneden om door vader verder af te laten maken. We hadden wel 2 droge boterhammen, maar met kaas en pindakaas voor ontbijt + 2 pulpkoecken, dankzij de bon van tante Marie. Om 10.30 verdween ik mijn bed in om King Lear te bestudeeren. Al gauw kwam Hans Rottier, na een uur ben ik naar beneden gegaan, hij had boodschappen gedaan; koekjes bij zijn buurman gekocht, met Dir. van Dam (van de Boschstraat) over me gesproken en een introductie gekregen en met zijn vriend De Raay voor het bijwerken van schoolkinderen.

Na de koffie was het weer opgeknapt, ben toen maar over mijn moeheid heen gestapt en naar de stad gewandeld, eerst naar boekhandel Bankastraat(?), Theo v.d. Pas, naar Pulchri Studio voor loten, toen was het 4 uur en de winkels al weer gesloten, even naar tante Zus, die ook al 3 weken geen hulp heeft, bij Nineke liggen alle 4 kinderen met kinkhoest, de telefoon werkt er ineens weer bij hun. Van daar naar huis gewandeld door Weimarstraat en de brief op de advertentie : Eng. Conversatieles te posten, zag onderweg aan de Mient een paard aan de weg liggen, dat neergevallen was en niet meer op kon staan door uitputting en gebrek aan voer. Het lag doodstil, af en toe te trillen, stakkerd!

Zoo is het tegenwoordig, de menschen, de paarden, de honden enz. Naar de tuinman, en zoo heb ik heel wat afgedaan nog, en een uur of 4 geloopt. Geen

De Dagboeken van Lidy Haremaker

aardappelen gekomen nog? Mevr. Wils bracht voor 2 maaltijden aardappelen en later nog een maal uien, wortels en spruitjes, die we dit jaar nog niet gezien hadden. Erg aardig van haar! Vanavond weer aan King Lear gewerkt voor de Eng. club morgen. Alweer een heele dagtaak.

4.110 11 Febr. Zondag.

's Morgens handelscorr. gedaan, 's middags Eng. club bij van Beemen, King Lear gelezen en over eten gepraat. Niemand doet iets anders. 's Avonds maar vroeg naar bed, doodop, de lamp wilde ook niet.

4.111 12 Febr. Maandag.

Pas om 9.30 opgestaan, was zoo erg moe, toen aan het werk, kon weer Ha. Corr. doen, vader en moeder samen de vaat, de kachel brandde hard, zodoende ging ik aan het pulpkoeken bakken. Toen moeder net naast me wat het raam stond uit te kijken, draaide er ineens een bakfiets met een zwier voor de deur en moeder roept uit:

"De aardappels!", vader had ze alweer afgeschreven omdat ze er weer niet waren op het eerste moment, Zaterdag, dat ze verwacht konden worden. Wat een zegen!. We zijn aan onze laatste mogelijkheden en reserves, eenige ponden erwten, boonen en tarwe. De groenteboer heeft nog steeds niets, geen aardappelen. Daar word je zeker niet vet van! De jongens konden we toen trakteren op een paar pulpkoeken, ze waren heerlijk en ze waren er knap verrukt van, ze hadden vanaf 8.30 in den regen op de veiling bij de boot staan wachten. Met de post 's middags een doos van Marie met 3 p. gedragen trimkousen(?), weer een winst, dus een fijne dag. Les gegeven bij Leemker en den heelen avond brieven geschreven. Dat moet ook gebeuren. Morgen maar weer eens bijtijds zien te werken!

Oorlog: de Moffen schijnen van het Westen naar het Oosten van ons land te trekken. De Russen 126(?) breed front over de Oder bij Breslau, dat omsingeld schijnt te worden, rukken op naar Dresden, Berlijn, Stettin. W. front vechten in Kleef.

4.112 13.

De dag verliep eerst met niets bijzonders, voelde me nog aldoor slap en moe en hangerig; je hebt al zoo lang tekort, ging toch maar weer aan het werk in de huishouding, als je daarmee begint is er geen eind, alle 3 W.C.'s, kraantjes en waschtafels schoon gemaakt, wat eens hoog nodig moest gebeuren, toen weer vaten, gewone wasch gedaan, dan is het al weer koffietijd, laat zelfs,- moeder bakte nog pannenkoek van het laatste meel, en om 2 uur kwam Hans Rottier al weer eens aan. Ik moest direct weg naar Mevr. Wils, daarna Maud les gegeven. Alles leek gewoon te gaan, telkens vraag je je af, wanneer zal Gijs toch eens aankomen. Vandaag echter zeker niet, want het is Marietje's verjaardag. Moeder had al bami in de week gezet, omdat we dachten geen aardappelen te hebben en we zouden er heerlijk van smullen met ons drieën, voor het eerst sinds de oorlog dat we het eten van wege de zuinigheid. Ik mocht nog noodig van moeder vroeger een standje krijgen dat ik zoo royaal, 4kg. geloof ik, had gekocht. We zouden net aan tafel gaan, er wordt gebeld en daar is Gijs, op de fiets, met een kapotte aanhangwagen en bagage op een vreemde bakfiets. Hij was heelemaal uit zijn humeur, zoo'n beroerde

De Dagboeken van Lidy Haremaker

tocht als hij had gehad. Maandag vertrokken-, al gauw een leuke band en bezweek zijn wagentje. Dat was oorspronkelijk een slee, die hij van vliegtuigaluminium had gemaakt, om met de kou bij ons te komen, omdat alles dichtgevroren was. De slee woog 5 kg. en had een laadvermogen van 100 kg. en toen hij klaar was dooide het. Toen moesten er wielen aan en toen moest hij nog wat hebben om mee te nemen, eten. Voor geld is er niets meer te krijgen, dus is pa zijn leeren overjas geruild en had Gijs wat erwten, bonen, tarwe, verder uitjes, bieten en wortelen mee. Ook een vrachtje voor Lex, waar hij nat en wel na zijn tocht tot 9 uur is gaan borrelen n.b. Hij bracht ook nog wat borrel mee voor ons. Alles moest natuurlijk op, zoodat Gijs 's avonds gewoon een beetje boven zijn theewater was. Hij deed gekke verhalen, o.a. van Sigmond, die na allerlei andere ongelukken met een gebroken arm in het ziekenhuis lag en bezoek kreeg van zijn zoontje, met de huishoudster. Toen die naar huis gingen, werd ze onderweg al toegeroepen; " Jullie bent gebombardeerd".

Hij zat de heele avond poedelnaakt in mijn badjas, want zijn kleeren waren allemaal nat. Ondertusschen liet hij ze weer allemaal op elkaar in de badkamer liggen.- Oorlog: Kleef gevallen- Conferentie in Yalta afgelopen en nog iets, ik weet het niet meer.- Wij zijn met het eten tenminste weer een heel eind uit de brand. Van de groenteboer ½ roode kool geogst, nog geen aardappelen, van Zweden krijgen we margarine, ieder 125 gram en 800 gram brood.

4.113 14.

Bijtijds op, ik wou de stad in, Gijs wou al om 9 uur weg met Lex, die natuurlijk klaar stond maar Gijs was niet klaar vanwege de reparatie van zijn wagentje. We hadden geen van drieen goed geslapen, na het opgewonden gepraat van Gijs en de borrel, zijn geen van beiden ook maar in het minst gewend meer. Gijs hield zich flink, zei dat hij volkomen genoeg had, want de bami was natuurlijk heelemaal niet genoeg voor ons vieren. We kregen van Gijs toen ieder een brok heerlijke jonge kaas als toetje, wat ik voor de helft zuinig bewaard heb voor de wandeling vandaag, waar ik eigenlijk weinig zin in had, vanwege de vermoeienissen.

(In de kantlijn heeft Lidy dit nog geschreven);('s Nachts kon ik niet slapen van de honger en zat te zinnen op toch aan een hapje in mijn maag te komen. Gijs sliep beneden, dus daar kon ik niet heen, ineens: de chocolade boven, het restant van de vredesplak en ik vond dat ik voor het lange bewaren wel eens 1 keertje voor noodgeval mezelf er een brokje van mocht toedienen. Het heeft me nog nooit zoo goed gesmaakt als toen, midden in den nacht!)

Ontbijt: wat waterpap, 1 boterham en 2 pannekoeken, en 2 boterhammen mee. Dus te doen, alleen heb je al zoo'n erge honger voor je begint. Gijs raakte om 10 uur weg en ik om 10.30. Boodschappen gedaan, wou bloemen kopen; te kleine sneeuwkllokjes zonder eenig blad f 1,-, tulpen 10, kleintjes f 8,50, fresia; 1 bosje a f 12,50. Wolwinkel: alle voorbeelden truien weg, patronen bijna op, geen stencilpapier meer. Schroder om 1 uur altijd dicht, boekhandel Nijhof dito, boeken komen er niet meer, woordenboeken heelemaal niet meer. Bonder: magere mensen om de potkachel om 2 uur, met dunne, droge sneetjes brood, die ze te roosteren legden, een pakte zorgvuldig 3 tulpen bollen uit een zakje. Oranje(?) staat alleen in zijn winkel, zijn assistent is in elkaar gezakt, niet goed meer bij zijn verstand, had gerekend dat de oorlog 1 Jan. afgelopen was, had geen voorzorgen getroffen, is nu op; winkelbediende dood op straat gebleven: shock nadat zijn huis vernield was door V1 in de Krom(?) straat. Bij tante Zus: heele herrie: Paul ziek met griep, Bonoel(?)

De Dagboeken van Lidy Haremaker

i.p.v. hem aan het soldeeren bij de kachel. Bep beneden met de naaimachine, Dr. de N. op bezoek. Oom Henk was thuisgekomen, na een vreeselijke terugtocht tegen de storm op met 100 kg. bagage op de fiets en zijn nek. De pont ging niet meer over het N. Zee- kanaal, want er waren geen kolen meer. Hij had boonen en erwten meegekregen en prachtig gevischt, zoodat we een reuze moot snoek kregen.

Jammer genoeg al zijn verhalen thuis gemist van zijn tocht. Hij heeft reuze gewerkt, onze aardappelen zullen volgende week hier komen, hij heeft nog uien en kool ook besteld. Gijs wil eind van de week met een boot naar N.H. om zuurkool voor een ziekenhuis te halen, Lex Buschgens wil dan op de fiets en samen terug.

Zoo kunnen we weer voort.-

Vandaag Budapest officieel gevallen na 7 weken strijd. 't Is erg.

4.114 15. Dond.

De dag leek zonder emoties voorbij te gaan. Mr. v.d. Velde was weer beter na zijn angina, vertelde dat er vorige week 700 mensen van honger zijn omgekomen, deze week verwachten ze er 1.000, en dan steeds opklimmend.

's Avonds barstte de bom voor de zooveelste maal met de oude heer. Hij is al weer eenige dagen zoo "poestig"(?), en toen ik na de heele middag boven in de kou gezeten te hebben, beneden kwam, zat hij weer te dirigeeren, en geprikkeld tegen moeder te praten, dat ik dacht; dat loopt gauw weer eens mis.- Mr. v.d. V. had Jackie tarwe voor ons laten malen, die ik opgehaald had en ik had zoo'n trek in pannekoek, dat ik aankondigde na het eten te willen bakken. Ik moest kolen scheppen en gooide een laatste restje gruis op het hoogliggende vuur, dat was te veel, zoodat de kachel zijn warmte verloor maar ik hoopte dat hij na het eten dan goed heet was voor de bakkerij. Hij was echter al weer een eind heen, het rooster ligt nu zoo hoog en ik wou de sleutel open doen, "maar dat was heelemaal verkeerd" zei pa, en ik dacht juist niet en zei dat ik het dan niet meer wist, enz., hij had natuurlijk zooveel ervaring, dat hij er 10 maal zooveel van wist als moeder en ik samen, ik zei weer, dat ik geen kachel kon stoken onder de voortdurende controle van hem ernaast, en toen kreeg je de poppen aan het dansen. Vader ging met een boek aan tafel zitten, de kachel wou niet maar ik heb tot 11 uur zitten martelen met een petroleumlamp om pannekoeken te bakken en kruiken warm te krijgen. Hij ging woedend naar bed zonder me goedenacht te zeggen, sliep natuurlijk in 5 minuten, zelf wind je je er nog over op, ofschoon dat ook uitslijt, alleen het vervelende gevoel dat je weer voor dagen lang met het onaangename, onbeheerste humeur van de oude heer opgescheept zit. Oorlog gaat snel, Russen schieten op in richting Breslau, Berlijn en nog een plaats daar tusschen in, Dresden is verschrikkelijk gebombardeerd. Toestand in Duitschland wordt onhoudbaar. Wanneer zal het gebeuren.

4.115 16.2.

En met al deze narigheid voor de zooveelste keer ruzie met de oude heer, vreeselijke ruzie, terwijl de menschen om je heen sterven van de honger.

"Als U maar weet dat U nog in een paradijs leeft", Dr. Kloek gesproken.

Vanmorgen toen ik beneden kwam zei ik goedemorgen; geen antwoord, nam het heete water, zoodat ik voor mijn les niet eens een warm kopje drinken meer kon hebben, om zich te scheeren, en verdween naar boven. Ik zit nu in de kou, maar tenminste niet in kwaad gezelschap, en kan hier tenminste "rustig" werken totdat hij daar weer woedend over wordt want dan laat ik ze weer "in den steek".

De Dagboeken van Lidy Haremaker

Ans Drenthen net gehad, Nellie de R. schijnt niet meer te komen. Vertelde allerlei ellende uit de praktijk van haar vader. Zijn fiets gestolen, vele mensen in zijn praktijk "De Volharding", sterven van de honger, zoo ver heen, dat ze over het hongergevoel heen zijn, dan apathisch in bed liggen, volgende dag dood.

Ziekenhuizen nemen ze niet meer op. v.d. Velde heeft ook 2 meisjes op kantoor, die hongerodeem hebben, morgen wil hij weer naar de W.M. voor zijn personeel. En wij maken thuis ruzie om een kachel stoken! 't Is zoo naar dat de oude heer altijd maar je "onder zijn duim" wil houden, en zoolang je daar ja en amen op zegt is het goed. Hiermee basta!

Vanmiddag naar Winte en Jackie, tenminste weer gezellig.

Om 11.45 kwam de nieuwe leerling van verleden week opdagen, hij had zich in de datum vergist, Hr. van Bohemen, hij vond het schilderij van Ype Wenning zoo prachtig en dat vond ik natuurlijk ook weer prachtig, zoodat ik nu al weer schrijf dat de man al weer meevalt. Het schijnt een Brabander te zijn, het liep wel een beetje in de war met de vervroegde les van Winte, zoodat ik mijn schamele boterhammetje maar meenam naar hem toe. Ondertusschen de ruzie met de oude heer aan de koffie al weer bijgelegd, hij begon er zelf over, 't is allemaal even flauw eigenlijk, als de jongste ben ik maar de wijste geweest en heb hem afgezoend, zoodat hij een dag lang heelemaal niet opstuiverig is geweest.

's Middags bij Jackie, die fijn de vorige dag 10 p. tarwe voor ons had gemalen, lange les, even ergernissen uitgewisseld over de pa's en ma's Zooals mijn vader is zijn moeder. Verder 's avonds gwerkt geloof ik ('t Is nu al weer Zondagavond 18 Febr, tante Ali's verjaardag). 't Is ruim 10.30, was vanavond zoo moe, dat ik voor een kwartier in mijn bed ben gaan liggen, en er pas om 10 uur weer uitkwam om wat te eten en nog te drinken.

4.116 17. Zaterdag.

's Morgens gaan werken in afwachting van Co Enter met ontwerpteekeningen voor mijn Ex Libris, die ik onverwacht leuk vind. Ze kwam pas 11.30 aanzetten i.p.v. 10 uur, had allerlei tegenspoeden onderweg gehad met boodschappen doen, haar schoenen waren gebroken, ze had alleen maar 2 paar sokken aan, waarvan de bovenste geen zolen meer hadden. Ze is toch nog een uur gebleven, kreeg een kopje koffie met water en zoetstof, eten was er niets om haar wat te geven voor de terugtocht. Ze ergerde zich ook over Zus Schouten met haar ziekelijke katten- en hondengedoe, kwam op mijn kamer, die ze zoo leuk vond, en heeft het verzamelingetje Ex Libris bewonderd dat Krofft me eens meegegeven heeft.

Tenslotte was dat dus toch nog erg gezellig. Ze kreeg ons familiewapen mee op een lakstempel, misschien laat ik haar dat ook nog uitvoeren. Dan kan ze wat geld verdienen aan me, ik geloof dat ze het erg nodig heeft.

's Middags naar Dr. Kloek, die ik een Eng. aardrijkskundeles 1 ½ uur lang heb gegeven. Hij was grieperig, dus het 2de uur niet volgemaakt. Raalten kwam me op de trap al tegemoet, en zei heel verrukt tegen me;

"Juffrouw Haremaker, ik heb gisteren toch zoo'n mooi boekje gekregen voor de W.C. Zal ik het je eens laten zien?" Hij kwam met een kladblocnootje tevoorschijn en zei dat hij er pas een papiertje van gebruikt had. teeken des tijds. Daarna Britannia's achterhaald van de 2 meisjes, die er na een maand alweer mee opgehouden zijn: Poffrath(?) en Vosburgh(?).

Net toen we gegeten hadden, een fluitje buiten en daar was Gijs warempel weer, op de fiets. Hij kon zoo gauw met de boot niet klaar komen en toen zat er niets anders

De Dagboeken van Lidy Haremaker

op dan om Lex Buschgens die met hem weg zou gaan zelf te komen waarschuwen, daar er geen telefoontjes meer mogelijk zijn en brieven 14 dagen onderweg zijn. Hij bracht weer wat dingetjes mee, de flesch cognac voor vader, wat selderijknollen, bevroren tomaten en wat suikerklontjes voor mij, stillietjes op mijn kamer, voor als ik verre tochten moet doen. Hij was ook bij de meisjes Stennekes geweest, die er ook beroerd aan toe raken. Hij kwam erg mopperig aan, en ik kreeg een standje, dat we al zijn reservemeel hadden opgemaakt in Januari, toen pa ziek was, zoodat hij in de benauwdheid had kunnen zitten onderweg naar huis toe. Hij was op het nippertje om 6 uur in Dordt aangekomen, was dat mislukt, had hij ergens onderdak gemoeten en geen eten gehad, en wij wisten niet dat dat de bedoeling was van zijn reservemeel. Ondertusschen was het dus weer goed, daar er nieuw gemalen was. later liet hij ons wat ouden munten en juweelen van zijn vader en moeder zien, heel leuk. Ik heb toen de kettinkjes netjes voor hem ingepakt, daar alles in elkaar klitte, mijn vreeselijk kapotte handschoenen begonnen te stoppen, en daarmee was de avond al weer om i.p.v. met handelscorrespondentie studeeren.

4.117 18. Vandaag Zondag.

Wat laat opgestaan vanwege de moeheid, toen achter elkaar bezig, pulpkoeken gebakken, kamer doen, wasch gedaan, vaten gewasschen, weer gebakken, gegeten, wasch gekookt, onderwijl eindelijk wat Handelscorr., toen weer aan het eten, (de bevroren tomaten van Gijs met uien tot een schoteltje verwerkt). Mevr. Snijders kwam op visite, zoodat ik om 6 uur pas een kwartiertje in mijn bed kwam met de Ha. Corr., toen er weer uit om te koken. Marie Sn. de V. kwam om 7 uur vertellen o.a. over de ellende langs de weg naar de Veluwe van Utrecht af, was met Corrie Vermaren naar Harderwijk geweest, hadden niets gekregen, doornat geregend, allebei ziek. Harderwijk erg kapot door het bombardeeren op de treinen van de Eng. Ze had Dr. de Niet gesproken die ook al weer naar Gijs vroeg, een patient van hem van honger gestorven. Om 8 uur in bed gekropen, toen ze weg was en er tot 10 in gebleven. Nu is het 11 en ga ik er gauw in.-
Oorlog: Breslau heelemaal ingesloten.-

4.118 19.

Vanmorgen in bed een paar uur liggen leren om van mijn moeheid wat te bekomen, slecht geslapen, aldoor weer last van mijn neus die ontstoken is.-
Post bracht brieven van nicht Erlee eindelijk, die uit Deventer is gebombardeerd, en daarna geevacueerd naar Welsum, van Mevr. Scrutter met bericht over de stand van zaken in Groningen, van Annie over Dordt, van Marie Kaan, die schreef dat ze dien morgen iets gedaan had wat ze nog nooit gedaan had, nl. met een handkar door Alkmaar om onze 2 zakken aardappelen van de schuit te halen. Humor is er altijd nog!
's Middags naar de Leemkers, die zoo blij zijn dat ze bij ons komen eten, een keertje, dat hij me aanbood mijn afgetrapte schoenen te repareren. Mieke en Ans om 5.30 even op bezoek om moeder's prachtige camelia te bewonderen, die 8 groote bloemen tegelijk heeft, nog nooit zoo mooi geweest. Moeder heeft pas een voedselnoodkaart van een kind gevonden, + huissleutel. Een briefje voor ons raam dat er een sleutel bij ons was gevonden. Vandaag kwamen ze er om, overgelukkig dat ook de voedselkaart is gevonden, het broodje ervan mochten wij houden, dus dat heeft moeder van de week weer verdiend. De arme Mevr. zei:

De Dagboeken van Lidy Haremaker

“ Dat er nu nog zulke eerlijke mensen zijn!”

De heele avond hard handelscorr. gedaan, nu doodop naar bed.

4.119 20,

In bed Ha. Corr. geleerd- lezing Dr. Knuttel over Rafael- bijzonder mooi- 's avonds de dames Eldermans op bezoek- daarna gewerkt aan Ha. Corr., en zoowat klaar voor morgen, wanneer ik naar Jeanny ga ermee. Ben er doodop van, wel pl.m. 6 uur eraan gewerkt de laatste dagen. Het kost me morgen den heelen dag, maar Nel bood aan moeder wel te komen helpen en dat is fijn. Misschien komt er morgen eten binnen uit N.H. Die eerste vreugde zal ik dan helaas missen. Vandaag brieven van o.a. Piet de Boer, die pa zijn pak ontvangen heeft, en zoo'n aardige brief van Schipper A'dam, die zal trachten me een pakje te sturen.- C'est tout.- Oorlog: gisteren gen.Tsjerniakorsky aan verwondingen bezweken, verder geen bijzonderheden.-

4.120 21.

Schitterend lente – achtig weer. Bijtjids op, vrij behoorlijk geslapen, er was alleen geen eten om bijtjids weg te gaan, moeder had niets vooruitgekookt en de bakker bij Paul Keiser kwam pas om 9.30. Eerst toen maar wat opgeruimd en een partijtje kousen gewasschen, toen had moeder pap, en ze schoof me een extra boterham toe voor onderweg, dus het was al lang weer goed, en ik had een paar klontjes suiker mee van Gijs, die hij me een paar dagen geleden stiekem op mijn kamer gaf voor mezelf, weer als kleine tegenprestatie, of groote is het tegenwoordig, voor de wollen kousen die ik Annie gegeven heb.

Op de heenweg even bij Dr. de Niet aan, diverse boekwinkels aangedaan, weer een en ander opgescharreld, om 11.30! luchtalarm, en het heeft den heelen dag daar niet mee opgehouden. Ongeveer half 1 bij Jeanny, die doodsbang is voor de vliegtuigen en elk oogenblik wegvliegt als ze iets hoort aankomen. Er werd verteld dat hun atelier met meubels van Th..(?), verbrand is. Ik hoop dat het goed afgelopen is. Het was er naar, vlak bij het station en de V1 van het Haagsche Bosch. Mijn werk toch afgekregen, maar het werd laat, het was er echt gezellig, alleen was J. niet lekker, ingeent diphteritis+ typhus, moest nog bij Co langs vanwege het ex libris en ons wapen, ze zat aan de grond met geld en ik had gelukkig wat bij me om haar wat te geven, toen nog bij oom Henk langs, die vertelde dat er 5 colli voor ons zijn gekomen met de schuit uit Alkmaar. Morgen krijgen we het misschien hier met een van de jongens van de bakfiets. Toen naar huis, vrij laat, maar de oude heer zei nu eens niets en bood me zelfs een cognacje aan uit de flesch van Gijs. Er was een brief van Schipper A'dam met mededeeling dat er een pakje gebracht is van 5 p. op Laan van Meerdervoort 942. Ik ben er haast verlegen mee, nu er voor ons net allerlei anders ook loskomt. Wat zijn we daarmee bevoorrecht.

De heele avond karweitjes opgeknapt. Ik staak wat met Ha. Corr. ben ik van plan, maar over een paar dagen zal ik wel weer aan de slag.

4.121 22.

Vanmorgen kamers gedaan en Hans v.d. Velde les gegeven, verleden week algemeene verbroedering na zoovel jaren en we noemen elkaar bij de naam. Naar

De Dagboeken van Lidy Haremaker

het adres van Schipper A'dam, maar er was niets aangekomen. Naar de drukker van Co Enter, die kan niet meer werken, heeft honger oedeem. Co zit aan de grond met eten, Zus Schouten kwam ik tegen; idem. Nel Eld. wou hier weer komen werken, maar dat kan niet elken dag.

's Middags naar Dr. Kloek, meisjes v.d. Oord niet, waren naar Rozenburg, erg rustig wat werk betreft. Nogmaals naar de drukker om zijn prijsopgave. Hij vroeg wat erwten en boonen. 't Is hopeloos. Thuis zaten de van Spanjes, later Hans Rottier. Echter kamer afdoen en Maud les gegeven, die me de vorige week heeft "vergeten!" Haar ... zit alleen maar vol over jongens! Ik kwam haar ook tegen met haar oude vriendje. Ze wilden me geen van tweeën zien. Hans v.d. Velde was ook diep verontwaardigd, ze "bedondert me", ze had geen les, zei ze Dinsdag. Nu deed ze of ze er ook niets meer van wist.

Hans Rottier was met Nettie in Rotterdam geweest bij Minnie. Het was er vreeselijk, Minnie verwacht gauw haar 3e kind, Joop lag met hoge koorts en kinkhoest in bed, zoo mager, dat ik hem in zijn bed moest zoeken". Een zielig, klein, oud vrouwtje deed Hans open, Mevr. Kruisheer, de oude generaal Kruisheer werd juist met hongerodeem, een 9- oog en dysenterie naar een ziekenhuis gebracht. Na het bombardement van Arnhem zijn ze 14 dagen in een schuur op de Veluwe geweest, op een kar weggereden, zonder eten, zonder verzorging. Daarna in Amsterdam geweest, en nu zoo bij Minnie. Oom Henk is niet gekomen met het eten uit Alkmaar, Gijs is er ook niet, het is 2 dagen prachtig weer geweest, vandaag al minder mooi, je werd gek van het luchtalarm, en hebben ze doelen geraakt, ze doken lager dan de huizen bij Ockenburg.

Oorlog; niets bijzonders. Allerlei staat er te gebeuren, schijnt het, maar hoe lang nog. De angst slaat je om het hart, als je gaat denken.-

Dr. Kloek vertelde dat een lijk 3 weken boven de grond blijft op het oogenblik, ze worden in zakken gestopt, en af en toe gaat er een verhuiswagen rond om ze op te halen en naar het kerkhof te rijden, waar de families later kibbelen om uit te zoeken welk ervan zij komen begraven. Hout voor kisten is er niet meer. Wordt iemand nog eens in een kist begraven, dan wordt die 's nachts op het kerkhof gestolen en daarna zwart voor brandhout verkocht.

4.122 23.

Het is vandaag Gijs' verjaardag. Ter eere daarvan heb ik daarnet onder het schrijven een klontje suiker van hem opgegeten als bovenmatige luxe.-

Vandaag 5 van de 6 lessen gegeven, van Bohemen had het weer vergeten, en kwam van 5- 6 i.p.v. 12- 1. Gelukkig zei Leemker het af, dus kwam het toch voor elkaar.

Vanmorgen kwamen de aardappelen en kool, roode en witte, binnen. Wat een rijkdom en een geruststelling. Je bent boven duizenden bevoorrecht, haast niemand heeft meer eten, zei van Beckman.

De vliegtuigen razen weer door de lucht, ondanks de regen. Woensdag, toen ik bij Jeanny was, lagen de lijken op straat van het bombardeeren en schieten.-

Vanavond voor het eerst eten uit de keuken gehaald, het was goede, dikke soep en smaakte best. Vanavond kwam oom Jan vertellen dat Anke en Ellie eindelijk weggaan, resp. naar Drachten en Urk in Friesland. Gelukkig voor de kinderen, ze zien er uit om een cent te geven, vooral Anke. Het zal haar goed doen eens uit huis te zijn.

Vanavond zitten breien en nu vroeg naar bed. Dan morgen eens een heeleboel correspondentie afdoen.

4.123 24.

Vanmorgen begonnen te tikken o.a. correspondentie, er liggen verschrikkelijk veel brieven. Vaten gewasschen met de oude heer, moeder deed boodschappen en kwam thuis met het bericht: Turkije heeft den oorlog aan Duitschland verklaard, het groote offensief van het eerste en 9e Amerikaanse leger is begonnen, R(?) gevallen, Berlijn omsingeld. Dat is al weer niet waar. Eergisteren met het mooie weer, de 22ste, zijn ze dus begonnen. Dr. de Niet en Mevr. kwamen hier op weg naar Loosduinen, naar een Kath. gesticht, dat in elkaar is gegooid van de week, zusters waren heelemaal van streek. Bij het bombardement waren er net 80 moeders met hun babies in de daar tijdelijk gevestigde zuigelingenkliniek. Daarvan had niemand eenig letsel. Er was vergadering van de voedselvoorziening, met een heeleboel menschen, en net was het afgelopen en bijna allemaal weg, toen viel er een bom midden in de zal, maar 2 dooden. Op het Bez. hout met alle dooden van Woensdag- wel 30- moesten delijken eerst blijven liggen-

Dr. de Niet kreeg 10 kg. aardappelen + 2 kolen mee naar huis, waar ze natuurlijk dolblij mee waren. Nergens is er meer eten te halen, in N.H. practisch ook niet meer. 's Middags naar die arme drukker met hongeroedeem- in overleg met moeder, zetoeh een pond erwten en boonen gebracht. Hij was eerst niet thuis, van die klant waarvoor hij 10.000 etiketjes moest maken, geen eten gekregen. Zijn vrouw huilde er haast van, hij sloeg me heelemaal familiair op de schouders en zei; "Er zijn toch nog goede menschen!"

Even gepraat, hij had vroeger een groote drukkerij, moest evacueeren, gedeeltelijk zijn bedrijf: alle groote machines moeten verkoopen. Nu doet hij thuis nog drukwerk. Het zijn stakkers,- even naar Leemker, die druk met poppetjes voor kinderspeelgoed bezig was, eten halen in de keuken, dat pap leek en soep bleek, zoodat het niet erg viel na de aardappelen en heerlijke N.H.- roode kool; prut van vermicelli, aard., ui, tulpenbol, wel voedzaam, en gezellig een tijdje bij Mr. Wils gezeten en over boeken en talen gepraat. Tilly Mans was intusschen thuis geweest om adressen in N.H. Als ze je noodig hebben, komen ze wel. Laat gegeten, en onderwijl kwamen Hans en Nettie, die spruitjes voor ons gekocht hebben.

Vader maakte weer eens een aanmerking zoo onderwijl op wat ik had. Gisteravond had ik honger in bed, het eten was nogal krap, en nu dacht ik, dat is niet noodig, er is genoeg eten, zoodat ik een flink bord vol geschept had. Aan het eind had ik wat aardappelen over, nam een schepje groenten en had zin er nog een kruimige aardappel bij te eten. Toen ik vader vroeg me de aardappelen door te geven, zei hij zoo stilletjes tegen me:

"Dat wordt toch te gek, er zijn grenzen!" En dan te zien war een volle borden vader zich tegenwoordig opschept terwijl hij vroeger, toen er ander en beter eten was, altijd de prakken niet aanroerde en alleen maar het lekkerste nam, dan mocht ik de prakken allemaal hebben bij de rest. Toen kon hem dat niet schelen. Na zoo'n vol bord is het altijd, als er nog is:

"Mam, geef mij nog een schep groenten, en nog een beetje, en wat aardappelen". Zijn er 2 aardappelen over, wil ik er een hebben, dan is het ;

"Ja, ik lust er ook nog een." Vanavond nam hij over die zoute rommel van de gaarkeuken, zonder te proeven, bessensap. Daarna nog een bord, en ofschoon de combinatie onmogelijk was; weer bessensap. En dan voor de zooveelste maal, terwijl er visite was, zoo onderdehand mij weer een veeg uit de pan geven over een aardappel waar ik nog zoo'n zin in had, zoodat ik voor de vorm toen maar een paar

De Dagboeken van Lidy Haremaker

krumels over de roode kool strooide. Ik kan het gewoon niet verdragen, vroeger was het al zoo'n gewoonte van vader te controleeren wat ik at, en dan eens een aanmerking maakte, dat ik toch heusch te veel boter nam, of er te veel op nam, terwijl daarin vader het toch wel van me won, vooral wat het laatste betreft. Nu benauwt het me dikwijls, zoo op de korrel af alles verdeeld wordt. Vader had een keer het kruintje van de worst, dat was kleiner dan de rechte plakjes en toen nam hij er nog een half plakje bij, van het laatste, de andere helft werd in drieën gedeeld. Ik kan nooit nalaten erover te mopperen tegen moeder, die het ook naar vond en mij 's avonds daarna de dikste pannekoek gaf. Het verschil tusschen vaders en moeders. Wat is het naar dat je zoo berekenend wordt met alles, wat merk je het verschil tusschen den een en de ander, en wat worden we allemaal klein.

4.124 25 Febr. Zondagochtend.

't Wordt akelig weer, storm en regen. Vanmorgen kwam Peter Kr. en zijn meisje. Morgen gaat hij weer naar N.H., hij vertelde hoe hij voor iemand hier in Den Haag 50 kg. aardappelen had meegenomen, in de brief erbij stond echter een mud. Hij had de aardappelen in zakken van hemzelf overgedaan en de menschen hadden pas na een maand de boel gehaald. Toen werden zij er op aangekeken zich het tekort toegeeeigend te hebben. Hun zakken kregen ze niet, want ze hadden een zak aardappelen gekregen, dus de zak hoorde erbij. Ook hadden ze de aardappelen zoo lang laten staan want, als de jongens heel naar N.H. konden gaan, konden ze ook nog wel dat endje hier voor hun fietsen.

Vaders humeur staat weer op storm, wat hij heeft weten we niet, het begon al aan het ontbijt, toen we als voorafje de gaarkeukensoep hadden. Hij brak moeders groote aarden kom, was weer onhebbelijk tegen me over de kachel. Ik zag dat de soep maar niet kookte, omdat er zoo weinig vuur meer was. Toen was het: Als jullie koken, bemoei ik me niet meer met de kachel, daar moet je dan zelf maar voor zorgen. Laatst mocht ik er juist niet aankomen. Er lagen nog 2 sardientjes uit Eli's laatste blikje:

“ Daar eet ik niet meer van, eet jullie dat die maar op”. En nu net roept hij om de canpans(?) van de gaarkeuken, en wil met dit honderweer, is al op weg, naar de gaarkeuken i.p.v. dat ik ga. Wat komt er nu weer, je dankt den hemel als vader een week lang in een draaglijk humeur is.

's Avonds.- Ik ben vanmiddag in bed gekropen en voel me een beetje beter. Vader is naar Lex gegaan, die net uit N.H. is thuisgekomen, waar hij met een trekker hen was om eten. Bij Marie had hij een strop. Ze was niet thuis, Gusta Mannier logeerde er, en met de lieve huishoudster samen hebben ze hem aan de deur afgewezen, gezegd, dat het huis vol was en hij er niet kon logeeren. Mispunten. Bij Piet en Nel aardig ontvangen, konden hem echter niet verder verzorgen. In de Meer stond Marie hem te woord en liet hem niet eens binnen om even uit te blazen. Hij heeft op eigen houtje met ruilen nog wat los gekregen. Vader kwam wat beter in zijn humeur thuis na een lekkere borrel. Hans kwam met 5 kg. spruitjes voor f 17,50. Dat is nu nog goedkoop. Toen ze gisteren nogal laat van ons vandaan gingen, naar huis, kwam hij iemand tegen die hem waarschuwde dat er 2 D. op de hoek van de straat stonden, vroegen hoe laat het was en je horloge uit je vingers rukten. Toen de heer protesteerde dat het een aandenken van zijn vader was, kon hij een pak slaag krijgen. Wat zullen we hier nog beleven voor de bevrijding. Niets geen nieuws gehoord vandaag.

De Dagboeken van Lidy Haremaker

De heele avond van 8- 10 tien pannenkoeken gebakken voor het ontbijt morgen, onderwijl mouw van mijn roode trui eindelijk afgebreid. Deze week maar eens allerlei klussies afwerken, en dan weer aan de studie.

4.125 25.

Vandaag is weer ten einde; Maandag 10 uur 's avonds.

's Morgens huishouden, administratie. 's Middags 1 kg. aardappelen en 1 kg. spruitjes naar die arme drukker met hongeroedeem gebracht, de menschen waren zielsgelukkig, hij heeft me ook bijzonder goedkope cliché- en drukkoersen berekend. Ik wou ze niets laten betalen, eigenlijk, uit plezier ook om een keer menschen eens echt uit den hoogen nood te redden. Zoo komen ze de week misschien door tot we het broodje van Zweden krijgen, wat aan hoeveelheid al lang weer door de Duitschers op onze rantsoenen is gekort.

Leemkers les gegeven, hij wou er n.b. mee uitscheiden, uit gebrek aan tijd. Gelukkig heb ik hem bepraat. 's Avonds voor het laatst appelkoekjes gebakken, omdat er niets met het vuur te doen was, echter laat geworden door bezoek van Poes en Nel en Hans Rottier.

Nieuws: Breslau hard gevochten, in de vlakte van Keulen doorgedrongen, hard gevochten. T...(?) staat ontzettend in brand 60...(?), schijnt het.

4.126 27.

Niets bijzonders, weer; geregeld beter. Steeds meer bommen op de stad, gisteren ongeluk in de Spuistraat, Peek en Cloppenburg, Parlez(?), Fluweelen Burgwal, allemaal door bommen, veel personen ongelukken. Wat ze daarmee willen?

Het luchtalarm is niet meer uit de lucht. Vannacht volle maan, hooge kas. stand. Wat zal het morgen weer geven? Dik's verjaardag!

4.127 28.

Nogal goed weer, maar bedekte lucht. Febr. heeft zich niet slecht gedragen, bombardeeren begon al 's morgens vroeg. Vader zijn humeur staat weer op storm binnenkort, je zit er steeds door onder druk, als je zoo op elkaar zit. Vroeger liep je er uit. 't Is al weer dagen lang. Den heelen dag staan kokkerellen, of liever; staan schoonmaken voor de eterij vanavond, als de Leemkers komen. Vader naar v. Spanje om een brief voor Dordt mee te geven, waar hij morgen heen zou gaan. Het gaat echter niet door, geen mensch mag er in of uit. In de stad aan de Fluweelen Burgwal. niet dat Deutsche Heim maar een groot taxibedrijf, met voltreffer geraakt, van een oom van Mevr. Leemker.'s Avonds kwam Hans Rottier even aan om te vertellen dat er bericht was dat Minnie's vader is overleden op den dag dat zij bij Minnie in Rotterdam waren. Het kon ook niet anders, wat een droevige dood voor de oude generaal, om na zoo'n carrière van honger en kommer te moeten sterven. En moeder hoopte nog wel vanmorgen zoo; ik wou dat er vandaag eens een goed bericht kwam.

De oorlog;- Keulen onder bereik van kanonvuur, dicht bij Munchen- Gladbach- in het Oosten nieuwe doorbraak van de Russen ergens?

Wereldconferentie in San Francisco op 25 April gesteld. Dan moet de oorlog hier in Europa geliquideerd zijn, zegt men. Voor 1 Maart moeten de neutrale landen

De Dagboeken van Lidy Haremaker

Duitschland en Japan den oorlog verklaard hebben, anders mogen ze niet naar de conferentie. Vandaag kwam Libanon ? erbij, weet niet eens precies waar het ligt. Kl. Azie, zoo iets, gisteren of eergisteren Egypte, daarvoor Turkije, een flauwe zaak. Zou Zweden volgen? Morgen weten we het!

4.128 1 Mrt.

Een echte Maartsche dag, v.d. Velde voor zijn les naar kantoor, er was een bom op het Hofwijkplein gevallen, zijn ruiten stuk, maar verder bij hem niets. Groote ravage in de stad. Een bom op Min. van Waterstaat gevallen.

Na de les reuze vaat van gisteren, gewasschen, Dr Kloek zei de les af, toen de heele middag gewasschen, les gegeven en nu tot 11.15 gewerkt. Het is welletjes geweest. Titia kwam gisteren nog om te vragen Zondag hier Eng. club te houden. Ze durven het niet aan bij Titia of Jeanny vanwege de bommen. Ik vind het wel rustig, hoef ik niet zoo ver te loopen. Vanmorgen brief van Co Enter dat het Ex Libris klaar is, zeer benieuwd. Vader zijn humeur draait gelukkig langzamerhand bij, ook weer een rust. Vandaag voor de 2e maal achterstallige aardappelen deze week geind, bovendien nog suikerbieten, kregen lekkere pap van de keuken, overmorgen brood uit Zweden, iedereen kijkt even gelukkig als hij de winkel uit komt. Nel Eldermans zei, van Els, dat ze net een gevoel had alsof ze jarig was.

Mijn bollen beginnen zoo mooi uit te komen. " Als ze bloeien is het feest" zei de man in de winkel, maar ze bloeien eerder al heb ik het nog zoo gerekt, want het is nog lang geen feest. Moeder's camelia bloeit al 3 weken beneden, de menschen staan er voor te kijken, bloemen zijn zoo zeldzaam en kostbaar geworden (sneeuwkllokjes 4 voor f 1,--, fresia f 15,-- een paar takjes), hij had er eerst een week lang 8, nu wel 13 (record). 't Is half 12 bedtijd.

Oorlog: Neu Stettin gevallen, in het W. alles in beweging. Amerikaanse schepen varen weer naar Manilla. Er staan weer groote dingen te gebeuren.

4.129 2 Mrt.

Vroeg op, leeren, les geven, huishouden, om 12 uur, toen ik even beneden in de huiskamer stond, zag ik Hr. Gerretsen langs komen en vol bewondering stil houden voor ons raam met de camelia. Ik hem achterna en hij kwam werkelijk ruim een kwartiertje binnen. We hebben hem even bij laten komen met een boterham en een kop koffie, op voorschot van het Zweedsche brood, dat zoo zalig moet zijn. Daarom kon het er wel af, morgen krijgen wij het een. Hr. Gerretsen zag er zoo afgesjouwd en mager en oud uit, ik herkende hem eerst niet, hij moet alles loopen, zit in alle narigheid van zieken en stervenden. Het was echt fijn hem weer eens thuis te hebben. Verder naar de Winte's. Mevr. Winte in zorgen over de komende bevalling, de verpleegster komt te laat, daar het kind eerder verwacht wordt dan het met haar afgesproken is, er zijn geen kolen en er is geen licht, behalve een paar kaarsen. Bij de gaarkeuken merkte ik dat moeder verkeerde bonnen had meegegeven, zoodat ik onverrichterzake naar huis moest en Jackie zijn les er half bij inschoot. Dr. Sneyders kwam een partijtje suikerbieten brengen, Hans en Nettie Rottier weer 3 kg. spruitjes a f 4,-- per kg..

Vader vanmiddag eens bridgen bij Hans v.d. Velde, teminste eens een uitje voor hem.

Oorlog; Munchen- Gladbach en Venlo schijnen gevallen. Arm Venlo. Hoeveel maanden is dat geweest; ½ jaar.

4.130 3 Mrt.

Vanmorgen bijtijds wakker na wel lekker geslapen te hebben, en vroeg naar bed na de laatste vermoeiende dagen. Er scheen een heerlijk zonnetje en ik zat te peinzen wat allemaal te doen; of zeer noodzakelijke brieven schrijven, King Lear doen, Hand. Corr., lessen voorbereiden, huishouden of naar de stad kijken bij oom Henk en tante Zus, naar Co daar ik brandde van nieuwsgierigheid naar mijn Ex Libris en de Openbare Leeszaal, die voor het eerst na een maand weer open zou zijn. Er klonk al gauw luchtalarm en er ronkten vliegtuigen regelmatig laag boven de stad, anders dan wanneer ze laag overvliegen op trek naar Duitsland. Het koude, winderige weer, maar met een heerlijk zonnetje lokte me echter zoo aan, dat ik alles liet liggen en naar de stad wou, ondanks het risico met al het vliegen. Eerst nog boodschapjes hier in de buurt, de bakker afwachten, enz., het was ook al feestelijk dat we vandaag het Zweedsche brood kregen, totdat ik om 10.30 op weg toog. Er was in de stad gebombardeerd, het S.S.station zou in brand staan hoorde ik al op straat. Oh ja; thuis al consternatie want er was geen water meer, beneden nog wat in de kraan, maar de heele buurt was aan het tappen.

Eerst kwam ik Hans Rottier tegen. Die wist van niets. Even later liep ik tegen een groep mensen op, bij de Fahrenheitstraat, vluchtelingen van het Bezuidenhoutkwartier. Je kon daar groote rookwolken zien en het rook daar voor het eerst wat branderig. De Bethlehemkliniek was weer getroffen, en de Princesse schouwburg. Volgende groep, bij Valkenboschplein, om een handkar heen en een mijnheer, die erbij stond te vertellen. Gevlucht uit het Bezuidenhout; het was er vreeselijk. Het heele Bezuidenhout staat in brand, de kerk vloog de lucht in, de Theresiastraat, 2e van de Boschstraat, allerlei zijstraten, Laan van Oost- Indië; alles brandt.

Helaas is het maar al te waar. 't Is nu avond en vanuit mijn raam kan ik de roode lucht zoo zien. Eerst wou ik het niet geloven, de mijnheer kwam er zelf vandaan. Steeds meer zag je mensen komen van de stad met koffers, karren met beddegoed, volgeladen kinderwagens enz. enz..

Eerst getracht Co te vinden op haar kantoor. Dat was Zat. dicht. Ik vreesde er al voor. Er kwamen weer vliegtuigen. Even bij Ada aan. Niemand thuis. Toen naar de stad, waar ik beter vandaan kon blijven. Ik ging ook niet zonder angst. Bij de Vondelstraat groep mensen waar een paar mannen stonden te praten. De Engelschen zouden de Rijn over stroomen, Alkmaar en Dordt brandden, het heele blok waaraan de Princesse schouwburg ligt; in brand: Hotel Parlez, de Nederl(?). aan de overkant waardoor Beth. kliniek zwaar beschadigd en alle patienten er uit.

O ja, de Duitschers konden vannacht alle in het Sperrgebied samengetrokken zijn, mochten er niet in of uit, beweerde iemand die daar vlakbij woont, en hadden alarmtoestand. Eindelijk bij tante Zus, waar ze weer heel anders in zak en asch zaten; er was een Duitscher wel een paar uur in de zaak alles komen opnemen om te vorderen. Zou na de koffie terugkomen. Dat was al heel gauw. Oom Henk zag vuurrood en Paul grauw van agitatie. Jan Franke kwam, die was bij de Laan van Oost- Indië en had puin op zich gekregen, er waren wel een 3.000- 4.000 gewonden bij hun in Voorburg langs gekomen, op weg naar ziekenhuis vlakbij.

Kolen zijn overal op, bij Nineke, die bovendien geen hulp heeft, en de 4 kinderen allemaal kinkhoest. Er werd onder het eten weer gebombardeerd, wat vond ik het daar angstig. Na het eten werd iedereen door tante Zus aan het werk gezet om de zenuwen de baas te blijven, ik ging naar huis en maar naar de Openbare Leeszaal,

De Dagboeken van Lidy Haremaker

waar uit den aard der zaak zoowat geen mensch was en ik gauw aan mijn boeken kwam, en eens rustig de catalogus heb nagegaan voor verschillende dingen. Toen maar ineens door naar huis. Hie wisten ze nog niets van de ellende om 3.30. Hans kwam net aan om met vader samen de kitchen- cook, die niet meer wil, na te gaan. Moeder, die al weer een week ziek was van de buikpijn, voelde zich veel beter en had gepresteerd de keuken heelemaal schoon te maken. Na gesterkt te zijn met 2 Zweedsche boterhammen ben ik toen de badkamer schoon gaan maken, wat hoog tijd was, om het bad weer eens vol te laten lopen in deze angstige tijden, want het water liep weer. Toen nog maar alle waschtafels, kraantjes en W.C.'s er bij, zoosat alles weer frisch is. Toen gegeten en gebreid, te moe voor lezen of studeeren. Morgen Eng. club.

oorlogsnieuws: Westen: Trier, K.(?), Roermond, Venlo, Krefeld gevallen. Ze staan bij Emmerich en Dusseldorf aan de Rijn.

4.131 4.3.45. Zondag.

Eerst huishouden, toen trachten brieven te schrijven. Het stroomde van de regen, ik verwachtte de Eng. club, waarvoor moeder nog pulpkoekjes wou bakken, maar eigenlijk dacht ik wel dat er geen mensch zou komen, na alle verschrikkelijke dingen van gisteren. Titia kwam toch om een uur of drie, en was de eenige. Vermoedelijk zijn Jeanny en Elly Berg hun heele inboedel kwijt, ook het huis waarin ze gevacueerd waren. Tot aan de Daendelstraat tot achter de spoordijk moet alles weg zijn. Hotel Parler is uitgebrand. De rommel er uit werd naar de Ortskomm.-ur gesleept, dus dat had wel met elkaar te maken.

Later kwam oom Henk, die na geringe vangst nog eens naar N.H. wil, gistermiddag weer de Mof bij hun. Oom Jan kwam ook nog.

Terug van de gaarkeuken even bij v.d. Velde aan om over zijn zuster te hooren. Hij heeft met een groep menschen het huizenblok waarin zij woont, gered, door alles wat maar even brandde te dooven. Ook Maud had 's nachts nog geholpen. 't Is geweldig om dat aan te durven in die vuurzee en dat te leiden. Verder niets gehoord. Geruchten over landingen bij Den Helder en aan de Zuiderzeedijk. Weten niets. V.d. Velde deed nog net of het de moeite niet was, hij vertelde alleen maar dat hij allerlei zaligs had gegeten, vooroorlogsche Unox worst uit blik met wittebrood, kip in gelei, zalm, Champagne. Ook had een hamsteraar, net terug uit Friesland 250 pond kaas, dat allemaal verbrand was. Hij had zich maar allerlei lekkers toegeeeigend dat hij vond, daar hij toch moest eten, en dat had hij er wel aan verdiend.

4.132 5.

Thuis niets bijzonders, wasschen, eten koken, moeilijke brieven schrijven, kan er echter mijn hoofd haast niet bijhouden. Oom Henk kwam vanmiddag, vertelde dat er op de Heerengracht een man staat vastgebonden met een bordje:

“Ik ben een plunderaar”, daarna zal hij wel doodgeschoten worden.

Er is, ten overvloede, Zondagnacht weer een V1 mislukt boven het brandende Bezuidenhout, waardoor 16 brandweermannen zijn gedood. De brand is vanaf de Schenkweg achter het Station, nu al tot aan de 3e van de Boschstraat, 4 kerken weg. De Teekenacademie met het daaraan verbonden stuk tot aan de Nederlanden van 1845, alles weg. 's Middags naar de gaarkeuken, sprak ik Jackie's vader. Naar gissing: 10.000 menschen dakloos, misschien 500 dooden. Even later kwam ik Hr. de Zwaan tegen en vroeg hem naar de fam. Arends. Hun huis is aan gruzels, men

De Dagboeken van Lidy Haremaker

vrees het ergste voor Mevr. en Dik. ook begin ik me ongerust te maken over Jeanny en Elly Berg. Ook waar zij woonden is alles weg. Co Enters's onderdak is ook weg. Oorlog: Duitse leger op de vlucht in het Westen, trachten de Rijn over te komen. Goebbels begint naar vrede te verlangen. Ergste bombardementen op Duitschland van deze oorlog. Onze ellende is de moeite niet, wordt mij niet eens opgenoemd. In het Oosten maken zich 7 gr. legers op om Berlijn aan te vallen. Alles goed, maar nog geen einde te bekennen. Toestand in Duitschland moet ontzettend zijn, dat kan haast nooit meer goed komen als dat zoo doorgaat. Ze krijgen hun trekken wel thuis! Ons bombardement uitgevoerd door 18 groote toestellen, en te weten dat ze bij 100den boven de Duitse steden komen!

4.133 6 Mrt.

Ik heb vreeselijke slaap, 't is alweer 10.45. Omdat de lamp zoo lang aan blijft is het te verleidelijk om niet te blijven lezen en vanavond ben ik eens hard opgeschoten in My country & My People, kreeg het eigenlijke boek feitelijk uit. Nu Tsjang Kai Shek nog. 't Is vandaag een droeve dag, de eene narigheid stapelt zich op de andere. Ik had verscheidene boodschappen in de buurt, moest zien het pakje van Schipper A'dam te achterhalen. De menschen waren nog niet weer visch gaan ophalen, daar de vergunningen weer allemaal veranderd zijn, en ze wilden heelemaal geen pakjes meer sturen, want een kleine jongen die ook wat kwam halen, had ze zelfs durven aanwrijven dat ze het achterover gedrukt hadden. Na eenig praten echter kalmeerden ze, en ze zullen hun best doen. Dat was dat. Toen verder de stad in om naar de slachtoffers van het bombardement te informeeren, die ik ken, eigenlijk was alles begonnen omdat ik naar Dr. de Niet moest om zijn handkarretje om onze kitchen- cook voor soldeeren naar oom Henk te versjouwen. Ik had den morgen naar de stad gemoeten en naar de menschen moeten vragen maar met die kar ging dat weer lastig. En vandaag kan ik alles dus eerder hooren.

Eerst kwam ik bij Sloos, waar Mevr. met erge griep en een zware darmontsteking net was weggehaald naar het ziekenhuis. Bens Sloos had, door de drukte die ze door vluchtelingen uit het Bezuidenhout had, haar stuitje verrekt en moest weer rust houden, de stakkerd. Toen naar de Huishoudschool om het adres van Jeanny en Elly Berg, die gelukkig allebei gezond bleken. Daarna Naar Co Enter's kantoor. Co nog niet boven water, niets van haar gehoord, maar als ze nog thuis was moet het goed zijn, daar dat stuk P.Bothstraat nog intact is. Onderweg bij Munniks de Jong aan. De oude heer al 3 md. op bed, ziek geworden van kou en honger, kan niet meer tegen de ellende op.

Zuster Hermsen al een jaar lang weg in Vught, doordat ze Joden onderdak heeft verschaft in huis. 's Avonds na een cursusavond stond er de overvalwagen. Ze had alle schuld en verantwoordelijkheid op zich genomen en was zo "chevalier" weggegaan, om nooit te vergeten, tusschen twee groote, ploertige Holl. S.D.kerels in, die Duitsch spraken.

Toen even naar Jeanny. Hun huis, waar ze woonden is achter verbrand, voor nog goed. Hun inboedel van de Maetsuyckerstraat staat in de stroomende regen, door bommen is het pand kapot, maar de boel is er nog grootendeels. Elken dag staan ze om 5 uur op om de boel te verslepen, waarheen weten ze nog niet. Toen naar Dr. de Niet en de kiepkar, die uitgeleend was in het Bezuidenhout. Toen op een draf naar huis om te eten en naar de lezing van Dr. Knuttel over Michelangelo, was erg op het nippertje en hoorde van Mevr. Wils dat Mevr. de Zwaan niet aanwezig was omdat Mevr. Arends en Dik met het heele huis en de verdere inwoners, slachtoffers zijn van

De Dagboeken van Lidy Haremaker

het bombardement. er was een voltreffer op het huis. Vannacht heeft het al steeds door me heen gespookt, en nu nog. Het is verschrikkelijk. Bij Jackie thuis hoorde ik dat Dr. van Galen zijn heele "kop" kwijt is; niet meer in zijn huis gaan wonen, wat v.d. Velde voor hem heeft gered, en zelfs zoo lamgeslagen is dat hij zijn praktijk niet deed! Die kan de zaak ook niet verwerken.

En iedereen beweert maar dat het een fout is of een vergissing. Het kan er niet bij me in.

Hr. Jesse alles kwijt, woonde in flat aan het Smidswater. – Maud nog les gegeven, heb het kind eeuwig laten wachten deze keer. Vanavond maar weer gelezen of gewerkt of hoe je het noemen wilt. D.i. de 6e Maart, een druppel narigheid van de beker van ellende! Sprak Hr. Wils even na afloop van de lezing, mag Zaterdag bij hem komen om een en ander te vragen over architectuur. Hr. Knuttel leest de Forsyte Saga, vroeg me wat toch 'change' beteekende. Leuk dat ik het wist.- Oorlog: Ze schijnen aan de Rijn te staan, van B? af naar het Noorden, en in Keulen te vechten. O ja, en ten slotte, bij alle narigheid van deze dag, moet er weer een groep goede Nederlanders opgepakt zijn. Dat gaat maar door, je weet er verder maar nooit meer van.

4.134 7 Mrt. Woensdag.

Al bijtijds wakker, in Chin. Kunst gaan studeeren tot 9 uur, 't Was koud en ik was moe na al het gewerk en gesjouw. Toen hoorde ik stemmen voor de deur, en meteen dacht ik; een leerling moet me hebben, en jawel, nog wel een nieuwe, ik kon hem niet eens te woord staan of boven laten.

Het was de vader van een ondergedoken zoon, 's middags les, een zeer aangenaam prettig iemand lijkt hij me, Mr. in de Rechten, aanbevolen door Weltjer. Dat is dus erg leuk, misschien voor 2 maal in de week. I.p.v. bijwerken van mijn achterstallige lessen, den heelen morgen weer gesjouwd. Nel Eldermans kwam 11/2 uur helpen, maar ik kon alle zware karweitjes doen als matten kloppen, en ze kreeg binnen een lekkere pulpkoek met koffie, een paar boonen gaar gekookt en een zakje erwten mee. Blikken met stof enz., de rommel die ervan komt, kunnen wij opruimen. Verder niets bijzonders- vroeg naar bed.

4.135 8 Mrt.

5 Uur les gegeven, vanochtend kwam Mevr. de Zwaan vertellen dat het definitief was dat Mevr. en Jan Arends weg zijn, met het dienstmeisje dat zoo aan hun verknocht was en de menschen in huis, een jong echtpaar met kind en loge, ook. Mevr. Schilperoort en dochter. De eerste voltreffer kwam op hun huis en het huis met alles is verpulverd en gewoon in de grond geslagen. Niets is er over, als kleine brokjes, verkoolde stukjes. Hansje liet al maar door haar vrienden zoeken op de puinhoop, had zich nog aldoor aan hoop vastgeklampt dat ze misschien weggelopen waren. Maar Jan wou om zijn moeder het huis niet meer uit. Ze was te oud. Ze hadden ook niets geen eten, behalve van de kas en waren onherkenbaar mager. Maar Jan bleef altijd opgewekt en vol goeden moed. Als hij zijn meisje aanhaalde, dan direct tegen zijn moeder: "Jij ook een knuffeltje", altijd even aardig en zorgzaam voor haar en Hansje. Het meisje was naar buiten geweest, naar haar ouders om wat eten. Die wilden haar houden, mar ze wilde Mevr. Arends niet in de steek laten. Nu begrijpt Hansje, dat het vast is dat Jan niet meer terugkomt. Ze had gevraagd:

De Dagboeken van Lidy Haremaker

“Moeder, wat moet ik nu met Jan zijn ring doen, moet ik hem nu af doen?”

Ik moet er den heelen dag maar aan denken, hoe nu blijkt dat ze zoo in zorgen hebben gezeten en wij er toch eigenlijk niets van af wisten hoe erg.

Jan had niet meer kunnen studeeren, omdat er geen geld genoeg meer was, en zou hard werken en dag terugkomen in de Adr. Pauwstraat. Alle illusies weg en dood. En dat is een huis. Alles waarschijnlijk om een fout bombardement. Je wilt aldoor geloven, dat er wat geweest is en je vraagt je af; al is het zoo, is dat de moeite waard van al het leed.

Vanavond even naar de dames, voor een praatje. Dr Rademaker is zijn kostbare inboedel ook practisch kwijt, zijn kostbare schilderijen en perzen, + zeer zeldzame microscoop en instr. weg.

En dan maar de oorlog, kapot en kapot en kapot gaat alles, en dood. Nu staan ze aan de Rijn, dat die Duitschers nooit ophouden een verloren zaak te verdedigen. 18 Bommenwerpers hebben het hier in Den Haag gedaan en daar krijgen ze 100den, 1000den op hun dak en toch maar vechten. Keulen is gisteren gevallen, schijnt het, Berin(?) vandaag,... en Wesel aan de overkant van de Rijn ook.

4.136 9.3.45.

Thuis niets bijzonders. Nieuwe leerling vanochtend les gegeven, ik vond mezelf niet zoo goed uitleggen, het is ook niet eenvoudige een intelligent Mr. in de R. te moeten les geven. Maar hij zei aldoor” Wat vind ik het leuk dat te weten” en “ dat is aardig” en ik moest eerst zoo maar lachen om mezelf. Enfin, hij scheen het nogal te waardeeren. Alleen kwam Nellie de Ruiters vergeefs. Ik kreeg een briefkaart, dat ze ziek was, maar die was 14 dagen onderweg geweest, ik dacht, dat ze weer ziek was en had haar uur zoo trachten te benutten.

Oorlog; Groot bruggenhoofd over de Rijn, haast geen D. tegenstand daar, de Am. vliegen vanuit(?)... in 2 dagen tijd zoowat. Vannacht een vreeselijke nacht, het eene onding van een V1 vloog de lucht in na het andere, 2 achter elkaar met een reuze knal uit elkaar gesprongen. Nauwelijks dag: luchtalarm en bombardeeren en schieten en janken en V1's, achter elkaar door! Wat een leven!

10.3.45.. Alweer Zaterdag.

Veel luchtalarm en schieten. Verder geen bijzonderheden. Eens aan mijn Eng. lessen gewerkt vanochtend, ben nog nooit zoo achter geweest met werk.

Vanmiddag naar Hr. Wils geweest met mijn boek over Chin. kunst. Hij noodigde me uit na den oorlog een in Voorburg bij hem te komen kijken, ik hoop dat er eens wat van komt.

Oorlog gaat goed- stevig over den Rijn schijnt het. Ik hoorde vanavond dat de hoofdwegen verboden zijn wegens Duitsch troepentransport. Ik hoop het, dat ze eindelijk oprassen. Mijn bakje met crocussen en scilla's is zoo prachtig, geniet er elken dag van op mijn schrijftafel.

4.137 11. Zondagavond.

Den heelen morgen zitten werken. Tante Zus kwam om 12 uur een zak uien uit N.H. brengen, 4 van de 5 zakken eten zijn verloren gegaan. 's Middags ben ik toen naar de stad teruggegaan om ons kooktoestel naar de zaak te brengen voor reparatie. Terug naar Bens Sloos, Mevr. Sloos ligt in het ziekenhuis met een hevige ontstoken blinde darm, waarvan alg. bloedvergiftiging. Sloos heeft wondroos door een wondje

De Dagboeken van Lidy Haremaker

aan zijn vinger. Even bij Dr. de Niet terug, die is zijn wekenlange diarrhee kwijt, want hij kreeg op een keer bij een patient een lekkere gebakken wijting, gevolgd door een bord soep en 3 boterhammen met kaas. Eerst durfde hij er niet aan te beginnen maar at het natuurlijk op en vanaf dien dag is hij beter. Bij de ellende van het Bezuidenhout zijn de D. zoo sympathiek geweest razzia's aldoor te houden, hebben allerlei jonge mannen die moesten vluchten of hielpen met blusschen, opgepakt en 2 groepen gevonden; menschen die nieuws verspreiden, schijnt het. Die zullen er op het laatst nog aan moeten gaan. Arme menschen! Ondertusschen schijnen de D. zich met groote kolonnes naar het oosten in ons land te verplaatsen, eindelijk terug op weg naar de Heimat, waar het ze bijzonder slecht schijnt te gaan. Morgen belooft het een dag prachtig weer te worden. Hoop dat ik lekker slaap, dan kan ik vroeg op en aan het werk. Ik had me zoo voorgenomen de Schipper te schrijven en Be. weer niets van gekomen!

4.138 12.

12 Al weer, van Zeggeren les gegeven, schijnt mijn lessen erg te waardeeren, kende alles prompt, mijn eerste leerling die de teekens van het klankschrift in 1 keer machtig was.

Even naar Zus Schouten, die opnieuw verhuisd is, nu naar de Tomatenstraat, dus vlak bij, 3 katten dood in een maand, een heel ding voor haar, 3 Siameezen. Bij de Leemkers kwam L. opbiechten dat hij er een tijd mee uit wil scheiden, jammer, hij wil terugkomen, moet het eerst nog zien.

Vandaag brieven geschreven, de Schipper o.a., tante Kathe, die in Assen in het ziekenhuis ligt, waarschijnlijk kanker baarmoeder. Ze heeft het nooit willen weten, ze heeft het vast al jaren lang, kan niet meer geopereerd, en nicht van Erlee een brief. Vanavond My Country and My People uitgekregen, een heele mijlpaal, nu de Chinese Art nog en 4.00.000.000 customers, King Lear, en mijn lessen bijspijkeren. Enfin, het komt wel weer, als ze menu maar eens een week voor mezelf laten werken en ik weer vast op streek kom.

't Is prachtig lenteweer, vader zijn tuintje een lust voor de oogen en mijn bollen in het raam dito.

Een V1 vanochtend boven ons hoofd mislukt en bij de Laan van Poot terecht gekomen.

Vannacht ook geweldige knallen van mislukte, waar ik zowaar doorheen geslapen heb. De heele West Rijnsoever door de Geallieerden bezet tot B(?) of zoo ergens, geloof ik, wat ik ervan begreep. Bonnen aangewezen, weer voor een Zweedsch broodje. Er komt geen margarine, want dan krijgen we hier geen olie, we hebben dat na Jan. niet meer gehad vanwege de Zw. margarine die zou komen.

4.139 13.

Vanmorgen heele morgen zitten tikken, part. brieven. Prachtig voorjaarsweer, 's middags lezing Dr. Knuttel : Venetiaansche School, o.a. Gebr. Bellini. Het was echt fijn, hij liet ook door hemzelf geteekende portretten zien (a f 250,--). Sprak Mevr. de Zwaan, Hansje was vandaag pas naar A'dam gegaan, wat me zoo spijt, omdat ik nu niet bij haar geweest ben. Mevr. Schilperoort met dochter, naast Mevr. Arends, zijn achteraf waarschijnlijk niet dood. Hans v.d. Velde komt Dond. niet, gaat eten in A'dam halen en kan dan misschien een brief meenemen.- Verder niets bijzonders, pa uit zijn humeur, omdat hij geen smook meer heeft. Hij heeft dat pond van Bram zitten

De Dagboeken van Lidy Haremaker

oprooken als een schoorsteen, nu verwijt hij moeder dat ze er niet genoeg van verstoppt heeft. Zondag alweer het laatste beetje van oom Henk moeten vragen, waar ik maar weer de helft van achtergehouden heb. Ik kan het niet over me verkrijgen hem het direct maar weer toe te stoppen, het 1ste moment dat hij het niet heeft, wanneer hij maar weer direct zuur tegen ons is, daarom. Als wij eens zuur deden elk oogenblik dat je snakt naar iets lekkers; suiker of choc.!

Oorlog; Kustrom(?) is gevallen! Ze vechten bij Dantzig en Stettin. Het weer hebben de Geall. nu eens eindelijk mee!

4.140 14.3. Woensdag.

Vandaag vader naar de stad met het houten karretje van Dr. de Niet. Het is ideaal voorjaarsweer, zoals het in geen jaren om deze tijd is geweest, zoals in '38 toen Oostenrijk werd bezet. 's Morgens bezig geweest, al om 7 uur op met brieven in klad op te stellen aan Hansje de Zwaan en de Dir. H.B.S. en Dr. Boschstr.(?), die zijn school ook weg is. Verder tikwerk afgedaan. o.a. bet.cond. opgesteld voor mijn lessen, was ook hoog tijd, vroeg gegeten, mijn les van 2 uur afgezegd, en toen naar het kantoor van Co Enter om mijn Ex Libris. Onderweg Chris Kamer tegengekomen, samen het heele eind gezellig gewandeld, ze gaat na Paschen naar Utrecht, aan een Gym. lesgeven en is blij er uit te gaan. Co was er niet, was ziek, had haar voeten kapot geloopt met verhuizen na het bombardement- bij Hr. Sloos gaan hooren hoe het daar is; met Mevr. kritiek geweest maar het wordt wat beter. Toen thuis een en ander buiten opgeknapt met het mooie weer. Naar Mevr. de Zwaan om Hansje's adres. Ze was echter naar de stad om haar andere dochter te halen uit het ziekenhuis, die nog een scherf in haar hand heeft van de bom op Mevr. Arends' huis. Dit vertelde een buurman. Later kwam ik Mevr. de Zwaan tegen die vertelde dat Hansje erg flink was en nu begreep dat Jan onherroepelijk weg is. Ze gaat voor een paar maanden weg.

Toen naar de keuken, die is deze week heerlijk vergeleken bij daarvoor vanwege de Roode Kruisweek. het was een natte stampot met vet er in en spoortjes vleesch. iedereen keek even blij. Ik probeerde laat te gaan in de hoop op een extra schep, maar het lukte niet, het was nog zoo vol, ze waren $\frac{3}{4}$ uur te laat geweest. Het is gewoon gezellig er heen te gaan. Eerst buiten ontmoette ik Jackie's moeder, binnen kwam Loek v.d. Oord achter me staan, waarmee ik een heel gesprek had over Anke, die geregeld bij haar komt. Toen ik weg ging stond kleine Maarten Kloek in de deur en riep: " Juffr. Haremaker, pappie is er ook", toen ik me omdraaide stond ook Dr. Winte er, die me vroeg a.s. Vrijdag maar niet te komen, want de baby kan nu elk oogenblik komen, en dat terwijl kleine Jan erg ziek is met al een kleine week 40 koorts. De verpleegster was er al.-

's Avonds kwamen Hans en Nettie om van het vuilnisvat een kachel te laten maken. Ze brachten thee- en koffie surrogaat mee, want dat is op en ook al niet meer te krijgen. Zoo is ook dat versmadede spul- de koffie niet te na gesproken- een luxe geworden. Vader wil ze eens te eten vragen voor al hun hulp af en toe.

Oorlog: voorbreiding, staat er in de krant, voor groot offensief om en bij Emmerich-aanval op Berlijn begonnen. In Japan wordt geweldig gebombardeerd.

4.141 15.3.

Prachtig weer, gezond op het balconnetje voor het eerst, daarna bij v. Zeggeren 1 1/2 uur in de zon gezeten. heele middag les gegeven, nieuwe leerling: N. Dijkhuis, staat me bijzonder aan, conv. + Ha. Eng.

Iwojima- Amer., Duitschers schijnen hier weg te trekken. De wasscherijen hoeven wel minder te wasschen. We krijgen gelukkig meer R.Kr. zendingen, hoorde moeder vandaag in een winkel.

4.142 16.

Niets bijzonders.

4.143 17.

I.p.v. werk voor mezelf den heelen morgen: de keuken, geringeloord door pa, die kookt! Allerlei afgedaan, moeder wou zoo graag haar brief aan Hansje afschrijven, ik ook, had het voor het ontbijt willen doen, was echter niet vroeg genoeg klaar, kon van moeheid mijn bed niet uit komen. Toen een brief geschreven, we aten pas om 2 uur of zooiets, daarna genaaid, getikt, naar Mevr. de Zwaan op visite, gaarkeuken, na het eten bij Marie Sn. op bezoek, die jarig was, en nog een heeleboel cadeau's had geoogst. De heele avond H. Corr. Zoo is de dag weer om, had in bed willen rusten, ben met nog allerlei niet klaargekomen, heb natuurlijk niet gerust en 't is alweer 10.30.

oorlog gaat goed, V1, 2 en 3's niet van de lucht met elk oogenblik weer mislukte. Er worden pogingen gewaagd om wapenstilstand te verkrijgen. Wanneer zal dat eindelijk toch eens gebeuren. Ik wou en zou, ondanks het late uur een paar regels willen opschrijven onder het opschrift:

“ Pa kookt stroop”.

Ik was om 8.30 beneden en zei goeden morgen.

“ Kik, wil je even die appelschillen wasschen die je zoopas nog had”.

“Ja, zoo meteen- eerst even tafel dekken”. I.p.v. te werken sta ik dus direct in de keuken, waar 's morgens om 8.30 pa de kitchen- cook al lang en breed aan had en stroop aan het inkoken was. Daar raakt hij zoo gek op, op de stroop, dat alles er voor moet wijken. Of het wel benzine kost of kolen of wat ook; stroop moet er komen. Voor een klein pannetje met misschien 2 bieten heeft hij het stel 2 uur op 2 pitten laten branden.

Ik stelde voor, vanwege de zuinigheid, het stijf te maken met gelatine, eerst met het laatste sagomeel. Dat mocht niet van pa; niet economisch! genoeg het als toetje te gebruiken. Goed, ik ga vuile pannen schrobben, toen zou er 1 pan, met ¼ met gelatine behandeld worden.

“ Haal je dan de gelatine!” “Ja”. Als de gelatine er is-

“ Die appelschillen moeten zeker toch eerst uitgezeefd of moet de gelatine er eerst in?”

“Nee, eerst roeren”, vader neemt een pan vanhet vuur, ik dacht dat het klaar was voor verdere afkoeling, nee; de inhoud van de pannen wordt bij elkaar gegooid en verder ingedampt.

“Heb jij vanmorgen niets te doen?” Wat een vraag, ik ben een maand achter met mijn eigen werk. Niets te doen beteekent dan ook; ‘moet je geen les geven’. “Nee”, zeg ik.

De Dagboeken van Lidy Haremaker

“ Ben je dan dadelijk vaten gaan wasschen, moeder wou het pas vanmiddag maar ik vind het beter van nu.” Weg morgen. “ Ja, dat is goed”, dan is het maar weer klaar. Ik ga verder met schoonmaken van allerlei vuile dingen, wasch wat uit, hang het buiten, maak preparaties voor het eten. “Kun je nou even zeven!” Nou de pan weer op het vuur, want “ die gelatine moet toch zeker koken.”

(Bij de pan heeft hij, min of meer geduldig, 2 uur lang vertoefd, het deksel hoefde er niet steeds af, want de pan stond op, hij kon het zien minder worden. Ik dacht bij mezelf: Als ik hem zoo lang liet wachten als die pan was ik al 10 maal uitgescholden, maar ik ben ook maar zijn dochter.)

“ Nee, die moet niet koken, oplossen bij 70 gr.”

“ Je hebt vast veel te veel genomen, dat is nooit goed”.

Ik had genomen voor de hoeveelheid die ik oorspronkelijk gedacht had te moeten stijf maken, voor dat pa weer ging indampen. “ Ja, dat is te veel, maar het is ook veel minder dan ik gedacht had, en nu moet wat er is er in anders bederft het”. Het zou puddingdikte worden, wat ik al lang goed vond. Het water voor de omwasch staat op, zingt nog niet, ik ga roode kool snijden, in afwachting, ben 5 min. daarmee bezig, pa is klaar met zijn div. besognes en zegt: “ Zou je nu niet gaan omwasschen?”

“ Och” zeg ik, “ het water kookt nog niet en er is zooveel vuile boel, dan is het direct koud en zoo naar te drogen”. Ik snij rustig door. Pa kan echter nooit wachten, tenminste niet op andere menschen en zeker niet op zijn dochter, op moeder nog wel, dat is hij gewend, maar ik mag hem niet laten wachten! Pa rommelt in de kast, aan de keukentafel, ik kijk om en zie tot mijn schrik de heele amandelmolen al weer geïnstalleerd, geschroefd en wel, aan de keukentafel om pulp te draaien uit de bieteschijven want straks is pa van plan bietenkoekjes te bakken. Hij telt ze precies, zoodat je er nooit meer een kan snoepen onder moeder's stille toestemming. Laatst rammelde ik, na den heelen morgen gewerkt te hebben in de keuken en 's middags eenige lessen gegeven te hebben, er stond een groote schaal pulpkoeken, gebakken door pa, op tafel.

“ He, moeder, laat me er eentje eten, ik heb zoo'n ontzettende honger!”

“ Ga je gang, hoor”, zegt moeder. 's Avonds na de dikke soep pulpkoeken toe. Pa kijkt met argusogen: “ Is er van gegeten?”

“ Ja”, moest ik bekennen, “ vanmiddag heb ik er een gehad”. Er wordt gezwegen. De verdeeling gaat gelukkig gewoon door.

Om echter terug te komen op vanmorgen, ik sneed roode kool (enorme luxe...(?)-zending uit N.H.), pa draait pulp. Het water zingt, het zingt aldoor echter maar hetzelfde liedje, zonder stemverheffing, een eentonig zacht gezoem. Ik denk: Het gaat nooit koken, de ketel is te groot en de vlam te klein. Toen durfde ik op te merken: “ Zouden we nu toch maar niet gaan omwasschen, ik geloof dat het water niet heeter wordt.”

“Dat zou ik eindelijk ook eens zeggen, ik wacht er al den heelen morgen op en het kost een extra benzine!” Ik denk stilzwijgend aan de 2 uur minstens 2 groote pitten voor een bodempje stroop, als het werkelijk stroop was geworden. Ik ruim de boel voorloopig op, en ga omwasschen, kan op de tafel niet terecht vanwege de molen en zet, zonder pa in zijn bezigheden te durven storen, het dienblad op een stoel voor de schoone kopjes, enz., en ga omwasschen.

Pa beeindigt de pulpaanmaak en gaat drogen. “ Waar heb je nu dat blad weer gelaten, ik kan het nergens vinden!”

“ Naast de tafel op de stoel”. “O”, pa zet het op zijn gewone plaats,- de stroop was al eerder afgekoeld en de gelatine erin gedaan, onder kwaadaardige blikken van pa, die maar een waterige ersatz van zijn anders dikke, lekkere stroopje zag ontstaan. Moeder mengde zich er ook nog in; m

De Dagboeken van Lidy Haremaker

“ Zet het in de kelder, Lidy!” Pa: “ Nee, hier is het ook koud, ik wou het eigenlijk graag zien dik worden”. Het was echter warm in de keuken door het gekook en het ging niet hard, dus zoo had ik het al eerder weg gezet. Kelderwaarts ontmoette ik pa nog wel met het bakje in mijn handen.

Onder het afdrogen ineens; “ Waar heb je de stroop gelaten?” “ In de kelder”. Pa zei niets, keek alleen’ wat ben je toch altijd eigenwijs, achteraf doe je toch weer wat moeder zegt!’

Na de afwasch ga ik eindelijk naar boven om mijn moeilijke brief te schrijven. Ruim 1.30 kom ik beneden, rammelend van de honger. Het eten is erg laat, ik snoof boven al lekkere baklucht, dacht dat het eigenlijk niet hier in huis kon zijn. Om 2 uur aten we, want toen was pa klaar. Hij had de kachel gauw aangemaakt en pulpkoeken gebakken. We aten soep, 1 boterham en pulpkoeken toe.

“ Hoeveel mogen we er, pa?’ zegt moeder een tikje ironisch. Gevoel voor humor heeft vader helaas nooit. Geprikkeld en kwaad antwoordt hij;

“ Ik heb er 3 gehad” (m.a.w. wij mogen er ook 3)” maar als jullie er 4 willen hebben, eet ik er ook 4 en als jullie er 5 willen hebben, eet ik er ook 5.” We zeggen niks en eten er 3, 2 zonder wat, de laatste eet ik met de gelatine stroop, ik vind ze best, pa is echter zuur;

“ Zie je wel, ik vind het veel te dik, die stroop is toch al dik uit zichzelf, ik vind het niets lekker zoo.” Vantevoren had hij al tegen moeder gemopperd dat ik zijn kookresultaat eigenlijk bedorven had. Ik durf er maar 1 met gel. stroop te eten, heb niet gezien hoeveel pa er “ deed”, waar ik tegenwoordig angstig op toezie, anders krijg ik direct een veeg uit de pan dat ik de boel maar opeet en niet aan mijn vader en moeder denk!- Zoo is het toch geworden, vroeger kon hij me nog wel eens verwennen met een lekker hapje extra- voor de oorlog, maar nu is het niet oog om oog, tand om tand maar: ik hap, jij hap, maar meer niet. Vader was norsch en gebelgd, een paar uur lang, tegen me; de pret van de stroop had ik hem bedorven. Zoo maakt deze oorlogstijd ons, hier en daar en overal. Hoe groter oorzaken voor de ellende buiten, hoe kleiner oorzaken voor de ellende binnen.

Brief van Co over Ex Libris, van v. Halteren om navraag naar hun kennissen te doen. ‘t Is 11.15. Vleesch aan de deur gekocht, erg zeenig blijkt het, voor f 35,-- per pond, bij de slager was het op.

4.144 18.

Gisternacht verschrikkelijk veel V’s en vele mislukte. Elk oogenblik wakker en je hield je hart vast. Voor de deur aldoor die D. wachtpost ‘s nachts aan het kletsen, ben er niets op gesteld. Vandaag mooi weer, in de zon, tante Zus en oom Henk kwamen boterham opeten, hadden die deining met Paul en Jeanny. De heele morgen ge..(?) met mijn naaidozen, om voor Emilie wat bij elkaar te zoeken en orde te scheppen en een en ander te bedenken over mijn breiwerkjes. Voor Leo Korenaar vader’s oude hoed van Dik opgeknapt, ‘m niet meer gestoomd en daarbij heerlijk voor in de zon gezeten. Hij is weer keurig geworden.

Zoo de heele Zondag allerlei klusjes opgeknapt, vanavond eens vroeg naar bed, even naar Zus Schouten geweest, die 6 katten, al haar Siameezen van de maand had verloren, 3 aan kattenziekte. Ze zit op een leuke kamer, beter dan in de Meloenstraat.

4.145 19.3.

Les gegeven. Mevr. Leemker, bij van Zeggeren, waar Gusta verleden week haar verloofde heeft verloren. Hij was een week in de gevangenis in Scheveningen, werd op transport gesteld naar Duitsland, dacht hij, inplaats daarvan naar Rotterdam om doodgeschoten te worden al represaille voor doodgeschoten Duitschers. Zelfs een jongen van 15 hebben ze doodgeschoten, 10 van de eerste voorbijgangers ter plaatse; doodgeschoten, en toen zooveel andere er nog bij.

's Middags naar Evac. Bur. v. Co Enter om mijn Ex Libris dat ze aan een van haar vrienden aldaar ter hand heeft gesteld, ten 4den male. Nu was die mijnheer er niet, om duivelsch te worden, echt weer snert afspraak van Co. Bij Jeanny aan geweest om te hooren hoe het bij haar was. Alle gordijnen, vloerbedekking uit hun huis gestolen uit de nieuwe opslagplaats, bij Dr. de Niet aan, die me doorgegeven heeft aan zijn boerenpachters voor groenten. Bij Jeanny trof ik bij haar nog Elly thuis, maar ik werd opengedaan door Corry van Outeren, die me gezellig ontving op een kopje thee en me en adres gaf voor les. Spaansch voor mijn nieuwe leerling vanavond. Thuisgekomen waren we op een borrel gevraagd bij Lex, die vandaag jarig is. Ofschoon ik geen tijd had, toch maar gedaan en van hun vandaan naar de nieuwe les. Ik droeg hem slecht voor, voelde me erg becritiseerd. O ja, ook nog naar het Bevolkingsregister geweest om naar de Fam. Winkel te informeeren voor de van Halterens. Op zijn bureaucratisch natuurlijk kreeg ik nog niets te hooren, want eventueele adreswijzigingen waren nog niet geregistreerd.

Pa is vandaag op stap geweest naar Mans, kreeg tabak te pakken bij Lex en is in een aanzienlijk beter humeur. De V's zijn weer niet van de .lucht. Er gaat er net weer een.

Oorlog: geweldig offensief in het Westen geopend door 40 geallieerde divisie's, 15 tank- + 25 inf.

Zoo gaat het maar door. Er is weer een dag om.

4.146 20.3.

Niets bijzonders, het gewone programma behalve dat de V. een extra les kwam inhalen. Hij stond voor mijn smerige ramen te kijken en vertelde dat hij een goede vriend van hem nakeek, die zijn dochter achterop had op de fiets om zoo naar Rotterdam te rijden en daar zijn schoonzoon te begraven die doodgeschoten was. Het bleek Hr. van Zeggeren te zijn. Hij vond zich zoo hard dat hij zijn fiets niet gaf, want hij wist zeker dat hij die dan kwijt was. Ik vertelde van mijn pakje uit Hindeloopen, dat nooit was aangekomen. De compagnon van Kegge is van Wijngaarden, een vriend van Jackie, die misschien er wat aan kan doen, dat het pakje aankomt, al is het natuurlijk al lang gestoken.

De heele avond aan mijn schrijftafel bij een klein pitje de brief geschreven aan Dir. van Dam, van de van de Boschstraat. Morgen naar de stad. Oude K. naar het Z. geweest.

Oorlog gaat goed, ze schieten hier den heelen avond.

4.147 21.3.

Schitterend voorjaarsweer, en al om 9 uur op stap. Een ceel boodschappen, er was betrekkelijk weinig luchtalarm. Brief bij van Dam in de bus, een pak van mijn hart, wat een geluk dat ik hem gisteren maar afgeschreven had. Kapper afgezegd, naar Co's

De Dagboeken van Lidy Haremaker

kantoor, waar Hr. Oppenoord nog niet aanwezig was en ik dus ook mijn Ex L. niet kon ontvangen, bonnen halen, waarbij maar een uur in de rij.

Naar Mieke Kelder, die vertelde over de moeilijkheden die het bombardement voor haar meebracht, daar alles verbrand was, brandverzekeringsspolis, molest- enz., veel geldswaardepapieren, juweelen, alles was beide en weggeslingerd en gestolen.

Mevr. Schilperoort en dochter waren onder het puin en hebben een tijd om hulp geroepen, zijn daarna verbrand, terwijl er toch mensen op straat waren die direct gingen gappen. Boeken van Jan Arends zijn ver weg door en vriend nog gevonden. Ze moet de meubels van Oma waarschijnlijk verkopen, omdat ze het bergloon niet kan betalen. Het oude huis is heelemaal kapot, je kunt er de lucht doorheen zien.

Wat een treurige geschiedenis voor Catootje en Diederik. Boekhouder(?)

Bankastraat alweer gesloten, bij oom Henk brood opgegeten, naar Bonder(?) en Co Enter, daar mocht ik niet in het Bezuidenhout zonder politiebewijs. Toen dat weer halen. Een heel gezeur bij Co vanwege het Ex Libris. Nu kan ik 4 april in de hoop dat het in orde is. Haar moeder was voor 3 maanden bij haar om haar te helpen want Co moet rusten vanwege bloeduitstorting in haar been. Terug langs van Beemen, zijn boek teruggebracht, en die zijn schoonmoeder in huis heeft na het bombardement.

Ze is 85 en eet hem de ooren van het hoofd. Toen naar huis, waar ik om 5 uur aanlandde, wel op tijd om Mevr. Mans en Tilly nog even aan te treffen. De verrassing wachtte weer dat vader zich weer veel te druk heeft gemaakt; weer een bloeding, en rust moet hebben, dus van zijn stoel weer zit te commandeeren en dirigeren. Had de avond hard willen werken, en toen flikkerde de lamp, waarop het weer uit elkaar moest, hout gehaald om te branden en drogen, enfin heele avond weer kapot en haast niets gedaan, vroeg naar bed en morgen maar heel vroeg op. Dat valt niet mee als je van 9- 5 uur gesjouwd hebt, tegenwoordig. Enfin, de achterstand is nog altijd erg, bij me, en zal nu wel weer erger worden.

Ik heb soms het gevoel om te schreeuwen, of iets kapot te maken, of iemand eens te schudden, wat weet ik niet, dat ik nooit meer weet waar ik beginnen moet en dat ik voor mijn werk zoo'n beetje tijd overhoud, terwijl ik zoo ontzettend graag opschieten wil.

Oorlog; Sen(?)gebied geallieerd.

4.148 22.3.

Het mooiste voorjaarsweer van de wereld, 7 uur op, huiswerk gedaan, kachel, houth, corrigeeren, les geven, gedeeltelijk heerlijk in de zon op balcon. 's Middags op het heitje. Verder niets bijzonders.

23.3.

Niets bijzonders- alleen pech met de gaarkeuken, door allerlei tegenslag 3 maal heen en weer moeten gaan op oude schoenen met spijkers, zoodat mijn voeten vol blaren zijn, wat niet prettig is vanmorgen. Geen nieuws.

4.149 24.3.

Vanmorgen voor 7 uur op, schitterend nog aldoor, om 8 uur op pad naar het Westland en de pachters van Dr. de Niet. Ik kreeg er spinazie en andijvie a f 1,-- per kg. en 15 ct. per krop, wat erg goedkoop is, kost zwart f 7,50,-- per kg., beide, zag verder naast Vreugdehil bij v.d. Meer, de prachtigste pruimen en perzikkassen. Tijd staan kletsen met een man daar. Was op tijd thuis met mijn vrachtje en hebben

De Dagboeken van Lidy Haremaker

vanavond zulke zalige spinazie gegeten als nog bijna nooit. Thuis aan het werk, half uur buiten in een stoel gelegen, wat je vanavond om 7 uur nog kon doen, helaas niet meer tijd. Moest om 4.30 naar Wils + gaarkeuken. Kreeg lekkere pap, maar wel 3,5 dl. tekort op 1,5 L.. Wou niets zeggen, daar ze me gisteren geholpen hadden, maar zag we erg leeg leepels. Mevr. Wils lag ziek, ben daarom maar even binnen geweest, want het schikte niets, had Jap. doosjes bij me, waar ze erg verrukt van was.

't Is al 3 dagen zulk schitterend zomerweer, vandaag is het opvallend stil, heb den heelen avond nog geen D. wagens hooren langs snorren, geen V's ook, na de griezellig mislukte, die we gisteren boven Scheveningen uit elkaar zagen spatten. Weinig in de lucht, er is vast iets bijzonders aan het front. Men zegt dat ze met zweefvliegtuigen bij Wezel over de Rijn zijn, zelfs met 1.500 vliegtuigen. Of het waar is, zal wel weer blijken. Het weer hebben ze mee, kwam er toch eens gauw een eind aan; we hebben al weer een bon moeten inleveren voor het Zw.R.Kr.

4.150 25.3. Zondag.

Maar hard gewerkt, was lui na de wandeling van gisteren, 8.15 op, huishouden, verstellen, bezoek van Schoonen en mooie kernachtige verhalen van hem gehoord, kwam langs en vroeg naar Dik. Hij praatte echt naar ons hart, eenige uren zitten tikken, toen stapel corr. afgedaan, om 6 uur naar de keuken, want vader en moeder kregen geen eten, daar het zuur was. Ik ook niet, eerst had ik de bonnen vergeten, was daarom laat en de 2e zending was ook zuur, zoo dat we toch niets hadden. Verder brieven zitten schrijven en verstellen tot het naar bed gaan. Het kacheltje van Hans is een redder in de nood, het brandt prachtig en houdt vader den heelen dag zoet. Hij heeft weer eens suikerbieten klaar gemaakt. 's Avonds kwamen H. & N. nog even aan.

Oorlog; Er schijnt een enorm offensief aan de gang van Emmerich- tot Z. van Wesel, hoorde ik vertellen. Eng. staan al bij de Roer, een rust op straat en in de lucht, en zaligheid gewoon. Daarnet ging er weer een V1, voor het eerst na minstens 24 uur. We waren net zoo blij, dat ze niet meer gingen. De D. zullen wel hard weggeroepen worden, wanneer zal de laatste gaan.

Alweer een nieuwe week begonnen, volgende week Paschen.

4.151 26.

Vanmorgen les gegeven Mevr. Leemker, de kerkklok was verkeerd en ik kwam ½ uur te laat bij van Z., was daardoor de heele dag laat, 's middags bij de kapper, maar 't liep verder goed af, door naar de stad gesjouwd, het laatste woordenboek te pakken gekregen dat waarschijnlijk te krijgen is, bij tante Zus aan en 2 fl. benzine+ 20 p. erwten mee naar huis genomen op de trekkar. Toen nog les bij Dijkhuis, van Z. vroeg meer werk, waar ik ook al over gepiekerd had, morgen even naar hem toe, hij kwam maar heel huiselijk op mijn stoelleuning de kaart bekijken. Wat een zeldzaam intelligente jongen is het! En aardig erbij.

Oorlog gaat geweldig. Fantastisch wat er op het oogenblik gebeurt. En waar je zoo weinig van af weet. Ze zijn aan de overkant van de Rijn,- Darmstadt is al gevallen, van Emmerich tot Wezel erover, schijnen N. op te rukken naar Bocholt of Bochem en dan richting Winterswijk, hebben 4 bruggehoofden of meer over de Oude IJssel. Nu wordt gepraat over een rookgordijn in Holland tusschen Arnhem en Wijk bij Duurstede, zelfs dat Wijk bij Duurstede gevallen kan zijn!

4.152 27.3.

Dit blijkt allemaal weer fantasie te zijn. Het weer is weer schitterend maar wel kouder, zoodat de Geall. dat steeds mee hebben eindelijk. Vanmorgen naar de tandarts geweest en van daar nog enkele boodschappen onderweg. Nog even in de Zoutmanstraat geweest, waar ze in de kunsthandel vertellen dat er heel veel mensen waren geweest om het kussen van me. Ik ben blij dat ik het veroverd heb, het lag er net. Vanmiddag even van Z. werk opgegeven. Op kraamvisite bij Mevr. Winte, wou tarwe malen bij v.d. Pas maar de molen was kapot, verder niets bijzonders vandaag, vanavond mijn truitje eindelijk afgebreid.

4.153 28.3.

Alweer Woensdagavond 10 uur, ik ben bekaf. Al om 7 uur op vanmorgen en van 7.30 tot 2 uur achter elkaar in een vaart aan het werk in de keuken. Eerst de koolen in de kelder, die door de vorst waren aangetast toen ze hierheen werden vervoerd in Jan. en onvoldoende nagezien zijn zeker, eens grondig van schimmel en rotte plekken ontdaan, het kastje schoon gemaakt en ze netjes weggezet, zoodat ze weer wat langer bewaard konden worden. Zoo was het al weer 9 uur, roef roef ontbeten en toen uien, wortels schoongemaakt voor de erwtensoop, vaten gewasschen, spinazie schoon gemaakt, weer uien gesneden en kool om met de suikerbieten op te bakken voor een warme hap, daarbij elk kwartier naar de kamer om hout in de kachel te doen. Of ik het gevoeld had, dat die kool schoon gemaakt moest worden en de kast waar ze in stonden, om 11.30 kwam Mevr. de Haas 6 koolen en wat uien brengen namens Rudi uit N. Holland die het daar zoo goed heeft en een steun voor ze is met het eten. Dat kwam dus prachtig uit. Ja, ik vergeet te schrijven dat ik den heelen dag voor alles alleen stond. Moeder is naar Mieke Kelder geweest naar aanleiding van het verlies van Mevr. Arendsen en Jan, een heele tocht voor haar en het regende, ze zou bij Ada haar boterham opeten, en terug bij Sloos aan waar ze hoorde dat Mevr. zooveel zieker is. Om 4.30 was het concert. Dit was alles goed en wel, ik geloof dat het voor het eerst sinds ½ jaar is, dat moeder eens naar de stad gaat, uit is ze al veel langer niet geweest, dit noem je dan tegenwoordig "uit", iemand je medeleven betoonen bij het verlies van zijn halve familie in een bombardement. Maar vader kon niet verdragen dat moeder eens op stap gaat, en dat hij eens alleen thuis zit, nu, toen moest hij er ook op uit, wat ik echt flauw vond, want ik zat dan ook met alles er alleen voor; eten, boodschappen, de kachel, moest om 2 uur nog les geven en ook om 4.30 naar de kerk. Ik zei maar niets want aan de andere kant was ik blij hem kwijt te zijn, want hij was zoo onhebbelijk en vervelend, de cigarettten waren weer eens op. Hij grauwde en snauwde je al weer tegemoet bij het eerste woord dat hij sprak toen hij beneden kwam. Wat valt vader me toch ontzettend tegen in de kleine dingen van het leven, die nu in deze moeilijke tijden meer dan ooit naar voren komen. Enfin, ze gingen dan warempel met zijn 2en op stap om 11 uur. Als ik mijn eigen gang had kunnen gaan, had ik van mijn eenzaamheid in huis genoten. Maar nu heb ik achter elkaar gewerkt om klaar te komen, moest tusschen 1.30 en 2 uur de olie halen, moest mijn koolprak nog gaar krijgen, om 5 voor 2 briefje op de deur voor Nellie, de leerling, dat ze moest wachten, gelukkig kwam ze net aan en kon zij opletten dat mijn eten niet aanbrandde onderwijl. Om 2.15 thuis, toen beetje eten en om 2.30 een klein uur les gegeven i.p.v. 1 1/2 uur om in te halen. Toen afeten, naar de gaarkeuken waar het eten nog niet was. Aan

De Dagboeken van Lidy Haremaker

Loek v.d. Oord- gelukkig ben je tegenwoordig met leerlingen- gevraagd om mijn prak op te halen-, toen in draf naar huis en de kerk voor het concert waar ik net op het nippertje was.

Moeder was onder den indruk van de muziek. Ik was te jachtig en te moe, met mijn gedachten bij al het werk van mijn lessen dat niet gedaan is, om ervan te genieten. 's Avonds gewerkt om de les van v. Zeggeren voor te bereiden, die hard wil werken en waar ik een heele werklijst voor opgemaakt heb. Maar zit er over te slapen en ga daarom vroeg naar bed. 't Is onderwijl al weer 10.30.

De oorlog gaat fantastisch wat men ervan zegt. Je weet niets zeker.

Vanmorgen werd gezegd dat er in het Roergebied een tankslag gaande zou zijn, de Amerikanen zouden in Wurzburg zijn, vanavond, zeiden ze, waren ze bij Nurnberg, verder gaan ze naar het N. en in ons land is Millingen en Gendringen in de Achterhoek bezet volgens de krant. De Russen vliegen ook hard in Hong. en schijnen zoowat aan de Oostenrijksche grens te staan. Iedereen weet wat. Elken dag kan Duitschland toch in elkaar zakken, nu. Als ze hier toch maar weg waren, hoeveel duizenden gaan er nog aan nu op het laatst!

De muziek van de Johannes Passion, ik heb het onvoldoende kunnen genieten, terwijl het zoo mooi was. Moeder vertelde nog over Mieke, dat ze kort voor het bombardement had zitten mopperen dat de Eng. niet beter ervarenen zouden sturen nu er steeds maar ongelukken gebeurden. "Houd jij je mond" had Jan toen gezegd, "jij weet niet wat hier zit". Na het groote bombardement dacht ze 'Nou ben ik benieuwd te hooren wat Jan zegt!' Maar Jan bewaart voor altijd het stilzwijgen verder en ligt met alles uit het huis meters diep de grond ingeslagen.

4.154 29.3..

Vannacht niet geslapen, was oververmoeid en het kwam slecht uit met de lessen. De moeilijke les bij van Zeggeren viel tegen, ik kon mijn woorden niet vinden. Jammer, kwamen daarbij over andere dingen te praten, kunst, Chin. kunst en even over ons werk vooe de oorlog. 's Middags naar Dr. kloek, waar mij gevraagd werd volgende week niet te komen vanwege maarten's verjaardag. Maar Maarte hilde ervan, want hij vond het heelemaal niet leuk, als Juffr Haremaker niet op zijn verjaardag kwam. Zus bracht een mooie Paaschbouquet voor me mee.

De oorlog gaat zoo hard, er is geen overzicht meer waar ze zitten, Emmerich, Bocholt, Fulda, Essen, Darmstadt, weet ik het en nog wel meer gevallen, ook Gdynia door de russen veroverd. Gisternacht Goddank geen V1's meer. Ben benieuwd voor vannacht. Eergisteren een paar vreeselijke mislukkingen.

4.155 30.3. Goede vrijdag.

Was van plan geweest lekker in bed te blijven liggen lezen, maar er riep alweer zooveel werk dat ik, na vrij goed geslapen te hebben, al om 7.30 aan de wasch stond en er den heelen morgen mee bezig ben gebleven, zout- en borax oplossing, warm water en zeep is er niet meer voor. De boel blijft pikzwart, maar frischt weer wat op. Verder alle ruiten voor van binnen en buiten schoon gemaakt.

Pa is weer aan de stroopkokerij vanwege de Paschen, gisteren begonnen, zuur tot en met vanwege gebrek aan cigarettten. Vanmorgen om 8 uur was hij al weer beneden, ik was de boel aan het schoonmaken bij zijn kachelkje en hij keek me met dreigende blikken aan omdat ik me zoo'n beetje " in zijn straatje" begaf. Snauwen en grauwen was weer het teeken van de dag. Moeder zegt; " Ach, het is eigenlijk om te

De Dagboeken van Lidy Haremaker

lachen!', het is alleen maar zoo gruwelijk vervelend als je de heelen dag uitslooft en van vroeg tot laat werkt. Om 3 uur eindelijk klaar en toen naar boven om het voorbereiden van een paar lessen in te halen.

O ja, vader was eigenlijk zuur, omdat ik hem gisteren tegengesproken had over de manier waarop hij kookte. Je mag niks zeggen, ik wist er niets van omdat ik pas 1 keer stroop gekookt had. Hij had nu haast niets geen stroop gehad van 4 bieten, en anders een heele boel. Nu stond er juist in de krant de manier waarop je bieten met zoo weinig mogelijk vuur gaar krijgt; even koken, in de hooikist en dan het zoete water met koffie of zoo iets gebruiken. Toen heeft de oude heer dat water ingekookt en zegt dat het recept van de krant niet deugt. Nu denkt hij, terwijl vader geen benul van scheikunde blijkt te hebben als hij zoo redeneert, dat de oplossing verzadigd was en er geen suiker meer uit kan koken als je het zoo laat met de eerste toegevoegde hoeveelheid water. Nu moet het een tijd koken, verkoken, en dan weer een puts water erop. 't Is om te huilen als je weet dat er haast geen brandstof meer is, Maar wee je gebeente als je tegenspreekt! Je weet er geen bliksem van want je hebt maar 1 keer stroop gekookt. Voila!

Had nog naar van Z. gewild met mijn woordjesschrift en willen vragen of zijn zusje ook mee wil naar het Westland. Voor het eten was het er echter te laat voor en na het eten ook. Verder kan het niet want Hans R. vertelde dat er een aanplakbiljet is geplakt zoo groot als een envelop op de Erni(?) bij hem in de buurt, waarop staat dat niemand binnen de grens Leyweg, Thorbeckelaan, Appelstraat, Pioenweg (Loosduinen uit) na 6 uur op straat mag, daar er scherpe voorwerpen op de weg lagen in Loosduinen, die niet door de menschen zijn opgeraapt. Voor straf gaan 7 gebouwen van Bloemendaal de lucht in!

Oorlogsberichten: geruchten over verzoek van capitulatie aan de Russen. Hitler spreekt vanavond.- Roergebied moet omsingeld zijn. Marburg, Paderhorn, Frankfurt, Mainz bezet, en al veel verder, maar waar wordt niet opgegeven. ook in ons land in de Achterhoek schijnen ze te vorderen.

4.156 31. Mrt.

's Avonds 8.30. Een doodsche, haast onheilspellende stilte. V's kunnen goddank niet meer over ons gaan, we hoorden vanochtend dat ze de installaties in de haven van Scheveningen hebben gereden. Vanochtend vroeg op, na grootendeels een slapeloze nacht, doodmoe natuurlijk, zoodat mijn tocht naar het Westland in de stormwind, met sportwagen van tante Zus, nogal een moeizame gang was, kreeg een heele vracht mee terug, zoodat we voorloopig toe kunnen met groenten. Om 1 uur even naar Dr. v.d. Hoog, die mijn neus, die me elken nacht door erge verstoptheid maar weer uit de slaap houdt, heeft nagekeken, en me, naar mijn idee, wel iets goeds geeft ervoor. Dat geeft weer hoop, alleen is het haast niet te krijgen. Vader en moeder, onderweg naar en van oom Dirk, die vandaag jarig is- (ik bedenk ineens dat het Elsie's verjaardag vandaag ook is, zou ze nog leven, hoe dikwijls heb ik me dat al afgevraagd, in de veronderstelling dat het toch niet meer waar zal zijn-), zouden het halen, maar het recept was zoek. Als ik vannacht nu toch maar weer eens slaap, ik ben half dood van te weinig slaap en te veel werk weer.

Paul kwam om een uur of 1 vertellen dat hij een zoon heeft en pa daarbij wat tabak brengen, zoodat die het vieren kan, de geboorte- 28 Maart- Alexander-

In bed wat geslapen en om 4 uur naar Mevr. v.d. Hoog om een trui als voorbeeld te zien, die ik wil gaan maken. Toen keukenwaarts waar nader gesproken werd over de represailles in Loosduinen. Het wordt meenens. Op de terugweg D.'s op de hoek, die

De Dagboeken van Lidy Haremaker

mannen aanhielden. Later: toen vader uit de apotheek kwam, was hij gewaarschuwd, dat bij de Beth. kerk D.'s vroegen naar je persoonsbewijs, en dat er 12 of 15 mannen hier in de buurt zijn doodgeschoten. Hans is vanavond ook niet gekomen. Een doodsche stilte steeds. Van het front weet je haast niets, behalve dat ze in een reusachtige vaart Duitschland doorvliegen; 150 km. O. van de Rijn oevers, ook schijnen ze in de Achterhoek te zijn. Wanneer, wanneer?

4.157 1 April.

Het is vandaag Paschen. Je merkt niet veel van een Zondag. Tot 4 uur aan het werk geweest met dijtes en datjes- tot wasschen toe, zoo is het telkens weer. Moest vanmorgen nog naar de apotheek van Keilhold, apart voor het recept van Dr. v.d. Hoog. Het was onvindbaar. Toen ik wegging lag het op de mat van de vestibule. Hr. Wils heeft het zeker, net als vader en moeder, toch ook weer vergeten te brengen. Tenslotte hadden zij ook niet de speciale olie waar het om ging. Dus alles weer vergeefsche moeite en 1 ½ uur oponthoud.

Thuisgekomen was Hans Rottier er die ik de briefwisseling met van Dam heb laten lezen. Hij ried me aan ijskoud naar de man toe te gaan. Hij vond ook dat we langs elkaar heen geschreven hadden.

Overal, gisteravond, stonden ongunstig uitzierende moffen in groepjes van drie, de mannen om een persoonsbewijs te vragen. Er zijn 2 N.S.B.- ers doodgeschoten, er is Habel(?) Terminus een hooge Mof gewond of doodgeschoten. 12 Burgers hebben ze er al voor genomen, voorzoover we hooren. Tot 11 april moet Loosduinen + omgeving binnen blijven na 6 uur. Hans was nog op weg naar ons toe en liep tegen zoo'n groepje op, waarna hij direct rechtsomkeerd maakte. Hans ook nog wat over mijn werk laten zien, hij zei laatst zoo, dat ik niet teveel moest voorbereiden, nu zei hij ook, dit vooral uit een economisch standpunt gezien. Maar dat wordt langzamerhand steeds minder naar verhouding en de opbrengst hoort meer te worden. Toen Hans wegging kwam Schoonen weer. Heel voorzichtig vroeg hij in de gang, of we beleedigd zouden zijn als hij een maaltje aardappelen voor de Paschen bracht. Ik zei natuurlijk van "Nee", ik vond het daarentegen erg aardig. Voor vader had hij bovendien een goede sigaar. Hij had er dien dag 2 gevangen door een karweitje voor iemand op te knappen. Zoo kreeg hij wel eens meer wat, "Laatst nog", zei hij "kreeg ik zoo'n knak, ik viel er haast mee om."

Hij kan toch zoo gezellig zitten vertellen, hij maakte zich ook ongerust over Dik en wat de Jappen met de krijgsgevangenen zullen doen. Je vraagt het je telkens weer af. Tijdens zijn bezoek hebben we gegeten, daarna ben ik gaan wasschen, o.a. de mouwtjes van mijn rose trui, die roetzwart waren geworden alleen van het liggen op de piano, met koolenstof. Bar gewoon, heelemaal een andere kleur. Enfin, ik hoop toch het deze week af te krijgen. Oom Henk kwam ook nog even aan, opgetornd tegen de storm, want die is erg. Ongezellig naargeestig weer, haast geen mensch op straat, ik woei haast om toen ik's middags naar de gaarkeuken ging. We hebben lekker gegeten voor dezen tijd, bruine boonensoep, hutspot van de gaarkeuken, een flesch eend open gemaakt met versche spinazie en een flesch wijn van Dik, die heeft nog nooit zoo heerlijk gesmaakt, leek wel. 's Avonds een stukje choc. toe. Heb mijn nieuwe donkerblauwe trui opgezet, had daar zoo'n zin in en vanavond blijven breien i.p.v. studeeren. Er is een doodsche stilte buiten, behalven de loeiende wind. Dat is wel genoeg, maar de doodsche stilte slaat op de afwezigheid van V1's en de denderende Duitse wagens, die krijsend en knarsend langs kwamen. Geen enkele wagen vanavond!

De Dagboeken van Lidy Haremaker

Oorlog:- Ze schijnen bij troepen hier weg te trekken. Munster, Kassel, Heidelberg, Dantzig bevrijd, opgeschoten in Oostenrijk en Tsj.Sl., in ons land de IJssellinie omvat, maar wat omvat dat eigenlijk. Het vliegt- gevangenen bij 10.000- den. Zoo morgen zomertijd, een uur minder slapen, ben halfdood van de slaap ondertusschen. Morgen weer drukte, Eng. club.

4.158 2.4.

't Is vandaag zomertijd, 8.30 kon ik hier nog net genoeg zien om te schrijven. Begonnen in bed te blijven en King Lear te lezen, kwam er om 10 uur uit (gisteravond erg laat naar bed, 12.30 nieuwe tijd) om te ontbijten en ben toen maar weer naar de keuken gegaan, er was zooveel te doen voor het eten, bezig geweest tot 2.30, toen naar boven om Be te schrijven en me te verkleeden voor de Eng. club, moest de pulpkoekjes nog afbakken onder hun aanwezigheid, spinazie koken, was elke 5 min. op, net wip-van-'t-stoeltje, toen we 4.45 King L. begonnen werd er gebeld.

Toen hebben we het maar over laten gaan tot na de oorlog. Ik verder gaan koken, Titia beloofde me heel gul een zakje kolen toen ze dat gemartel zag, en tot 6.30 in de keuken geweest. Om 7.30 klaar met eten, even naar Mevr. de Zwaan vanwege Hansje's verjaardag, het kon maar 10 min. Onderweg hoorde ik van een bewaker dat Arnhem is gevallen en ze oprukken naar Apeldoorn, ook Zutphen, Deventer, Enschede moeten gevallen zijn.

Even gaan vertellen bij Mieke en Ans waar de Pannekoeken zaten. Ans vertelde over haar zuster, die clandestien Arnhem is ingegaan zonder vergunning van de Moffen te krijgen, om te zien wat kleeren terug te halen. Twee maal heeft ze het gedaan op eigen risico. De tweede maal, toen ze op zolder bezig was, hoorde ze Moffen binnen komen en beneden rondklossen. Ze wist niet wat te doen eerst. Ze had zelf schoenen met spijkers aan, kloste de trappen af en riep: "Werda!" De Moffen kwamen tevoorschijn, reuze timide, en vroegen wat zij daar deed. Ze vroeg het hun, zeggende;

" Was machen Sie hier, dies ist mein Haus!" Toen wat ze voor haar konden doen, wel; de koffer op haar fiets laden, er zaten deze tweede keer alleen wat erwten en closetpapier in. Toen moest ze nog een wacht door, Arnhem uit. Daar werd ze aangehouden en gevraagd hoe ze vrij was gekomen. Ja, met toestemming, zei ze, " anders was ik niet hier." Wat er in de koffer zat. " Erbsen und closetpapier", was het antwoord. De keerels maakten een beweging van dat ze niet goed wijs was en lieten haar toen maar door.

4.159 3.4.

Ben vandaag zoo moe en lui, heele nacht niet geslapen van overmoeheid. Heb eens niets in de huishouding gedaan, ben naar boven gegaan om te werken, maar ben het breipatroon gaan uitzoeken van mijn blauwe vest.

Hans kwam hier al om 9 uur vluchten, er waren Duitse patrouilles aan het mannen oppakken, zoo heeft hij bij me gezeten, boeken kijken en ik breien. Toen gegeten en naar de cursus van Dr. knuttel, die Rembrandt, daarna even bij Winte aan, en de drukke Gerretse vanwege mijn Ex Libris. Ik hoop dat ik het morgen te zien krijg, met het wapen.

Dit is alles. Oorlog schiet in alle richtingen op, maar er wordt nog aardig gevochten op Ned. gebied. Ze schijnen over de IJssel te zijn.-

4.160 4 April.

Vandaag des te meer te schrijven. 't Is 9.30 's avonds en ik heb heel wat achter de rug. Vrij goed geslapen na de laatste slechte keeren, lekker lang in bed gelegen, zelfs een uur verslapen, werd wakker om 7 uur oude tijd= 8 uur nu, zoodat ik nogal lang in bed had gelegen in elk geval en moed had om de reis te aanvaarden naar Nineke. Bij elkaar zeker een 5 uur flink gemarcheerd vandaag. Dus i.p.v. 8 uur om 9 uur weg, er moest gekookt worden, want er was niets geen brood en ik moest een pan met prak voor de koffie meehebben. Wel kwam er vandaag weer een heerlijk Zweedsch broodje, maar voor mij niet meer op tijd.

Dus op weg getogen, eerst brief voor koerier naar Dordt gepost, en toen naar tante Zus. Er waren weer onheilspellend veel D. patrouilles op de weg, maar er moest blijklar ook begraven worden want ze hadden weer een heele auto met kransen achter zich aan. Een bloemetje gekocht onderweg voor Jeanny en bij tante Zus afgegeven, waar ik hoorde dat het juist heelemaal niet goed ging met de baby. Die slaapt maar, is nog nooit wakker geworden en wil niet drinken. Het hoofdje is erg in de verdrukking geweest, schijnt het, er moest een specialist bij. Ik bracht het sportkarretje terug bij tante zus maar mocht het voor 's avonds al weer mee terug hebben om de kolen van Titia op te versjouwen.

Toen naar Co Enter, was zeer benieuwd naar haar ontwerp, wat me tegenviel, trouwens dat verwachtte ik al na haar brief. Het plekje Indië was overladen en viel samen met de Minervakop. Er kwam een goede kennis van haar en in bijzijn van hem veterde Co me uit dat het publiek ook nooit tevreden was en ze altijd maar aanmerkingen maakten en je maar lieten veranderen tot en met, terwijl ze dan zoo langzamerhand zich het air gaven alsof zij het ontwerp hadden gemaakt. Haar moeder zei ook al; "Het is te vol," en toen vloog ze haar moeder aan; "Ja, jij doet me nu heelemaal een goede dienst dat te zeggen en Lidy daar op attent te maken", terwijl ik het al eerder gezegd had. Verder:, en dan allemaal aanmerkingen en ze accepteren het nog niet en tenslotte kreeg ik van die eene geen geld ook nog!" Het was hoogst onverkwikkelijk en misselijk. Haar vriend, Bob, wist alles alweer van mijn ontwerp af en ik kon rustig alles bepraten in zijn bijzijn. Ik zei tegen haar dat ik het niet aardig vond dat ze zoo reageerde, dat ik eerlijk mijn meening zei en daarbij bleef en dat ik het ook verder niet helpen kon. Voorts dat ik een dergelijke onredelijkheid en cynisme niet aan haar verdiend had. Ze zei dat ze eindelijk gedacht had eens een ontwerp af te kunnen leveren en dat het nu tegenviel dat ik het niet goed vond, wat begrijpelijk is, waarop ik weer antwoordde dat ze mij toen een ontwerp had laten zien, maar niet de verandering, die ze ineens, zonder hem te laten zien, had afgewerkt. Toen direct haar moeder: "Ja, maar dat wordt nooit gedaan." Ze vielen haar natuurlijk van alle kanten direct bij en ik had het daarbij gedaan. Co zei dat ze onmogelijk 2 keer zoo'n tekening in het net kon overmaken, dat kon niet voor het geld. Ik zei dat ze de extra tijd in rekening kon brengen. Het wapen was nog niet half op papier. Verder werd ik een beetje weggekeken door Bob en Co. Ze hebben me de weg gewezen door het Bezuidenhout, waar ik midden door de afbraak heb geloopt. Het was er gevaarlijk door de omvallende muren.- Ik kreeg van Co wel allebei de tekeningen mee, die ik aan Maked(?) heb laten zien, die het volkomen eens was met mijn critiek. Het was een klein uurtje lopen van Co naar Nineke. Nog bij Jeanny Berg aan geweest. Elly lag ziek met griep, Jeanny was er niet, ze waren terug in het huis.

De Dagboeken van Lidy Haremaker

Na een uur lopen langs een breede weg door het land kwam ik dan bij Nineke eindelijk en tenslotte. Ze heeft een leuk huis. Paulientje kende me nog best en toen ik binnenkwam zei ze;

“Dit is een broer”, op een van de tweelingen wijzend. Het was Heintje in zijn kinderstoel, die braaf zat te happen. Hij hoestte nog wat na van de kinkhoest die de kinderen alle vier tegelijk hebben gehad, terwijl Nineke geen hulp had. Dat was een heel ding. De kinderen maakte ik blij met een klein leesboekje, voor Hanneke had ik een mooi hondje mee dat moeder gebreid heeft, en een clip voor Nineke. Dus dat was gezellig.

“Heb je nog meer?” zei Paulientje. Toen gingen we eten. Nien had een ongelukkig Majo kacheltje wat maar niet wilde, waar ze mee moest martelen voor alle potten koken, prakken en papjes en ditjes en datjes. Toen ik mijn prak op had, mocht ik een boterhammetje van Nien hebben als toe. Ze had volvette kaas en stroop. Beide niet te versmaden heerlijkheden waarop ik mijn boterham doormidden sneed en de ene helft met kaas belegde en op de andere wat stroop deed.

“Dat doen wij nooit.” zei Paulientje, met een gezicht van; Jij bent er ook achter! Hanneke zei geen woord tegen me, begon echter wat te zeggen na haar slaapje, ik moest ze allebei natuurlijk voorlezen. Nien en ik hadden allebei 2 kinders op schoot. Paulien kwam met een kleurboek en liet me haar prestaties zien van kleuren. “Mooie tint, he?” zei ze bij een mooi rood gekleurd poppetje. Toen ik weg ging kwam Hanneke opeens om een hoekje van de huiskamerdeur en zei;

“Wat heb jij een tasschen.” Ik had er inderdaad 4 bij me, een voor de pan, een leeren voor het wapen dat niet af was, mijn gewone handtasch en moeders groote boodschappentasch. Nineke maakte me rijk met een groote zak melkpoeder, suiker en gort. Verrukkelijk gewoon; vanaf verleden najaar heb ik geen melk gehad, dan 1 maal van melkpoeder dat tante Zus meebracht en een kopje half water, half melk bij Mevr. Wils. Ook trakteerde Nien me op een verrukkelijk kopje echte, vooroorlogsche chocolademelk. Jan had choc.poeder, verleden week, cadeau gekregen.

Van Nineke vandaan naar Mien Voorrijse(?) om die met haar verjaardag te feliciteeren. Het viel in reuze goede aarde dat ik kwam. Vandaar langs de Brinkhorst naar Titia om de zak kolen, toen nog naar oom Henk om een boodschap van Nien over te brengen, de kiepkar op te halen en in 50 min. naar huis gerend.

Vlakbij het postkantoor kwam ik Paul tegen die vertelde dat de specialist al geweest was bij het kindje, en de toestand zoo zorgelijk inzag dat Jeanny het nog niet eens weten mocht. Het moest in een couveuse, want het kan niet meer warm worden. Hij draaide zich huilend om. Arme jongen. Hij neemt alles al zoo extra moeilijk op.

Ik was op tijd thuis, waar pa met een gezicht als een oorwurm zat. Hij zei niets.

Moeder schijnt hem eens de waarheid gezegd te hebben. Vanmorgen vroeg was hij al weer zoo gruwelijk mopperig en vervelend, dat ik moeder beklagde voor den dag en blij was dat ik eruit ging. Dan kom je thuis na een heele dag gesjouw en dan is het weer Pa Izegrim tegenover je. Dr. Winte was geweest met verzoek Vrijdag de lessen te hervatten maar in de medicijnen te gaan werken. Dat wordt druk maar het is wel leuk. Voor na de Paschen dus speciale arbeid; v. Zeggeren met allerlei bijzondere lessen tusschendoor, Jackie 18e eeuwse lit. bijwerken, Dr. Winte medicijnen, meisjes v.d. Oord Handelscorr. weet wat je doen moet.

4.161 5.4.

Niets bijzonders: Hans v.d. V. en Herman van Z. les gegeven. Hij heeft over zijn reis naar Spanje verteld. 's Middags verjaarsvisite bij kleine Maarten Kloek, daar waren

De Dagboeken van Lidy Haremaker

de Winte's ook, ik met hun mee, kreeg een mooi stuk vlechtwerk van Jan, een boekenlegger, als beloning voor mijn moeite om hem een Engelsch versje te leeren. Hij kon Humpje Dumpje opzeggen, het end was alleen erg moeilijk. Dat waren wat klanken en could not put H.D. together again werd zoo iets als, could not put H.D. sat on a wall.

In Holland wordt leelijk hard gevochten in de Achterhoek, aan de IJssel, er schijnen zooveel SS- troepen op de Veluwe te zitten, ook hier aan de kust. De lui zijn afgesloten en zullen het ...(?) uitvechten.

4.162 6.4.

Al om 7.30 aan het studeeren. Woordjes Harte, voor Jackie, en eindelijk Kooistra & Schutt weer eens gezien voor de meisjes.

Ans Drenthen kwam echter weer niet, weer misverstand. Toen wat gewerkt voor de les medicijnen met Dr Winte. Mijn lessen gingen fijn, ondanks de geringe voorbereiding. Van Bohemen kwam onverwachts aanzetten, om 12 uur, terwijl ik hem om 5 uur verwachtte, maar ik kon hem gelukkig hebben. Hij had gehoord dat er weer Deutsche troepen in het Westland waren gekomen, Nineke had het van Voorburg gehoord, op de Veluwe schijnt ook veel aan de hand te zijn. Ze kunnen practisch niet meer weg. Bijna afgesloten bij het IJsselmeer, de Afsluitdijk is te gevaarlijk als mikpunt, natuurlijk.

De les bij Winte ging plezierig, tegen mijn verwachting in. We lazen een hoofdstuk over het zenuwstelsel, en ik laat hem, als conversatieles, alles vertellen wat ik niet snap. Reuze oplossing.

Bij Jackie conversatieles over London, onderwijl nieuwe leerling aangemeld, terwijl ik niet thuis was. Ik verwachtte wel nieuwe na Paschen.

Arnhem schijnt nu echt gevallen te zijn, er is een bruggehoofd over de Rijn en ze staan aan de spoorlijn Amersfoort- Apeldoorn, als ik het goed begrepen heb. Het zal wel weer voorbarig zijn.

Vader weer uit zijn humeur tegen me, den heelen middag voor zoover hij thuis was, gelukkig moest hij bridgen, omdat ik die leerling op een ander uur verwachtte dan was afgesproken. Mijn hoofd loopt me dikwijls om n.b. Van de week, toen ik naar Voorburg ging, was hij zoo onaangenaam tegen me, omdat ik om 8 uur was opgestaan i.p.v. om 7 uur, wat mijn plan was. Ik had door de wekker heengeslapen en was op de oude tijd wakker geworden. Ik zou vader wel eens willen zien, als je maar half geslapen hebt 's nachts en de nacht daarvoor heelemaal niet, van oververmoeidheid. Verder dat je al eenige weken geregeld alweer om 3 uur van benauwdheid door een verstopte neus wakker wordt en niet verder slaapt. Als vader een nacht een uur later dan gewoonlijk naar bed gaat, terwijl hij slaapt zoodra hij zijn kussen aanraakt tot de volgende morgen 8 uur, zit hij je de heele volgende avond te vervelen met hoorbaar te geeuwen en ; "Mam, ik wou wel naar bed", 's morgens een zuur gezicht als je weggaat en 's avonds een nog zuurder, zonder een woord erbij, als je thuis komt. Hoe meer je werkt en je uitslooft hoe onhebbelijker en onaardiger je naaste familie wordt. Hij rukte me vanavond gewoon een pan uit mijn vingers omdat ik hem niet gauw genoeg bracht.

Ik heb nog nooit zoo verlangd uit huis te gaan.

4.163 7.4.

Heele dag gestudeerd, afwisselend huishouden, boodschappen, vanmorgen een keurige brief gewrocht aan Co om haar op een beleefde manier op haar plaats te zetten.

Poes wou zoo graag het Ex Libris zien, zoodat ik haar het geval liet zien en het aanhoren. Ze was verrukt over de manier waarop ik mijn brief had gesteld. ...(?), zien wat er van komt.

Oorlogschberichten van gisteren valsch weer, de menschen loopen er altijd op vooruit. Arnhem niet gevallen, wel Coevorden, gisteren Ruurlo, dus bij Versteeg zijn ze vrij, eergisteren. Goor, Lochum, ook Nico de Boer dus vrij. In Zutphen wordt vreeselijk gevochten, daar zit een akelige troep Hitler Jugend, zegt men. Verder gaat alles goed, maar steeds niet hard genoeg.

4.164 8.

Vader moet weer rusten, dus moet ik houtjes hakken = 1 a2 uur per dag extra werk. Zondagochtend heele morgen gewerkt, 's middags een uurtje in het zonnetje gelegen, al woordjes leerende, afgewisseld met huishouden, nog wat boven gewerkt, 's avonds herhaald, ofschoon er bezoek kwam en precies 8 uur werd er gebeld: Gijs met allerlei heerlijkheden en nuttigheden: Meel, zout, 10 eieren, boter, 1 kg. suiker (= f 100,--), (boter is niet meer te berekenen), kaas, 1 prachtig stuk vet vleesch, daarbij heeft hij zijn eigen boter, kaas, vleesch en brood, wat hij grootmoedig allemaal aan ons heeft afgestaan, o ja, (+ een flesch olie (f 150,--), en een paar ouden schoenen van me, prachtig gemaakt, zoodat ik er weer een heele tijd op loopen kan). Zalige frambozenlikeur voor pa (en stilletjes een flesch voor mij, en een heerlijk stuk zeep), maar, maar, er is niets meer van te koop, ruilen, ruilen in de eerste plaats, hij heeft een goed vloerkleed meegenomen, van mij een zwaar stuk zeemleer (van Mrs. Foster) en 2 knotten witte wol, en dan kost het nog f 300,--, terwijl de zeep, likeur, het vleesch, oja, rijst had hij ooknog en de R. Kr. grutten voor de kinderen wat allemaal cadeau was + 10 L. benzine (= f 130,--), terwijl hij nog allerlei ervoor van zichzelf heeft omgeruild, dat hij niet zegt. De heele avond zijn we doende geweest met niets, eten warmen voor Gijs, een borreltje drinken en een stuk kaas en vleesch erbij, om 10 uur nog wat echte thee gezet met suiker en melkpoeder erin, je komt werkelijk bij. In Dordt werd alles ook hopeloos armoedig en ellendig, bij Burger werden geregeld 16 a 17 arme kinderen te eten gegeven, waarvan een 6 jaar is en 20 pond weegt. Laat naar bed.

4.165 9.4.

Vanmorgen om 6.30 al op om klaar te komen; ontbijt klaar gezet + kachel aanmaken + heerlijke pap gekookt met melkpoeder en boter van Gijs als extra erin, wat voel je dat, en een boterham met 1 cm. boter erop, zalig gewoon, en weer wat kaas of suiker. We waren net heelemaal aan droog brood toe. Toen mijn zoldertje uitgehaald achter de kast op zoek naar de primus van Dik want het benzinetoestel wil voor de zooveelste keer niet, nadat pa hem voor de zooveelste keer uit elkaar had gehaald. Toen les gegeven, Mevr. Leemker en v. Zeggeren. Ik voelde me onvoldaan na zijn les, Brit. gnomen, en het vlotte niets, hij had het niet voldoende voorbereid. Om 2 uur verwachtte ik de nieuwe leerling, mej. Onquesne, die niet kwam. Toen me lekker geïnstalleerd in de luie stoel en na 3 kwartier verscheen ze nog. Ze waren

De Dagboeken van Lidy Haremaker

allen niet lekker geweest, hadden iets verkeerd gegeten. Na de les wel 1 ½ uur hout gehakt, kwam weer een nieuwe leerling opdagen, een Oostenrijker, Hr. Zarli, morgen ermee beginnen. Vanavond les gegeven, zodoende heele dag voorbij, zonder eigen werk.

Gijs beweert dat hij de Ex Libris het mooist vindt die ik afgekeurd had. Morgen mijn brief aan Co nog eens nazien en het zelf bekijken.

4.166 10.4.

Lekker geslapen, vanmorgen vroeg houtjes zitten hakken en daarbij, met het hurken in de koude ochtendwind, gruwelijk kou op mijn buik gevat. Later lekker in het zonnetje liggen leeren- lezing Rembrandt II van Dr. Knuttel, waarbij hij eindigde met het slotbetog van een lezing over R. die hij gehouden heeft op 14 Aug. 194(!?), op den dag dat de 1ste gijzelaars zijn gefusilleerd. Wat herinner ik me dat nog goed, toen ik in de Biesbos bij A.v. G. logeerde en Gijs vroeg eens goed nieuws uit Dordt te brengen. Hij kwam thuis met dat bericht, ik kon er niet van slapen, en het kostte me eenige dagen het te verwerken. Nu is de dood zoo iets gewoons dat je er slechts even bij stilstaat.

Daarna nieuwe leerling- Oosternrijker, Hr. Zarli, gehad, geen ongeschikte man. Oorlog gaat goed, voor ons langzaam. Landingen zijn er bij Meppel- Gron. geweest. De Duitschers hebben de dijken bij Meppel doorgestoken, de heele kop van Overijssel staat onder water en ze zijn zelf nu ook afgesloten, in Deventer hard gevochten. Konigsberg gevallen en het centrum van Wenen veroverd.- 't Is prachtig weer, vast- Oostenwind. O ja, en een brief vandaag ontvangen van Schipper A'dam, dat hij een zak aardappelen heeft verstuurd en een klein pakje erbij, door zijn zoon naar A'dam gebracht en via zijn broer, die brugwachter is, naar ons te verzenden. Benieuwd wat ervan terecht is gekomen.

4.167 11.4.

Vandaag naar de stad, moe en slap van de buikpijn van gisteren, gelukkig verder met een sisser afgeloopen, naar de tandarts, naar Mans eventjes, we kregen het over tarwe die ik moest malen, waarop Tilly zei dat ze zich gek had gelachen bij Schenk, omdat oom Henk daar achter het net vischte, nadat zij hun flesschen wijn voor een paar pond tarwe hadden geruild.

"Als je ook het onderste uit de kan wil hebben," zei ze n.b. over oom Henk. Dat krijg je dan nog toe voor je goede gedrag. Ik vond het echt misselijk, oom Henk die de reele ruilwaarde vroeg en niet kon krijgen, doordat ze haast niets vroegen voor hun wijn.-

Naar de Leeszaal, daar mag je niet eens meer boeken raadplegen.- Bij oom Henk tarwe gemalen en lekker in de zon zitten bakken, onderwijl Marmion begonnen eindelijk. Bij Bender(?) op de "Schoonheid van ons land" ingeteekend voor f 120,--, een heele duit, maar er komen ook telkens leerlingen bij, vandaag ook weer een. Nog wat boodschappen gedaan, Titia getroffen, die komt Vrijdag, naar Paul op bezoek, de baby maakte 't beter, voor 't eerst 20 gr. aangekomen. Met een zware vracht naar huis, onderweg reed Hans v.d. V. me achterop, die mijn tasschen thuis bracht.

Oorlogsnieuws niet bijzonder: hard vechten in Deventer.

4.168 12.4.

Les gegeven den heelen dag, vroeg opgestaan om mijn les voor Dr. Winte nog af te krijgen over de medicijnen, v.d. V. vertelde den heelen morgen over zijn ervaringen met menschen in verband met het bombardement van het Bezuidenhout. Hoe menschen uit de beste kringen, waar hij geen naam van durfde noemen, gestolen moesten hebben. Een vrind van hem had alles verloren, was gastvrij ontvangen z.g. door andere goede vrienden, die zich daar echter niet naar gedroegen. Hoe men elkaar plukte en dwars zat, op allerlei manieren, dat geen mensch meer iets lijkt te doen, zonder dat daarachter het motief zit hoe hij er zelf beter van kan worden. De oorlog: Bremen voorbij getrokken: op weg naar Hamburg en Berlijn, waarvandaan ze op 120 km. afstand zijn. De Elbe bij Maagdenburg bereikt- dichtbij de monding van Eems of Dollard, dat weet ik niet goed; in Holland over de IJssel, rukten snel op naar het midden van ons land, op weg, hopen we, naar Amsterdam en Rotterdam. Deventer gevallen. Ik hoop dat het allemaal waar is. O ja, en Prinses Juliana per vliegtuig terug in L. V.d. V. vertelde nog dat benzine f 50,-- per l. kost, zwart, nu, een ei f 10,--, 1 flesch olie f 180,--.

4.169 13.

Gisteren is President Roosevelt plotseling overleden. Rouw voor de heele wereld!. Wat diep en diep jammer voor hem, en voor de heele wereld, dat hij niet heeft mogen blijven leven totdat alles beslecht was.- Ze gaan hard verder in D., in ons land bij Arnhem, Westervoort? over de Rijn en daarvoor bij Wolf? tusschen Zutphen en Deventer. Meppel nog altijd gevechtsterrein.

't Wordt hier steeds benauwender wat eten betreft. Alleen zijn de groenten ineens vrij.

Vanmorgen vroeg al op, woordjes leren, den heelen dag les gegeven tot 5 uur, toen naar huis, huishouding vanwege onze logee, Titia, waarmee ik morgen naar het Westland ga.-

Met Jackie over het pakje uit Friesland gehad, hij had het zijn vriend doorgegeven maar zelf was hij slachtoffer van een van de laatste gesprongen V1's, zijn moeder en zuster daarbij verloren, zoodat zijn hoofd er niet naar stond er voorloopig onderzoek naar te doen. Die jongens, zoowel als die van Kegge, zijn dood- en doodeerlijk. Bij de Winte's gaat de meid alweer weg, z.g. klacht over te weinig eten, ze mocht haar Zw. broodje niet mee naar huis nemen om daar op te laten eten maar moest het zelf opeten. Op de les met Dr. Winte was het leuk. Ik had het eerste hoofdstuk van het zenuwstelsel nu bestudeerd op de inhoud, wat niet klopte met het kleine schema wat Dr. Winte mij voor overzicht had gegeven. Op mijn vraag ontdekte hij dat een bepaalde term in het Hollands voor wat anders in het Engelsch werd gebruikt, waarmee mijn moeilijkheden waren opgelost.

4.170 14.4.

Vanmorgen naar het Westland, vrij behoorlijk geslapen maar erg moe en daarom ook ½ uur te laat weg. Koud. De Tomatenlaan was afgesloten vanwege al het gappen, kostte ons bijna een extra uur omloopen, toen we aan de andere kant waren was het open, wij te laat voor de ..(?) maar kregen toch nog groenten, d.w.z. alleen sla, net een tusschenperiode in de groente. Die is gisteren officieel vrijgegeven, geen

De Dagboeken van Lidy Haremaker

maatstaf meer voor de prijzen, geen controle, zoodat ze nu heelemaal raak doen. 1 Bloemkool f 6,--, 1 kg. rabarber f 4,--, enz., terwijl hier in de stad ineens alles te kust en te keur in de groentewinkels te krijgen is, maar ook tegen diezelfde prijzen. Geen uitvoer meer, te veel, ze komen het al aan de deur aanbieden.

Pa had een liederlijk rothumeur, de tabak is weer op, hij is venijnig van zurigheid. Hij zou zijn tijd beter besteden, dan om 4 uur te lopen voor groenten die je hier naast de deur kan krijgen. een maand geleden praatte hij ook anders, toen ik met de eerste spinazie, radijzen en andijvie aankwam, toen er verder niets te krijgen was.

Oorlog gaat hard: Assen gevallen, ze hebben de grens van Friesland overschreden, zijn er bij de Tjinge(?), vechten in de voorsteden van Groningen, buitenwijken van Apeldoorn, Arnhem zou zijn gevallen, Wenen veroverd, Leipzig overvleugeld, op 90 km. van Berlijn, waar dichtbij pas troepen geland zouden zijn. Zou het allemaal waar zijn?

Leve pa's humeur, wat hebben we daar een leuke herinnering aan voor na de oorlog. 5 Dagen is het mooi weer geweest, van Maandag, na Gijs' bezoek tot pl.m. Vrijdag, langer kon het haast niet meer bij hem, 5 dagen een normaal humeur is wel een record prestatie.

4.171 15 April.

Het is vandaag moeders trouwdag, de oude heer zegt nu eenmaal niet de zijne want hij was er niet bij. 16 Mei is het voor hem.

De dag begon zoo zuur als azijn. Vannacht weer wakker gelegen, dat zuurmuil van vader wordt me een obsessie. Dan denk je maar, straks weer opstaan en tegen dat gezicht aankijken. En als je dan beneden bent dan slaat het je tegemoet. Na een paar uur moest hij het natuurlijk z.g. alleen maar kalm tegen me zeggen; wat er aan me mankeert. Precies hetzelfde verhaal als van Kerstmis; ik liet moeder maar in de steek en voor de boel opdraaien, ging mijn eigen gang maar, hield haast geen rekening met hun. Die tocht in het Westland was een treurige opzet van me, dat ik Titia durfde te vragen een schande, dat ze maar steeds kennissen van mij gastvrijheid moesten verleenen, die het niet noodig hadden, terwijl ik een arm kind van de deur stuur. Verdedigen mag ik me niet eens, ik moet het alleen maar weer eens even aanhooren!

Ik weet niet meer hoe het gegaan is maar ik stikte in mijn opgekropte zenuwen van deze heele lange, miserabele winter, met al die lange, lange avonden, dat ik altijd zit te werken en te studeeren, en als je dan maar even eens tersluiks opkijkt dan zie je die zure, chagrijnige smoel van de oude heer.

“ God Allemachtig, dat rotsmoel van de oude heer, daar kijk ik niet langer tegenaan”, zei Dik al als schooljongen, “ dag, ik ga naar een vrind”. Later, als hij eens van de Academie thuis kwam en het was weer eens zoo laat: “ Nou, ik ga maar naar de bioscoop”. En wij, moeder en ik, hebben deze heele winter dagen en dagen, maar steeds tegen dat gezicht moeten aankijken, met af en toe, als een oase in de woestijn, een paar dagen verademing. We zeiden net Vrijdag: “ Wat is het toch een ander leven thuis, als pa weer eens in een goed humeur is.” pa en pa en pa, alles draait om pa, de vermeende as van het gezin, maar nog is het hem niet genoeg. Hij is jaloersch op elk beetje dat moeder mij meer toebedeelt. Gisteren kreeg ze weer een standje omdat ik meer rijst had gehad dan hij. Ik zag hem al, toen ik even van tafel was opgestaan om Hans open te doen, heen en weer kijken met een nijdig gezicht, van mijn bord naar zijn bord, van zijn bord naar mijn bord, en o schrik; moeder heeft voor mij weer het meeste overgelaten. En later kreeg ze er weer voor

De Dagboeken van Lidy Haremaker

op haar kop. Enfin, ik kan het niet meer verdragen, ik haat dat zure gezicht zoo, dat ik buiten mezelf raakte van drift. Ik geloof dat ik begon te zeggen dat ik een hekel aan hem kreeg.

“ Dat hoef je niet, want je vader meent het altijd nog goed met je”, en zoo nog iets op een beschermende, hatelijke toon, ik heb mijn servet weggesmeten, nog niet in zijn gezicht, en hem gezegd dat hij voor zijn dochter een groote schoft is en dat hij zich als een ellendeling in huis gedraagt. Ik stik erin, nog, het is nu avond, ik ben de kamer uitgelopen naar boven en had een niet te remmen huilbui, zoo iets als waarmee Anke hier wel eens komt aanvliegen.

Ik ben niet meer naar beneden gegaan, moeder heeft me later eten gebracht en een deuntje met me meegehuild vanwege haar droevige 42ste trouwdag. Ze vroeg me beneden te komen middageten. Eerst wou ik het niet, het is me vrede van binnen om de oude heer eens eenige uren niet te hoeven zien. Om moeder's willen ben ik tenslotte naar beneden gegaan, waar vader op ongeveer normale toon me vroeg of ik een borrel wou. Ik zei ' dank je', later krijg ik dat weer terug, dat hij vredesteekenen gaf en ik die afgeketst heb, maar ik kon die vroolijke, mooie roode borrel niet door mijn keel krijgen, samen maar weer een borrel drinken, alsof er niets gebeurd is, terwijl je zenuwen murw gepest zijn.- Gisteravond ging hij om 9.30 naar bed, ik zat er net op te studeeren hoe ik vroeg naar bed kon gaan zonder hem een nachtzoen te hoeven geven, maar hij was me voor, keek me voorbij als een onweerswolk zonder me wat te zeggen. Toen ben ik mijn flesch van Gijs open gaan maken en heb met moeder een klein beetje van mijn likeur gedronken.

Zoo word je.

Oorlog; gehoord dat vandaag Groningen met omgeving, Arnhem, Apeldoorn zijn genomen. Ze zouden oprukken naar A'dam, Den Haag R'dam. 't Is mooi, en dan thuis maar verdriet om niets.

4.172 16.4.

Het is vandaag de mooiste zomerdag van de wereld, vroeg opgestaan, eerst kon ik na alle emoties niet slapen, maar later gelukkig tamelijk goed, zoodat ik me alleen erg moe en slap en loom voelde na alle spanning. En langzamerhand kwam het gedoe weer boven, eerst denken; wat was er ook alweer! Direct ontbeten, daarna me gewasschen en meteen les gegeven tot 12.30. 12.15 zei Herman toen ik vroeg hoe laat het was; “ Kwart over 12, tijd om op te krassen”, van respect gesproken tegenover de schooljuffrouw. En aan het slot, toen ik zijn 1ste repititie heelemaal vergeten had te overhoren; “ Op school zouden we zeggen; daar ben ik fijn doorheen gezwijnd”.

Thuisgekomen wat gewasschen, gegeten en om 2 uur weer les gegeven aan Zarli, daarna weer wasschen en mijn truitje afgenaaid, wat verveelt me dat ding, nu morgen nog de opvullingen en dan kan ik hem aan tenminste, want mijn zomergarderobe is maar heel dun. Dat naaien eindelijk in de tuin, in het zonnetje, het was helaas al wat laat maar vanavond van 8- 9 nog buiten gezeten, ongelooflijk.

De gemoederen zijn weer wat bedaard, pa is stil en ik ook, we doen beiden weer zoo'n beetje gewoon. Vader heeft ook weer veel te veel gedaan; in de tuin geprutst, met potten bloemen gewerkt, houtjes gehakt. enz., en nu weer een bloeding.

De oorlog gaat vliegensvlug. Stendal voor Berlijn gevallen, Bayreuth, Dortmund, het groote Russ. en Ital. offensief schijnt begonnen.

Holland: Gron. en Apeldoorn nog niet gevallen, er wordt hard gevochten in het N. en in het centr. Verder heele oostgrens vrij, de Noordzee bij Lauwzand(?), de Dollard

De Dagboeken van Lidy Haremaker

bereikt bij Lauwzand, Dokkum bevrijd en Leeuwarden, Winschoten hard gevochten. Drente en overijssel ongeveer geheel bevrijd. Friesland + Gron. op een oor na gevild. Op de Veluwe Deelen genomen, rukken op naar Hoenderloo, er wordt zwaar gevochten door D. Elitetroepen. Seys Inq schijnt geprobeerd met 20 mannen te trachten te ontkomen maar nergens meer gelukt. Ze hebben v. Papen te pakken en vele gevangenkampen bevrijd, Buchenwald en Sell?, Westerbork.

4.173 17.4.

Heele morgen weer huishouden, ik had zoo gehoopt aan m'n eigen werk toe te komen, maar 2 kamers + ramen binnen en buiten + wasch + trappen hebben me van 8- 12 bezig gehouden. Toen keukenwaarts, waar het eten slechts bestond uit dunne watersoep met slaflodders er in. Geen brood, morgen gelukkig weer van Zweden. Vanmiddag lezing Dr. Knuttel, omgeving en tijdgenoten van Rembrandt. Mevr. Pannekoek troonde er in al haar interessantigheid voor het eerst. Het is dik an, ze heeft een pop aangekleed voor het kleinkind van Mevr. Wils, prijkte op de kast, en heeft Dr. Wils geholpen een aquarel van zijn prachtige amaryllis op te zetten. Thuisgekomen wou ik aan het werk. het weer is wel prachtig, maar veel frisscher dan gisteren. Net was ik boven, toen kwam de oude Thierry waarachtig. Alles was goed buiten, het kasteel van Sch. v.d. Oye verwoest van binnen. Op 50 m. afstand hebben ze een V1 afgeschoten. Door de luchtdruk is al het prachtige antiek en ramen, muren, alles ingedrukt, totaal onbewoonbaar, toen is het de volgende dag vrijgegeven. Ze kunnen er nog niet in wonen.

Vader naar de stad. Jos Fr. was weer op kantoor na Vr. dag. Het kind van Paul groeit goed.

Er zijn 16.000 man op Wieringen vast, die over de Afsluitdijk weg wilden en niet meer kunnen. Elken nacht schijnt die hel verlicht. Op de Veluwe 10.000 man ingesloten. Ze schijnen bij Barn. te zitten, op weg naar Amersfoort. De D. hebben de dijken bij H'sum doorgestoken voor de waterlinie.

Thierry had de hele tijd op een droogje gezeten, het kacheltje wou niet.

Door het prachtige weer is het buiten warmer dan binnen en trekt de schoorsteen niet, dus kregen we niet eens water warm. Het huis is sinds dagen zwart van de rook, tot boven toe. We hadden nog 1 glaasje van Gijs zijn heerlijke framb. likeur. Dat hebben de mannen toen samen gedeeld, vader kwam gelukkig nog bijtijds thuis voor Thierry weg moest: " Al was het een vrouwenslokkie, hij lustte het best."

4.174 18.4.

Schitterend weer, 's morgens wat gewerkt en in huis bezig geweest, vroeg gegeten (weer een zalig Zweedsch broodje), vader en moeder stadwaarts naar Mans en Mevr. Sloos resp. De laatste knapt gelukkig weer op. Ik heerlijk in de zon zitten studeeren, boek med., waaraan den heelen dag verder zitten werken in de daarvoor beschikbare tijd, v.d. V. kwam langs, hij had gehoord dat Max Blokzijl gevangen is genomen. " Ik wou dat ik die vent voor f 10.000 kon pachten", was zijn commentaar. Hij bracht een boek dat als scheurpapier voor de kachel kon dienen, een beetje onzin van hem om even een gezellig woordje te wisselen. Verder thuis niets bijzonders. Oorlog: Harlingen bezet, bij de Afsluitdijk, bij Harderwijk?, Mofen van Wieringen naar Alkmaar, wat moet dat worden? Iemand daarvandaan gekomen had het verteld. Oorlog gaat snel, maar nog niet snel genoeg. Alles komt onder water.

4.175 19.4.

Schitterend weer- vroeg op- geleerd en heele dag les gegeven, slecht geslapen. Conv. les v. Zeg. ging vervelend, proef voor mijzelf, nieuwe manier, zooveel mogelijk vertellen in korten tijd, had lijstje van punten, erg vervelend, met een inventaris van je eigen ervaringen i.p.v. een levendig gesprek. Dr. Kloek zei de les af dus ik was nog een tijdje buiten aan het leeren, deze week goddank wat aan het inhalen. Verhaal over Blokzijl's gevangenneming niet waar. Ens vertelde dat hij met het heele D.N.B.? in de Witte Berg(?) logeert. Heel Scheveningen stikvol S.S., alles wordt verdedigd = Schev. = egelstelling, in de binnenstad kruipen ze in alle openbare gebouwen, 't zal vreeselijk worden, er komt net een troep per autobus langs, zingend. Hebben we lang niet gehoord. Wieringer Meer schijnt onder water gezet. Noordelijke provincies vrij behalve bij Nieuwe Schans, practisch tenminste. Vandaag een nevelgordijn langs de kust, het moest prachtig weer zijn en om 7 uur was alles grijs, ineens trok er, een kwartier, door de straten een damp heen, net zeedamp, al past het niet bij het weer, geen ½ uur later stond de zon heerlijk aan de hemel. 't Is nog koud, 's morgens vroeg, al lijkt het overdag volop zomer. Het eten raakt op in de stad, 400 gr. brood volgende week als vast rantsoen. Deze week ook al gehad, maar dat was omdat het de week daarvoor ingekort was en we al 800 hadden gehad, nu blijft het 400 tot er niets meer is, wat wel gauw het geval zal zijn met al die Duitschers over de stad.

4.176 20.

Verjaardag van H. Geen vlag hangt er uit, zelfs niet van de Op Gebouwen, die alle ontruimd moeten worden op staande voet, en in staat van verdediging gebracht. Op een der groote kantoren werd vergaderd; "Wenn Sie nicht sofort gehen, schiessen wir Sie heraus!" "Dann schiessen Sie nur", en ze lieten hun toen kalm uitvergaderen.

De heele dag les gegeven, voelde me na gisteren erg gedeprimeerd, na een, volgens mijn gevoel, heel slechte les gegeven te hebben aan van Z. 's Middags hadden de meisjes weer zoo weinig gedaan en ik ook voor hun, dat we aan de conv. kwamen over mijn eil., zoo maar toevallig, en nu vanavond, net 8 uur, komt Ens nog eens binnen stuiven: "Ze hadden het zoo leuk gevonden. Loek deed die conv. eigenlijk voor haar en hun vader's plezier, ze wilden er perse een conv. les bij hebben. Dat maakt het weer goed, zoo'n beetje, voor mijn zelfvertrouwen.

Het is nog aldoor prachtig weer, al is het nu aan het veranderen.

Vannacht ontzettende ontploffingen, vanmorgen veel vliegtuigen over, veel geschiet. Maarten Kloek, oud 6 jaar, kwam met een vriendin, van school komende "dekking zoeken in de tuin". De vriendin had een papiertje in haar brood?- trommeltje en vroeg moeder wat het was. Het was een schoolrekening, "Oh", zei Maarten, "dat betalen wij altijd per giro".

Oorlog: het wordt hopeloos voor ons land. De dijken door, aan het IJsselmeer de Afsluitdijk door. Alles en alles onder water. Dat prachtige land! Een niet te vergeven misdaad, waar een geslacht reusachtig werk is verloren geraakt. Wat komt er nog. Overal waar het kan gaan de dijken door, het grasland nog eerst gescheurd, bovendien om het land totaal te vernietigen. Karavanen en groepjes trekken naa Hoek van H. per sleeperswagen! De stad, Scheveningen en Wassenaar, zitten vol. Wassenaar moest vandaag in 2 uur ontruimd!

4.177 21. Zat.

Hevige werkdag- trappen en gangen en W.C.'s gedaan. Om 10.30 kwam Voorhorst me verrassen, komt weer zijn 4 lessen halen. Volgende week heb ik dus 20 lessen te geven. Ik ben benieuwd hoe ik me aan het eind der week zal voelen. Met mijn tong uit mijn mond zoo ongeveer. 't Is prettig dat hij weer boven water is, ik mag hem nu eenmaal graag,

Het weer is vandaag van de wijs, geen nieuws gehoord, behalve dat de Haarlemmermeer onder staat en ten Z. van Utrecht alles tot aan de Lek, Ens kwam me vanmiddag verrassen met zulke prachtige bloesemtakken dat ik een bouquet heb van witte prunus met roode, zoo zeldzaam mooi dat ik Mevr. Pannekoek erbij gesleept heb. Ze komt morgen misschien schilderen, als ze tijd kon vinden.

Vader vraagt vanavond om een kleedingstuk van moeder of mij voor de dochter van Bram om tabak te ruilen. Ik kan daar toch zoo kwaad om worden. Als ik nog iets te missen heb, gaat het naar Gijs, om iet te eten te krijgen. Maar nu zijn we allebei weer beste maatjes, of alle drie, en heeft pa die tabak dan dampst hij ze achter elkaar op en wat komt er dan! Ik kan net zoo hard snakken naar suiker als hij naar tabak. Nu vader tekort aan suiker voelt zegt hij aldoor maar; " Ja, ik heb zoo'n behoefte aan suiker". Vroeger, toen Gijs met zijn 1ste extra suikerbon aankwam, werd hij opzij geschoven als " luxe". Er wordt niet over gepekerd of moeder of ik daar eens naar "snakken". Nee, 't is altijd Ik, Ik, Ik. 't Is aldoor hetzelfde, wat is indertijd dat kilo tabak van vader, cadeau van Bram, erdoor gejaagd, terwijl er toen al niets was. Altijd weer hetzelfde gezanik. En dan schrijft me die Bram in een envelop van de " Landsland". Dat vader zich niet schaamt het in zijn brievenbus te krijgen. En naar zoo'n vent zou ik dan nog een kleedingstuk moeten zenden! Van de week is zoonlief thuisgekomen, gevluht uit Meppel, meegevochten tegen onze vaderlanders! Laat ik er maar over uitscheiden.

Lange brief van Be ontvangen. Dat is ook niet alles, thuis, voor haar, in een pension, aldoor om elkaar heen, wil ook op kamers gaan wonen na den oorlog, zooals ik! Heeft een leerling door Baan van het Instituut. Echt fijn voor haar; en een paar meisjes op een adv.! Dus ze komt op gang. Op de fabriek ingebroken- ze maken uit nood ook al noodkachels!- Zoo, dat is weer vandaag geweest.

Van gisteren nog; de meisjes v.d. Oord willen zoo graag met mij samen naar Eng. en nog wat anders! Weer een idee! Plumen heeft Cadereer.

4.178 22.4.

Rustige ochtend, mijn rose truitje heelemaal, eindelijk, afgenaaid en in de kast, gaan tikken (mijn aant. van Dr. Knuttel), toen eten, via v. Wijck om wat van mijn boeken terug te halen naar Eng. club bij Titia, waar ik pas om 4 uur aankwam. Niets bijzonders, Titia trakteerde op lekkere rabarbercompote met suikerbiet + echte thee maar zonder suiker en melk, en nog vooroorlogsche vermouthe. Heerlijk was het nog. Over oom Henk terug. Het kind van Paul maakt het best, drinkt geweldig, komt gauw thuis. Het huis wordt zooveel mogelijk in staat van verdediging gebracht, want de binnenstad wordt verdedigd, ik moet het kled komen ophalen per poppewagen en die moet dan gauw terug, voor het kind, als ze vluchten moeten. Met dat al was ik aan de late kant thuis, wat jammer van het eten was, pa keek een beetje sip, we zouden ons laatste ei met spek eten. Dat was jammer. De maaltijd daardoor wat rommelig. Vader en moeder naar oom Jan. Om 5 voor 8 kwam Hans nog even aan. Het nieuws was dat de Russchen over de Potzdammer Platz marcheerden vandaag, voorts Russ. en Am. patr. hebben elkaar N. van Dresden ontmoet. Bij IJmuiden en

De Dagboeken van Lidy Haremaker

het Amstelmeer laten ze het zeewater binnenstromen. In ons land staan ze voor het water.

4.179 23.4.

Vandaag 7 uur les moeten geven, maar Voorhorst kwam niet en toen ben ik in bed gekropen om wat bij te rusten. Kon gisteravond van moeheid niet slapen en ben om 6 uur opgestaan. Voel me ook opgesoupeerd nu.

Nieuws zou zijn: Berlijn gevallen, wat niet waar is. Ze vechten wel in de stad, en dat ze N. van 's Hert. over alle 3 groote rivieren zijn getrokken. Zou dat waar zijn? Het wordt tijd, alles gaat er aan. Wieringermeer staat onder het zeewater, de Haarl. meer idem, de Beemder, Purmer, Schermer gaan allemaal onder, de IJpolder. In A'dam staan de straten al blank. Waar moet het heen. Er is geen korrel eten meer, binnenkort. Alles vergaan of onder water.

Mijn prachtige bouquet, daar geniet ik toch zoo van. Vandaag een groot succes. De Oost. kreeg wat langer les om wat op te schieten nog en sprak zijn waardeering daarover uit door te bedanken voor de gezellige les. Ik vroeg hem of hij het inderdaad gezellig vond, men vond dat dikwijls. "Ja," zei hij, "ik maak ook wel eens een complimentje, maar dit meen ik." C'est le ton qui fait la musique.

Vader kwam moeder ook vragen de "bullen" klaar te leggen en een koffer voor ruilmateriaal om aan Bram te geven. Moeder had maar 1 heel oude zijden jurk en een paar goedkoope theedoeken van voor de oorlog, wat ik nog zonde vind. Vader was vuil van kwaadheid tegen moeder. Wat komen de leelijke dingen nu toch uit de menschen, in al hun egoïsme. Ik vind het zoo erg dat vader dit doet. Als het om eten ging, maar om tabak! Hij zei tegen moeder; "Is dat alles! Nou, dan heb ik meer voor jullie over dan jullie voor mij". N.b. moeder, die altijd naar vader's pijpen danst en nooit wat voor zichzelf opeischt. Stel je eens voor dat moeder zei; "Nou man, kijk jij eens wat je van je kleeren te missen hebt, ik heb zoo'n ontzettende trek in suiker. Dan wou ik dat ruilen." Het idee alleen. 't Is altijd weer hetzelfde. Vader geeft veel weg op een gegeven moment, als hij ook veel heeft, maar 't is altijd eerst hij. Wat hij wil, waar hij behoefte aan heeft, dat moet ten koste van alles. Hij zei; "Nou, ik zal mezelf wel weten te redden" en heeft zijn vischpak en visschoenen geruild, o.a. Hij zal voorloopig toch wel niet meer visschen, zegt hij. En als het zoo is zal hij wel alles op karen en snaren zetten dan, om weer aan een pak te komen. Zoo is het en zoo blijft het.

4.180 24.

Vanmorgen zitten studeeren over de les aan v. Zeggeren: verband O.E.- M.E., Mod. Eng., - een heele uitzoekerij-. Lezing Dr. Knuttel Mod. Tr. 18e en 19e eeuw- daarna les Voorhorst en Dijkhuis. Ik wist niet wat ik ze vertellen ging, dat is veel beter, had wat materiaal meegenomen. Ineens hadden we het over fotografie. Hij deed er zooveel aan en toen heb ik verteld van Londen en de Selo- fabriek die ik er bezocht had en de afspraak, later, met de vlieg- officier. En dat was toen erg leuk.

Oorlog: ze schijnen de Maas overgetrokken te zijn met stormbooten, en in de Bommelerwaard te zijn. Vrij wat gevangenen gemaakt door Can. op de Veluwe. Berlijn een janboel. Morgen moet ik naar de stad de kinderwagen terugbrengen. Paul zijn zoon is vandaag thuis gekomen. Wat zal hij gelukkig zijn.

4.181 25.

Den heelen dag zitten studeeren aan de les over Oud-, Middel-, en Modern Eng. naast elkaar, allerlei klad aantekeningen, maar verder niet af kunnen krijgen. 's Avonds les aan Voorhorst om 8 uur, ofschoon verboden, nog een ommetje gemaakt en op de terugweg, voor Buschgens, daar stond me waarachtig Gijs. Om 9.15 kwam hij thuis. Toen kwam er natuurlijk heelemaal niets van studeeren en heb ik maar woordjes bij geleerd.

Oorlogsnieuws: matig, het gaat goed maar bij ons lijken ze wel vast te zitten. Iedereen is vol van de onmogelijkheid en kinderachtigheid van het uitgooien van pakketten met levensmiddelen, in de stad is hardop omgeroepen dat het niet doorgaat. Nu zullen ze een andere weg vinden, door de Duitschers aangegeven. Via Brabant om het hier te krijgen, daar de nood hoog gestegen is. De menschen sterven als ratten van de honger. 't Is vreeselijk, Dr. Kloek vertelde dat ze soms tot de laatste adem maar huilen om eten.

Gijs bracht ditmaal voor ons een paar kleinigheden mee, hij had voor oom Henk een en ander en voor Lex B., maar bij ons liet hij toch weer een brok kalfsvleesch achter en een stukje spek, en we kregen ieder een dik stuk pannekoek, die hij bij zich had. Ons eten was allemaal op. Ik heb hem, om te ruilen, het 5 jaar lang zuinig bewaarde pakje Abdulla cig. meegegeven, vandaag. Het ging me wel aan mijn hart, maar het is maar een genotmiddel, het is zeker f 100,- waard op het oogenblik en ik heb er liever wat kaas of zoiets voor. En tante Ali's schoenen, die ik toch niet aan kan. Vandaag de heele dag les gegeven, bij v. Zeggeren ging het nu beter, hij had gewerkt, dat eerst behandeld en toen mijn foto- album van Londen met het verhaal van Peter Pan. Zijn zusje erbij gehaald, voor haar voor de gezelligheid.

Kreeg van Ens v.d. Oord een prachtige bouquet weer van seringen en spirea, een teil vol. Fijn, ben er alleen telkens een uur mee zoet, dat is wel goed voor afleiding want ik voel me echt moe en slap. Gisteren te laat naar bed door Gijs, 11.30 en vanmorgen om 6 uur alweer wakker.

Oorlog; Berlijn van de Russchen, verzet van Koningsbergen eindelijk geheel opgeheven, 60 km. van Munchen, 100 van Berchtesgraden, over de Po naar Venetie, Eng. troepen uit It. zouden vrij komen om ons te bevrijden. Hoe lang nog moet het duren. Al weer haast Pinksteren. Enfin, nog 3 weken, daarin kan veel gebeuren.

Vanavond even bij v. Zeggeren aan geweest, had verkeerde boeken mee terug genomen en laten liggen, het was wel gezellig. Moet de menschen meer leeren kennen. Ze zijn weer zoo anders dan ik zoo thuis ontmoet.

4.182 27.

Heele dag les gegeven, steeds minder tijd om thuis te helpen, slecht weer geworden, nu stort het. Les bij Winte: Jantje zingt onder de les. " Stil Jan, zoo kan ik niet werken!" Later knoeit Jan met 2 blikken water in de kamer. " Pappa, ik heb het eene blik noodig om niet met het andere te morsen en nu zitten ze in elkaar. Kun je even helpen?" Mevr. gaat naar bed. Of we op de pan willen letten, dat hij niet overkookt! Jan staat even later aan het raam. " Pappa, beneden op straat ligt mama's mooie armbandje, je weet wel van die eene jurk", de ceintuur was het, die lag inderdaad aan de straat. Jan mag het halen, bij de deur draait Jan zich nog even om: " Pappa, Jaap huilt!" Dr. Winte glimlacht met een klein wanhoopsgebaar naar mij en gaat Jaapje troosten, wat noodig is, daar Jaapje nog steeds schrikachtig is na de V1 rampen en ontploffingen.

De Dagboeken van Lidy Haremaker

Dan zitten we weer over het onderwerp medicijnen. Even later staat hij op: de melkboer, belangrijkste aller leveranciers en alleen nog voor kinderen, is er. De melk wordt op de kachel gezet. Na een korten tijd hooren we een gesputter en door ons beiden tegelijk gaat een lichte schok van schrik, dat we het bestaan zouden hebben de melk te vergeten. Het is maar water dat overkookt. We gaan beiden naar de kachel om de pannen te verzetten. De pap kookt, daar kan het deksel af, het vuur is gloeiend, er wordt asphalt gestookt. We gaan door met de les en maken ons hoofdstuk uit. 1 Kwartier te laat begonnen, 1 ½ uur over het programma i.p.v. een uur. Volgende leerling.

Het nieuws is daverend: Stettin, Bremen gevallen, nog ¼ Berlijn Duitsch. W.- oever van de Elbe gezuiverd. Am aan de oude Oost- grens bij Passau, Brum(?) en Eger(?) in Tsjecho- Sl. gevallen, Goering afgetreden. Hitler en Goebbels in Berlijn. Mil. apparaat in It. in elkaar gezakt. Opstanden der partizanen, Milaan, Genua, Ferrara?, Venetie in handen der partizanen. 60.000 D. overgegeven met hun generaals; in Italie. Eng. (?) uit de Bommelerwaard gegooid: volgende week misschien 2 l. melk ieder, Eng. voedselpakketten neergeworpen op de vliegvelden hier, zoo snel mogelijk door bewerking van Seys door Louwes en Hirschfeld, en het gat in de Wieringermeer zal gedicht worden..

4.183 28. April 1945!!

Duitschland capituleert, Himmler verzoekt om algeheele capitulatie aan Eng. en Amerika, niet aan Rusland. De 25ste is de Wereldconferentie in San Francisco begonnen en vandaar is antwoord ontvangen, dat er niet op ingegaan kan worden, tenzij dit ook voor Rusland geldt. Om 5.15 ongeveer kwam Leemker het vertellen, kersvers van de radio. Toen hij de deur uitging kwam Mevr. S. met hetzelfde. Ik ervandoor naar v. Zeggeren, waar ze er iets over gehoord hadden maar het nog voor een praatje hielden. Ze hoopten juist dat er eens iemand kwam. Mussolini is aan de Zwitsersche grens gevangen genomen. Goehring per vliegtuig weg met onbekende bestemming, Mussert ongeluk met Wehrmacht auto en in ziekenhuis bij Naarden? Voedsel uit Eng. zou hier al worden gebracht per vliegtuig, schepen zullen volgen. De Wieringermeer zou al gedicht zijn en Seys wil kolen laten komen om het water overal weg te laten pompen. Gister de groote ontmoeting bij Thuringen tusschen Am. en Russen,- wat een bladzij!

Ik ging naar Mieke en Ans die juist zaten te eten en er nog niets van wisten. Mieke zag nog erg pips en slap. Ze was er stil van en kon niet verder eten. Daarna naar Waltjer, die er ook niets van wisten. Even binnen geweest en van alles verteld. Als belooning kreeg ik een vooroorlogsch biscuitje en ik ging even kijken naar de kamer en suite waar ze bezig was met verschillende gipsen afgietsels van haar vrijheidsbeeld, wat ik erg mooi vond, En daar praatten we nog even over, over het gemis van beeldhouwwerk hier in de steden, en wat er is, hoe grof dat wel is. Toen naar huis en gegeten, Hans kwam weer, oom Jan en tante Mien, even naar Mevr. Pannekoek die opnieuw mijn prachtige bloemen kwam bewonderen, allerlei kleuren seringgen met spirea van Ens weer uit Scheveningen. En ook weer zoo'n prachtig bouquet, het schikken is zoo goed gelukt.

Vanmiddag in mijn bed een gewoon boek liggen lezen. Wat een luxe, The Pilgrim of a smile, het moet gauw terug. Onderwijl heeft het gesneeuwd, zoo koud is het, en ik had er niets van gemerkt. " De oorlog zou in sneeuw eindigen", was er voorspeld, zei Waltjer. Ook weer een toeval. Geen voorspelling is er ooit uitgekomen.

De Dagboeken van Lidy Haremaker

De morgen begon ik met mijn waschtafel te breken. het ging zoo door me heen: scherven brengen geluk, zeggen ze, dan mag er vandaag wel heel wat komen. En ziet: je zou haast bijgelovig worden. Vanmorgen eerst flink aan het huishouden, Voorhorst les gegeven, in bed liggen lezen als het toppunt van luxe. Zat net aan het medicijnenboek te werken toen Leemker kwam. De rug van mijn truitje afgewerkt, waarvoor even naar Mevr. v.d. Hoog, die niets van die mooie verhalen nog wou geloven, enz. Vanavond maar wat gebreid, je doet niets meer nu het licht is, tot 8.30 ben je bezig met menschen en het nieuws te verwerken, dan is er nog 3 kwartier licht en om 9.30 gaat de lamp aan, terwijl je op tijd naar bed moet. Het is nu alweer 11 uur, een uur te laat.

Vader was vanmorgen in een goede stemming, kocht 10 aardbeien voor een prijs die hij niet wou opbiechten, maar vanavond deed hij weer vervelend en met een onredelijk prikkelbaar kibbelgesprek eindigde de avond en ben ik gauw naar boven gevluht. Mijn oogen draaien van het kleine pitje. Slot!

4.184 29.4. Zondag.

Jan's verjaardag, zonder dat we iets van hem af weeten. Het regende dat het goot. We zouden vroeg op, moeder en ik wilden naar de kerk om dominee Fetter te hooren. Vader bleef thuis. Om 7.30 was hij al op om pulpkoeken te bakken voor het ontbijt. Anders was er niet. Wij dus naar de kerk met Mevr. en Marie Sn. de Nagel. Hr.Dr. bleef thuis: "Assepoes blijft thuis", zei ze, zoo was het dus bij ons ook. De preek was heel mooi; de achter ons liggende jaren, de voor ons liggende week, met alles en allen die we verloren hebben, met alles wat we overgehouden hebben. De schuld van ons allen tegenover al dit gebeuren, onze verantwoordelijkheid tegenover de toekomst! Ja, toen "gaarkeukenwaarts", kwam Mevr. Winte tegen, we hoorden een heeleboel vliegtuigen, zagen ze niet, bleken over de duinen te vliegen voor de pakketten. Om 11.45 gestart, uit Engeland. Even met Mevr. Winte mee waar ik, op een holle maag, een lekker kopje soep kreeg. Jan was weer ziek, na een kinderfeest van gisteren, waar hij door de stortregen heen moest.

Thuis mopperden ze dat ik zoo laat kwam want het weer was opgeknappt en ze wilden toch naar de stad. Het was ruim 1 uur, de soep gewarmd, het benzinetoestel deed het weer niet en de kachel maar matig. Toen hoorde ik buiten roepen, menschen kijken, in groepjes samenscholen. Ik ook naar buiten, je hoorde steeds meer vliegtuigen, toen op het heitje, waar een troep menschen stond, ook op de daken en jawel hoor; in de verte scheerden, laag over de huizen, de bommenwerpers langs en je zag de pakketten vallen, net tusschen de toren van de Bethlehemkerk en van het Vredespaleis in, telkens weer op hetzelfde punt. Er ging een hoeraatje op bij elk neergeworpen pak. Wat een feeststemming. Een paar Duitschers die langskwamen werden uitgejouwd! Iemand had de durf vanaf een huis met een vlag te zwaaien, die gauw weer opgenomen werd.- Ik naar huis om vader en moeder te waarschuwen, die op het punt stonden weg te gaan. Maar vader vond dat hij onderweg genoeg zou zien en ging niet mee. Ik dus onmiddellijk terug, moeder was nog in huis, dus die samen naar de stad. Bij Waltjer gevraagd of ik op het dak mocht maar ik kon me niet voldoende optrekken.

Toen terug naar de hei, waar de echte pret pas begon, de bommenwerpers gingen vlak boven ons naar huis. Het gejuich en gezwaai hield niet op; 3, 4 tegelijk boven het heitje, ze zwenkten met de vleugels bij wijze van groet. Tientallen gingen er. Het was alleen zoo koud dat ik om een uur of twee naar huis ging om een hoofddeksel te halen. Daar vond ik de huisdeur wagenwijd open, maar niets gegapt. Men was op de

De Dagboeken van Lidy Haremaker

hei. De laatsten waren aan het overkomen. Toen ging ik naar huis, 2.15 enthustiast aan de kokerij om om 6 uur het eten klaar te hebben. 't Is een martelgeschiedenis geweest. Het kacheltje brandde niet, maar smeulde. Van 2.15 tot 15.45 duurde het voor de erwten even gingen koken, die voor aardappels dienst moesten doen. Om 2.30 kwam Mevr. de Zwaan om een visite af te spreken. Ik zei, dat ze 7 uur best kon komen, dus dat ging door. Ze ging even mee om mijn bloemen en mijn kamer te bewonderen, ze vond mijn schilderij zoo mooi. Daarna kwam oom Henk, oom Jan en Dr. de Niet om onze blijde gezichten te zien. Ik was echter niet zoo verrukt meer, wanhopig vervelend, telkens het kacheltje wat aanblazen, de pan erop, de pan eraf, een paar woordjes leeren, enz., een beetje groenten schoonmaken. Om 5.45 even naar boven, toen werd er gebeld: Mia met haar vrindje: "De vesting Holland is overgegeven, morgen 8.30 algeheele ontwapening der Duitschers."

Het was 100 % waar, je wilde het niet geloven. Een vreemde heer kwam langs, die vroeg ook: "Is het werkelijk waar?" Die had gehoord dat 2.15 het door Prof. Gerbrandi was omgeroepen. Anderen spraken het weer tegen. Ik even naar de dames. Die wisten het al. Ik wachtte en wachtte, het werd later, eten niet gaar, werkte met een petroleumpit, wou zoo graag naar v. Zeggeren en kon niet weg, wou de fam. de Zwaan afzeggen, zelfde hinderpaal, ik dacht dat ze aan de borrel bij Dr. de Niet waren. Later dat ze natuurlijk waren blijven eten. De fam. de Zwaan kwam, wisten er nog niets van, gingen dadelijk verder naar een kennis om er nader naar te informeeren. Zoo is het, niemand kan het nog geloven, ook, dat we er zoo afkomen. Dr. Sn. kwam het nieuws brengen. Goebbels zou doodgeschoten zijn door Himmler, Hitler stervende, Gohring of ervandoor met een vliegtuig met f 60.000.000,-- of geexecuteerd door Himmler, die de capitulatie dan aangevraagd had. Mussert in ziekenhuis in Holland. Seys had over het voedsel zich met de ondergrondsche in verbinding gesteld. Wat nog verder. Later hoorde je het op straat weer tegenspreken. Ik had met dat alles vergeten het nieuws aan de Dr. terug te brengen, wou het net gaan doen toen Marie langs kwam, het was bij negenen en die nam het toen wel mee. Toen kwamen de Leemkers langs en die wisten er alles van. Om 4.30 had Duitschland gecapituleerd. Deden ze het niet binnen 2 maal 24 uur?, dan ging verder alles plat, en daarna was het hier gebeurd. Vannacht zal de ondergrondsche waarschijnlijk alles al overnemen en morgen de Duitschers ontwapenen, daar de Geallieerden nog niet ter plaatse kunnen zijn.

Wat een Zondag, eigenlijk zoo ontzaglijk van gebeuren, en verpeuterd bij een klein miserekacheltje dat niet branden wil. De Wereldoorlog ligt achter ons, 5 jaar verschrikking, 5 jaar geschiedenis van zoo vergaande strekking en ellende als nog nooit geweest is. We leven, ten koste van de doden, jonge menschen die het niet mogen meemaken, laten we toch altijd in gedachten houden wat zij hebben moeten doormaken, en de gevangenen waar wij altijd zoo bang voor waren en die nu nog leven? Wat komt er nog? Japan? Dik en Emma en de kinderen? O God, wat zal er nog veel verdriet, en wat zal er veel vreugde komen na deze tijd van ellende, angst, zorg, ontbering, vreugdeloosheid. Wat komen wij achteraf er nog genadig af.

Vanavond nog een beetje zitten werken, eigenlijk niets gedaan (niet aan mijn lessen of voorbereid). Morgen? Wat morgen? Les geven, geen les geven? De vlaggen uit. Prinses Juliana is jarig. Mijn blaadjes zijn op. Morgen een nieuw schrift. Ik eet mijn een na laatste suikerklontje van het zakje van Gijs van een paar maanden geleden. Eerst at ik er 1 of 2 op een lange, vermoeiende tocht, toen alleen maar 1 op Zondag. Nu is er nog een.

4.185 30.4.

Ik werd wakker met een vreemd gevoel, we zijn vrij. Het was afschuwelijk weer, regen in stroomen en ontzettend koud, kleede me met R.W.Bl. en Oranje op, deed het later van kou en narigheid weer uit. Alles was even saai en stil op straat- geen drukte, geen vlaggen, geen mensen. Achteraf is er weer niets van waar, de wildste geruchten gaan er rond, de radioberichten spreken elkaar tegen en ze weten het zelf niet. Nu zegt men: er is wapenstilstand en er wordt onderhandeld over Capitulatie – Mussolini is doodgeschoten na zijn gevangenneming, door de Partizanen, In Duitschland zou alleen Himmler nog in leven zijn, Ley, Funk, von Ribbentrop ervandoor.

Bij Herman van Z. kwam een vriend van zijn vader aan en vroeg naar zijn Eng. lessen. Of ik na de les even daar aan wou komen voor een afspraak, ofschoon van Z. zei dat hij meende dat ik geen leerlingen meer aannam voorloopig.

V. Z. had het ineens over zijn meisje, vanochtend, ik kon niet helpen dat ik het niet leuk vond te hooren. Wat haal je je eigenlijk in je hoofd? En wat is het verdrietig dat je al op een leeftijd komt dat alle aardige, jonge mannen altijd weer verloofd of getrouwd zijn. Je bent je tijd voorbij en het komt nooit weer. Het is vandaag heelemaal zoo'n gure, sombere, nare dag van teleurstelling, van afwachten, van niets weten.

We verlangen naar een beetje blijheid, een beetje maar, zoals gisteren. De vliegtuigen kwamen vanmiddag weer, niet zooveel als gisteren (dat waren er 250), men was wel enthusiast maar het was te koud en er was weinig zicht.

Voorhorst had net les, wij naar buiten. Hij werd alweer ingelicht door buurman N.S.B.- er, ofwel de fietsenmaker.

4.186 1 Mei.

Slecht geslapen, en zoo moe dat ik in bed wou blijven. Ging me echter om 10.30 maar aankleeden, doordat er vlak boven ons reusachtige vliegtuigen scheerden, bleken vlieg- fortent te zijn. Ik zag ze maar even door de deur van her balconnetje, helaas; 3. Er waren er 12 bij elkaar. Toen pa terugkwam van de keuken had hij het bericht van Dr. de Niet dat het Vrede was en tusschen 12 en 1 de wapenstilstand zou worden afgekondigd door Churchill. Ik moest en zou het hooren. Vader stak de vlaggestok al gedeeltelijk uit. Mijn Oranje lag er nog van gisteren en ik stak het op, op weg naar Wils en v.d. Velde om ergens radio te luisteren.

Onderweg kwam ik nog Dr. Winte tegen, aan die ook verteld en gevraagd of ik nog ergens anders terecht kon. Ten slotte bij Corrie v.d. Velde, die me doorloodste- ze was wel geschrokken- naar Dr.D, waar Ans met schrik naar mijn Oranje staarde en zei dat ik het af moest doen want het was nog niet zoo ver. Heengaande ging ik op weg naar van Zeg. en ging in de portiek terug want ik wou het toch zekerder weten, wou naar Leemker gaan voor nader bericht, kwam toen onderweg Hr. Dijkstra tegen, die me vertelde dat er wel wat loos was daar de illegale oproepen was door Pr. Bernhard en al op weg naar hun post. Ik hoorde tenslotte de berichten; er werd zwaar geconfereerd, Churchill zou misschien om 11 uur een verklaring afleggen voor het Lagerhuis, maar er was nog niets. Terug bij Dijkstra aan, dat er niets van waar was, bij v. Z. hoorden ze me al binnen en Herman kwam ook tevoorschijn en ik moest weer vertellen dat er niets was. Hij had me n.b. met Oranje op gezien van boven en me het huis binnen zien komen. Ik had het land. Enfin! Gelukkig dat ik het niet was komen vertellen. Ik was op heete kolen, vanwege de vlaggestok thuis. Er kwamen mensen langs met rood wit blauw papier, in de stad kon je al Oranje

De Dagboeken van Lidy Haremaker

mutsen koopen en de portretten van de Koningin en de Prinses. Maar achteraf hoor je dat er door de D. ook geschoten is en er hier en daar slachtoffers gevallen zijn. – Dat was dus toch weer niets.

Om 2 uur naar de lezing van Dr. Knuttel, de Eng. waren juist weer aan het pakken uitgooien en het gaf nogal afleiding onder de lezing. Ze vlogen zoo laag en er werd geschoten. Achteraf bleek dat er op het dak iemand geraakt was. Ze hadden met vlaggen gezwaaid, Mevr. kleijkamp door haar dijbeen geschoten, vanuit de duinen. Naast Mevr. de Zwaan een schot dwars door het huis..

Dr de Niet vertelde nog dat er Zondag een dolle bende was op straat en een landwachter als waarschuwing in de lucht schoot. Een D, ging naar hem toe en zei dat hij de menschen moest laten begaan. Opnieuw schoot hij, een eind verder, in de lucht. Toen werd hij pardoos, voor Dr. de Niet zijn huis, door een burger doodgeschoten.

Toen ik om 6.30 de berichten terugbracht bij Snijders de V. zei Marie dat hun net verteld was, dat het nu werkelijk vrede was, de vesting Holland overgegeven, maar dat de macht pas officieel Donderdag in andere handen over zou gaan en ons verzocht werd ons zoo lang te onthouden van vreugdebetoon.

's Middags na de lezing kreeg ik de Hr. Wijthoff voor het eerst, hij viel mee, wat hij van Eng. kon, allemaal door luisteren naar de radio, en lezen, verder niets dan school Eng. Na het eten conversatieles van de meisjes v.d. Oord voor het eerst en daarbij nog wat schrijven in mijn dagboek en al weer naar bed.

4.187 2 Mei.

Nog steeds heel moe, half in bed, half in mijn kamer les voor Dr. Winte geprepareerd, medicijnen, heeft me de heele dag gekost.

's Morgens kwam oom Jan met belangrijke berichten via de Illegale doorgegeven, over ons eten en de ontmoeting van de Holl. + Seys en Prins Bernhard met de geallieerden. Het was eenvoudig niet te geloven, zooals het volgende week al in orde zal komen: 750 gr. vleesch, 250 gr. bi(?) melkpoeder, vet, choc., soepgroente. Kolen worden er aangevoerd en we zullen zoo snel mogelijk weer gas en electriek krijgen. Wat wentelen de zorgen zich ineens van de menschen af.

Vanaf gisteren – 1 Mei, mogen we sinds een ½ jaar weer om 9 uur i.p.v. 8 uur binnen 's avonds.- 1 Mei is Hitler dood gegaan, geen mensch weet hoe.- Goebbels is ook dood, zegt men, Goehring, Mussolini is zoo ongeveer gelyocht, ze plegen zelfmoord dat het raak is- maar Admiraal Donitz, de plaatsvervanger van Hitler, zal doorvechten, want ze willen zich niet overgeven aan de Russen.

Gistermiddag oom Henk op bezoek, ben eerst het heitje 2 maal rond geweest om naar de vliegtuigen te kijken, het is ongelooflijk zoo laag als ze overronken en wat een eenig gezicht. Het enthousiasme bekoelt wel, daar het nieuwtje er af is, maar het blijft een eenig gezicht. Oom Henk kwam dan 's middags met aardappelen, die we een week niet hadden gehad, dus erg welkom waren (f 21,-- per kg., gewoon bij de groenteboer), en had ook allerlei te vertellen via Jan Franken over ons voedsel, dat het in 3 weken bijna normaal zal zijn, dat ze bij de voedselvoorziening Eng. cig. hadden gerookt. Enfin; allerlei leuke dingen over de vergadering, de Eng. hadden gevraagd aan de menschen: " Are you Dutch?", zoo ja, kregen ze een hand, anders niet. Bernhard moet met zijn rug naar Seys gezeten hebben, en de Moffen hadden in alles toegegeven en de Eng. alles gegeven wat gevraagd werd en meer.

4.188 3 Mei.

's Morgens bijtijds les gegeven, v.d. Velde en Herman van Zeggeren. Bij Herman een heele tijd blijven praten over het nieuws, Berlijn is overgegeven, Donitz zou ook zelfmoord gepleegd hebben en dan 1 miljoen D. + It. overgegeven in It. Na de les over IJpe gehad en zijn schilderijen. Herman kende hem ook en liet me een schilderij zien van W. de Zwart dat hij voor f 10,- had gekocht in Gorinchem. Namiddag bij Dr. Kloek geweest en gelukkig alleen maar gepraat, niemand zijn hoofd staat naar werk, iedereen is even gelukkig dat de noodtoestand opgeheven wordt. Jackie had het omgezette vergeten en Maud kwam niet dus kon ik moeder wat helpen schoonmaken voor de visite van de fam. de Zwaan, vanavond. Pa heeft de halve middag pulpkoeken staan bakken, ook voor de visite. Het was gezellig vanavond. Het nieuws over het eten maakt iedereen zoo blij, het is al wat anders, helaas vervalt de biscuit en krijgen we brood wat ook lekker genoeg is. 't Is al donker en ik schei er mee uit.

4.189 4 Mei.

Het is zoo ver, 9 uur vertelde de radio de capitulatie van West Duitschland + Nederland + Denemarken. De vlag hangt uit, we hebben gezongen en gehost en er zijn vreugdevuren aangestoken. Het was zwart van de menschen op straat, met vlaggen en oranje, geweldig, wat leuk!

Ik kwam net om 9 uur, na Jackie's les, om even een boodschap bij de Zwaan, de straat op en overdacht dat ik voor donker nog net even de woordjes van Jackie's les kon voorbereiden en gauw klaar zou zijn met mijn dagboek want er was niets te vermelden, heelen dag les gegeven, tusschendoor hard gewerkt, 's avonds nog naar Jackie dan om hem les te geven en verder niets. (Hij kwam me 's middags mooie tulpen brengen omdat hij me gisteren vergeten had door alle vliegtuigen, enz.). Ik kwam bij de Zwaan.

" Weet je dat het 9 uur is?" vroeg Mevr. " Ik zie het", zei ik, ik dacht alleen dat het 5 voor 9 was. (9 uur hooren we binnen te zijn). Ik rekende even de bloemen af met M. de Zwaan, op Hansje's verzoek besteld voor Mevr.'s verjaardag, en ging toen gauw weg. Ik liep op straat en zag een klein groepje menschen bij elkaar staan en erg vrolijk doen en lachen. Een eind verder, aan de Thorbeckelaan, was dat weer zoo. Ik dacht, wat hebben die een pret gemaakt. Toen reed een meisje me op de fiets langs, aan de linkerkant van de weg.

" We zijn vrij!", gilde ze, " Heusch!" " Ja!", riep ze terug. Het is al zoo dikwijls gezegd. Vlaggen kwamen al aan de flats aan de overkant tevoorschijn, menschen holden steeds meer over straat, bij ons wist niemand van iets. Ik zei, ik ga terug naar Mevr. v.d. Velde, op weg naar huis ging de kerk bij de Verdistraat luiden, dus het was zoo. Hans was bezig de vlag uit te hangen. Hij had het druk en moest naar de overkant. Ik gauw naar huis, en het was al erg druk overal, steeds meer menschen op straat. De vlag hing uit en pa was bezig met de champagne open te trekken. Ik moest de fam Sn. de V. halen. Marie zei dat ze het zalig vond maar de vlag wou niet en die moest eerst uit, daarna verdween ze met een vriendin.

Er kwam een heele troep aanhossen en, thuis gekomen, liet ik de champagne en zei dat ik mee de straat op ging, in stilte wenschend dat ik gezellige kennissen had om mee op stap te gaan. Met dat ik de deur uit wou kwam Dr. Winte me halen. Ze waren er allemaal, Jan ook, om mee te zingen en te kijken. Jan vroeg waarom de vuren toch brandden. Frenk Mackay was met hun mee, een aardig meisje. Ze wilden me meenemen maar thuis zag ik vader een kurk van de champagne halen en ik ging dus

De Dagboeken van Lidy Haremaker

naar binnen waar de Sn. en de V.'s waren, behalve Marie. (Ik had een zuur gezicht gezien, dat van de fietsenmaker, die heeft zijn tijd ook gehad.) De andere burens keken wel vrolijk, de bakker keek zoo blij. Onder de champagne zag ik de overkant hel verlicht, er was wat verder voor de flatgebouwen een geweldig vreugdevuur, ik er op af, er zou wel een kennis zijn. Mia en Ton waren er met aanhang, er werd gezongen, toen om stilte verzocht voor de gevallen menschen van de Ondergrondsche, toen Leve de Vrijheid geroepen. Het Wilhelmus, Leve de Koningin, de Prinses, gecast, gedanst.

De Vries, de slager van de overkant kwam een paar kapotte slagersmanden op het vuur gooien ("daar kun je toch geen clandestien vleesch meer in verkoopen", werd er geroepen). Toen ineens: een paar schoten vlakbij, -aldoor hoorde je al schoten wat verder af- links van de weg stond, vlak achter ons, een gecamoufleerde Duitse wagen met 2 gewapende kerels boven op.-

"Aus, aus." riepen ze, voor zoover ik het uit kon maken. We renden allen de portieken in, de huizen in, in een enkele minuut was de straat schoon, ik werd binnen gehaald bij vreemde menschen, gelukkig was er nog een vreemde jongen bij, die mijn richting woonde. We zijn wel een kwartier daar geweest, steeds werd er hard geschoten. Ten slotte zijn we door de brandgang achter omgelopen door de Tomatenstraat naar huis. Vader keek al uit op straat, gelukkig wisten ze niets van de Moffen.

Ik zei in de portiek: "Het blijven Moffen, tot de laatste snik."

"Ja, tot de laatste snik", zei er iemand, "en die snik zullen ze aan de weet komen!"

Wel, thuis zaten ze te wachten, nog een stuk pulpkoek was er, waar uit vader's zuinig gecanonneerde boterpak margarine van opgesmeerd mocht en veel suiker, met een restje champagne. Sn. dronk nog even op de oudelui voor alle hulp die ze van hun hadden ondervonden. Toen er ten slotte weer een auto langs kwam, wat voor een weten we niet, zijn we maar naar bed gegaan, vanwege het licht, anders schoten ze misschien nog eens en verduisteren wilden we niet.

In de tijd dat ik net even thuis kwam stond er ineens een jonge man voor het raam. Eerst dacht ik dat het oom Henk was. Die was het niet, en toen deed ik open, en het was de Fam. van Zeggeren, Herman voorop; "die me even het laatste nieuws kwam brengen!" Leuk van ze!

Het is 12.15, ga gauw naar bed. Morgen om 8 uur is het afgelopen voor de Moffen. Vannacht schijnen de Canadeezen hier te komen.

5 Bevrijding

5.1 5 Mei. 's Avonds 10.30.

't Is onwezenlijk stil, het giet van de regen, de Eng. en Can. zijn niet gekomen, de Duitschers hebben het heft nog in handen, de S.S. wil doorvechten, in elk geval in Hoek van H. Er kwam nog een reusachtig kanon langs en een troepje mannen met volle bepakking- "Hoek"- waarts.

Vanmorgen kwamen de heele morgen vliegtuigen langs. Het weer was prachtig, gisteravond opgeknapt en de heele dag mooi tot een uur of 6.

Je werd wakker met zoo'n vreemd gevoel, toen ik de gordijnen opentrok keek ik tegen het rood, wit, blauw van de vlag op. Echt zitten zeuren en lummelen als reactie van de drukte van de laatsten tijd, mijn kamer wat opgeknapt, boodschappen gedaan, naar de vliegtuigen gekeken, die vliegende fortten schijnen te zijn, met allerlei merken op de staart, de laatsten hadden er 7 erop, blokjes oranje, allerlei modellen. Ik had Lientje's oranje vlaggetje gevonden en ik wandelde zoowat alleen op de Pioenweg, daar de menschen wat uigekeken raakten, en er allerlei bonnen geind moesten worden, zwaaide er geweldig mee naar een vliegtuig dat laag overkwam. Ik had de voldoening dat hij met de vleugel naar een kant zwenkte. Ze schenen weer eten te brengen, meel, zei men. De ochtend zoo een beetje verstreken, naar de keuken om eten, ontmoette Mevr. Winte die ik voortaan Wiep zal noemen, ze vertelde wat er allemaal gisteren gebeurd was bij de Fam. Kamerkerk. 2 D. + 1 N.S.B. (Visbach(?) uit de Appelstraat) kwamen onverwachts bij het vreugdevuur dat daar gestookt werd, aan de Hoefbladlaan, Kamerkerk had de grootste vlag van de straat en die gedrapeerd aan de voorgevel. Een zekere Hr. de Brey werd met een pistool gedwongen het vlaggedoek er af te halen en in het vuur te gooien. Toen moest hij met de vuist een ruit inslaan. Toen hij dat quasi deed, nam een Mof zijn vuist om die zelf als werktuig ervoor te gebruiken. Hij verweerde zich en heeft toen een pak slaag gekregen en een blauw oog opgelopen, de N.S.B.-er stond er naar te kijken.

Ond 1ste Eng. vleeschrantsoen gekregen. 's Middags helaas tot 4 uur bezig met water. Toen een eindje geloopt stadwaarts, kwam bij de fotograaf langs, die me voor f 0,75 een filmpje verkocht terwijl hij niet open was. De man zag er zoo slecht uit, ik heb er zoo'n spijt van dat ik er nooit eens aan geweest ben met mijn albums, zooals ik beloofd had. Het is nu te laat, iedereen is ook even druk bezig geweest met allerlei snertwerk, dat zoo vreeselijk veel tijd kostte. Later ging het regenen, plasregenen 's avonds. Na het eten naar Drenthen om de Koningin te hooren, ik heb haar wel gehoord, maar niet verstaan, er waren wel 25 menschen.

O ja, 's middags een telex- krant- Bevrijdingsno. gekocht- ondertusschen is het Bureau door de Landwacht uitgepikt, de ezels.

De Eng.+ Can. zijn er nog steeds niet en het verdrag nog niet geteekend. Toen ik 's avonds naar Flat Meer en Bosch ging, schoten er ook 2 kogels weer vlak bij me langs. Herman van Z. kwam net op het hoekje aan, die vroeg of ik het toch maar weer wagen ging. 's Avonds naar Poes en Nel, ouderwetsch tot 10 uur gebleven.

5.2 6.5. Zondag.

Naar de dienst weer in de Vlierboomstraat, ditmaal van Ds. Klein. Ik kreeg Hans v.d. Velde tot buurman, wat ik me als een zeer groot voordeel aanreken, op dezen Zondag werd de dankdienst gehouden, die tegelijk, om 10 uur, in alle kerken uitgesproken werd. Door de gekke toestand van de nog niet ondertekende capitulatie is de eenheid van het plan niet tot zijn recht kunnen komen. Hans duidde me allerlei dingen aan die hij in de oorlog had uitgespookt, dat grenst aan het ongelooflijke, ik mag er niet over praten, heb er wel wat van aan vader en moeder gezegd.

Hij had in zijn eentje wel 30 zenders verzorgd en er thuis ook een staan. Die gekke regeltjes in de nieuwsberichten waren vaak van hem. Hij had een zijden zakdoek in zijn zak, uit een parachute, die met allerlei spullen voor hem in de Wiermeer is geland op de min. af op de afgesproken tijd. De bagage moest heelemaal naar Den Haag vervoerd. Ook kwamen er 5 mensen mee aan, die weggewerkt moesten worden. De accu's, die al fietsende geladen worden, voor de radio's, heeft hij 2 md. geleden zelf uit Eng. Wat zal hij allemaal gedaan hebben.

Ik vroeg hem hoeveel romans hij zou kunnen schrijven. Een aardige roman zou wel kunnen. Ik voel me zoo klein bij hem. Zoo was het dus werkelijk voor mij een groot voorrecht om naast hem de kerkdienst op dezen algemeene dankdag aan te mogen hooren.

Later in de middag naar de fotograaf met mijn alb. en wat eten, niemand thuis, dan naar Dr. de Niet om eens naar de radio te luisteren. De fam. Sn. de V. n.b. hadden daar de Koningin gehoord. Dat die flauwe Marie dat nu eens niet even genoemd heeft, dan hadden wij daar ook heen kunnen gaan. Ze is altijd zoo terughoudend in alles, echt wat misselijk. Ik kon natuurlijk altijd komen. Hoorde Myra Hess spelen, die de opbrengst van haar concerten in Eindhoven afstaat aan het R.Kr. voor het voedsel in Nederland, en een rede (?..) Indië, allemaal van Philips uit Eindhoven, het moet daar vreeselijk zijn.

Om 12 uur proclamatie van Burg. de Monchy vanaf de trap van het stadhuis. Hij heeft het gezag overgenomen, de vlag werd geheschen van de toren van de Grootte Kerk om 12 uur. Om 4 uur zou in Amsterdam het capitulatie verdrag geteekend worden. In 48 uur daarna bezetting van Canadeezen en Britten. De Britten komen in Z. Holland, de Can. morgen in N. Holland

Seys is gevlucht uit Rotterdam, naar Noorwegen. Mussert naar Utrecht, hij wil in het Vaderland sterven.

Ons land had van de kaart moeten verdwijnen, hadden de D. gezworen, alles onder water, de rest platgeschroeid. Dat dit zoo voor het W. nog is afgelopen, moeten wij als een geschenk van God beschouwen.

Vanavond gaan werken aan de brief voor Am. voor oom Henk. Om 9.30, net toen ik was opgehouden kwam H.v. Zeggeren, dat hij morgen geen Eng. les komt halen. Hij is aldoor op stap voor de goede zaak. De proclamatie van de burgemeester werd pas om 10.30 bekend gemaakt. Daarvoor had de N.S.B. nog het bewind in handen. Zij waren te laat gewaarschuwd zoodat zijn vader dat gemist heeft. Herman heeft bloemen moeten bestellen en gekocht om de burgemeester's kamer in orde te maken voor de ontvangst van de Geall. autoriteiten. De kamer is weer net zooals hij vroeger was. Daarna had hij de aanplakbiljetten rondgebracht naar verschillende behangers om 3 uur en om 5 uur zijn ze opgeplakt. Zijn vader had van de week een nacht op het stadhuis doorgebracht, nadat hij door 6 Moffen om 10 uur was gefouilleerd. Dus morgenochtend worden de Can. en Britten hier verwacht.

5.3 7 Mei.

Bijtijds op, maar door het ontbijt werd het toch nog wat laat, en toen Mevr. Leemker maar afgewacht, die trouw op les kwam. Toen ze echter kwam was er een heel gedoe bij de bureu. Er werd hier om 9.30 gebeld en mij gevraagd wie onze bureu waren. Daar kon ik, tot hun bevreemding, niet op antwoorden. Ik zag dat de jongelui bij de Marechaussee werkten en legde het hun toen nader uit. Er werd hiernaast aangebeld en de vrouw des huizes gedwongen de vlag weg te halen. Die zwarte kerel vloog naar de achteruitgang. De N.S.B.-ers zijn hier nog niet gehaald, maar ze zijn druk bezig in de stad. Toen stadwaarts, de weg ging langzaam door alle biljetten die er gelezen moesten worden, onderweg. Het eene ondergr. blad naast het andere verschijnt met het laatste nieuws op de ramen, hier en daar.

Bij de Toussainkade stond ik te luisteren naar een luidspreker met het laatste nieuws, en toen een reuze hoera! Daar kwam 1 Canadees, de eerste die hier gemeld is, op de motorfiets, met een helm met R.Kr. erop, rondrijden. Hij is de Laan van Meerdervoort ook af geweest. Toen naar oom Henk, waar Dr. de Niet voor Paul was, die ziek ligt met dysenth. Toen hij weg ging, hoorden ze op straat dat de Can. in aantocht waren.

Het is toch zoo armoedig in de stad, met haar zielige pogingen om feestelijk te doen. We gingen gauw terug voor het eten, daarna opnieuw de stad in, tegen een uur of 2, een vrouw liet ons een briefje zien waarop met groote letters gedrukt: De Can. R'dam gepasseerd, kunnen elk oogenblik hier verwacht worden. We installeerden ons bij de Gevangenenoort op het hekje aan de waterkant. Ik ondertusschen even naar het Paleis en ook mijn bloemenhulde geofferd. We wachtten daar heel lang, werden geamuseerd door de drukte, nog wat heen en weer rijdende Moffen, die wel heel bedrukt er uitzagen, de Haghesangers met een afschuwelijke opgezette Leeuw, op een kar en een zeer leelijke, ongelukkig getooide Ned. maagd, die volksliederen zongen. Na een uur of 2- tante Zus was al naar huis- zei ik tegen oom H. dat ik wat van de oppakkerij van de N.S.B.-ers wou zien. Wij naar de Bijenkorf. Bij de ..(?) van de (?).ineens een reuze gejoel, en daar kwamen een paar buitenlandsche auto's met mil.,...(?), bleek later. Wij toen naar de Bijenkorf en bij een achterommetje stond een groote menigte te kijken. Achter een hek werden N.S.B.-ers verzameld, die troepsgewijs eruit gelaten werden onder een geweldig gejoel van de menigte. Toen we bij de Wagenstraat het stel wilden opvangen, je zag niet veel, alleen een paar geweldige boevantronies, zegt oom Henk ineens:

“ Draai je om, daar zijn de Canadeezen”, en daar kamen 4 kleine tanks met Can. er op en serpentes erachter. Later zag ik nog een kaalgeschoren wijf, die ze haar hoofd verder met roode verf hadden bestreken, opgebracht tusschen 2 agenten en een troep volk er achter. We zijn toen langzamerhand naar huis gegaan, hoorde onderweg nog allerlei verhalen aan, kwam laat thuis, moest bij Dijkhuis afzeggen, was al veel te laat voor de les, daarna bij v.d. V. afgezegd, bij Winte, bij Kloek, enz. Deze week maar vrij nemen. Zoo dus weer de heele avond op sjouw.

5.4 8.5.

Vandaag alg. dankdag in de Kerken. Moeder er heen, ik op bonnen af. Onderwijl is Herman v. Z. hier geweest om afscheid te nemen, want hij wou naar zijn werk in Dordt (of naar zijn meisje?).

's Middags kwamen Mevr. en Gusta me de boeken terugbrengen. Met de weekenden komt hij terug. Het is ineens een heele leegte, wat mis ik het dat hij niet meer daar thuis zit, laat staan de gezellige lesuurtjes. Het was nu als een koude douche.

De Dagboeken van Lidy Haremaker

Waarom, als ik eens een erg aardig iemand ontmoet, is er toch nooit iemand voor mij bestemd?

Wat voel ik het leven aan me voorbij gaan, en oud worden. Beseft een enkel jong meisje, die het geluk in de schoot wordt geworpen in de jaren die daarvoor het meest bestemd zijn, ten volle, wat het beteekent om met een jonge man, waar je van houdt, samen een leven op te bouwen en de toekomst in te gaan. Het zal voor mij nooit meer weggelegd zijn, ik ben er te oud voor om in die mate het geluk te beleven. Te veel jaren heb ik versleten met het verdriet om het negatieve, dat zich steeds maar opnieuw naar mij opdoet, van de grenzelooze teleurstellingen en ontgoochelingen die mij te beurt zijn gevallen, terwijl ik zoo veel voor iemand zou kunnen zijn. Ik heb te veel gewild, te veel gehoopt, en toch? Waarom loopt het eene meisje tegen alles op en ik tegen niets, want ik hoef geen spijt te hebben dat ik de kansen, die zich aan mij voordeden, voorbij heb laten gaan.

Vanmiddag bij den Hr. Zarli Churchill hooren spreken, thee gedronken met heerlijke vooroorlogsche koekjes, les gegeven en een glas heerlijke port toe. Erg aardig en hartelijk. Nu weer naar hun toe om de Eng. koning te hooren.

't Is zoo druk op straat, het weer is weer goed geworden, gisteren was het prachtig. 't Is net of ze wat verwachten hier. In de stad zijn al meer Can. en Am.

5.5 10 Mei 1945.

Vanavond het schrift opgegraven, dat nog goed gebleven is. 10 Mei vandaag. Gisteren hebben de Canadeezen de kust bezet. Ik zat boven 's morgens om wat te gaan werken, en toen hoorde ik een heel lawaai en de menschen allemaal weg rennen. Moeder riep me en ik naar buiten, op de wegkruising hier, stond een kleine "jeep" met 5 Can. er in, onder de bloemen beladen en een massa menschen eromheen, allemaal om handteekeningen te vragen. Maar om het hoekhuis gekomen zag ik de heele weg vol staan met groote wagens vol menschen die over de kanten hingen om maar handen te drukken. Ik vroeg natuurlijk ook om een handteekening en wou mijn kiektoestel gaan halen. Toen ik ermee terug kwam reden ze weg. Daarna ging ik naar de gaarkeuken, die 2 uur te laat was. Ik zocht mijn heil bij Marie Kloek waar ik 2 zakjes boterhammen kreeg met boter en jam. Ik bleef er een uurtje en het bleek al gauw dat ze Den Haag zoo spoedig mogelijk gaan verlaten en naar Heemstede trekken. Ik raak ze dus als leerling kwijt, mijn beste verdwijnen allemaal, lijkt wel, maar misschien kunnen we hun meisje krijgen. Dat zou een heerlijke oplossing zijn; een voor dag en nacht. Als dat eens waar was! Na een uur kwam eindelijk het eten binnen. Daar ontmoette ik Wiep Winte, liep met haar op en om de hoek van het flatgebouw, staat de Laan van Meerdervoort heelemaal vol met Can. wagens en wij kijken, en ik gauw meelopen, heb er een kwartier staan praten met een van de soldaten. Hij was 3 jaar uit Canada, had in Afrika, Sicilie, Italie gevochten, had nooit ook maar een schampschot gehad, vertelde dat de Queen niet wou hebben dat hier verder gevochten werd, omdat het heele land kapot ging, onder water, dijken door enz. Ik noodigde hem uit hier te komen, maar hij is er niet geweest.-

Gistermiddag zoo van alles en nog wat gedaan, in het tuintje gezeten, boodschappen gedaan, 's avonds aan de straat, iedereen zat in de tuintjes en een geloop van de Canadeezen met meisjes; veel te erg pappen die wurmen maar aan.

;s Ochtends zijn die kerels hier gekomen, ook in de Ulo- Mulo hier achter, zulke genoeglijke kerels allemaal, 's avonds leek het alsof ze er al hoorden. De oorlogstijd lijkt, in deze eene week, al als een eiland achter me te liggen. Je gaat nu met de dag

De Dagboeken van Lidy Haremaker

vooruit. Een verkeer al, en een menschen op straat tot laat in de nacht, 's avonds laat aanloop, gisteren om 10 uur nog Mieke, Ans, je doet haast niets meer.

5.6 10 Mei, vandaag dan.

Vanmorgen vroeg naar Winte om de baby te baden. De fam. Oosterhuis kwam. Hr. Oosterhuis en Wiep zagen toe op het bad, leerde allerlei kunstgrepen van Wiep om haar netjes vast te houden. Het duurde wel lang. Hr. O. is een verbazend aardig iemand, heel anders dan ik me hem door haar uitlatingen ooit had voorgesteld. Hun meid heeft al een Can. vrind. Ze vragen de soldaten om een "smoking". Jan Winte heeft een prachtbeurt gemaakt, hij heeft zijn Eng. vers van Humpty D. bovenop een auto opgezegd met het bekende slot van "Could not put H.D. sat on a wall." Een Can. hielp het hem goed te doen onder geweldige belangstelling, 1ste succesnummer van mijn leerlingen. Heb Jaap en de kleine Fred gekiekt. Later gingen we keukenwaarts samen, waar de kinderen tusschen de soldaten speelden en verwend werden. Jaap liep ook direct met een dik besmeerde witte boterham. Thuis bezig voor het eten, toen stadwaarts, had geen rust thuis te blijven, bleef bij Dr. de Niet hangen, waar ik Jeanny van Paul trof, en die me vertelde dat er in de stad niets bijzonders was. Dinsdag zijn echt de troepen binnen getrokken en de Pr. Irenebrigade maar nu is dat alles weer over en verdeeld.

Daar het maar steeds prachtig weer is, gaat iedereen nu ook de straat op. Dr. de Niet vroeg of ik Zaterdagavond op het Valk. plein kwam kijken naar de volksdansen. Ze brachten me heelemaal naar huis, waar pa op de divan lag met een flinke aanval van zijn oude kwaal. Dr. de Niet kwam of hij geroepen was. Alles is even rommelig in huis!

Mevr. en Piet in de tuin ontvangen, Piet heeft hout voor me gehakt, gelukkig. Toen eten koken.

Hr. Zarli zei me af voor de radio, want Churchill's rede is uitgesteld tot Zondag, dus vanavond niets, zat te lezen in de tuin, net, toen kwamen de Leemkers, Jeanny Bey, Jeanne Eld.; je doet gewoon niks meer in den avond.

Zondag is het toch gewoon Eng. club. Nu, ik houd maar eens op. 't Is 11.15. Zien wat de dag van morgen weer geeft, veel drukte, eerst leerlingen.

De vliegtuigen gooien geen eten meer, er zijn daar zulke wantoestanden, er wordt zoo gestolen, het moet bar zijn, gisteren gooiden ze op het eten dat er nog van Zondag, onuitgezocht opgestapeld, lag.

5.7 11 Mei.

Voor mezelf niets bijzonders, erge kou gevat door de warmte. 't Zal wel op een ontzettende verkoudheid uitdraaien. Wat les gegeven en lummelen met het kacheltje, vaten enz. Vader in de loop der dag doodziek geworden, net als verleden jaar, wat dat worden moet! Vanmiddag kwam oom Henk vertellen, dat alles in orde is met Jan en dat hij getrouwd is op 17 April. Klaasje Zevenster bracht een briefje mee van hem, door de linie's heen. Wat een geruststelling.

Vanavond trokken een heele sleep Moffen af, opgevischt uit het Westland door de Can. Wat een zootje, met bloote bovenlijven trokken ze wagens beladen met bagage in allerlei vorm, zakken en weet ik wat, als lastdieren ervoor, onder stilte en hier en daar gejuw van de Holl., zelfs trekkarren zooals wij die hadden van kisten op wieletjes waren er bij, en fietsen natuurlijk.

De Dagboeken van Lidy Haremaker

“ They have to walk back home on their own flat feet”, heeft Gen. Eisenhower gezegd. Er gaat toch iets door je heen, wanneer je in 5 jaar zoo'n come down hebt moeten waarnemen. Een rijk dat op een haar na de heele wereld had kunnen beheerschen, tot niets zien terugvallen! Een kleine Can jeep reed met groote vaart het zaakje langs, ze werden luid toegejuicht. Jammer, dat vader dat niet heeft mogen zien! Ik was er zoo heelemaal niet bij, staarde alleen naar de kleur uniform, die zooveel van de onze heeft- het was ook allemaal gestolen goed- en dacht dat het Holl. waren eerst, liet me daarover uit bij Dr. v.d. Hoog, en heb me onsterfelijk bij ze geblameerd. Maar wat doet het er toe. Achter waren ze zoo aan het juichen, dat ik dacht dat er een feestelijke intocht was. Ik was ouderwetsch verstrooid; het bijzondere vreugdebetoon met hoerageroep achter had me aan heel iets anders doen denken!-

Vandaag het eerste Eng. pakket gekregen, allerzalgst spek dat naar lunchtong en ham smaakt, boter, 50 gr. choc., ½ ons thee met zijn 3-en en eierpoeder. Vader, die er zich zoo op verheugd had, mocht er niets van hebben.

5.8 12. Zaterdag.

Huishouden- houtjes hakken, wat gelezen- vader veel beter, maar nog koorts vanavond.

Poes is op van het gewerk en alle narigheid, bracht haar het mooie album van Jannus Eld. om haar wat op te frisschen. 's Avonds naar Dr de Niet vanwege de volkszang op het Valkenboschplein waar ik tenslotte met Corrie Vermaren en Marie S. en nog een vriendin terecht kwam. 't Was heel aardig, een zekere Hr. Schotto(?) leidde het buitengewoon verdienstelijk, vaderlandschlievend en paedagogisch, zei, dat we Maandag allen aan het werk moesten gaan voor de opbouw. Bij Dr. de Niet gezeten, die zelf uit moest, kwamen waarachtig Paul en Jan op de motorfiets tegen. Jan zag er slecht uit, maar tevreden, hij is voor 1 dag over met een auto van Z. helpt N.: buiten gezeten bij Dr. de Niet, o.a. nog met een Prof. v.d. Valk? tot het zingen begon.

Morgen Eng. club, ik word met een Canadees verwacht. Zien wat ik daar kan, morgen!

O ja, d ochtend begonnen met een krant te lezen, waarin stond over de held Evert Jan Wils, al zijn wedervaren en zijn behouden thuiskomst als ...(?) van de Prins. Wat zullen ze daar gelukkig zijn. Ans Drenthe vertelde het me gisteren al.

5.9 13 Mei. Zondag.

Den heelen morgen kwijt met houtjes hakken, verder huishoudelijk werk, naar de keuken.

Toen ik gisteravond bij Dr. de Niet buiten zat, zag ik ineens Jeanny van de burenen vandaan komen. Even gepraat: Ze vroeg of ik nu al eens gesproken had met een Canadees. Natuurlijk ja, want we halen daar ons eten.

“ Nou, ik reken er op dat je in een jeep komt aanzetten en een Can. meebrengt voor de Eng. club.”

Dat kon me niet uit de gedachten, zoo wilde ik wat bijtijds naar de keuken om te probeeren of ik mogelijk iemand mee kon krijgen. Ik kon als aanloopje gebruiken het verzoek of ik ook een brief naar Engeland kon meegeven met een verlofganger. Na verscheidene malen gevraagd te hebben lukte dat ook. Kwam tenslotte bij iemand van de post terecht: Cecil Cleary. Ze waren allemaal bezet voor den middag, maar

De Dagboeken van Lidy Haremaker

Cleary zou eens aankomen. Met het volg. briefje kon ik 's avonds 2 brieven afgeven aan de wacht: " This lady is going to give to one of the guards a letter tonight. Would you please take it in to Sgt. of the guards and I will get it when I come in. Cecil Cleary." Aardig en gemoedelijk. Maar ik kreeg niemand mee.

's Middags via Dr. de Niet- vader is weer leelijk ziek door de gal + de rest- naar Titia gelopen. Het was smoorheet. Mijn eenige manier was nog iemand op straat op te doen. Op het Valkenboschplein zag ik er een alleen lopen, maar hij stond me niet erg aan. Toch sprak ik hem aan, vroeg of hij " occupied was for the afternoon". Ja, hij moest naar Rotterdam. Ik dacht, je bent eigenlijk een idioot op zoo'n manier die kerel aan te spreken, ik schei ermee uit. Maar een eind verder dacht ik: Wat zou het mooi zijn als ik er werkelijk eens een meebracht! En ik keek de Can. die in groote getale rondliepen aan het andere eind van de Laan van Meerdervoort weer kritisch aan. De meesten liepen met zijn 2-en of met meisjes of stonden kennelijk op meisjes te wachten.

Ineens, een kwartier van Titia af, kwam een eenling mijn kant uit. Ik dacht: nu of nooit, zei, zoo heesch als ik was, iets van ;" I feel very indiscrete, but are you, any way, occupied this afternoon?"

Well, he was just strolling about and had an appointment for 5. Toen legde ik hem het geval uit van de Eng. club, dat we er zoo graag een Can. bij hadden als feestelijk begin. Of hij mee zou willen gaan. Hij keek me een moment aan en zei; " Well, all right, I'll come with you!" Ik popelde van plezier, wandelde langs het plein 18(?) waar 's morgens een plechtigheid was voor de in den oorlog door de Duitschers doodgeschoten landgenooten, ging er even voor staan, nadat de Can. me zei dat ik er even heen moest gaan als ik wou. En dat deed ik toen ook, even stil gestaan voor de al verwelkte bloemen en kransen. Toen verder naar Titia, waar Jeanny zelf opendeed en me met oogen als schoteltjes aankeek. De Can. die zich inmiddels ontpopt had als een echte Engelschman, stelde zich boven voor als " just a Tommy, we met in the street and never introduced ourselves". Ik maakte mijn verontschuldiging daarover, denkend dat het niet de Eng. gewoonte was, maar dat blijkt toch van wel. Zoo heb ik zijn naam en adres uitvoerig van hem opgeschreven gekregen. Hij zit in de Clingendaal kazernes van Seys Inq. " The luxury there was unbelievable", zei hij. Het was dan;

14652922 Squire L.A. Attwell

R.C.S.

23 British Liaison H.Q.

B.L.A.

Clingendaal Barracks, Hague.

Hij paste zich direct aan en heeft verbazend gezellig den heelen middag zitten praten. Hij was eenvoudig een succes. Zijn naam was bekend in Eng. daar een tante van hem een zeer bekende tekenaarster en illustrator van boeken is, (ik meen o.a. Peter Pan en Wendy). Hij vertelde hoe hij 5 md. in Middelburg gezeten had, over de ontzettende toestanden daar in de stad, hoe hij bij de troepen behoorde die achter Domburg zijn binnengevallen en hoe enorm sterk de kustverdediging van de Duitschers daar was gebouwd. Hoe hij in Frankrijk was geweest en de bevolking niet prettig vond, in Caan had hij gevochten, ze waren er onder het stof en vonden eindelijk een pomp op een boerderij, en hoe zijn heele troepje manschappen zich daar, ten aanschouwe van de boer, boerin + 6 dochters, moesten uitkleeden en wasschen.

In Brussel waren ze door de bevolking overstelpt met enthousiasme, hij werd door wel 20 vrouwen omheld, gepakt, gezoend, geknepen, getrokken; het deed hem overal zeer en hij wist niet hoe gauw hij kon maken dat hij weg kwam. Behoorde tot de 1ste

De Dagboeken van Lidy Haremaker

troepen die Holland binnentrokken. In Eindhoven haast geen enthousiasme voor de Eng, tot zijn verbazing. Daar was de Pr. Irenebrigade hen voor en had het grootste deel van de belangstelling voor zich. Toch dacht hij dat het enthousiasme in Holl. hier in Den Haag o.a., meer oprecht was. Ze waren bij Arnhem en Nijmegen. Arnhem was erg.

Wesel in Duitschland was echter 20 maal zoo erg, geen steen stond er nog op de andere, zoo ook Caan. Hij was verbaasd, zooals de Duitschers erbij stonden, na de ontwapening, hun timide houding in alles.

“ I felt sorry for humanity when I saw them like that”. Ook dat Duitschland weer opgebouwd moet worden, daar ze als volk toch veel gepresteerd hebben.

“ You can't keep hating”, zei hij” because a perpetual state of hate or vengeance not only hits them, but in the end yourself”. Hij was er zeker van dat ze binnenkort op Japan af moesten. Enfin, hij was een reusachtig gezellig prater. Inie wou al gids voor hem zijn, hij coupeerde het door haar te verwijzen naar een of andere commissie die daar menschen voor zou vragen. Vrouwenvereniging of zoo. Titia bood hem Holl. les aan, waar hij ook niet op in ging. Hij liep tenslotte met mij mee op en beloofde me eens op te komen zoeken. Ben benieuwd.

Toen naar oom Henk en tante Zus, hoorde even nader over Jan, gauw weer op mijn fiets zonder band, even bij Dr. de Niet aan, naar huis en vol trots verslag uitgebracht, ook ten aanhoore van Dr. Sn. de V.- gauw brieven geschreven, naar de wacht gerend- toen naar Zarli om Churchill te hooren, wat niet over de distributie kwam- daar gezellig blijven praten- een lekkere omelet + vruchtjes en een kop koffie gegeten en gedronken. Om 11.30 pas naar bed.

5.10 14 Mei 1945.

De dag versleten in huishoudelijke rompslomp, en een paar lessen, waarvan de meeste alweer afgezegd. Rakhorst terug. Nu aan de Handelscorr.

5.11 15 Mei.

(Het is nu 24.5 en steeds heb ik mijn dagboek niet bij kunnen houden door....mijn Tommy.)

Dinsdag dan. Ik zat er meermalen aan te denken of en wanneer ik mijn Tommy zou weerzien. Was 's morgens in bed zoo misselijk als een kat, sinds de vorige avond na het eten, dat te veel en te machtig was. 's Middags stond ik op om naar de lezing van Dr. Knuttel te gaan. Na afloop liep ik met enkele menschen mee op, o.a. Corrie v.d. Velde, die me vertelde hoe de jonge meisjes hielpen in de officierskantine, en maar koekjes en taartjes kregen en uit dansen gingen met ze. Toen ging zoo even door me heen, dat ik daar zoo buiten stond, en wanneer ik eens een Eng. vrind zou hebben. Even later kwam Loek v.d. Oord met een boodschap over haar volgende les bij me aan, onderweg naar huis dan, en op het laatst zei ze; “ O ja, of U gauw naar huis wil komen, want er zit een Engelschman op U te wachten!”

En ja, daar was Mr. Atwell in eigen persoon. Wat was dat leuk, al zat ik met allerlei werk in mijn maag dat gedaan moest worden. Hij vertelde zoo leuk, bracht een potje Bovril mee voor vader. Nadat hij me ontmoet had, had hij steeds aan de toestand thuis moeten denken, met vader ziek, enz. enz. Hij hoopte dat hij de Bovril mocht hebben. Even later kwam de Dr. Meteen zei hij; “ You better ask him about the Bovril”. en 't was uitstekend. Daarna heb ik hem meegenomen naar mijn kamer, waar hij me gedichten ging zitten voorlezen over Middelburg en Holland en de primula in

De Dagboeken van Lidy Haremaker

zijn radio- truck. Om 6.30 gingen we naar beneden. Hij bleef doodleuk mee eten. Na het eten naar vader. Ik had hem op mijn kamer een en ander zitten vertellen over vader's werk, en mijn eigen. Ook had ik vader gevraagd of hij het niet leuk vond de Engelschman even te spreken. En natuurlijk was dat zoo. Het was een zeer ontroerend moment, toen voor de Engelschman in uniform die zwakke, teere vader stond en met een hoffelijke buiging zei : " How are You, sir!", en vader hem in het Engelsch bedankte voor alles wat hij en zijn land gedaan hadden om het zoover te krijgen, waarop hij antwoordde : " That was nothing, sir, after all it was for ourselves first." En dat hij gezellig heeft zitten praten tot 8.15, waarop ik les moest geven aan de Hr. Wijthoff, die lang bleef napraten over allerlei persoonlijke moeilijkheden.

5.12 16.5.

Woensdag weet ik niet goed meer, allerlei huishoudelijk werk, boodschappen, enz., niets bijzonders zeker.

5.13 17.5. Donderdag.

Les, 's morgens, v.d. Velde zei dat ik eens mee mocht naar Friesland met mijn Eng. in zijn auto als hij daar voor zaken heen moest. Dat zou leuk zijn. En 's Middags toen ik de meisjes aan het lesgeven was, kwam hij alweer. O ja, hij bracht die Dinsdag nog een plakje choc. voor mij mee, en liet vader onder de deken een doosje cig. achter, na wat gewriemel. Ook wou hij graag weer naar de club komen, als hij het niet prettig had gevonden was hij immers niet teruggekomen. De club viel hem wat tegen wat betreft ons werkprogramma, hij dacht, dat we wat serieus werk deden, maar het kwam waarschijnlijk doordat hij erbij was, dat we alleen maar praatten. Verder vroeg hij me, hem les te geven, wat ik op a.s. Woensdag gezet heb. Donderdag was hij er alweer en bracht toen een prachtig stuk teerzeep mee, dat gaat aldoor zoo voorzichtig, zoo en passant. Hij bleef doodleuk en heel gezellig. 's Avonds na het eten moest ik naar Kloek en daar ik hem niet wou wegsturen en moeder moe was, stelde ik voor dat hij meeding, in afwachting van hoe het vallen zou. Het was best natuurlijk- even een scene met Maarten, die onvoorbereid naar beneden werd gehaald en een reuze keel opzette en er niet toe te bewegen was ook maar een hand te geven. Na de les naar van Zeggeren, ook daar ging Leslie mee naar toe. We hebben nl. toen al afgesproken om " after our informal meeting, to leave all formalities", dus zeggen we heel genoeglijk Leslie en Lidy. Ik vond het daar niet plezierig, vanwege een cigaret alweer. Er werden Leslie cig. gepresenteerd, waarop hij onmiddellijk zelf presenteerde en die direct werden geaccepteerd. De dames bedankten, behalve 1 nichtje dat op visite was, die zei; " Mij wordt niets gevraagd en ik had er zoo graag 1 willen hebben!" waarop Gusta zei: "Nou, vraag er dan een aan vader", en dat deed ze, zoodat ze, naast Leslie zittend, een cig. van de oude heer v. Z. aannam, die Leslie toen mocht aansteken. Thuis gekomen vond ik er Hans en Nettie. Begroeting: " How do you do? When can we make a date with you?" Het ergert me hoe de menschen me hem willen aftroggelen. " Als ik soms les mocht hebben, als hij er is, dan kon ik hem gerust doorsturen." Enfin. Zaterdag zouden we al een bezoek komen afsteken. Maar Zaterdag, de heele dag druk, boodschappen, huishouden, enz. Toen bericht van de parade op 2de Pinksterdag- nog meer drukte. De heele dag gevlieg en geren, 's avonds me klaar

De Dagboeken van Lidy Haremaker

gemaakt, geen Leslie, en tenslotte zonder Leslie naar de Rottiers. Het leek wel af hij al een heele tijd weg was geweest.

Zondagochtend mooi weer, de heele tuin in orde gemaakt, en allerlei drukte en voorbereiding voor de troep mensen die den volgenden dag wilden komen, pl.m. 30; oom Jan + aanhang. Mien Voorrips n.b., fam. Mans, enz. Inie Boele + nog eigen kennissen. Voorhorst kwam een praatje maken. O ja, vader voor het eerst op, en de heele dag een gerij van tanks, een geweldig gezicht, de heele Laan van Meerdervoort tot de kerk, telkens 1 lange rij van die reusachtige dingen, geparvoiseerd (dressed with flags), de Schotse pijpers kwamen met muziek langs, het was eenig alles bij elkaar, 's middags gaan kijken, zag een begin van de parade, hoe die gehouden zou worden, Maandag, later bij een paar kerels in het gras gezeten, cig. rooken en gezellig zitten vertellen. 's Avonds een uurtje in mijn bed liggen leeren, er was een ontzettende onweersbui, hondenweer, alles ineens verregend, zoodat ik niet meer in een tank ben geweest, maar 't was toen te laat.

5.14 21.5. (29.5. Wachtend op Leslie).

2e Pinksterdag al om 6 uur wakker door het gedender van de tanks, die zich bij de kruispunten opstellen. Gauw opgestaan en de kamers in orde gebracht voor de bezoekers. Om 9 uur begonnen ze te komen, tot precies half 12, toen het eerste kanonschot afging, en de ten Have's + aanhang verschenen, waar ik al 3 maal naar uitgekeken had. Het was druk, maar toch ook gezellig met al die mensen. Voor de Hr. Mans was het te veel, die kwam in een ziekenwagen aangereden en moest telkens nog wat rusten. Mr. Beele stond aan de overkant van de weg en mocht er niet meer door. Wie waren er al niet: de Leemkers, de fam. Kloek met kinderen, de Rottiers, Mien Voorrips met Kees, Dolly van Spuyl, fam. Schoonen, de Pleiziers en Mansen, ten Have, 3 kinderen van juffr. Knoester.

De parade vond ik erg mooi, al was het eenigszins een teleurstelling, voor velen een erge teleurstelling, dat er geen zwaar materieel achteraan kwam. Her regende dat het goot, den heelen morgen, zoodat de vliegtuigen ook niet kwamen, en ook de Koningin en de Prinses niet. Na afloop heb ik de Prins even in de auto gezien. De Schotse pijpers waren eenig en ik vond de troepen prachtig, zoo keurig correct alles. Het uitzicht was ook zoo leuk van het plat van mijn balconnetje af. Een Eng. officier gooide een halve cig. weg en daar ontstond heelemaal opwindning onder het publiek over, totdat er een Oranje band man, die er voor de ordebewaking stond, er zich meester van maakte.

Onze heele tuin stond vol met publiek en toen we ze er uit wilden hebben, kregen we ongeveer een heele rel. "Dat het een schande was dat we zoo praatten en de tuin niet ter beschikking voor hen afstonden". Ze gingen er niet uit want ze waren al om 5 uur opgestaan. Ik zei dat ik hier al 18 jaar woonde en het zelf vanuit onze tuin wou zien. "Dat we gebrek aan vaderlandsliefde toonden". "We zullen jullie opschrijven, straks halen we de vlag naar beneden, jullie bent zeker N.S.B.-ers. Die speld moest je van je mantel gerukt worden, als je er zulke praat op na houdt".

Al zei ik dat ik uit vaderlandsliefde zooveel mensen ontving, dat beteekende niets; "Je moest eens weten meisje, wie je hier in de tuin hebt." "Bezit, we zullen jullie opschrijven en je leeren wat bezit is. Dat hebben we onder de Duitschers wel geleerd, die namen je alles af, er was geen bezit meer."

"Juist", zei vader, "maar die tijd is voorbij!".

Enfin; vader heb ik maar naar binnen gebonjourd, met Leemker, die als twee kemphanen in de deur stonden. Ik dacht, dadelijk gooien ze hier de ruiten nog in, en

De Dagboeken van Lidy Haremaker

er is een heel standje. Ik naar een ordebewaker toe, die zei dat hij het zijn commandant zou vragen, als hij langs kwam, wat er gedaan moest worden om het volk weg te krijgen.

Enfin; toen maar gelaten. We redden het boven wel. Alles opgeruimd, 's middags naar de gaarkeuken, wat rondgekeken, wou net een uurtje gaan rusten, en toen, waarachtig, stond Leslie voor de deur. Wat gezellig, ineens is alles heel anders. Ik bleef natuurlijk beneden, hij was er zeker om een uur of 4.30. Hij had bloemen voor me mee willen nemen, maar kon ze alleen maar tegen cig. ruilen. Later stopte hij me een potje marmite in de handen. O nee, zoo kwam het; ik had honger en wou net biscuitjes gaan eten toen hij kwam. "Dat komt goed uit", zei hij, "dan heb je hier een potje marmite." Ik was er toch zoo blij mee; heb al maanden lang opgezet en pijnlijk tandvleesch, nu, na een week, is het al weg, vanwege de vitaminen.

Na een kwartiertje ineens een andere verrassing, Piet Krijnen; hij had een kwartier de tijd, vertelde van alles over het Z., vlug in het Ned., de oudelui maakten het goed, pa Willem was ongenietbaar wat zijn humeur betreft. Piet verwachtte elken dag naar Australie te gaan voor Indië daarna. Een heel ding voor Matje Kronen(?). Piet had geen cig. en zei gauw tegen Leslie "You wil have cig., we don't get any rantion just now, will you offer a cig. in my stead?" zoodat er weer een aanslag gepleegd werd op L's cig. koker. Maar Piet deed het wel aardig. Toen hij verdween moesten we lachten: "Thank you for the service!"

Na het eten hebben we een glas wijn gedronken, de op 2 na de laatste flesch van Dik. Leslie moest helpen een kast te verzetten om in de kelder te duiken, vader kan niet veel, zijn 2de dag op, verder niet gerust en den heelen dag maar weer overeind. Leslie heeft weer zoo gezellig over alles en nog wat zitten praten, vertelde o.a. naar aanleiding van moeder's cactussen, dat dat zoo'n speciale liefhebberij van zijn vader was, maar toen die stierf konden ze zijn verzameling niet houden en is die, op enkele planten na, naar Kew Gardens verhuisd. Hij was toen 18 jaar en zijn vader's liefhebberij was de zijne niet. Veel vertelde hij ook over de Duitschers en hun miserabele houding, hun lafheid en wreedheden. O ja, en de afspraak gemaakt Vrijdag bij Winte te gaan eten, wind en weder dienende.

Zoo, dat was de 2de Pinksterdag- gisteren een week geleden.

Nu is het Dinsdag, de 29ste, ik heb mijn lessen afgezegd, omdat het de laatste dag is dat Leslie zou komen. Dr. Knuttel was nog ziek, dus ik had de heele dag vrij, alleen Hr. Zarli kwam nog even om bijgewerkt te worden. Vanmorgen bezig geweest met allerlei, o.a. het begin van de Holl. gramm. in het Eng. doorgelezen, die ik met Leslie zou behandelen op onze lessen, die ook niet meer doorgaan, zoodat ik tenminste weet wat er in staat, als hij het door gaat nemen. Wie weet, komt hij terug, maar dat zal wel niet, het zou te leuk zijn. Zoo zit ik vandaag te wachten, van vanmiddag af, heb me zoet gehouden met hem een brief te schrijven met f 10,-- lesgeld terug wat me niet makkelijk afging om hem dat een beetje aardig te schrijven. Ook stond mijn hoofd er niet naar, aldoor denkend, dat ik het niet voldoende kon overwegen en het fout zou schrijven. Mijn logica liep mank, ik had het te kort geschreven, nu hij maar steeds niet komt, heb ik het na het eten overgedaan en beter. Zoo echt zitten martelen over de brief, zooals ik wel meer met moeilijke gevallen kan doen. 't Is al half tien en hij zal wel niet meer komen. Wat maakt het me veel uit, hij heeft zoo'n andere sfeer gebracht, en er was aldoor zoo iets erg prettigs om naar uit te kijken. En nu is het weg.

5.15 21 Dinsdag.

Wat ik gedaan heb weet ik niet goed; bonnen kopen, huishouden zeker, Dr. Knuttel was ziek. Hr. Rakhorst had ik ook niet, die was weer ziek. O ja, 's avonds kwamen de meisjes v.d. Oord, daarna de Hr. Wijshoff, ja, ik heb zeker wel druk les gegeven, juist door de Pinksterdagen, de Hr. Zarli o.a., Wijshoff bleef een tijd plakken, v. Zeggeren heb ik niet gezien, die had zijn meisje over. Wat lijkt het alles al lang geleden, dat ik daar kwam o.a.

5.16 22 Woensdag.

De stad in bijtijds om allerlei boodschappen te doen, ik zou Leslie ontmoeten om 2.30 bij oom Henk. Het is vandaag al 2 Juni, wat ben ik ontzettend achter. Met Leslie boodschappen gedaan, de woordenboeken gehaald, eem Ned. gramm. gekregen, hij moest me natuurlijk verwennen met bloemen. Ik rammelde met hem naar huis op mijn fiets, hij vond het verschrikkelijk, zoo'n fiets, en hij heeft aldoor een lekke band. Bij oom Henk even gezeten, de werkplaats gezien, en een ommetje in de stad gemaakt, naar huis, het was te laat voor de les van Leslie, dus eerst moeder geholpen, die doodmoe was en die een plak chocola van hem kreeg, en daarna 's avonds aan het werk. Leslie had me al lang weer in de gaten. "My agony is now near at hand, been putting it off and off, and now I'm going to sit down in the operation- chair." Hij plaagde me en ik wist haast niet hoe ik hem op gang moest helpen. Het was een echt probeersel, en later kreeg ik een phon. les van hem over de trilling bij zang en spraak, en over het herdersfluitje met zijn hoge trilling, die ver draagt en alleen door een hond, maar niet door mensen gehoord kan worden.

5.17 23 Mei. Donderdag.

Wat er was weet ik niet meer, huishouden en lessen zeker.

5.18 24 Mei. Vrijdag.

Druk les gegeven, 's avonds eten met L. bij de Winte's, maar geen Leslie, moest alleen naar hen toe, we waren allen wat onthand met de avond, maar een kwartier later werd er geklopt, en jawel; daar was hij toch. Hij had ineens parade moeten houden, hij zat direct met het kleine Jaapje op schoot. Jan was jaloersch op de aandacht en begon meteen zijn Humpty Dumpty op te zeggen. Het was gezellig bij elkaar alleen zei Leslie dat hij weg moest naar Amsterdam, binnen een week, zoo en passant. Wat schrok ik daarvan, zoo'n leegte als dat gaf en het bedierf me een beetje de rest van de avond. Later kwam dominee Hylkema met zijn vrouw, wij renden om 10 uur naar huis, na toch een geslaagde avond. Zaterdag daarop weet ik niet veel meer; 's morgens huishouden, 's middags les.

5.19 25 Mei. Zondag.

Leslie kwam al vroeg, ik was laat door het gemier met houtjes hakken en een eindelooze vaat.

Die Zondag begon met een vanouds bekend rothumeur van pa, omdat hij geen rooken had, ik zat in zak en asch dat hij er Leslie wat van zou laten merken, en

De Dagboeken van Lidy Haremaker

mopperen zou, op wat ik voor de Eng. club klaar maakte. De dokter kwam echter, pa vond een paar peuken en gaandeweg draaide hij bij, toen kreeg hij van Leslie nog weer een doosje cig. ook, wat hij eigenlijk niet verdiende met dat ellendige humeur steeds maar weer op ons bot te vieren. Later deed Leslie een verhaal over een fam. in Middelburg, die eerst de gastvrijheid zelf waren en in 14 dg. tijd zoo onaangenaam en humeurig waren dat hij ze flink de waarheid gezegd had, de heer des huizes had hij steeds aan cig. geholpen, ondanks dat bleef zijn humeur en ontevredenheid. "Is that your war- effort?" had Leslie gezegd, was toen weggegaan en nooit meer teruggekomen.

Het was weer zoo'n gezellige middag door Leslie, Inie vroeg hem al om een vervanger, waarom hij later moest lachen. Ze bleven allemaal even lang hangen, werd er haast kwaad van, Inie zanikte nog na met een paar woordjes en toen met een lekke band, 6.15 was ze eindelijk weg, en moesten wij haastje repje opschieten om naar de Tommy's film te gaan; Winged Victory.

Hoe gezellig ik het ook vond, mijn pret was er wat af, ik kon mijn aandacht niet bij de film houden, doordat ik heelemaal onder de indruk was, dat het de laatste keer was dat ik hem zag. Op weg naar huis heb ik hem over zijn thuis gevraagd, het was zoo iets aparts en zoo iets abstracts in hem, dat hij er nooit over praatte. Hij was 9 jaar getrouwd en had nu een baby van 9 maanden, die hij in April voor het eerst had gezien. Het leek zijn eigen kind niet, omdat hij er een heel andere voorstelling van had gehad, hij had de heele week nodig om eraan te wennen en toen moest hij al weer weg. In die week capituleerde de vesting Holland. Wel, wij namen afscheid, met het gevoel elkaar niet meer te zien voorloopig, misschien Dinsdag.

5.20 26 Maandag.

Maandag ging ik maar hard aan het werk, tusschen de bedrijven door zitten te broeien op een brief aan Leslie om hem het geld terug te geven van de lessen, waarover we een heel debat hadden gehad aan het eind van de les, Woensdag, en dat Leslie natuurlijk won. Ik kreeg meteen f 10,- vooruit van hem, ik gaf hem het woordenboek, maar moest er eerst nog iets in schrijven. Daar heb ik over zitten broeien, en het Zondag netjes aan hem afgeleverd. Mijn brief kon maar niet goed lukken, Dinsdagavond heb ik hem nog overgeprobeerd, en toen was hij beter, ik kon maar niet tot uitdrukking brengen wat ik wilde.

5.21 27 Dinsdag.

Eerst als gewoonlijk druk bezig, de cursus van Knuttel werd afgezegd, ik mocht inplaats daarvan naar Mevr. Pannekoek met de club om haar schilderijen te bewonderen, waar ik voor bedankte, had er geen rust voor, al uitkijkend naar Leslie. 's Avonds me even warm gaan lopen, ergerde me buiten aan een nonna, die walgelijk met een Canadees stond te flirten, hem zijn cig. afhandig maakte, later kwam er een man op de fiets langs, die een gedeelte van haar kreeg, een jochie stond wat verder, bleek bij haar te hooren, en die beloofde ze ook wat van de buit. Dat is op 't oogenblik het Hollandsche publiek!
't Is mooi.

5.22 29

Voor de afleiding, het was zulk prachtig weer en omdat het moest vanwege de stokerij, ging ik op mijn fiets zonder band naar Thierry om benzine te halen, het was een nare tocht, eerst wat boodschappen in de stad, naar oom Henk om het blik te halen, naar Nineke, die niet thuis bleek te zijn, om oom Henk zijn fietstassen, en maar een groot gedeelte gelopen, later op de keien gerammeld, anders was ik nooit meer thuis gekomen dien dag. Ik trof bij Thierry alles goed, hij was zoo blij iemand van ons te zien, en moest even praten, al moest hij feitelijk naar de molen om te malen. Het werd natuurlijk met alles wat te laat, hij moest zijn hart uitstorten over Bram, die toch zijn zoon was, en die nu met vrouw en oudste zoon gevangen was, en dat alles zoo ongelukkig geregeld was, de kinderen de straat opgestuurd, de jongste jongen was nu bij hem. Bram zijn spullen verbeurd verklaard en zijn land, waar Thiery eerst nog naar om moest kijken. Enfin, het was een stuk verdriet voor zijn oude dag. Wat over andere dingen gepraat, over Leslie die weg was, ook voor afleiding voor hem, en hem later verteld over zijn neef, de tuinder, die bij Flo in huis was geweest. Hij kende de streken van dat huishouden. In de tuin kreeg ik benzine, en groente, de molen ging niet, dus Thierry ging weer met mij mee naar huis, en daar nog een boom opgezet, toen naar huis langzaam, en moeizaam. Toen ik afgewerkt en afgesjouwd het laatste stukje bij de kerk slofte naast de fiets, hoorde ik ineens; "Hallo", een bekende stem, en daar stond Leslie naast me. Ik was stomverbaasd, zoo dat hij lachte. Ze zouden hier blijven en gingen voor 1 dag naar Amsterdam om parade te houden den volgenden dag, en zoo landde ik thuis aan met benzine, groenten en Leslie.

Ze waren thuis ook blij, en het was achteraf weer als vanouds gezellig, moest alleen nog tusschenin les geven, maar L. kwam terug. Dat was het voornaamste. Hij bracht de afscheidsbrief mee, die hij me geschreven had op Dinsdagavond, toen ik ook aan hem had zitten schrijven. Ik gaf hem toen natuurlijk ook het gramm. boek met brief van mij over het geld van de les, en een introductie- brief voor Guurt voor in Amsterdam, die hij den volgenden dag meegenomen heeft, bezorgd, alles was goed met Guurt, maar ze was niet thuis. Toen was hij dus 2 dagen in Amsterdam. Donderdagavond bij Kloek vriege ze naar hem, ze stelden me teleur door te vertellen dat ze hun dienstmeisje meenamen, dus die illusie is ook weg. Thuisgekomen was Annie er, voor moeder's verjaardag, met allerlei goede gaven, het werd daarom weer laat met naar bed gaan.

5.23 1 Juni.

Moeder's verjaardag, druk les geven. 's Middags kwam Hans v.d. Velde per auto pa halen om te bridgen, later bleef hij om moeder te feliciteeren, was er gelijk met de Winte's, aardig van hem even te komen feliciteeren.

Zoo was het toch nog gezellig, 's avonds de familie op visite, tante Zus was per auto gekomen, van Jan Franken, dus hadden we dien dag de luxe van 2 auto's en Paul zijn motorfiets voor de deur.

5.24 2 Juni. Zaterdag.

Annie ging vroeg weg na de koffie, had 's morgens op een leerling gewacht, die 's middags kwam, en waar ik mijn bed voor uit moest, terwijl ik toch al zoo moe was. Na de les vond ik Leslie in de tuin bezig me een Dunlop band om mijn fiets heen te

De Dagboeken van Lidy Haremaker

leggen. Wat een gezicht en wat hebben we gezellig zitten praten. Ik was wel te veel aan het prutsen, "fussing about", en ik wou het wiel wasschen, waar hij erg om lachen moest: "Just like a woman, to want to wash it!" Toen wou hij het meteen probeeren, maar ik stelde het tot na het eten uit en toen kwam er niets van, want er kwam visite, eerst Marie Sn. de V., later Hans Rottier, die een uur lang heeft zitten jammeren, en half grienen haast, omdat hij nog niet aan het werk kon. Leslie weerlegde hem prachtig, met allerlei steekhoudende argumenten, dat was interessant om aan te hooren. Dat Holland zoo bevoorrecht was ten slotte., dat de grondvoorraad van ons voldoende was om de gulden voor 25 jaar te stabiliseeren, dat wij priority to everything hebben omdat we, naar verhouding, het meeste geleden hebben door de oorlogvoering, dat we zeker een stuk ... (?) erbij krijgen, enz. enz. en Hans zat te zaniken van but, but. Marie sprak er later ook schande van, zoo'n houding tegenover een Eng. man die dat alles heeft meegemaakt, en het gejammer van Hans die thuis op zijn stoel heeft gezeten. Leslie plaagde nog over al die losse straatstenen.

5.25 3.6. Zondag.

's Middags met Leslie naar het Westland bij de bessenboer aan, werden er reuze verwend, hij liet zijn grenzenloos verwaarloosde tuin zien, waar een V1 was doorheen ontploft, verwende ons met bessen, aardbeien, nieuwe aard., bloemkool, enz. Zijn broer kwam er bij, en wou ons ook op visite hebben, Leslie beloofde stopverf voor zijn kapotte ruiten, hij moest er vertellen van zijn ervaringen, later bijjarten, zoodat we pas 7.30 thuis kwamen. maar alles was best omdat ze bij To Lamot hadden geborreld en dus ook laat waren. Pa was 's morgens natuurlijk knap uit zijn humeur, maar later was hij bijgedraaid.

5.26 4.

Niets bijzonders, naar ik me herinner, dan les + huishouden.

5.27 5.

's Middags voor het laatst naar Knuttel, Leslie kwam me achterop en ging mee. Hij was er eerst verlegen van bij zooveel dames terecht te komen, maar dat was wel over toen hij eenmaal binnen was, waar hij al gauw in beslag werd genomen door Knuttel zelf, die hem uitnodigde bij hem te komen om hem wat werk in portefeuille en aan de muur daar te laten zien. Ik werd genegeerd, zoodat ik 's avonds eens even daarover bij Wils ben gaan praten. Zijn dochter was over, een aardige vrouw, en zij vonden het idioot, en dat ik maar gewoon mee moest gaan. Of eerst opbellen, tenslotte zou Mevr. Wils dat doen voor me, ze kon dat zaakje best wel aan. Maar dat ging niet, dus dat mislukte, ook de volgende dag. Ik verwachtte Leslie niet meer voor Zaterdag, daar hij Vrijdag dan naar Kn. zou gaan. Maar Dond. kwam hij toch nog even, en zei dat hij mij direct in de uitnodiging had inbegrepen, daar hij er niet over dacht ergens heen te gaan zonder mij, waar hij door mijn toedoen werd geïntroduceerd. Volkomen terecht natuurlijk, en logisch als je er over denkt.- Zoo gingen we dus samen naar Knuttel, het was wel gezellig, later op den avond naar beneden, waar Mevr. Knuttel ons met zoon en dochter, met een kopje thee opwachtte en me heel moederlijk inpakte tegen de kou die door de open deuren

De Dagboeken van Lidy Haremaker

binnenkwam, die voor het licht openstonden, daar bij hun de ruiten ook al weer stuk waren door de ontplofte V1 van de Riemerstraat. Toen we weggingen werd Leslie weer uitgenoodigd, maar ik niet, ze gooiden een heel duidelijk balletje op nr. fietsen banden.(?)

5.28 20.6.

Al dien tijd heb ik niet in het dagboek geschreven, de tijd gaat voorbij in een roes door Leslie. Ik heb eigenlijk thuis nog nooit zoo'n heerlijk gezellige tijd gehad, doordat ik nu eens een echte vriend heb, een echt heerlijk tijdje, dat alleen af en toe vergald wordt door vader's ellendige humeur als hij geen cig. heeft. Al 4 Zondagen achter elkaar, om van de andere dagen niet te spreken, en er tusschen in. Maar Leslie maakt het aldoor weer goed. Alleen hangt zijn vertrek als een zwaard van Damocles boven zijn hoofd.

Gisteren zijn we een heelen dag samen uit geweest via Nineke, Jan was jarig, naar Thierry om benzine te halen, daar hebben we aan de vliet gezeten, boonen gedopt en naar de booten gekeken, later nog een prachtige perzikkas bekeken, toen over Voorschoten naar Wassenaar en daar wat rondgepeddeld, en bij kasteel Oud-Wassenaar, dat gesloten was, in het beukenlaantje ervoor zitten praten, en vertellen, Leslie over zijn werk en zijn toekomstplannen in verband daarmee, ik ook weer eens een en ander over mijzelf, verteld over hoe ik het geld van de Hembrug(?) voor Zwitserland kreeg. Leslie werd heelemaal zoo vrolijk en overmoedig, vertelde over zijn vrouw en baby, hoe trotsch ze er op zijn, en hoe trotsch hij thuis achter de kindervagen had geloopt, met de gedachte; - That's what I have made-. Zoo kinderlijk en jongensachtig kan hij zijn, en hij zat me te plagen, en moeder eens te plagen, we hebben gezellig samen nog wat gegeten, en toen in de tuin gezeten, hij rekende uit dat hij dien dag 10 uur en 57 min. van mijn gezelschap had genoten. Hij was zoo vrolijk.

5.29 20.6.(?)

Vanavond kwam hij weer even, maar laat. Hij had, met de warmte, in de keuken moeten helpen, was druiptnat van het transpireeren en het werken daar, gelukkig is het 1 maal in de maand. Hij had in shorts en een hemdje gestaan en gedacht: - Als Lidy me zoo zag, zou ze nooit meer wat van me willen weten!- Hij kwam dan vanavond laat om pl.m. 9 uur. Ik had, na onze fijne fietstocht van gisteren ook hard gewerkt vandaag, den heelen morgen gewasschen, toen werd het logeerbed opgehaald voor Jan en Freddie en ben ik het kamertje gan schoonmaken, haar gewasschen en les gegeven, weer wasschen, en later Leslie dan. Hij was zoo somber, er waren er weer 2 met lang verlof naar Eng. gestuurd, dan gaan ze of naar Duitschland of naar Indië. Hij vreest dat het elken dag voor hem af kan komen. Om 9.45 heb ik hem zg. voor een Eng. les mee nar boven genomen, en hebben we zitten praten, en heb ik hem mijn lijntekening, mijn boekenkasten en mijn snijwerk laten zien, en wat handwerken, en steeds bewondert hij me meer, zegt hij. Och, daar is het me niet om te doen, maar het is wel eens leuk om wat aanmoediging te krijgen, alles verdwijnt hier in een hoekje en ikzelf er bij.

Ik heb Leslie een foto gegeven van me, maar het gaat vader en moeder niet aan, dat ik dat doe, anders zeggen ze er wat van, en dat zou ik niet prettig vinden, anderen begrijpen toch nooit hoe menschen tegenover elkaar staan in de beste vriendschap, zelfs tusschen een man en een vrouw, zelfs met alle sex- appeal erbij, dat je op een

De Dagboeken van Lidy Haremaker

eerlijke manier elkaar tot in den grond waardeert en respecteert. Alles is juist zoo prettig om het respect dat je elkaar toedraagt, en dat je tegenover elkaar hoog houdt. Was dat er niet, dan was alles toch heel anders. Leslie ging toch wat afgeleid weg. Vader waarschuwde hem voor de dreigende onweersbui, die tenslotte nogal losliep en die hem niets kon schelen. Leslie verwende me onderhand met een heerlijke plak choc. en een net zoo heerlijk stuk Lux toiletzeep. Ik wou dat ik hem as. Zondag eens een echt prettige dag kon bezorgen, als hij jarig is, eens iets erg moois voor zijn verjaardag zien te krijgen bij Sheherazade of zoo. Ja, ik begon Leslie voor de eerstkomende maanden al zoo'n beetje te monopolizeeren, maar elke dag is er eentje, het gaat weer om dagen.. Zijn majoor is van verlof uit Eng. teruggekomen en ze hebben hem den heelen dag nog niet gezien. Ze zijn bang dat er narigheid aan het broeien is. En als ze weg zijn, zei Leslie, indachtig zeker Inie Boele, die naar een vervanger van hem wou uitkijken, dan meet je je maar gauw een ander aan, en dan weer een ander, dan heb je geregeld je Tommy over de vloer. Maar deze Tommy, mijn Tommy, mijn vondeling van de straat, zal niet makkelijk door een ander ooit vervangen kunnen worden. – Zoo, deze 2 dagen zijn tenminste weer bijgeschreven.

Maandag de 18e had Leslie den heelen dag werk, en gezegd dat hij niet zou komen. Ten slotte was hij 's avonds vrij en wou nog naar mij toe komen, maar hij zei tegen zichzelf, als hij mij den volgenden dag opbiechtte; " I won't be or I must not grow soft", en is toen met zijn vriend Pip gaan musiceeren, zeker als oefening voor o.a. Zaterdag, wanneer ze misschien hier komen musiceeren met zijn 2- en. Ofschoon Pip erg zit te zaniken, hoe hij hier moet komen, daar hij geen fiets durft te vragen van het leger, in hun groep, wat Leslie belachelijk vindt. Ik had hem ook gevraagd, of hij zijn vriend Charlie misschien Zondag op zijn verjaardag wou hebben. Maar dat wou hij zelfs liever niet, Charlie is een groote flirt, heeft vele vriendinnen, en het zou hem veel te "tame" zijn. So, that's that. Nu nog een paar biscuitjes van Leslie, die hij voor vader en moeder heeft meegebracht, en dan slapen. 't Is 12.15. Toch ben ik blij dat ik weer wat in mijn dagboek geschreven heb, 14 dagen zijn missing hiertusschen. Morgen zal ik het wel bezuren, ben moe, na de lange fietstocht (40- 50 km.) van gisteren en de werkdag van vandaag.

5.30 Donderdag de 21ste.

Les gegeven, Leslie was er, meen ik, 's avonds wel, mijn les werd afgezegd, wat hebben we toen eigenlijk gedaan, je weet het niet, ik geloof dat hij erg somber was, ja, na den dag na Thierry, dat hij zoo bijzonder vrolijk was, over de toekomst, Indië, o ja, nu weet ik het weer, ik heb hem toen, meen ik, meegenomen naar mijn kamer, en hem mijn foto's laten zien en houtsnijwerk, en over de toekomst, dat ik zoo graag een baantje in Eng. wil hebben. Hij dacht wonderwat van mijn houtsnijwerk, en wou dat ik wat kinderverhalen, die hij gemaakt heeft, ging illustreeren. Ik weet niet goed meer of dit Donderdag of Vrijdag was. (Het is achteraf toch Donderdag geweest. Vrijdag had Leslie 24 uur dienst).

Zaterdag zou Pip komen, maar Leslie was er bijtijds zonder Pip, kwam met brieven en kaarten van thuis aan, bloemen voor ons vanwege zijn verjaardag, en nog cig. voor vader weer, ik kreeg weer een stuk chocola van hem, Vrijdag was het, ja, dat we boven aan het praten waren. Ik meen dat Hans en Nettie er Donderdagavond waren en ik heb zitten werken.

De Dagboeken van Lidy Haremaker

Zaterdag was Leslie weer wat opgewekter maar zoo slaperig na 24 uur dienst en 1½ uur slapen, dat hij in de tuin in slaap viel, na de woorden; “ A soldier’s life is a busy life”; hij was den heelen morgen bij de kolonel geroepen om een boot voor zijn zoontje te helpen construeeren. We gingen ‘s avonds naar de Ensa, voor de 2e keer. O ja, Donderdagochtend bloemen besteld bij Sheherazade voor zijn verjaardag, en die Zaterdagochtend gehaald. De voorstelling van de Ensa was vroeg afgelopen, toen hebben we een heel eind in de stad omgelopen, 2 rondjes, de Vijverhof om, en daarna de oude buurt achter bij de Prinsegracht, stoffig en rommelig, haast zonde van de prachtige avond, behalve het hofje bij Spinoza’s standbeeld, dat was alles waard. Even bij tante Zus aan, en toen naar huis, waar ze gelukkig naar bed waren.

5.31 24.

Leslie’s verjaardag. Hij kwam nogal laat, opgehouden door een onweersbui. Wij nog niet klaar, doordat wij ‘s morgens de keuken nog hadden gedaan, hij was zoo smerig, moeder en ik hadden nogal veel aan het huishouden gedaan de heele week en gewasschen o.a. Dat is hopeloos zoo langzamerhand. Het eten was daarom nog niet klaar, en wij onder een gezellig kopje thee in den tuin gezeten, ik aan het wortels schrappen. Doordat pa tabak van oom Henk had gehad, Zaterdag, en van Leslie sigaretten, was hij voor de afwisseling eens in zijn humeur dien dag, een verademing. Leslie was blij met zijn bloemen, en zijn tasje(?). Ik had me voorgenomen hem een zoen te geven ter eere van zijn verjaardag, vanwege zijn eenzaamheid, maar als je het je voorneemt, is het juist zoo moeilijk i.p.v. het spontaan te doen. Gelukkig heb ik het klaargespeeld, en hij vatte het zoo prettig sportief op, ik kreeg er nog eerder een retour dan ik kans had hem er een te geven, en hij zei zoo aardig: “ Thank you, Lidy, for that”.

Ik had mijn mooiste tafellaken met servetten voor hem uitgehaald om de vaas ook goed te doen uitkomen, en het eten was netjes opgemaakt, verder was er de een na laatste flesch wijn van Dik op tafel. De laatste gaat er natuurlijk ook aan, zoodat er voor Dik, als hij ooit terug komt, niets meer van de flesschen is. Enfin, tegen die eigenschap van pa om altijd maar op te maken, kun je toch niet op. Na het eten een tijdje zitten praten, en om 9 uur naar meer en Bosch, waar fijn gewandeld en op een bank gezeten tot bijna donker. Er was een mooie volle maan, heerlijk stil weer, gewoon zonde om naar huis te gaan. Ik zei dat ook, Leslie glimlachte, hij zal het ook wel gevonden hebben, maar het is maar goed, dat er een tijd van komen en van gaan is, het wordt haast te intiem anders. Onderweg zei hij vaderlijk, dat hij in de week voortaan om 10 uur naar huis moest, omdat ik vroeg naar bed moest en Zaterdag + Zondag uitgangsdagen. Ik zat erover te zinnen hem een nachtzoen te geven, ik wou het zelf graag vanwege de hartelijkheid, maar ook omdat ik het zelf graag deed en daarom heb ik het gelaten. Een valsche noot zou alles bederven, hij begrijpt alles, toen hij weg ging lachte hij en tikte mij hartelijk op mijn wang. Achteraf is het zoo goed. Beter te weinig intimiteit dan teveel, hoe weinig te veel ook. So that was that, Leslie’s birthday.

5.32 25. Maandag.

Heele dag hard gewerkt, lessen, tot ‘s avonds toe, Marie kwam met etenstijd uit Alkmaar, haar kamer had ik gelukkig in de afgelopen week klaar gemaakt. Woensdag, Donderdag en Vrijdag ‘s ochtends, nadat het logeerbed is weggehaald voor Jan en Freddie.

5.33 26. Dinsdag.

's Ochtends les, 's middags Leslie, tijd in de tuin gezeten, wachtend op hem, maar hij was zoo laat, dat Marie al weg was naar Truus, later gezellig bij elkaar gezeten tot 10 uur precies. Wij moesten vroeg naar bed omdat Marie om 6 uur op de boot moest zijn. Leslie bood natuurlijk zijn fiets aan, had weer choc. en sigaretten weg te geven, een heele doos, die ik maar aan moeder doorgegeven heb, voor distributie aan pa. Maar dan zou de muziekkavond niet doorgaan, want dan moest hij lopen en ik vond het gezellig ook eens met Marie te wandelen.

5.34 27.

Een lange dag, om 4 uur op, Marie zenuwachtig, vergat achteraf haar brood. Het was een prachtige ochtend, groote afnemende maan, eerst heldere lucht, prachtige wolken en zonsopgang in felle kleuren. Natuurlijk honderduit over Leslie gepraat, waren op tijd aan boord, had zoo zin mee te gaan, terug op de fiets naar huis, waar ik den heelen morgen aan de handelscorr. ben geweest om brieven uit te werken van mijzelf en Leslie.. Om 1 uur was Gijs er ineens, met wat biscuit en kaas voor mij, hij had me eens apart wat eten beloofd, mijn doosje cig. heeft hij zelf opgerookt i.p.v. ze zwart te verkopen. Enfin, dat moet hij weten, hij heeft het aan ons verdiend. I.p.v. gauw eten en naar bed, moest ik een brief tikken naar Zwitserland, die Burger, waarmee Gijs hier was, mee zou nemen. Burger moet naar de fabriek om te zien eenige horloges te koopen, die Gijs in België met Marcel wil verhandelen tegen fr. Daarna ben ik gaan slapen, les gegeven, en 's avonds kwam Leslie met Pip, en hebben een heele avond muziek gemaakt, reuze gezellig, het merkwaardige was dat Pa er zoo van genoten heeft, je kon het kennelijk aan zijn gezicht zien, dat hij het naar zijn zin had, met een cig. in het hoofd, in zijn makkelijke stoel en muziek in de kamer. Ze bleven tot een uur of 11, en het was een volle dag, echt fijn.

5.35 28. Donderdag.

Is Leslie weer geweest, geloof ik, of niet? Ja, toch, ik had eerst les, en beneden gekomen, vond ik Leslie, gezellig aan het kiekjes plakken van thuis, een prachtige halve cake op tafel, de cake die zijn vrouw voor zijn verjaardag had gebakken, en dien dag was aangekomen, en een vreemde mijnheer, met een brief uit Kopenhagen, een Hollander, die onze zaken, binnenkort in Australië, wil behartigen om de bestellingen voor het leger te doen doorgaan.

's Avonds gingen vader en moeder naar Truus, en Leslie en ik bleven gezellig thuis, hij bezig aan zijn album en ik, op zijn voorstel, een brief aan Elsie geschreven, die hij op de bus zou doen.

Later las hij me de krant voor, toen hij klaar was, vond hij natuurlijk, dat hij wat aandacht hebben moest, echt wat des mens, en kon ik mijn brief niet afmaken doordat hij telkens opnieuw begon.

5.36 29 Vrijdag.

's Avonds naar Yehudi Menuhin, het eerste groote, openbare concert. De heele morgen les gegeven, 's middags in de zon v.d. Velde conversatieles gegeven, erg gezellig.

Vanwege de Prins zijn verjaardag was er zoo'n beetje parade en defile op het heitje, ze verwachtten dat de Kon. en de Prins zelf heelemaal zouden komen. Jackie kwam langs en, toen ze stopten, liep hij de gelederen uit om een praatje te maken, v.d. Velde vroeg ons, de Tommy en mij, of we op een avond eens een kopje thee kwamen drinken. Later kwam Leslie zelf en kon de troep op de terugweg zien, en had daarbij zijn verschillende op- en aanmerkingen. Leslie bracht van alles mee, sukretten, schoensmeer voor moeder en een film voor mijzelf. Fijn, dan hoop ik eens een goede foto van hem te kunnen maken. We bleven voor in het tuintje fotoalbums zien tot een uur of 5, toen ik me ben gaan kleeden. 's Avonds op de fiets naar oom Henk en tante Zus en toen naar het concert, waar ik op de eerste rij voor het podium zat, vlak bij Yehudi M., op 3 m. afstand stond hij, en tusschen de Tommies, Leslie's collega's of vrienden of hoe je het noemen wilt, in. 't Was een wonderlijk publiek, menschen in avondtoilet en meisjes met sokken en bloote beenen, en veel khaki, zoowel onder de mannen als vrouwen. 't Werd een latertje.

5.37 30 Zaterdag.

Huishouden om 3 uur net klaar toen Leslie kwam, we zouden naar het feest in Delft op de fiets, er was een boottocht, maar Leslie leek wel niet veel zin te hebben. Later zei hij dat hij dacht dat ik te moe was. Ik had pijn in mijn rug, en ging weer op mijn rug liggen. Toen kwamen Suze en Reer uit Haagwoud, waar we toen nog een uurtje bij gezeten hebben, en toen zijn we gegaan, in de halve storm.

Leslie heeft in Delft zijn serviesje opgehaald en daarna zijn we weer naar buiten gefietst en hebben we, tegen een landhek zittende, gepicknict, het was een koude wind, en niet zoo heel plezierig wat het weer betreft. Verder natuurlijk gezellig. L. had Eng. boterhammen voor me gemaakt en een groot brok cake van zijn vrouw afgesneden voor ons beiden. Hij vertelde, hoe verbaasd hij was geweest toen moeder van die fliedertjes cake had gesneden, terwijl zijn bedoeling was geweest het in vieren te snijden en ineens bij de thee op te maken. Maar ik mag het haar nooit vertellen. Terwijl moeder, zuinig natuurlijk, bedoelde het kostbare stuk cake zoo lang mogelijk voor hem te doen duren.

Hij had gezegd; "We'll have it over a cup of tea". dat beteekent; dat eten we op bij een kop thee. We have it, ik zou het toch ook verkeerd begrepen hebben, als het Holl.; dat hebben we bij de thee, en het ook zuinig voor hem uitgesneden hebben. Verder praatte hij weer over Elis., over hun kleinheid en bekrompenheid, maar ondanks alles, haar intelligentie en aardige karakter. Hij vertelde staaltjes van ontzaglijke narrowmindedness, dat ze zijn brieven niet beantwoordde, omdat ze er 3 achter elkaar had gekregen en dat zoo opviel, dat ze nergens met hem naar toe durfde, omdat hij getrouwd was en de menschen erover zouden gaan praten, enz., enz., zooals hij laatst vertelde toen we in H. van Holaand waren, over de ontzettende ruzie bij hun thuis, omdat El. en haar moeder hem in huis wilden verplegen omdat hij ziek was.

Ja, er is niets anders dan vriendschap tusschen L. en E., zoo ook tusschen hem en mij, hij is getrouwd en gelukkig getrouwd, zijn vrouw weet dat ze hem kan vertrouwen en Leslie is pienter genoeg, dat hij de vrouwen wel weet uit te kiezen, of liever, dat hij weet uit te kiezen met wie hij zal blijven omgaan of niet, die er op zijn weg komen. Er

De Dagboeken van Lidy Haremaker

bestaat niets bijzonders tusschen hem en El. en mij, ik voel me zeer nauw verwant aan Elisabeth, zoo langzamerhand, door onze gelijke omstandigheden. En ik vraag me af, als Leslie heelemaal weg is, "what about me", zooals ik me afgevraagd heb, na zijn 5 md. lange verblijf in Middelburg en zijn vertrek daarna; "what about El." Haar moeder wou niet dat ze te veel met elkaar omgingen, omdat ze teveel van hem zou kunnen gaan houden, en hij en getrouwd man is. Anders was hij hun de welkomste van alle schoonzoons geweest. En; what about myself when this episode is over. Well, I'll take the consequences of it. I know them already.

5.38 1st. J. Zondag.

Ik was zoo moe en in de put als reactie op de tocht en het gesprek van de vorige dag. Ik had L. gezegd mee naar mijn kamer te trekken en er wat te werken, terwijl ik op de divan lag. Later zei hij dat we zoo veranderlijk zijn. Ik had er gewoon niet de lust toe en vind me wel eens onbescheiden hem altijd weg te trekken als hij zoo in zijn stoel is gezeten. 's Avonds gingen vader en moeder uit, zoodat we weer tot een beter soort gesprek kwamen dan 's middags over allerlei futiliteiten, zooals zijn korp. die overal aan zit en het voorlezen uit zijn "Release and Resettlement" boekje. Hij kreeg het over El. weer, en zei ronduit dat hij wel meende dat ze van hem hield, iets wat ik al direct had geconstateerd, maar ik wou haar gevoelens niet blootgeven, niet wetend hoeveel hij ervan begreep. 's Avonds speet het me dat de dag zoo voorbij gegaan was, maar ik was nu eenmaal ontzettend in de downmood.

5.39 2 Juli.

Maandag had ik den heelen dag les en Leslie dienst.

5.40 3 Juli. Dinsdag.

Dinsdag hoopte ik dat hij vroeg zou komen. Ik was in bed gekropen met wat werk tot hij kwam. Hij was laat, om me te laten slapen, zei hij, het gevolg was dat we geen tijd hadden om nog te werken, op 2 brieven na Ha. Corr. Hij stelde voor naar de bioscoop te gaan, wat we tenslotte gedaan hebben, naar de vroege film. Toen waren we bijtijds terug voor de van Spanje's, die Leslie kwamen bekijken. We werden daar natuurlijk ook weer uitgenoodigd voor volg. Woensdag. Ik had er niet veel zin in, maar Dolly liet het zich niet ontnemen een landsman te ontvangen. Verder had ik voor de afwisseling, het gesprek aldoor aan mij doordat we over Gijs aan het vertellen raakten- over de Zuiderzee en zijn strooptochten in de oorlog.

5.41 4. Woensdag.

Leslie tamelijk vroeg, zoodat ik hem buiten, in het voortuintje, 2 uur lang les heb gegeven over fonetiek. Mijn leerlingen kwamen niet, dat was wel weer rustig. 's Avonds gezellig naar Zarli, waar Leslie in een zeer dolle, overmoedige bui was, voor zijn doen, vertelde erg leuk over het zangfeest in Wales o.a. Zarli liet zijn boekje zien v. Eng. en ik moest het Leslie uitleggen, die me vroeg of we nu eigenlijk op visite waren of dat het een les was, want hij had er schoon genoeg van. Hij kreeg een heel pak muziek mee voor hem en Pip, wat hij heel gelukkig meenam, met zijn viool erbij.

5.42 5. Dond.

Zou hij 's middags naar de stad gaan om boodschappen te doen en dan wou hij 's avonds spelen. Ik vroeg hem echter mee te komen naar de Winte's, daar ze al lang hem graag weer eens wilden ontvangen. Dat heeft hij tenslotte gedaan, en ook een les bijgewoond van Cardiet Verstege, een beginneling. Dat wou hij graag. Meteen kwam hij vertellen dat hij a.s. Woensdag al op de boot naar Eng. zal zitten, Dinsdag vertrekt, dus allerlei plannetjes voor volgende week kunnen niet meer doorgaan. Na ons bezoek aan de Winte's hebben we thuis zitten praten, pa was al naar bed, na zijn 1ste vischdag bij Thierry. Ik vroeg hem eindelijk wat nu al dagen lang zwaar woog, of hij naar een baantje voor me uitkijken wou. Het kwam zoo uit. Hij praatte met me , over me, met zooveel waardeering, en zei me, dat hij me zonder te vleien, de intelligentste vrouw vond, die hij in zijn leven had ontmoet, en dat hij door zijn zakenleven veel mensen had leeren kennen. Dat ik een groot gebrek had; en leed aan een minderwaardigheidscomplex. Hij vroeg me wat voor soort werk me aanstond. Dat is ook nog een moeilijkheid. Tot hij sprak over een receptionist in een hotel. Dat lijkt me wel leuk. Enfin; hij zou "feelers" uitsteken in Eng. en er met zijn vrouw over praten, wat het beste zou zijn. En verder zei hij, als zijn komst hier alleen maar dit nuttig effect had gehad, dat ik een kleine vonk van hem had overgekregen om mijn gevoel van eigenwaarde omhoog te brengen, dan achtte hij zich voldaan. Ik heb hem op mijn beurt verteld dat zijn vriendschap voor mij van onschatbare waarde is geweest, alleen al als vriendschap. Ik had hem eens verteld dat ik nog nooit een "friend" had gehad, wat door hem werd begrepen dat ik noch vrienden noch vriendinnen had gehad tijden lang. Een "friend" staat in Eng. voor beide sexen. Ik bedoelde echter, op zijn Hollands: een "vriend". Ik kwam er toen op terug en vertelde hem, dat ik omgekeerd voor zijn persoon en intelligentie en capaciteiten het grootste respect had, en dat ik nog nooit een man mezelf zoo heb doen leeren kennen, omdat het in den regel not "worth while the trouble" zou zijn geweest. Velen begrijpen er immers toch niets van, van jezelf, alleen iemand die even intelligent en gevoelig en alg. ontwikkeld en in verschillende richtingen begaafd, voelt je aan. Wat is een vrouw rijk, die zoo'n man heeft. Hoe dikwijls moet ik dat bedenken. Het was al bijna 12 uur toen hij wegging. Ons afscheid van dien avond zal ik nooit vergeten. "Als ik aan je denken zal, dan zal ik in de eerste plaats denken aan "good Lidy". Leslie is de liefste, zachtste mensch die je je bedenken kunt, verder een sterke persoonlijkheid, die je weinig in je leven tegenkomt.- En dat was Donderdag.

5.43 6.

Vrijdag had L. den heelen dag dienst, en dus verwachtte ik hem niet, dacht dat ik eens flink op kon schieten met een en ander, brieven naar Eng. schrijven o.a. en uitrusten en vroeg naar bed. 's Morgens les. Het was een vreemde dag, de Koningin kwam voor het eerst officieel naar Den Haag, en eindelijk haar paleis weer betrekken. 's Morgens om 11.30 bij de Laan van Oost Indië bij het viaduct begon ze door de stad te rijden, officieel. Ik wou erop uit om nog wat te zien, na de lessen en nadat ik eten had gehaald. Al zag ik er tegenop vanwege de vermoeidheid, maar niets zien is toch ook niet leuk. Gerda Leemker kwam me echter vertellen, dat ze langs ons huis zou komen. Ik vond het wel zonde dat Leslie er nu juist niet was, dat dat gebeurde, maar was blij dat ik thuis kon blijven, vroeg enkele mensen thuis te komen als ze zin hadden. Ik was na al het werk, net klaar en lekker in den tuin gaan

De Dagboeken van Lidy Haremaker

zitten met Leslie's Eng. boekje over 'Release and Resettlement,' toen na een min. of 5 een auto ophield. Vader ging naar buiten, en even later stond Leslie aan het hek waarachtig, met een lap in zijn hand en het verzoek om een naaimachine. "That's the major, in the car, he has been fiddling about all morning to let me make a flag for his boat." Toen we het even bekeken, zei hij; 't is beter als ik maar in den wagen ga zitten, en de major zelf erbij komt. Toen kwam de major, "Major Osborne", de auto uit, ik werd aan hem voorgesteld, een buitengewoon knappe, aardige jonge man, eigenlijk een echte jongen, hij is 28 jr., en hij zat me uit te leggen, hoe de vlag moest, die moest uit een parachute geknipt worden van roode kunstzij, en hij had 2 kleine Union Jacks om een Red ..(?) te maken. Hij was kinderlijk verrukt met het geval. Toen het geknipt was gingen we naar buiten, allemaal op een rijtje in den tuin, de Zarli's waren er en wij dan, de majoor noodigde ik uit naast me te komen zitten. De Winte's kwamen hun kinderwagen stallen en gingen toen verder, terwijl ik de vlag, met behulp van de majoor, die telkens eindjes vast hield, aan het rijgen was. Toen alles netjes zat, kwam hij tot de ontdekking dat er 1 Un.J. verkeerd zat, en toen moest alles er weer af. Ik kreeg het helaas niet zoo netjes meer. Onderwijl kwam n.b. Akkerman, de laatste die nou wel eigenlijk bij het gezelschap paste. Ik zei een enkel woordje over hem a.d. majoor die, toen hij later wegging, een moment aarzelde, maar hem toen een hand gaf. De koningin kwam 4.15. Ik heb haar vrij goed gezien, heel veel wagens, ook Britsche natuurlijk als gevolg achter haar aan, heb getracht een foto van haar te nemen. Na afloop weer gauw naar huis, de vlag afgeregend en toen gaan naaien. De majoor hielp zelf mee dragen, de machine klaar zetten, en vol belangstelling keek hij toe, steeds behulpzaam aan het lapje trekkend. Leslie zat aldoor buiten, tot belangstelling van allerlei kinderen, die in zijn wagen zaten. Een heele troep was het wel. Twee uur heeft hij daar gezeten. Om 5.15 ging de majoor weg met zijn vlag, doodgelukkig ermee. Als hij geweten had, dat het zoo'n werk was geweest, had hij het me niet durven vragen. Wel, het was erg grappig, en een heel genoeg voor me. Ze vertrokken, thuis moesten we gauw eten, vader en moeder gingen naar de bioscoop met Akkerman, ik bleef alleen thuis om brieven te schrijven, dacht ik, ik heb echter eerst buiten een uurtje gelezen, toen ½ uur piano gespeeld, toen kwamen ze weer thuis en ik naar boven om Elsie te schrijven en mijn dagboek bij te houden. Na een kwartier werd er gebeld. Daar was Leslie weer, hij had iemand niet thuis getroffen, waar hij een afscheidsbezoek kwam brengen en toen wou zijn fiets alleen maar recht de Laan van Meerdervoort af. Vader, die nooit een grapje begrijpt, dacht dat zijn fiets kapot was en wou er naar kijken tot groot plezier van Leslie, die ik mee naar boven heb getroond om de Ha. Corr. af te maken. Het was bij elkaar een leuke dag, en nu heb ik nog niet aan Elsie geschreven, en de Graces. Enfin; mijn dagboek is bij.

5.44 7.7.

Het is dan nu Zaterdag, en vanmiddag moeten we er samen weer op uit. Het is lastig zooveel als er nog te doen is. Leslie zou vroeg komen, vertelde zelfs om me te verrassen, wou hij om 1 uur komen maar het werd later en later, zoodat ik Elsie een lange brief heb geschreven, Leslie kwam om 4 uur, de majoor had hem weer te pakken om een vlaggestok te maken, zoo gingen we laat van huis, ik kreeg de ongelukkige inval naar het westland te gaan, naar de vruchtenkweker van Dr. de Niet, waar we om ruim 5 uur aankwamen en zoo onbeschoft werden behandeld: "De kassen gaan vanmiddag niet meer open, de sleutel is in huis en die komt er niet meer uit, al was je de koningin dan gaan die kassen niet open." Vruchten; op bessen

De Dagboeken van Lidy Haremaker

wijzende; “ Die zijn van mijn buurman, het zijn de laatste”. Andere vruchten, perziken of pruimen. Zondag kan ik niet komen, maar Maandagochtend om 10.30 wel. L. had nog nooit zoo'n kas gezien, maar hij wou zijn vruchten niet meer hebben; “ That's one who should have the Germans back. He will get his reward in the end.”

Toen zijn we naar het Zuiderpark geweest en daar gebleven, gepicknickt aan het meer, L. verteld van de pech van vroeger met mijn studie. Hij gaf me een Eng. 2 sh. piece als een mascotte, “ to bring you good luck- you see the British Emp. stamped(?) at the back of it.” Later zijn we het heele park nog rond geweest en toen naar huis.

5.45 8. Zondag.

Als verrassing had L. Zaterdag ook nog te vertellen dat hij cook- house duty had den heelen Zondag, zoodat we i.p.v. uit te gaan hem alleen 's avonds zagen. Ben den heelen dag druk geweest met ditjes en datjes, 's middags maar naar Eng. club geweest bij Inie, v.d. Velde bracht brieven voor Eng. voor L., Zarli dito. Op Eng. club evac. moeilijkheden besproken en teruggaan naar de huizen.

(O ja, verleden week Donderdag + Vrijdag de Knoesters uit huis verdwenen, ook weer een opruiming.)

L. bracht een heele voorraad cig. voor 14 dg. voor pa mee Zat. nadat hij Vr. vreeselijk gelachen had om vader, daar de cig. aan moeder en mij werden gegeven en hij van de “ position” niet op de hoogte was. We hebben eerst thuis gezeten, thee gedronken en gegeten van zijn eigengemaakte koek, mijn album bekeken en foto's van Den Haag, daarna de foto's uit Indië van Poethe, ik heb ze naar buiten gestuurd en eindelijk een paar stukken voor L. op de piano gespeeld, waarna hij binnenkwam en probeerde quatre mains met me te gaan spelen, daarna zijn we nog naar Meer en Bosch gewandeld, waar hij me nader over de dijkbreuk in Middelburg vertelde en hij in Jan. 8 1/2 uur heeft moeten duiken om het verdronken Br. materiaal zooveel mogelijk te bergen.

5.46 9. Maandag.

Van 9 tot 2 uur in het Westland gezworven, naar de werksters, die geen van beiden zullen komen, naar Tilde, die een dood kindje heeft gehad, en waar ze me aan perziken en pruimen hebben geholpen voor L., naar de bessenboer geweest om bessen, en naar die oude zuurkoolse kerel, die net zoo onhebbelijk weer was. De pruimen waren alweer naar de veiling. Hij was doodaf, was van 5 uur 's morgens bezig. Toen ik vroeg waarom hij zoo onhebbelijk was geweest zei hij dat hij geen tijd had om te praten; hij kon niet praten met de menschen, had geleerd om te werken en niet om te praten, hij zou blij zijn als er geen een mensch meer bij hem op de tuin kwam. Dat was dus hopeloos. Ik af en dacht nu ook compleet: “ Stik!”

Bij de bessenboer had ik cig. papier gekocht, f 10,-- per 4 pakjes en dacht pa er een plezier mee te doen, maar hij was verontwaardigd over de prijs n.b., omdat hij van Gijs net 5 pakjes heeft gehad, en cig. bij de vleet van Leslie. Om 2 uur precies thuis waar Z. heeft zitten wachten, hem toen les gegeven, voor pa nog een tel.nr. buitenland herzien, me gauw gewasschen, toen nog 2 uur les. Leslie kwam om 6 uur voor het laatst eten, ik moest gauw weg, de laatste les werd afgezegd, v. Wijthoff, gelukkig. L. zat ijverig met de oude heer te kaarten, ik aan het teleph., geholpen later door L., v.d. Velde kwam nog even wat zeggen, over brieven + pakjes uit Eng., en

De Dagboeken van Lidy Haremaker

later vroeg hij me, of ik over een paar weken mee naar Groningen wou rijden, misschien kan Leslie dan ook mee, wie weet.

Op mijn kamer nog even wat boodschapjes doorgegeven, de brieven bij elkaar en daar afscheid genomen. De vruchten hadden we al ingepakt en kon hij grootendeels meenemen.

5.47 10.

Om 2.30 kwam Pip, ik heelen dag aan mijn kamer, nog niet klaar ermee, Pip aan de piano, later mee naar boven, en mijn boeken bekeken, hij heeft mijn prachtige bloeiende cactus bewonderd, zitten piano spelen verder, al mijn muziek doorgenomen, en wat zitten lezen, heel ongegeneerd aldoor met een pijp in zijn mond en luchtig aan gedaan, zoals L. nooit wil zitten. Ik aan het koken op het kleine kachelkje, er was haast niets en het heeft me 2 uur gekost. Pip heeft echter genoten van het maal, vooral van de bessen, we hebben buiten in de tuin gegeten, later kwamen vader en moeder thuis uit de stad, die eens uitgegaan waren, en ook naar de bioscoop geweest. Hij is tot 10.30 gebleven, en schijnt het wel gezellig gevonden te hebben, ondanks alle beslommering in huis.

5.48 11. Woensdag.

Allerlei werk in huis en voor mijn lessen, in tegenstelling met de afspraak, vond beneden, na mijn werk boven, alles overhoop. Moeder zou alleen de kast doen, maar alles was in de war en overhoop. Na de les om 6 uur van het domme meisje van de Berk, die nu ophouden wil, ze is hopeloos, ze was ook verontwaardigd, dat ze nog 6 w. moest doorbetalen- deed ik een oude jurk aan, om beneden de parketvloer te boenen, en gaf moeder op niet thuis te geven voor eventueele leerlingen. Na 5 min. was Pip er, die had me toch al gedeeltelijk zoo gezien, dus kwam ik maar tevoorschijn, Pip deed meteen zijn jas uit en ging ook boenen, ofschoon vader en moeder tegenstribbelden. Maar hij zei : ""A job done by two is finished sooner than by one"" en daar blijft het bij. Hij heeft het hart van de oudelui hiermede gestolen, en de pijp wordt Pip verder vergeven. Onder ons eten boende hij, we trakteerden hem daarna op bessen, toen samen boenen, ik weer weg voor les bij de Wintes, en Pip heeft het afgemaakt, zat al weer bij ons tot bij elven. Nieuwe leerling voor opl. stewardess, voor 3 uur in de week.

5.49 12. Donderdag.

Geen Pip- drukke werkdag- 10 uur naar bed- dood- en doodop.

5.50 13. Vrijdag.

Den heelen morgen op den divan les gegeven, om krachten te verzamelen voor de tocht naar het Westland met Pip, naar Tilde. Pip kwam op tijd, Mevr. Raselli was er 's middags, net voor we weggingen, om me voor een huisconcert uit te noodigen, van haar man bij Theo v.d. Pas. Dat was echt leuk. Toen naar het Westland, waar tuinder Valstar ons zijn heele bedrijf heeft laten zien, en boenen en perziken heeft gegeven, vertelde van zijn onderduiker. In de winter kreeg hij van de kerk het verzoek 2 kinderen eten te geven. De vader sinds '42 in Duitschland. Die kwam toen juist met

De Dagboeken van Lidy Haremaker

verlof. Hij zei dat hij zijn kinderen zou nemen maar dat hij niet meer naar D. mocht. De man moest indertijd wel, daar hij 8 kinderen had. De tuinder gaf hem een weekgeld met de bedoeling dat hij daarvoor in 't voorjaar in de tuin zou komen werken. Maar in Maart wou hij weg, want het werd hem te benauwd hier, hij naar Groningen, bij een boer, op dezelfde manier, waar hij op 't laatst de heele boel verraden heeft.

's Middags in de smoorhitte gepicknickt bij Naaldwijk, daarna over Naaldwijk terug, bij Tilde aan, en de vruchten opgeladen, naar de bessenboer, alwaar 9.30, fam. waarschijnlijk naar bed, terug, 10.30 thuis en nog lekker wat gegeten, o.a. boterham met versch gebakken bot, voor 't eerst versche visch aan de deur, en bessen toe. Pip genoot.

5.51 14.

's Morgens les, 's middags stadwaarts, naar tante Zus, waar tante Marie ook zat. Tanta Zus sneer: "Heb jij eens vakantie?" Ik: "Vacantie?" "Ja, van je Engelschman." "O", zei ik, "nee, want zijn vriend komt nu geregeld."

"Kan hij zich niet eens door een ander laten luchten?" Daarmee weet je het. Ze zijn-oom Henk tenminste, al in een maand niet hier geweest, dacht dat ze 't druk hadden door alle getr. kinderen. Maar 't is de Engelschman.

Bij Paul aan om de baby te bezichtigen. Ook al verwijt, dat ik gebrek aan belangstelling toonde, daar ze dachten, dat ik het nog maar eenmaal gezien had. Dat was Janny. Ten slotte pak van Leslie bij Jan gebracht, en dus nog bij Kan en Freddie aan, zoodat ik pas 5.30 thuis was, en mijn mooie pruimen uit het W.-land, die ik wat in de zon had gezet om te rijpen, gekookt vond. Zonde. En pa had alleen de zware stoelen naar boven gesjouwd. Hij mocht het niet, en heeft zijn kans even waargenomen, toen moeder het niet zou merken. Zelf ook nog een beetje geholpen, 's avonds stapels privepost afgedaan.

5.52 15. Zondag.

Doorgegaan daarmee, smoor- en smoorheet. Pip kwam vroeg, en bleef den heelen middag in de luie stoel lezen, zoodat ik heb brieven geschreven en correctiewerk gedaan. 's Avonds even naar Dijkhuis, waar afspraak voor les + visite a.s. Vrijdag.

5.53 16. Maandag.

Vader uit zijn humeur, zijn cig. van Leslie waren al op- "Praat er niet over!" tegen moeder. Kwam mijn kamer uit, moeder fluisterde; "Er zwaait weer wat. Pa is razend omdat je boeken in zijn boekenkast staan." Beneden. Pa leest met een zuur gezicht, ik vraag hem of hij Ebbo's brief om hem te feliciteeren met zijn toelatings- examen, even af wil maken. Een grauw. Ik vraag hem of hij het nu wil doen, daar hij op de post moet. Woedend slaat hij zijn boek dicht en tracht te schrijven. 't Is 5 voor 1 en 1 uur sluit het postkantoor. Ik moet er een giro betalen. Zeg dat het te laat wordt. Woedend hoor ik achter me aan; "Wat is er nou weer met dat kind, dat ze niet even op mij kan wachten!" Ik hoor moeder het sussen.

Teruggekomen: Wat mij voor onbeschaamdheid bezielt om zooveel boeken in zijn boekenkast te doen. " 't Is ongehoord". Hij moest zoo eens in mijn boekenkast doen! Drie planken vol.

De Dagboeken van Lidy Haremaker

Ik dacht dat het er een was, het zijn er twee. Zijn archief is in een hoekje gedrukt, het eenige stuk wat hij de heele oorlog noodig vond te bezitten. Vroeger stonden de planken met allerlei overbodige rommeltjes uit de kasten van beneden, wat huisraad, blikken, bakblikken, blikjes met ditjes en datjes, een oud komfoor, van alles en nog wat. Mijn boeken stonden dubbeldik in mijn eigen kast, ik kon ze er niet meer goed in krijgen. Met de toename van het aantal leerlingen werd het steeds moeilijker.

Anderhalf jaar geleden heb ik de boel toen zoo opgeruimd, dat ik daar plaats vond voor mijn boeken; zoolang het archief weg was, en ik boven de heele kast miste van juffr. Knoester. Dat ik boven alles en alles heb moeten ontruimen, en vader en moeder niets van hun eigen kamer, dat alles van mij moest opgepropt worden beneden met de gedeelten uit de huiskamer, dat is hij vergeten, en nu deze scene weer. Ik zette me schrap om me te verdedigen, d.i. het aldoor, je verzetten tegen zijn woede- buien, en dan is het ruzie. Opeens hield hij er, middenin, mee op, was hij er zelf moe van, liep naar beneden, de deur uit. Toen ik naar de post ging voor de brief, ging hij direct hard zitten praten, terug hield hij direct op, toen ik de kamer in ging; 'het is alleen maar dat en dat en dat, dat me van haar ergert.'

Wat weet ik niet. Dat zal ik wel weer hooren. Boven zitten werken. met Pip, die geen cig. voor de oude heer had, naar het concert. Onder het eten was alles weer gewoon. Ze zeiden gewoon goeden dag. Pa keek ook gewoon. Ik dacht dat hij door moeder tot rede was gebracht over de boeken. Na het eten naar Jo Vincent, ze was prachtig, jammer dat we achter haar op 't podium zaten. Thuisgekomen oudelui in bed.

5.54 17.

's Ochtends. Sta op met vervelend gevoel. Wat is er ook alweer? Humeur van pa. treuzel boven. Kom eindelijk beneden. Zeg gewoon, of tracht gewoon te zeggen; "Goeden morgen." Vader geeft geen antwoord.

"Man, Lidy zegt 'goeden morgen'" "Ja, dat hoor ik well!" Scene begint weer met open deuren. Moeder doet ze haastig dicht. "Ja, ze zegt dat ze zoo'n hekel aan me heeft." (Dat grieft hem natuurlijk, dat heb ik een van de laatste keeren gezegd, bij zoo'n scene, dat ik, als hij zoo'n gezicht had, gewoon een hekel aan hem heb). Nu generaliseert hij dat, hij heeft een paar weken lang zijn best gedaan om aardig tegen me te zijn, en nu ben ik weer zoo. Ja, je vader, die zijn best doet aardig of gewoon tegen je te zijn.

Ik ben altijd een beetje gereserveerd door al die ellende, ik heb innerlijk een eeltlaag gekregen. Die gaat niet meer weg. Om de gekste kleinigheden wordt hij razend, hij verdraagt me niet meer. Hij kan niet hebben dat ik de belangrijkste plaats in huis ga innemen, en niet langer hij. Hij voelt die gereserveerdheid, ik kan ze niet meer kwijt. Nu komt moeder met een vreeselijk bedrukt gezicht. Vader gaat behangen. Hij is in merg en been gegriefd dat ik hem gezegd heb dat ik een hekel aan hem heb, daar heeft hij het aldoor over, en die boeken, dat is schandalig, die had ik dan maar op de grond moeten doen. Ik zal daar mijn excuses over moeten maken, ook omdat ik zei dat ik maar een plank had, terwijl het er twee waren. Wat een misselijk, kinderachtig gedoe, na ruim anderhalf jaar ziet pa dat eens een keer. Als de vrede kan hersteld worden, voor zoolang als het duurt, zal ik mijn excuses ervoor maken. En nu maar basta, het is zonde van het mooie weer, de heele dag weer verstoord. Het is schitterend weer en ik zit hier alweer een uur. Leslie's hand. corr. afgemaakt.

's Middags naar de bessenboer, en nog wat mooie bessen gekregen. Op thuisreis leuke band, net nog bijtijds voor de les, onder de les bel, Annie en Gijs. Ze zaten zoo

De Dagboeken van Lidy Haremaker

lang bij Buschgens, daarvoor en naar Ada en Dirk. Oom Dirk maagzweer, sinds 2 maanden.

Het was een welkome afleiding. Gijs praatte over reizen voor pa en contact zoeken met Zwitserland en Kop., zolang hij nog niets te doen heeft. Veel heb ik niet van ze en over ze gehoord. Ik wou Ebbo een tientje voor zijn examen geven, maar ze voelen zich opgelicht als ze geld krijgen, want binnenkort is het dan niets meer waard, en ze denken dat je het dan aan hun kwijt wilt. Dus dat ging alweer over. 's Avonds les. Stemming thuis tegen mij strak. Bij het naar bed gaan zaak maar weer opgelost, begon erover, de oude heer was beledigd dat ik de 2 mappen i.p.v. naast elkaar op elkaar deed, en hem zoo in zijn werk gebrek aan respect toonde. Dat was dat. In vrede tenminste weer naar bed gegaan.

5.55 18.

Van alles en nog wat, pa druk aan het behangen van de fries, het knapt erg op, straks is hij weer ziek van te groote inspanning. Pip kwam vroeg, wat piano gespeeld, nog een les en dan vanavond voor het huisconcert van Theo v.d. Pas + W.Ravelli. – Het was ontroerend mooi, een heel programma, de Kindertotenlieder(?) prachtig gezongen, tot tranen bewogen, zoo ook Pip, eerst zei hij: “ A beautiful voice”, later zei hij: “ damned good”, in de pauze: “ He belongs to the few and far between” Zoo mooi en zoo onder de indruk dat ik op weg naar huis zei dat ik lang zoo'n mooi concert niet had gehoord, vergetend dat ik 2 dagen geleden Jo Vincent had gehoord, en een paar weken terug Yehudi Menuhin. Pip zei wel eenige malen: “ I have enjoyed this evening.” Het was aan hem besteed. Met Theo staan praten, Pip geïntroduceerd aan Theo en Catje, aan de Ravelli's. Dus heeft hij weer wat naar huis te schrijven. Theo na de V2 ontploffing verhuisd naar Alex. straat 2, daarna naar v.d. Boschstraat waar hij 3 Maart alles verloren heeft door 't bombardement Bezuidenhout. Nu zitten ze hier aan de Hert. laan met alles geleend, terwijl het huis, waar ze aan de van Boetz(?)laan woonden, uit moesten, volkomen intact is. Wat hebben sommigen toch in het hoekje gezeten waar de slagen vallen. Dinsdag komt hij voor in een openbare rechtszitting om hem politiek vrij te pleiten en te zuiveren in het openbaar tegen al het geroddel.

5.56 19.

Electrisch licht. Ik schrijf 's avonds 11.15 in mijn dagboek bij mijn gewone lamp. Hoe is het mogelijk. Na bijna een jaar. Vandaag drukke lesdag. Verder niets bijzonders.

5.57 20. Vrijdag.

's Morgens bij v. Zeggeren feliciteeren met Herman's verloving. Ondertusschen Gijs even aan met Maarten R, paling en Perzen gebracht. 's Middags Pip vroeg. 't Was zijn trouwdag. Hij heeft even geholpen om de kleeden te leggen, en was ijverig aan het stofzuigen op de mooie Pers. Nog met een paar karweitjes geholpen. Wij waren ijverig aan het zilver poetsen en koper om het buffet weer in orde te brengen. Elken dag wat. Ik kocht wat bloemen ter eere van hem, wat hij erg waardeerde. 's Avonds naar Dijkhuis, die alleen was. Pip eerst aan het spelen, Dijkhuis ook, hij speelde goed. Later samen aan het quatre mains, ze waren zoo knus bezig dat ik ze maar liet begaan, ten slotte werd het 11.15, ik lag lekker op de divan uit te rusten.

GAS! vandaag.

5.58 21. Zaterdag.

Alweer Leslie's laatste dag in Eng. Pip was er weer vroeg, praatte ook al weer over zijn 2nd home bij het binnenkomen. Hij is al aanmerkelijk wat vrijer, en gezelliger. Hij geniet steeds van de huiselijkheid. Toen we gisteren naar D. gingen zei hij: " I enjoyed this afternoon". Wij hadden niets anders gedaan dan gepoetst, en hij later wat piano gespeeld. Toen ik ging tafel dekken dacht hij dat het pas 4 uur was. Zaterdag eerst les, voelde me niets uitgeslapen, lag nog in bed toen Voorhorst er al was. Van 11- 5 alle W.C.'s' kranen, enz. schoongemaakt, grondig, schroeven, spijkers bijgewerkt en kettinkjes. Pip was er al weer lang, ik dacht de middag vrij te hebben om op mijn kamer een gesprek te voeren over the English Educational System, maar om 5 uur was ik zoo bekaft, dat ik ermee in bed ben gaan liggen met East Wind, West Wind, en om 6 uur weer verscheen tegen 't eten.

's Avonds de Zarli's, pas ruim 9.30 begonnen met de muziek, Z. moest wat op dreef komen, met hem, later kwam hij los, hij speelde zoo mooi dat hij al gauw een compliment kreeg van Pip en Pip om zijn handigheid en vaardigheid van hem. We hebben er allen van genoten, van het electrisch licht, van de mooie kleeden die weer lagen, en de mooie muziek, die ze ten beste gaven. Pip zei zoo hartelijk:

" I very much hope to meet you again", vergat zijn " belt", hoop dat hij er geen last van gehad heeft. De Zarli's bleven wel tot bij twaalven. Ik geloof dat iedereen het fijn vond, zelfs de oude heer zei dat hij het naar zijn genoegen had gehad en van de muziek genoten heeft. De oude heer heeft het aldoor over de sigaren die Leslie voor hem mee zal brengen, het worden al sigaren. Dat ellendige gerook, Zarli had ook weer sigaren meegebracht, voor elk een, maar pa kreeg die van Pip, want Pip gaf er niet om. Pa wordt zoo akelig fel met die cig. en rookerij. Ik heb er wel eens het land in, of liever heel dikwijls het land in.

Enfin; ze kennen hem ook zoo langzamerhand.

5.59 22.7. Zondag.

Heerlijk geslapen tot 9 uur, na gisteren. Straks komt Pip, en gaan we onze verschuldigde visite bij de boeren in het Westland afdoen. Eerst zijn we bij mijn oude vriend geweest, na een uurtje naar zijn broer, waar we van 5 tot 7 uur geweest zijn en uitvoerig zijn kassen hebben bekeken, waar het stuk V1 is doorgeslagen, hoe de druiven er slecht voor stonden, waar de V1 door gekomen is, en de aardappelen juist goed, buiten. Pip was hoogst geïnteresseerd en heeft het buitengewoon gewaardeerd. Daarna moesten we weer naar mijn vriend, want daar waren we nog maar een uur geweest, daar gingen we mee aan tafel zitten, wij onze boterhammen opeten, ik had een stukje kaas van Gijs om samen te delen, en we kregen van hun een ei, behalve alle vruchten die we al genoten hadden; afgewaaiden peeren, en ingemaakte perziken en pruimen. Pip had een plakje choc., een krentenbroodje van de kok en een stuk cake van zijn moeder. Eerlijk alles samen gedeeld. Naar aanleiding van de cake zei de boerenvrouw: " De menschen zijn toch overal hetzelfde, zooals een moeder voor haar zoon zorgt!" Bij de boer was het ook zoo aardig. Die zei: " Nou juffrouw, je hebt je woord tenminste gehouden!" Na het eten moest er gebilliard worden, de boer deed het prachtig. Pip had nooit zoo'n billiard nog gezien. Toen nog de tuin in, en we kregen tenslotte uien, besen, appelen, alles voor niks mee. We gingen pas om 10 uur weg, 10.45 thuis. Ze

De Dagboeken van Lidy Haremaker

dachten thuis, wat we toch maar aldoor in dat Zuiderpark deden met het akelige weer. Maar we hadden het beter uitgezocht bij de bessenboer.

5.60 23. Maandag.

Leslie komt nog niet. Door de storm zijn ze het Kanaal niet overgestoken en heeft hij 2 dagen langer vrij. Vandaag is de wasch gehaald! En de verpleegster is geweest uit de Ramaerkliniek voor ons a.s. dienstmeisje, waar Karel Winte voor heeft gezorgd. Dus 2 goede dingen in het verschiet.. De wasscherij zal 2 dagen per week draaien. Pip zou komen. Om 5 uur verscheen Hans v.d. Velde, of hij conversatie- les kon nemen, afspraak gemaakt over Friesland. Dat zou leuk zijn met Pip, maar Pip was er niet. Echter heel gezellig gehad samen. Vader en moeder samen naar Jan en Freddie.

5.61 24. Dinsdag.

Was zoo lui, geen leerlingen, wat gelezen, 's avonds 6 uur Pip. Ik werd al ongerust over hem, hij had gegeten, ging wat piano spelen, daarna den heelen avond brieven schrijven tot half 10, alleen maar naar zijn vrouw, hij is echt heelemaal thuis, had het aldoor over het mooie speelgoed dat hij gekocht had. Zarli had muziek voor hem gebracht om weer in te studeeren, en toen wou hij nog even piano studeeren, eerst een pijpje rooken. Ik zei dat onze les over Eng. scholen en education ook niet hard lukte. Als je het eenmaal uitstelde kwam er niets meer van, zei ik. Nou, laten we het dan dadelijk nog doen, zei Pip, nog een kwartier spelen, dan moest ik hem roepen, en dan gingen we naar boven, "in een half uur is het wel klaar". Ik lachte, "Zou je denken", zei ik. O ja, "easily". Wel, ik dacht, laten we dan maar beginnen, als hij dat zoo spontaan zegt, maar ik schrok; dat het al weer laat zou worden. Wel, na een half uur hadden we zoo'n beetje over 2 soorten scholen gepraat, ik maakte allerlei aparte idioom vragen, kreeg het onbewuste compliment: "Yes, you speak English so very well that I sometimes forget that you are foreign". Ik moest erg om hem lachen. Hij had als chieff subject ende curriculum vergeten: English including lit. for the secondary schools. Ik vroeg: Do you teach literature of the other languages?" "No", zei hij" we have quite enough of our own". Wel, om 1 uur hielden we op, hij moest nog bessen eten, een stuk pakpapier hebben, bij 11.30 weg, 12 uur in bed. Dus laat.

5.62 25. Woensdag.

Ik naar de stad, naar Kees Malig(?), voor de boeren, goed succes, boodschappen,...(?) Thuis: Pip geweest om afscheid te nemen, hij ging voor 10 dagen naar het O., hij was very sorry dat ik niet thuis was. Ik naar boven, na een tijdje de bel, geroepen, en daar zat Leslie. Ik vond het al zoo jammer dat Pip weg was nu weer, aldoor wat anders, zou naar Theo v.d. Pas. Maar heb dat nu laten varen, het was te gezellig, alle verhalen. Hij vertelde; " Pip's face fell when he saw him. His welcome was not very enthusiastic". veel verteld over allerlei en nog wat, ook over het overbrengen van het pakket voor v.d. Velde. Ik was er de heelen dag onrustig van, geloof ik, het idee dat L. weer in de stad sou zijn. Ik moet mezelf wel in de hand houden, want nu hij hier weer terug is, en de gezelligheid nog weer steeds geregeld meer zal zijn, is alles nog wel moeilijker.

De Dagboeken van Lidy Haremaker

Hij heeft een akelig groote aantrekkingskracht en ik voor hem, dat weet ik, en er kan nooit meer zijn dan “just friendship.” En dat tusschen man en vrouw die geregeld bij elkaar zijn. Well, een nieuwe levensles, en weer een moeilijke, die ik niet uit den weg heb willen laten gaan.-

5.63 26. Donderdag.

Donderdag zou Leslie “some time of the day” komen. Het weer gaandeweg heel slecht geworden, den heelen dag les gegeven, geen Leslie. ‘s Avonds Hans v.d. Velde wel 2 uur gehad, gepraat over zijn werk. Hij was tevreden over alles, hij zal Leslie mee onder zijn hoede nemen, als het lukt vrij voor hem te krijgen voor Friesland. Dat was nog een vraagpunt. Moeilijkheden in zijn werk voor trachten metalen uit het buitenland te krijgen. Churchill net weer 1ste Min. Labour verreweg gewonnen.

5.64 27.

Drukke dag- werk in huis, verschillende lessen worden steeds afgezegd, zoodat ik een volgend jaar 6 weken zomervacantie neem. Dat wordt vervelend. Het stroomde van de regen. Leslie kwam wat laat in den middag, met een reusachtig pak voor v.d. Velde en allerlei goede gaven voor ons, voor pa cig., voor moeder koffie, boterhammen smeersel, jam, choc. en een stuk zeep, voor mij de fietsband + plakmiddel. Hij heeft hem er meteen op gezet, later bleek de as gebroken te zijn. Dat heeft hij toen ook nog hersteld met de as van Marietje's wiel, anders had ik er nog mee gezeten. Wat een luxe. Daarna zijn eigen fiets, ‘s avonds kwam v.d. Velde om naar zijn pakken te kijken uit Eng., en nam ons daarna mee naar huis, waar we gezellig hebben gepraat, ook alweer tot 11.15, veel te laat, over 12- en in bed, ik word er doodmoe van. V.d. Velde heeft zijn album laten zien over zijn internationale bootraces.

5.65 28.

Het weer wordt beter, 1 ½ uur in bed gelegen, doodmoe, een beetje geleuterd in het huishouden, ik kan haast niets meer opnemen.

Churchill heeft het afgelegd. Gisteren in de krant, daverende meerderheid voor Labour, jammer. Het zal velen spijten, ineens afgedankt en afgedaan, na de ruggesteun van de wereld geweest te zijn. Nu is er overal een socialistische regeering in W. Europa.

Leslie kwam ‘s avonds, ik ging wat stoppen, maar hij verlangt altijd de aandacht voor zich, zat allerlei leuke dingen te vertellen om ons aan het lachen te krijgen. En spannend- dit- verhaal uit Woolworth, een mijnheer, die zijn bretels waren gebroken, je mag W. nooit uit zonder verpakte waar. Dat is het teeken dat het betaald is. Deze Mr. wou echter de bretels meteen aan doen. Het werd een heel ingewikkelde geschiedenis, met politie enz. Ten slotte is hij opgesloten, wil net een raampje uit klimmen, en daar komt de politie “pulling his leg, just like I am pulling yours”. Vader en moeder uit, toen gaf hij me allerlei moeilijke vraagstukken op en raadsels, en goocheltoertjes, zoodat ik niet hard meer zat te stoppen. Ten slotte nog even naar mijn kamer, waar hij al in geen weken was geweest. En wat bijtijds naar huis, vanwege mijn moeheid.

5.66 29. Zondag.

Heele morgen in bed, weet me geen raad van moeheid, 's middags in de luie stoel, koud weer. Corrie v.d. V. kwam weer wat ophalen, en bleef even met Maud op visite. Oom Henk kwam later, Zarli zijn snaren gegeven, zoo waren er allemaal boodschapjes afgedaan. Leslie had zijn vrije Maandag omgeruild voor de Zondag, zoodat hij hier kon komen i.p.v. vrij te zijn op Maandag wanneer ik den heelen dag te werken heb. Ellie was jarig, waarheen vader en moeder gingen. Leslie bleef bij me, terwijl ik op de divan bleef hangen, hij had het over zijn tocht naar Zaanslag naar Elisabeth, en het eeuwige gezeur daar, en de angst om zich te compromitteeren door zijn gezelschap. Nu komt El. hier naar Den Haag en ik dacht dat hij erop gesteld zou zijn haar weer te ontmoeten maar hij wil dat gezeur niet opnieuw. Hij heeft haar nooit verteld dat hij hier komt. He puzzles me again and again, hij is ook een man van stemmingen. Was erg onder den indruk, dat hij er misschien voor het laatst was, de major is een betrekking aangeboden, als die wordt verworpen, dan is het met hun allen gedaan hier en gaan ze misschien meteen weg. Ik heb Leslie nog een eindje weggebracht, heen en weer naar de kerk geloopt, om warm te worden, niet goed afscheid kunnen nemen, 't is zoo half, telkens.

5.67 30. Vandaag Maandag.

Pa heeft Vrijdag een verhaal getikt voor Kop., voor mij in het Eng. te vertalen. Vanmorgen greep ik er niet meteen naar, wou vaten wasschen voor mijn les begon. Dat was alweer niet goed, kwam moeder me toefluisteren. Die brief moest eerst, hij wil nu eenmaal dat het speciaal voor hem gedaan wordt. En ik zie er vandaag geen kans toe, moet nog een les voorbereiden, waar ik ook al geen fut voor had, en dan tot vanavond laat les geven. Met de brief viel het mee, vader pakte hem weg en werd niet eens kwaad. Toen ik 's avonds om 8.30 thuis kwam zat Leslie heel opgewekt met vader te kaarten. Er was niets gezegd, en het overplaatsen leek van de baan. Hij werd door vader aan de brief gezet, en toen hebben we het samen afgedaan. Bij tieners nog naar Hansje om haar voor het concert uit te noodigen, nog boeken achterhalen. En toen naar huis, ik moest nog van het toetje eten, was te lui om het tevoorschijn te halen. Toen ik het tegen elven kreeg, om met L. nog wat te eten, verdween hij, wou in geen geval nog wat hebben, ik had het land, het was net of ik het erom uitgesteld had. Het zijn zulke kleinigheden, en tenslotte was het de laatste keer voorloopig thuis. Een drukke dag, ik was doodmoe, en aan het eind had Leslie nog allerlei moeilijke mopjes, terwijl ik meer zin in de divan of mijn bed had. Enfin, nu is het; we have had it.

5.68 31 Juli. Dinsdagavond 11.15.

('s Morgens Marie uit Alkmaar gekomen.)

Leslie vertrekt morgen om 8 uur naar Apeldoorn voor 14 dagen met volle bepakking. Dit was de boodschap die hij me mededeelde, voor we naar het prachtige concert van Henriette Bosmans gingen. Eerst wou hij niet mee, omdat hij alles nog pakken moest voor morgenochtend. Tenslotte kwam hij toch mee, en gingen we voor 't eerst op de Laan van Meerdervoort ieder ons weegs naar huis, hij rechts, ik links, " of, of,

De Dagboeken van Lidy Haremaker

to the links”, zoals hij zegt. Met Hansje de Zwaan als mijn gezelschap i.p.v. mijn Tommy. Wat een leegte zal het geven. Arme Hansje praatte ook een tijdje over het gemis van Jan.

Hij deed erg luchtig en nogal vrolijk met een paar grapjes erbij, en keek niet meer om. “ I’ve had it,” zei hij met een lach, en dat kan ik hier herhalen. Beseffen sommige vrouwen hoe rijk ze zijn!

Zondag zei hij nog tegen me, toen hij zijn dagdienst had omgeruild: “ I feel miserable when I know I can’t come to you”. Dat is ook iets voor mij om altijd te mogen onthouden. There’s so much untold that I wanted to tell him. Ik heb het niet kunnen forceeren. Dit komt nooit meer terug, een man die getrouwd is zoo voor je eigen gezelschap in beslag te kunnen nemen. Het was zoo onrustig deze dagen na zijn terugkomst, met alle boodschappen voor deze en gene, en de verhalen van zijn reis, en de spanning van het weg moeten gaan elke dag weer opnieuw, of het zoo was of dat het weer niet doorging.

5.69 31.

Heele dag druk met boodschapjes, leerlingen naloopen om lessen, rekeningen en boeken, doodmoe, bij Zarli wat blijven hangen te praten, ‘s middags naar bed, ‘s avonds met Hansje naar tante Zus om L. op te halen, en toen was het “ I’ve had it”, hij moest weg en had geen tijd meer het concert te genieten, moest alles nog pakken, enfin, on second thoughts ging hij toch mee, en ineens was het daarna gedaan. Al is Hansje nog zoo lief; het was jammer dat we voor ‘t laatst niet met zijn tweeen waren. Ze ging in de pauze even weg, mogelijk om ons nog even samen te laten praten. L. vertelde dat hij dien dag zoo zwaar had moeten werken als nog geen een dag na de bevrijding, wat ...(?) set in Apeldoorn had broken down, daarom moest hij waarschijnlijk ineens weg. Hij had Pip getelegrafeerd; Can I speak to Pronto” (codewoord voor de hoofdm.) “ Yes, pronto speaking, 865 gone on Friday, so you’ve had it.” Answer: “ So what!” Ja, ze laten een leegte bij me achter, maar ik ook bij hun, gelukkig.

5.70 1.8.

Vandaag Am. herdenking 35ste jaar luchtmacht, 200 vliegtuigen zouden boven Den Haag verschijnen. Echter nooit gezien. In de stad afscheid van de Canadeezen met hun Schotse pijpers. Het 8ste leger wordt ontbonden. Heele dag bezig geweest, heele ochtend les gegeven. Hr. Zarli bracht 3 perziken + reepje chocolade, vooroorlogsche Droste voor mijn vacantie mee. ‘s Middags in de stad een permit gehaald en gekregen.

Tante Zus en tante marie te Have uit de Niemastraat sneerden zoo’n beetje over het vertrek van leslie. Tante Zus vroeg wie dat aardige meisje was, dat ik bij me had. Later fel: “ Wat Leslie met zijn fiets deed!” Of hij die verkocht had. –Enfin, die fiets van hem zit menigeen dwars.

‘s Avonds gepakt en morgen naar Dordt, dan naar de Biesbosch- een heel jaar onafgebroken thuis gezeten.- En nu met vacantie.- En mijn dagboek uit Indië- 23 jaar later- is volgeschreven.

I (Het volgende is geschreven op 3 losse vellen uit een schrijfblok.)

To L.A.A. Dordt. vertrek Haag- Dordt- boot te laat, mach. in brand- al maar laat, laat, oponthoud. ‘s Avonds bij Annie niets zitten doen.

De Dagboeken van Lidy Haremaker

Here I am on the "Vischplaat", lying on the slope of a narrow dyke along the reeds, with as few clothes on as possible, feeling the sun beating on my body and enjoying the perfect weather and the perfect stillness around me. There's just a rustle of the wind through the reeds, the grassp...(?) are moving slightly about me and just against the writing- pad, butterflies are fluttering, I hear a frog croaking, some birds chirping, in the distance the soft rumbling of a motorboat, passing far away somewhere between the banks of reeds. The only disharmonious thing here on the dyke is myself, writing on my writing- pad.

It's indeed something I wanted above anything else; to live for some time among simple farmers, in nature's perfect silence and quietude, just the sky over me and the healthy fertile land to lie upon with the soft breeze as my only playmate. I feel the only disturbance in the very plan of nature about me is sound of being scratching away with a bad pen on the bad paper of this writing pad.

And so I am on the "Vischplaat" then. I was very tired indeed at last and love it here. Just a stretch of land with one farm at one end, and the duck- yard with a tiny farmer's house covering the rest of it. All around is water. A few times a week they cross the water to Br. to collect the food of the compan. (?) Now two of them, visitors by boat. Postman every other day. meeting place for th illegal party from N. & S. Dutch people in hiding, English pilots, soldiers of the Allied Armies. Place ... (?) by th Germans. Barge (?) hidden in the reeds- caught Germans were hidden there.

Farmer's house primitive. Germans burned and smashed and broke and stole everything in and outside the house. Only the house stood and- smell of mice- no mousetrap, no cats, no dogs left. 4 Children, dialect causes some difficulty to understand them. After my arrival the 2nd son Aai offered to show me over the place and the land about the house, showing me every bit of destruction, holes, imitation soldiers in the form of dressed- up straw dolls that he felt I might be interested in just like himself. Little ones came after me at some distance. All at once I felt a little hand creeping into mine, and Riekje, the girl, became my special companion for the rest of the walk, little Martje trying to keep up with his elder brother.

After dinner we were sitting in the kitchen, all together. I had stretched my legs a little lazily in front of me. All at once I looked up astonished and there was little Martin with a tiny fat hand stroking my leg or rather the stocking on my leg. The colour of the fabric, in spite of them being a pair of my eldest, were apparently unusual and attractive to him that he could not help doing that again and once again. When we now go out for a walk together I have one or two boys waliking in front of me, and a kiddy on either side holding my fingers, the dog and even the kitten following after. So we form quite a procession in the lonely land along the dyke. I swim at high tide, at low tide there's too much mud every where before you reach enough depth of water to swim in. "First have a swim and then walk along the dyke in our swimming- suits afterwards, because that's just nice walk on the dyke in the sun and the wind in a swimming -suit. And won't you have had a nice day then?"

Now we are sunning ourselves- all in swimming appearal up to the day- only the cat looks introvert, of the water.

I being the only one busy writing, the boys watching and stealthily staring at the lady from town being in her company like that, the dog minding nobody and rolling over and over in the grass. Aai asks me suddenly; "Do you like it here?"

"I think it's just fine", I replied. To play the gallant host is a job quite entrusted to this little farmer's boy. In the morning, going along a narrow path through the reeds I had to cross a dirty muddy ditch, too wide to jump it. I had very old tennis shoes, whose only luxury was their cleanness and whiteness. I dirtied one shoe and on the way

De Dagboeken van Lidy Haremaker

back he said: " I'll leave my clogs in the ditch for you to step in". Later, on another occasion Kees: " Juffrouw, you've to put off your ball- shoes again."

The little one keeps speaking about the Rotmoffen: " I'll take this knife, much bigger, to cut the Germans, to pick in them and to kill them"" is what he likes to stammer in his baby double Dutch.

5.71 6.8.

Verhaal houtkappen grienden- wilgenhout wordt overal gekapt voor het dichten van de dijken van Walcheren. Onverstaanbaar Brabants; ooievaar op het dak bij die en die, als hij bij mij kwam schoot ik hem kapot. Schoensmeerdoosjes van Moffen in de grienden. Mooie smeer, eerst wou hij het verkoopen voor f 0,50 Toen bedacht hij, dat een heele stomme kerel, die met hem werkte, een meisje had met lichtbruine schoenen. Toen dacht hij; die wil het vast hebben en ik verkoop het voor f 6,--. De jongen had al in D. gewerkt, i.p.v. van zijn verdienste wat bij te koop, had hij het altijd aan zijn meisje gestuurd. Die had 3 bankjes van f 100,-- moeten inleveren, en daarna haar verloving afgemaakt.

Gijs overdag komen roeien met Peer, die bij de palingvisschers aan boord van een zalmdrijver mocht logeeren.

v. Doorn, textielfabr. in Tilburg zit al 14 dg. gevangen, omdat hij in de oorlog textiel aan een Jood heeft verkocht die het door een tussenpersoon aan een Duitscher heeft verkocht. Ander geval van Gijs: iemand werd aangeklaagd omdat zijn zwager in zijn zaak wou, hij had een auto, het M.G. nam die auto. Na 2 dg. vrijgesproken, maar 2 md. laten vastzitten, om zoo lang mogelijk de auto vast te houden..

Met Gijs meegevaren tegen de wind op naar Lage Zwaluwe, met van Lucht(?) en de jongens in de motorboot samen terug aan de lijn.

5.72 7.

Mooi weer, heele morgen zitten stoppen aan een oud bloesje van Aai, heerlijk gegeten, kinderen heele morgen zoet met spelen, maakten jeep van oude kist en een bedje. Speelgoed is hun kapotgeslagen stukken bed en andere meubelspullen, waarvan nog wat over is aan hout.

5.73 6.

's Morgens brief aan Leslie afgemaakt, half overgeschreven. Ik zou wel eens willen schrijven om te publiceeren, en daar weer geld mee verdienen. Hier is stof genoeg voor allerlei verhalen.

5.74 7.

's Avonds naar de kooi geweest, een prachtig gezicht, had het alleen langer willen bekijken met de wilde eenden zoo vlakbij.

5.75 8.

Prachtig weer- 's morgens aan het water en aan de dijk verderop liggen lezen, genietend van de zon, niet te heet, ideaal weer, 's middags slecht, onweersbui,

De Dagboeken van Lidy Haremaker

weersverandering en erg koud. Er kwam een gast, Willem v.d. Sluis, neef uit Rotterdam, daar tramconductor, een beste man van het oude slag. 's Middags in bed zitten lezen, later naaien en stoppen.
's Morgens kaarten(?) naar Dordt vertrokken.

5.76 9.

Heele dag storm- zitten naaien en stoppen- 's middags in bed liggen lezen. Heelen dag kinderen binnen aan het lummelen. Martje lag bij me over mijn knie, om zijn broekje te stoppen; "Niet aan mijn kont stoppen hoor!" Aan tafel was hij beleedigd om een standje en ging ten slotte naar Kees om zijn troost te zoeken, waarop Aai zei: "Hij is anders veel liever bij mij!" waarop hij door iedereen gehoord werd; hij is geen 5 minuten bij de kinderen of ze huilen allebei. 's Avonds stond het water zoo hoog op het pad, dat ik met waterlaarzen ben gaan kijken. Terugkomend stond Martje voor het raam bij zijn moeder te kijken en zei: "Daar komt moeder aan", en toen zijn moeder vroeg of hij het wel goed zag zei hij: "Tante dan". Veel verhalen gehoord dien dag over de oorlogstijd. "Mensen ook nogal ontevreden over het verdeelen van een en ander". Heel wat afgespeeld dus op de plaat.

5.77 10. Vrijdag.

Gijs kwam al om een uur of 11.30 om me te halen. Ineens haastig weg. Vuil weer- veel wind en regen. Reer opgehaald. Onder de Moedijkbrug door de kil(?) naar huis.

9.8.'45.

Story of departure from the house.

Just after 12th. Night. Germans came to tell the inhabitants that they had to prepare to leave the house in a few hours. A big boat would come to collect them. before that time they decided to fly to Brabant to the English side where people were free since 5 Nov. All those weeks they were in the crossfire of the English to the North, the Germans to the South. Since three weeks the Germans came every morning to leave late at night, making a post for outlook and machinegunpost, putting che...(?) just on the bed, walking with their heavy, muddy boots everywhere through the house.

Well, they left the house with the little children in the terrible cold of January with the farmer's family. They had to leave behind nearly everything, just the most necessary was taken; clothes, some food, a sewing machine. They went into the boat, but soon it took water, being too heavily loaded, and further down the polder they had to land again, the children wet through, the little ones could not get warm again. The husband, with another man, remained on land to leave the place later. They were so frightened, thinking the Germans had come after them. They had to unload the boat partly, put things in an other boat, by which the two men were to leave, and then off to the other side. When they neared land across the river, they had to make clear that they were fugitives and on Eng. side. They were indicated where to land, and here the family was carefully guarded to find out about their politics.

The children were wet and icely cold, but did not fall ill. The Germans were in such a fury when they found out about the flight that they broke everything to pieces; the windows, burned the furniture, buried clothes, pots and pans, destroyed the beds, lots of food was buried, soap, spices, porc, all sterilized food, jams, vegetable and so on, everything was broken to bits; the oven, the stove, the saucepans burned, the books outside in the open (there were many), the electric power of the house cut to

De Dagboeken van Lidy Haremaker

pieces, they made a fire in the house, trenches under it, found a lot of silver money and stole it all. They built posts everywhere in the polder, went through the duck-yard, wired it all round, but did not destroy the yard, although all the birds were frightened away. Hitler and a Swastika were painted on the wall of the attic.

In 1940 an English pilot dropped out far in the reeds, was reached by boat and treated here for his wounds, his arm was shot through the elbow. During the war they had a fugitive for a year and a half, he was the leader of the illegals here in the Biesbosch. They lived in little boats hidden in the reeds, and a group in a house-boat. They imprisoned the Germans who were sent through Brabant to the Biesbosch. They kept them in a barge(?), at last nearly 100 men and 1 woman, they had to be fed, many people helped to feed them; all the illegals with their prisoners. Once a man came who knew German too well, they had to hear him out; he had worked for the Germans for many years, and things looked very much as if he was a spy, his hands were tied, had to walk over a plank, and off he was tipped into the water. Others too, once 3 S.S.men.

(Opm. De rest van Lidy's verhalen, opgetekend tijdens haar vakantie, zijn verloren gegaan.)

5.78 Zondag 9.9. 1945. (Leslie 5)

't Is 's avonds kwart voor 9 en ik verlang zoo vreeselijk erg naar Leslie, na den heelen Zondag gewerkt te hebben als een paard, dat ik maar vast over hem ga schrijven aan mezelf, om alles zoo goed mogelijk te onthouden.

Verleden week om deze tijd zaten we in het Zuiderpark, op 'n bank, buiten de wind, en heb ik voor het eerst in mijn leven een liefdesverklaring aangehoord, met zooveel ingehouden gevoel en verlangen, terwijl hij een eindje van me af zat en geen vinger ook maar naar me uitstak. Ik heb hem even zoo aangehoord, alleen maar geluisterd even, een paar vingers van hem gedrukt, van zijn hand die rustig en schijnbaar onbewogen tusschen ons over d bank steunde.

Leslie, hoe kan het dat hij zooveel van me houdt, en ik, die me uit alle macht nooit heb toegegeven, op een enkel keertje na, in die richting te denken, kreeg de volle laag van binnenuit.

Een liefdesverklaring waarbij gezegd wordt dat " it overpowers me that I cannot eat nor sleep for it. That last year on the 2nd of Sept. I was on that hill in France, living in a hell, and now I am in the hell of my own thoughts. But Maud, she shall not suffer by it", van iemand, van wie je weet 100 % te houden op het laatst. Zonder een zoen, zonder iets.

En nu is het dan weer Zondagavond, 9 uur, het is bina donker, en Leslie is weg, naar Birma; gisterochtend 8 uur naar Rotterdam, of we aan hem denken wilden. Te vragen hoefde hij dat niet. Na Rotterdam Nijmegen, dan geloof ik, Tilburg, toch nog Brugge, ik weet niet goed meer wat hij zei, ik kan er mijn gedachten niet bij houden. Nu is het dan Zondagavond en ik weet niet meer waar hij is, zoo zal het verder wel gaan, met af en toe een brief, die aankomt als hij weer ergens anders is.

Laat ik beginnen met toen ik van vacantie terug kwam, verleden Woensdag een week geleden, 29 Aug. Ik was over Amsterdam 's middags thuisgekomen, en dan hoorde ik tot mijn intense verbazing, dat Leslie met 5 dagen verlof, de 5 dagen die bestemd waren geweest voor Friesland, naar Middelburg was, dus naar Elisabeth. Daarna kwam hij in Den Haag terug om weg te gaan naar Brugge, hij had al afscheid genomen, want kon niet meer aankomen.

De Dagboeken van Lidy Haremaker

Het was me een klap in het gezicht, ofschoon het vertrek al zoo lang in zicht was; en er was niets aan te doen, steeds ging hij weg en kwam weer terug. Nu was het dan zoo, het was zoo leeg, en ik had maar steeds dat erge verlangen, dat onbevredigde gevoel, dat we elkaar niet eens maar 1 keer een zoen hadden kunnen geven. Na zijn verlof naar Engeland, toen hij van thuis kwam, kon ik het niet, aldoor denkend aan zijn vrouw, terwijl hij, voor hij toen weg ging, nog tot afscheid uit zichzelf een zoen gaf, die hij een paar keer herhaalde. Wat verlangde ik ernaar dat het weer zou gebeuren. En het gebeurde niet weer, we namen de laatste maal afscheid op straat, indertijd na dat concert; een hand, hij keek niet meer om, en "that was it."

5.79 30.

Aug. was ik thuis bezig met mijn roosters afmaken en allerlei karweitjes, die je dan zoo onwennig doet, als je een tijd weg geweest bent, ging 's avonds naar leerlingen toe om af te spreken, geloof ik. Ik weet het niet goed meer, aldoor is de hoop, mogelijk nog een afscheidstelefoontje te krijgen van Leslie, want naar berekening moest hij die avond thuiskomen. Maar niets hoor.

5.80 31 Aug.

Koningin's verjaardag, met vlaggen en drukte en optochten, het was prachtig weer en ik ging in den tuin zitten lezen, verveeld, het was zoo saai, zoo vreeselijk saai. Er kwam niemand, er kwam ook geen kennis voorbij, 's morgens niet, 's avonds niet. Om 5 uur had ik er genoeg van en stapte op de fiets om wat van de drukte te zien. Drommen menschen kwam ik tegen. Er was een groote optocht geweest, het interesseerde me heelemaal niet, ik fietste steeds meer de Laan van Meerdervoort af, naar Clingendaal toe, voor het eerst, sinds Leslie er is. Hij kwam altijd naar mij toe, dus verlangde ik er nooit naar. Nu wou ik er naar toe om te zien, of het al leeg was, maar het hoefde niet. Ik mocht niet door, ik ging opzij of dacht daar wel door te komen, zooals laatst met de auto uit Amsterdam toen we Clingendaal passeerden. Maar daar mocht ik ook niet, en zoo moest ik opzij bij Pet..(?)lea en de Dierentuin afslaan, en kwam over het houten hulpbruggetje, waar ze zoo dikwijls op mopperden om de omweg, nu was de brug weer klaar, en reed ik voor de afwisseling over dat houten ding. En ging toen maar door de stad naar huis, langs de weg waar ik laatst Pip en Leslie tegenkwam, misschien....,maar niks misschien, vele Tommies waren er op stap, maar geen zwarte of blonde. Ik ging naar huis, het was erg eenzaam, 's avonds naar van Bohemen, voor les, niet thuis, straatfeest aan de gang in de buurt, naar Pakhorst, die gaat naar Indië, voor het werk ben ik blij, dat ik hem kwijt ben, om 9.45 naar huis. En daar was de boodschap, dat Leslie had opgebeld, om 10 uur zou hij nog eens opbellen. En om 10.15 was hij weer aan de telefoon, en spraken we elkaar dus weer.

5.81 11.9.

Vrijdag 31 Aug., dus den heelen dag, was hij er geweest. Hij dacht dat ik Zaterdag pas terug zou zijn. Hij zou Zat. komen, moest lopen, tot mijn diepe verontwaardiging had hij zijn fiets in Zaanslag achtergelaten, "You see, I had to dump it, to dispose of it, as I might go and fetch it from Brugge."

De Dagboeken van Lidy Haremaker

You see; een maand geleden zei hij mij de fiets toe, ik moest hem bewaren, en, kwam hij niet terug, dan mocht ik ermee doen wat ik wou. Wanneer El. naar Den Haag kwam, zou hij haar misschien niet eens opzoeken. "Then all that business would start over again!"

En ten slotte, na haar opnieuw ontmoet te hebben in Apeldoorn, gaat hij niet mee naar Friesland en wel naar Zeeland, naar El. toe en geeft haar de fiets in bewaring. Wat was ik kwaad en verontwaardigd in mijn hart, maar je houdt je groot.

Hij vroeg of ik lekker zou slapen, nu hij weer opgebeld had. Ik zei dat het te bezien was, misschien dat ik er juist wakker van bleef. Hij lachte een beetje en zei " Good night, chick." En ik wist niet wat ik er meer aan had. Ik dacht dat hij het meest om mij gaf ten slotte, van zijn Holl. vriendinnen, hoe dikwijls heeft hij zich daarnaar uitgelaten. In het begin al, met Yehudi Menuhin, toen die een extra concert gaf voor de troepen, merkte hij op : " Och, ik was er toch niet heegegaan, ik was naar jou toe gekomen." Of laatst op een Zondagmiddag; " I feel as miserable as sin when I can't go to you, Lidy."

Well, dat was 31 Aug.

5.82 1 Sept.

Was Zat. en 's middags zouden we elkaar in de stad ontmoeten. Nu is het de 11de. Wel lijkt het al erg lang geleden. Hij moest lopen en vroeg of ik hem in de stad kon ontmoeten pl.m.2.30. Het ergerde me, de fiets, die er niet was.

Ik moest 's morgens even naar de tandarts. Ik bleek een kies gebroken te hebben op de Engelsche scheepsbeschuit. Hij werd er in 5 of 6 stukken uitgehaald. Ik viel flauw bij de eerste injectie, moest een uur in de wachtkamer bijkomen, en toen er opnieuw aan geloven, zodat ik bij 2 en thuiskwam, en een afgrijselijk zuur smoel van pa weer moest verwerken. Dat gezicht, wat vind ik dat toch vreeselijk. Ik kwam wat later bij oom Henk, Leslie was er net, en we zijn toen naar het Panorama Schev. geweest, eerst was ik echt stijf en stil, ik kon niet goed met hem aan de praat komen, en ik weet niet meer waar we het over gehad hebben onderweg, koetjes en kalfjes, mijn brieven had hij nog niet. In het museum kwamen we bij door de afleiding, hij was verrukt van het Panorama, en schatte de afstand heelemaal verkeerd en ik ongeveer goed , 15 i.p.v. 14 m., tot mijn trots. Hij blef er maar naar kijken, en verwerkte de uitleggingen van de gids. Toen werd hij door een landgenoot erover aangesproken, een Eng. zakenman, met wie we in gesprek kwamen. Hij was on account of the railways in Holland, and stuck up in The Hague because of the Queen's birthday, so that he could not do anything until Monday. We namen hem toen mee naar het Mauritshuis, naar de tentoonstelling van de Primitieven, waar we maar een half uur den tijd hadden, en eenige beroemde werken konden zien, o.a. het allerhoogst betaalde schilderij van de wereld, v. Eyck meen ik , Madonna met kind. Er moest over geschreven in Leslie's laatste Unit Leaflet. We werden om 5 uur zonder pardon eruit gewerkt, namen buiten afscheid van de Engelschman, en toen wandelden Leslie en ik heelemaal naar huis. Oom Henk zou zijn fiets brengen. Zijn reisverhalen moest hij maar thuis doen. Gek, ik voelde me toch nog onder zoo'n dwang, dat we blijkbaar gepraat hebben, dat het langs me heen gegaan is. Ik weet er niets meer van.

Thuis deed hij uitgelaten verhalen, met allerlei grappen en drukte, over Zaanslag, hoe hij in Middelburg alleen 1 zoon thuis vond en de meid ziek, zodat hij daar niet logeeren wou, en net op de fiets doorracen kon, 48 km. in 5 uur tegen de wind in om de pont te halen bij ---- en de laatste tram bij Zaanslag. Hoe hij daar niemand vond,

De Dagboeken van Lidy Haremaker

en door moest rijden naar A...(?) om te probeeren onderdak te vinden, en hoe hij teslotte buiten het dorp werd verwezen, naar de rijkste boer in den omtrek, waar hij een paar dagen heeft gelogeed en vorstelijk onthaald, en tot diep in den nacht heeft opgezeten, een kopje thee op bed kreeg van de knappe dochter des huizes. El. 's avonds nog heeft getroffen, die hem met alle geweld bij haar thuis wou laten logeeren, wat hij natuurlijk niet wou. Zondag is hij er heen gegaan. Maandag en Dinsdag in Zaanslag, Dinsdag heeft hij op haar school voor de klas geteekend, en daarna met haar een fietstocht gemaakt, ook naar haar broer, die op een loodsboot zit. Woensdag naar Middelburg, waar hij de dominee en andere oude kennissen niet thuis vond. Bij Henseveld(?) thuis geslapen.

Donderdag met een boot naar Rotterdam, die er 12 uur over deed, en waar hij al weer chans had bij een schoone jonge vrouw, die hem aldoor zat te bewerken, en waar hij veel plezier in had, zoodat hij een oude dame tegenover hem vroeg 'How she enjoyed the theatre in front of her'. Ze was geshoqueerd. Leslie zat met twee andere Tommies, die het mevrouwtje het eerst hadden ontdekt in het ruim onder in. Leslie kwam met haar in gesprek, en wou haar toen overdag, maar de Tommy wou geen second hand woman. Ze waren door het dolle heen. Leslie deed al zijn toneelspeelkunstjes, een van de Tommies was beroepsstoker, en ze mochten met zijn drieen in de machinekamer stoken, ze mochten bij de kapitein op de brug, in een woord, hij had nog nooit zoo'n bootreis gemaakt. Hij was door het dolle heen met zijn verhalen, en ik vroeg hem op het eind van de avond, dat hij er heelemaal uitgelaten van was, door al het succes met de meisjes, dat hij er zeker wel wat afgezoend had. Toen keek hij met een heel ondeugend gezicht, half verlegen naar me en toen wat opzij. Ja; hij voelde zich als Jack in the box die uit de doos was na alle conventies van daarginds. Hij is toen ook nog een uurtje boven geweest om alle Eng. reclameplaten aan me uit te leggen, voor zoover ik ze niet kende. En hij ging laat weg, 11.30 of zoiets, na alle uitgelatenheid en kreeg mijn fiets om op naar huis te gaan. En dat was Zaterdag, de 1ste Sept, die ik gedacht had in Rotterdam te moeten doorbrengen.

5.83 2 Sept. Geschreven 15 Sept. op Zaterdagavond.

Op de gebruikelijke manier druk bezig geweest, voor zoover ik het me herinner. Het was draaglijk mooi weer, nogal wat wind en Leslie kwam ongeveer 3.15, net toen ik voor 5 minuten op de lange stoel buiten lag te wachten. Ik had v.d. Velde's fiets veroverd voor hem en was van plan naar de boeren te gaan. Dat hebben we ook gedaan, ik was eerst stil, ik kon er niets aan doen, ik vond het zoo vreemd; zijn heele tocht naar Middelburg met achterlating van zijn fiets. Ik had ook de vorige avond even geplaagd toen hij het over zijn fiets had; " So, I've had it with the bike." Hij keek een moment zoo even langs me heen en ik dacht, zou hij dat nu allemaal vergeten zijn, en al zijn verhalen tegenover mij, hoe hij me hoogacht en waardeert, en weet ik allemaal. Dat de tocht naar Friesland niet doorging en hij een week later naar Middelburg afzakt. Ik kon het niet goed verkroppen en was aldoor strak. Hij zei niet veel en wat we nooit hebben gehad, hokte het gesprek zoo nu en dan. Ik weet niet meer wat hij aan het vertellen was. Bij de boer vroeg ik hem hardnekkig of hij het nog eens over de stopverf wou hebben, ook daar had hij die stopverf beloofd en het nooit meer genoemd. Later bleek dat ze verpoederd was en er niets meer mee te beginnen viel. Mevr. L. had het me nooit meer gezegd.

5.84 16 Sept.

De boerenvrouw ontving ons in alle eenvoud en hartelijkheid. "Wat zal het mijn man toch spijten!" Hij had het verleden week erover, en zei toen nog: "Ik wou dat ze maar weer eens kwamen." We werden op de gebruikelijke manier verwend met vruchten, en besloten eerst naar de broer te gaan, die wel thuis moest zijn. Daar was alles open, maar niemand thuis, we zijn met de poes den tuin ingegaan om Leslie de kassen te laten zien, dus dat heeft hij er nog van gehad. Daarna weer terug naar de bessenboer, die steeds niet thuis was, toen druiven plukken en etc. ten slotte op zoek naar muscaatdruiven bij de vrouw die op visite was, maar daar was alles al lang uitverkocht. Toen naar huis, ik had geen zin, het was winderig en koud, en stelde voor, over het Zuiderpark terug te gaan, langs het meertje waar we voor hij naar Engeland ging, gezeten hebben.

Het was er ontzettend koud en we gingen op een bank zitten aan een nauw begroeide weg.

And how it came, I must talk English now, because of you, Leslie, how we came to talk, I can't remember, but I told you how once before I was very, very angry with you. To my astonishment Leslie said: "I knew you were angry than, although I did not know why." It was the evening when we went to Delft a second time and had to sit in the high wind, near a gate-opening to a field, in a nest of nettles, according to L's humorous descriptions. And I told him how I had grown more and more angry afterwards, when he had been telling about Elis. in Middelburg; "Hoe he liked a womans's company, not because of her sexe, but because of their charmes and their comparibleness." "I don't mind sex, you see, I am a married man!" And it cried in me: "Yes, you are a married man, with the fulfilment of life in having a wife and lovely child. What about Elisabeth and Lidy, having no husband to think of, being constantly in the company of a nice, handsome, attractive and intelligent man."

"You see; Maud could sit here with us, there's nothing in it." And then he told me one of the many stories about El., how he went there every moment of his spare time, to write, to draw, he wrote his diary with her partly and I knew by myself how very very much El. must have been in love with him, how on his part his feelings might have been the same, and how often I wondered what they actually were until the end. The evening before he left to England he said, that it was very good that he had to leave Middelburg, and that, if he had been single, there would have been a great chance of his having gone back to Eng. with a Dutch wife. How well I can understand the feelings of those men, who, after the horrors of war, came back in family life and fell in love with a Dutch girl. "Maud cannot appreciate what one has gone through and what it means to a man the care and frienliness of a woman!" And there was Leslie's confession at the time, and I told him, how there was no platonic love or so-called pure friendship between man and woman. It was all shamming. It was L's real confession, breaking forth at last with such a constrained passion that it fills me with pity for the agony of his mind.

That it was me he meant by saying that he might very well have gone back to England with a Dutch wife, me, who had taught him a lesson with my directness and straightforwardness and that I had been a cure for all that was Elis., and for what M. stood for." I had asked him; how strange it was that a week before he could not possibly come to Friesland, that more than a month ago El. would be in The Hague and that I would be gone so he could be free to spend his spare time on her.

"Oh no!", Leslie said, "I probably won't go there at all, perhaps once, otherwise that business will start all over again." And than he met El. in Apeldoorn, saw her at het

De Dagboeken van Lidy Haremaker

brother's, met her twice again, and actually he wanted to see El. in Zaanslag, lending there the bike I was promised for.

And then Leslie confessed his passionate love for me, sitting some distance from me on the bench, his arm hanging over the back of it, his hand dangling limply between us, sitting quietly next to each other, not moving, neither of us, one speaking, the other listening." That I must tell you that I love you beyond reason, that I cannot eat or sleep because of it. That I have not come with you to Friesland because I could not bear it being in your neighbourhood all the time. That it's a remarkable day today, the 2nd of September. A year ago I was in France, in the hell of Castle ..., now I live in the hell of my own mind. I have gone to Zaanslag and I have finished with El., I had to be very cruel to her, there shall be no more writing between us, I just sent off a letter that I arrived safely back and that's the end of it.

I'm afraid this will kill her. Afterwards I've learned to know that El. mother died of insanity, and El. is taking after her. Marriage with a woman like that would be impossible, flinging her passion at a man like she did, limited and narrowminded. No, it would be impossible. How curious it all is, how much alike in circumstances you both are, your story is her story, and you have been a cure for me in her case, by your attitude you have been a great help to me, (and we will keep up friendship and writing, won't you.). I cannot love three women at once, and Maud shall not suffer by this. I don't know what your feelings are, but we shall keep up friendship and write each other."

My hand was also hanging over the back of the bench and I moved it to reach his hand and press his fingers. Every effort seemed too much under the tension. And I said;

" I'm glad we have at last talked about this very personal matter, it has cleared the air between us. My mother has warned me, in the beginning, like El. mother did before; " If he is coming so often, you might fall in love with him." And very frankly I answered, knowing inside that I was very well on that way already : " If so, that's entirely my own business!" And I have accepted your coming and the consequences.- You would have gone back to England with a Dutch wife, Leslie!"

But nothing of this can happen.

Leslie is fond of his wife in a way, by habit of many years knowing each other. He told me how lonely he had been in his marriage, because his wife had wanted two things and you can't have two things at once. How they had known each other for 4 years, and that he had no means of supporting her. They then agreed that he was to go away for a year, they got engaged to a sort of mutual tie, and tried if he could earn enough to support her after a year. She had hurt his pride in a terrible way by saying that, if he asked her to marry him, he could never provide for her according to her class or standing. After a year's terrible hard work he had a living, very scarcely, but she was lucky in being able to get her teacher's job in Chester, and she worked very hard, so together they could manage quite well. But Maud is passionately fond of teaching and that went first with her, so the house became nothing more than a place to eat and sleep in. He fell so lonely and they drove apart more and more until at last they agreed to have a baby to try and find more interest in each other. " To actually conceive appeared not to be an easy thing, whether there was something the matter with me or her, I don't know, but it took a long time before the baby announced itself." It filled me with such utter grief, this story about little Christopher and his father. Leslie, who is so fond of children, so full of warmth and feeling, to have at last a child after 9 years of marriage after such a cold matter- of – fact decision.

De Dagboeken van Lidy Haremaker

And than to know he loves you beyond words, and that I love him the same, that I'm longing for him so terribly much, to give him all the softness and tenderness that's in me, and that it all comes to nothing.

" You see, one has never known anything else!"

I, on my turn, told him how I had had a terrible feeling of depression all the time in Friesland and A. Holland, because of me having told him the story of my engagement, in a few words; that might have been misunderstood by him. I got the chance to tell the complete story then but at the end Leslie said ;

" It's just the same as you have told me before, only more in detail! And I can't see why you would feel so depressed about it." But I know, it's with L's sharp 6th sense he guessed in his love what nobody else in the world would normally understand. And all the time I had been puzzling to lead his thoughts in a different direction, but after his declaration of love it all seemed not to matter any longer.

We have been on that bench for over an hour, it was getting dark, I was shivering with cold and while talking my teeth were shattering. It was a long way home yet, and I was troubled from the beginning in the park by all the grapes they had made me eat. Before I would never have dreamt to mention it but now I felt comfortable with a man, and L. had to wait for me disappearing in the bushes in the dark. And all at once I was frightened that it was so late and dark, and we might be shut up in the park. But not nearly so, a man passed us a little further on to warn it was closing time, and we walked on, we walked all the time instead of getting on the bike, my story being told on the way, and Leslie's story of his marriage which I've written down. So we walked home, even losing all bearings among all the canals in the dark, still walking it all. It was half past ten when we arrived home, there was a stranger there, Prof. Sn. de Vogel, to stay for the night. Father looked angry, the more when he heard we had not had any dinner yet and were hungry. At 7 there had been a ring from v.d. Velde for the bike, we kept it so long. We had to bring it back at once, so we went of. It took some time at v.d. V.'s as they had unexpected guests. Corrie took leave from Leslie and then we went home a second time. I took his arm in the dark for the first time and how warm he held my hand and my fingers, just together. What a bliss love can be! We did not say very much, I believe. In the porch before the door I kissed him, he answered my kiss more passionately, but I turned my face away; it might be noticed in the soft light from the passage, and it was quite late enough.

Mother was a bit indignant that we had kept her waiting again; all was cold again, she said, and father went to bed angry. "Oh", I said, " that promises something for me." "Yes", mother remarked aside, " father sais, it's all the woman's fault being late as that and taking a man with her." Of course, I agreed and rather thought; I've taken him deliberately to the park to finish talking.

We had our little dinner under the dark looks of mother, and L. left in a hurry at 11.45, on my bike, to come back on Monday. So, that was Sunday, the 2nd of Sept, implying the first declarations of love, of deep, intense passionate love, for me! Just as I have wished for and longed for, as I know that a man could feel for me when once knowing him better, answered by myself and there we are.

" What happens to us", Leslie said on our way home, - I all at once remember, " happens every day in thousands of families and it has happened from when time began and will until time will be no more."

5.85 3rd. Written Sunday 16 Sept.

This writing book will be full with a few day's story; my novel, or my romance, just to keep it for later, to have something lovely that cannot fade with time, and yet so utterly filled with grief. That I, at least, can read it later, when time and events will have wiped out so many words there were spoken, I hear them again and again in my mind. A declaration of love without even a kiss to follow. And a woman in between whose passion lies in teaching, and I, teaching, whose passion lies in love for a man and a passionate wish for a child by him because of our love.

Maud shall not suffer by this. Yes. Maud and little Christopher.

Monday then. How I had been longing for some token of love from L., for a kiss, all the time since he went back to England. We did not kiss after his return, I did not want to and gave no opportunity, feeling it as being mean towards Maud and himself, to intrude in his family life which I did not feel so keenly any more before he left, when he himself gave me a kiss in the hour of his departure. He told me the evening before, how he had hastened his leave to England all at once, realising his feelings for me here, and trying to conquer them by going back to England and make up to Maud in what he felt guilty for towards her. How little we know behind people's motives.

On to Monday then! Leslie came fairly early, brought his pack full of writing material to write letters, as he expected me at work all day long. He started playing cards with father. I had made up my mind to have Leslie for myself, that evening, I could not bear it any longer. I wanted his kiss for once, his kiss I had been longing for and gives me such an unfulfilled feeling. He had a letter from Pip for me, he had to help me read it, and we laughed about him, thinking the world would be happy.

Later I found out what he really thought when he first left after the concert of A Bosmans, in the street, shaking a formal hand, not looking back. It made me feel mad after the night before when I was awake for so many hours in the night. Just for once I must have him for myself.

Well, the men played cards, I had to go to some pupils, had wished really to go to Mevr. van Bosch afterwards in the sunshine but L. said; "You carry on with your work", and kept playing cards. Then I took my administrative work for my pupils out and started doing that, had given a lesson in the morning, in the early afternoon and had to give one in the early evening. Leslie said, he expected me to be hard at work all day as before the holidays and had therefore taken out all his writing material. I went away on my bike for a short time, meeting Mrs. Raselli on the way, who wanted my bike so much. First I gave it to her, I found in my broyale bag a cake of soap, the Sunday Times and 2 packets of cig., of course meant for us from L. I wanted to take it out, but at 2nd thoughts Mrs. R. took the tram that just arrived. And I left things in the bag, for L. to give it himself. V.d. Velde rang up, that he was to come at dinner time to give Leslie a little Dutch picture for all the trouble taken by him in carrying parcels. We were to dine early because of my lesson. But at 6 v.d. Velde appeared, gave L. his packet. They had a talk about his chances in the future, Holland was impossible for him after the major's slackness of handing in his name for a Holland posting. I don't remember much of the conversation, but by half past 6 Gijs appeared, and so at last Gijs and Leslie met, after I just mentioned the evening before to L. how difficult the situation between Gijs and me was.

Leslie did not show any particular interest although I knew it was there, just so from different sides, the men silently approached each other. Two men, in the same position as to one's feeling for a woman.

De Dagboeken van Lidy Haremaker

Gijs had only 15 min. time and they shook hands, L. saying: " I am so glad to have met you at last, you always come when I've just left or before I come in."

before v.d. Velde left I made Leslie open his picture, it was a fine, little water- colour by Y.W., from before the war. L. had not thought of it, and he liked it very much. Later he said, he wished that v.d. Velde had put his name on the back, so I asked him to come with me after dinner, to go to v.d. Velde for his signature and come and see me for the rest of my lesson at the Dijkhuizen's, behind v.d. Velde. But he never arrived there and I had to fetch him from v.d. Velde.

He was talking, very interesting, as usual. Jackie came later, hang on, interested in the conversation as well. Leslie poured out his bile about the major, talking about his soldiers position in comparison to that of the officers in such a cynical way, so full of bitter humour that it startled me, making the others laugh and Jackie remarked; " How cynical he is!" He was, I've never heard Leslie like that before. I made him go at a quarter to ten, there was a bridge party at home, father was to go out, and therefore I had anticipated so much the evening, hoping to ask Leslie to come up to my room, to give me my lesson on the English constitution. But it was too late for that. He sat down, watching two ladies' game of bridge, having a cup of tea and some fruit. I made him get up early, at a quarter past, saying I was to see him off as far as the church. Mother thought it silly, I believe, but I thought otherwise he will not go, and there's two hours going for him, nearly, without my bike which I wanted the next morning. So we went, for a very short way only, as there was a thunderstorm brewing and I did not want to keep him with me as his chance was a lift. He had his heavy pack with a book (at last the Nazi Conspiracy) and the picture. We took leave, L. expressing that he, all together, had a nice evening. Before he had remarked that the ladies did not know much of bridge, and so I decided he would know it, again, quite well, but he did not often do it, as he thought it such a waste of time. Well, we said goodbye then, and, as it turned out L. had to walk it all, getting wet through, as the rain poured down in ever increasing strength, starting with heavy, single drops thumping, as it were, on the glass, gradually in a more rapidly rhythm until at last a soft continuous pattering on the wind...(?) indicated that rain had come in a persistant downfall for the rest of the night. No kiss on the 3rd of Sept., the anniversary of the outbreak of war.

5.86 4.9. Tuesday it was- today still Sunday the 16th.

It's Tuesday the 18th now, and I wished to write tonight and finish this story of ours. But I am tired and cannot think too, closely enough after the matter-of-fastness of 3 courses on English posters in war time.

This morning I had Leslie's letter, the second after his departure, bringing tears to my eyes because of what he said about his religion. I could not bear it, also that I had to give up the letter to father and mother, who said, in such a matter- of- fact way that he could very well have brought up the matter of religion to have a talk about. What a shock in a letter from Leslie now, and there will be always the barrier in the form of Maud and Chris. How different would all be in case he was unmarried. How much do I love him!

5.87 4.10.

Well, this day, the 4th of Sept. is very diff. for me to write about. More than a month has passed since.

5.88 7.10.

Today is Sunday again, the 7th of Oct. After some very busy weeks I have a quiet Sunday at last, and must try to think of that evening. Mother had a lecture, father was to go to a friend. Leslie came later, a while after dinner, just when father was out for a moment. So I took him upstairs to my room, for the last time having him there, and hoping to come to a more intimate communication about a deeper mental understanding. But no.

He took out an army- leaflet, that issued by their unit, the last one before they were dispersed, and read jokes and stories from it, to me, at least for an hour. It really irritated me, but I could not say so, not wanting to disappoint him. I've got the jokes about several well known men of the unit in my ... (?) back of Leslie's conversation; on account of these he said that for a block of choc. and 10 cig. a girl spent a night with a Tommy. It's worse than a "pro" as they call them. After his reading I asked him for my lesson on " The British Constitution", and so we had that. He told me and explained me clearly what I wanted to know, and I have my notes about that. But I did not want it really. I felt unhappier as time went by, as if we were wasting time, wasting and wasting as the minutes past quicklier and quicklier. It was the last possible evening, no talk about ourselves, not a moment about what touched us so deeply, so intensely. Hidden by a mask of army-staria(?) of " The British Const." and so it ended, when there was no more to tell.

The sun was setting, already it became darker. And there we were sitting. The evening was spent for the greater part, in what poverty!

I could not help saying, after a few minutes silence:

" I had hoped to talk of quite different things".

" What about?"

" About answers, or rather I meant about your inner self!"

And leslie snapped out; " What do you want to know?"

I nearly cried. There was no answer to that. When you love eachother and there is only one wish; to be as near each other as possible, in mind and in body.

Leslie got up, went to the door, taking a book with him, " The Nazi Conspiracy", and was on the point of going downstairs. Than I called him back, just saying:

" Leslie, I want to be kissed, just for once." He turned round, taking me in his arms at last.

God, if there is love, if I have found love at last, why is it not there for me to have it, and must I let it go again! When you have grown to be 40 before knowing love deep and genuine, and must beg for one kiss before you leave for always. Is it right to put this all on paper, yet I will.

Maybe it will remain my only real love story.

When Leslie's arms were round me at last and mine clasped round him, I hear him say again " Let me put the book aside", and we could lose and find eachother in that kiss, where we seemed not to be able to stop it anymore. All our pent(?) up feelings restraint, having for once a bit of a let-go. What must I say more? The intimacy that goes with such a kiss. It's too tender and too lovely even to commit to paper. But this cannot last, just half an hour. I remember asking him if I was very bad to ask him for this and arouse those feelings which had better rest. " No", he said, of course, " it's to remember for later!" " I know". There we were, holding eachother very closely, one half hour, and gone. For ever! " But not in thoughts", L. said. I wonder! How long that

De Dagboeken van Lidy Haremaker

will be with him. He said words of affection, I did not know to answer. If I might forget. Will I ever forget?

It was the 4th of Sept., as once there was always the 4th of April for me to remember. Half an hour of caressing is not very much when you have grown to be 40, and it's all just to remember. Why like this? I'm sure I could make the right man extremely happy.

We went downstairs at 9.45, and found father alone in the room. Leslie sang as he went downstairs, or rather hummed. To father he showed his army leaflet again, and later to mother. He had my bike again, on going back, and was to return with it the next day with Pip.

5.89 5.9.

The anniversary of Dolle Dinsdag! They were to come to us to eat wild duck. Late in the afternoon they arrived, the bike fully loaded with a heavy work- case with nails and some tools of Leslie, an old army blanket, or rather a piece of felt, and a rubber life- busy, a bottle of ink and his blotting- roll for my use. And some lovely roses and asters for the ladies. We were in the kitchen, the men talking, and we had a nice dinner, the best they had had for five years, they said. After dinner I rang up the v.d. Velde to come, fortunately thy could make some public. Paul and his wife appeared unexpectedly. So it was quite a little party, as Leslie remarked. And they were making music, first after a cup of tea, and the music became better and better. I marvelled at Leslie, who just made his own music, fiddling away either from the piano, or the violin- party. Then he sang two songs: " My Task" and " God make me kind". Very, very beautiful they were; the music, the words and the singing. Pip was nervous about the time, as they had to walk, but then, when v.d. Velde heard that, he promised to bring them home.

They played until nearly 11, leslie inventing or improvising his own music, so that Mr. Zarli remarked: " Hij weet er zich altijd weer uit te redden, dat is een gave apart." Daarna hebben we nog wat met elkaar gepraat, het was een volkomen happy evening, no false note, nothing, at a quarter to 12 we went to v.d. Velde for his car. I came along, having both Pip and Leslie each on one arm, and it was nice to drive them back, so it was all easy. They had busy days, as really the Unit was breaking up.

5.90 6.9.

This day we were to sail with v.d. Velde. But there was an early ring that it was impossible for them, as half the unit left. So I did not expect Leslie to come, but there he was at about six, after his tea, completely in the down-mood. He was posted to Burma, Far East, his thoughts were all in a muddle.

First he had been told that he was off to Germany. After coming back from Rotterdam, where the truck had to be taken, he saw on the list of postings that he was in for Burma.

What a dreadful thing that was for him, he wished he could go there at once instead of looking at those many weeks beforehand, necessary for preparation. He preferred not to go home, expecting Maud to be in tears every day.

V.d. Velde came for his lesson and remained downstairs, talking together. Then he left, promising to take him to Clingendaal again by car. We stayed downstairs talking.

De Dagboeken van Lidy Haremaker

I asked him to come up to my room, to take leave there. Here we were sitting together, he in Boen's chair, I in the big cushion.

But he had no mind for me, he was thinking of home, of Burma, and for the rest a bit of me. I don't remember this quite well. We were talking for some time, and at last his thoughts came back to me. Now what did he say, I don't remember, when I said: "I have not given very much, Leslie, have I?"

And then he looked fiercely at me, his face very near: "You did". It made me nearly cry again, but I did not want to spoil this by tears and make things more difficult as they already were for him. With an effort I did not cry, I never cried while usually I cry a sea. Strange. I will never forget his face, I've never loved and admired him so much as then. He kissed my mouth firmly, he kissed my eyes very, very tenderly. Now I remember all at once some more of what was said: "You once said that if you would have been single, you might have returned with a Dutch wife. You meant me, not El. (How strange L. was, so decidedly much it seemed to me he meant El. then). Well, you would have had your Dutch wife, as regards me." Leslie nodded and I added: "At a very early time already." He nodded. "And so would you have asked me?" And then, with his enigmatical looks, he said: "I wonder."

It hurt me. "What do you mean by that?"

"There is no sense, it's no use to dwell on those things now!" was L's answer. How unhappy he could make me with his little sayings full of meaning, and not to be understood by me.

Later on I thought: 'He was still too much preoccupied in thought by El.' Was it that what he meant! I say now; I wonder. And after that I said "I did not give you very much, did I". "You did," he very emphatically answered, and shut my mouth with his last kiss. It was an unhappy quarter of an hour, a very sad one.

We went down, and how nice he was to mother, kissing her and saying; "You have been like a mother to me, and thank you so much for all!" Then we went, very silent, both of us, to v.d. Velde. Each absorbed in his own thoughts, Leslie remarked after some time. I took his arm, or had taken it. There was no need to do it, his arm was limp, as if I was not there. I was an outsider, he belonged to home, his wife, his child, all that he had to give up for quite a long time again. Holland was past, and the meisjes to play with!

v.d. Velde was ready, and Corrie to see us off to Cl., a silent journey on my side.

Leslie had to pack his superfluous things and after his tel. v.d. Velde would collect them, taking me with him.

And that was Sept. 6.

5.91 7 Sept.

Christopher's birthday. I wrote a letter for Leslie, to give him if possible. v.d. V. rang up again and again, from the office, the club, but no tel. from L. Just at about 3 I thought of getting some latter flowers for him. Coming downstairs with my letter finished, there he was in the passage, had brought his things by army truck. We looked at each other, L. casting a longing look at me, there, from a few metres distance. His moods are various and always new. Just a last shake-hands. Off he went in the truck from where the two other men cast a sidelong glance at L's girlfriend, and we waved and waved until we could see no more. The 7th of Sept. I was quiet, could not do anything for the rest of the day, feeling up to nothing, having a quiet smoke before bedtime, and than lying awake for many hours.

5.92 8.9.

Towards the morning I was awake again, at 8 L. departed. We were to think of him. If we did!

Later I went to Rotterdam, in an unhappy mood. The weather was glorious, had only 2 hours at the Institute, time passed away. The Institute is going down, the Dir. is no longer interested, after having got a good job as a teacher at a school. I went and sat for some time at the Lake, crying now and then, feeling the loss of Leslie so very much.

How it is always the same with me; one does get trained in the feeling of unhappiness in love, now such then so. Then to Be, it was dull with her, she finishing her dinner, nothing to offer me, I eating my sandwiches. Then home, the train was a pleasure and the station, because of the light. Then I arrived at home again, and Leslie gone for good.

5.93 9.9.

On Sunday I set hand to work to arrange the cupboard and the office and my own room again, putting out L's floor-cloth, his felt blanket about which I had had such a row with father, who wanted to cut it to pieces as L. had given it to him. But I did not let him cut it up for his chair. Father was angry there, but I was firm. I have been washing until I was deadtired and in the evening I started writing in my diary. That's the beginning of this book.

5.94 10.9.

Monday- posters put up in the spare room with the help of R. Burghoff. Lessons in the afternoon and evening.

5.95 11.9. Tuesday.

Working hard- books arrived- sorting out things, in the afternoon made up my lecture about the posters, v.d. Velde could not come before Wednesday. Evening; writing diary.

5.96 12.9. Wednesday.

Working. I don't remember very well what exactly happened. That week we also had the trouble about Loek v.d. Oord, wanting to come to us, but her father wished to have her with us for nothing at all, and that was too bad. So it all came to nothing. He came to us and whispered: " Shall you be like a sister to her?" I promised, but things never came of by his too great stinginess. In the evening v.d. Velde came, found things all right and suggested putting up a poster for advert! in the window. I thought it just fine. I could not ask money from friends or pupils. So I stopped that plan. I wrote L. very much in detail about all this, I have forgotten it for a great part.

5.97 Geschreven 12 Okt.

13.9. today, 11.10 already.

De Dagboeken van Lidy Haremaker

When father seemed in a good mood at lunch time, I asked about putting up a poster in the window.

“That’s going too far”, he said, “I never meddle with your work, but this is really going too far.”

And mother; “Fancy, Lidy, the rabble would come into the house, and what a dirt and dust in the passages and on the stair-carpet.” “Yes”, added father, “and what not can they take with them! No, that’s impossible.” That settled it, and I went about to ask people here and there to come to the posters.

5.98 15.9.

To Rotterdam, shall lose another lesson, came home very early and heard that the shipper and his wife from Hindeloopen had come to visit me. They stood before the door, father came home from shopping, and said at once; “That’s shipper Amsterdam”, and so it was. Stayed for lunch, but had to go afterwards.

Spent all evening writing letters to Leslie, and the Sunday as well. Sunday afternoon Eng. club at van B. There was news from M.Ch., Miss N., Inie B., had job of the M...(?) as a teacher, full 26 hours. v. B. had a delightful mocca-cake as a surprise for the first meeting, Inie full of experiences about class-teaching. First street-lamps in the Laan van Meerdervoort shining into the room again.

I’ll take next week in a hump, Schev. light-house was flashing its bundle of light over this area again on Wednesday or Thursday.

5.99 18.9.

On Tuesday I had my first grant for a lecture. The ladies of the Knuttel-club, they seemed to like it quite well, in the evening v. Drimmelen and v. Spanje, on Wednesday the Rottiers taking up my whole evening. Friday was nice again, in the evening first the whole clique of neighbours from our block, at 9 o’clock Ravelli + wife, Sloos, Dr Hermans en de Dijkhuizen. They were nice together as visitors, pleasant conversation.

On the Monday I had dared to ask the Ravelli’s thinking it rather a cheek, but they liked it so much, that they sent me 9 people for the Sunday-evening. Saturday pouring down- Queen in Rotterdam in the rain- went to the Kellers and afterwards had dinner with Be and stayed on with her, very nice. Sunday all day posters- afternoon twice, evening again with the Ravelli people among whom Jan van Hul(?) en Jan Wiles, very proud of the company, they were 12 and it seemed rather succesful. It was all a good thing to divert my mind from Leslie who I missed very, very badly.

On Friday his 2nd letter came, the long one about religion which made me cry as hard as I had ever done about a letter. What a misunderstanding by fear of being misunderstood.

O ja, Dinsdagmiddag kwam ook de Fam. de Niet, Dr. vroeg nog aan Pa of hij ook meeinging maar hij vetikte het, nu weet ik waarom; het is, omdat ik maar een egoist ben, om na de vakantie direct te beginnen i.p.v. moeder extra te helpen in de huishouding.

Dat ik dat niet snapte. Zoo zit dat er weer achter, je moet het maar niet snappen, wat!! En vader zal er ook niet heen gaan, nee! Heeft hij nog gezegd. Funny, I write English or Dutch without knowing it. So, that’s up to Sunday.

5.100 23.9.

My time inbetween everything I spent in writing notes about Leslie and his spiritual side to answer his letter with, one day, and there had to be written that one long letter about his feelings as a son, together with Pip's ideas about a world "All English"; they all would be happy and good. It cost me all my spare time in the week, could never get a letter ready, busy with one thing and another; lessons, work, finding the poster man Wilmink, etc.

5.101 25.9.

On Tuesday I went to Amsterdam, about dispuut "De Beren" (?), went to Wilh. gasthuis to meet Emmy Lammers (?) and hear about the Beren, all girls are safe, no Jewish girls lost, 5 had signed for the Germans, alas not a single illegal. After this meeting (meanwhile I had rang up Guurt for coming to stay with her in Amsterdam). I went to Amsterdam exhibition "Het Weer..(?) der Oude Meesters", splendid, spent there all my time, then wandered back to the station. In the morning a man dropped out of the train, had accident, delayed the train for 3 qu. of an hour. The travel is very bad yet, change in Leiden, Haarlem, takes 9 hours all together.

5.102 26.9.

Wednesday and Thursday reading that beautiful book of Tristan & Isolde of Dr. van Hoorn. Working, writing Leslie, kept from it again and again, pouring with rain.

5.103 28.9.

Friday evening settled down to write Leslie, after a quarter of an hour Gijs appeared with all sorts of good things for my birthday: ½ L. of Eng. tea, a bottle of cherries on brandy, an american tooth-brush and tooth-paste, ducks and eal, smoked and raw each. What a fine thing, we did not know at first what to do about the birthday-party I wished to have, and now it was saved. I had a walk with Gijs and told him about father who is fed up with business and wants it all to go to Hijmans. How I hate it, he makes a contract about Dik coming into the business later on, if he wants to. I told Gijs on a walk in the evening, he does want to make love to me all the time, how difficult it is. I don't care a bit for him that way.

It's alas the week of the money- sanitation, I nearly forget that most important money-affair: history, the taking in of the money the last days before 25 Sept., the last day on which the old money was valid, I went to Amsterdam. On the 26 all the money was blocked and they started with giving all people f 10,-- to begin with. That should last for a week. Than deblockation began, and every head of a family could get f 100,-- on the money- card.

5.104 29.9.

So, on my birthday people were particularly poor, and good enough, so they could not buy me flowers which are so extremely expensive. F 3,-- for a small bunch of chr., about the cheapest to be had. In the morning surprise telegram from Elsie for my birthday, a week ago already a birthday letter from her. So nice. It was the event

De Dagboeken van Lidy Haremaker

of the day. Only a letter from Marie Kaan, wrote a letter to Leslie, because I did not get one from him, I suppose for which I longed for most of all. Gijs wanted some love making (*Note Ankie: Lidy bedoelt hier: geknuffel*) again, how I do get fed up with that "silly man". "if I shall be 100 years, it will never go", he sais.

Then off to tante Zus, from whom I got f 10,--, then to the station where I could not go. From 12- 1.30 ordinary public had to wait until the forenzen people were off. I sold my ticket and tried to get a lift at Rijswijksch Plein. In an hour no succes, then at last at a Shell station I got into a car and was in time at the Institute. Lessons. Talk to Miss Cuspers, went home early to receive all the visitors. Ton en Lea, Buschgens, v. Spanjes, ladies Eldermans, Wintes, tante Mies, Rottiers. It was quite a nice evening, with real tea, koekjes, a dram + broodjes met paling. They were all content. I had wanted to go to church in the morning, very much, but could not go in all the busy hours in the morning, with Gijs staying, all the preparations for the evening. On the Wednesday before went to lecture of Gerretsen, which is regularly on again.

5.105 30.9.

It did me good to go to church, (I went on Sunday after all), because of Leslie's letter, too, and in the first place because of St. Michael's day, my birthday, my being 40 years old. What an age! For the rest I wrote to Leslie, and helped to clear the mess. On Sunday afternoon there were the van Drimmelen's, we had a very nice afternoon together, talking about th Indiës, how it had all appeared to be.

5.106 1 Okt.

A fairly long letter from Piet van Drimmelen from Singapore; he is alive, is poorly bodily, divorced, does not know what has become of his wife and children, poor fellow. He did not know what was there to write again to Holland, after four years. This coming week quite an eventful one again, because of the coming of the Kopenhagen Director, Mr. Henckel. All Monday and Tuesday mother and I hard at work in the house. Tuesday telegram from Brussels: ' He would arrive at the station at 8.08'. Mother rang up father in the Witte, and he was to ask Hijmans to meet Henckel at the station. I rather hated it, the man seems so very nice all at once. I already said so last week to father: " How nice that man is all at once." " Ja, ik ben er zelf ook nog bij." zei vader. Ik thought; I hope so. It's all because of the Witte to begin with. But that's for the next time. I've caught up with 2 ½ weeks in these 5 pages, fine, hope to finish it this week. Vandaag immers 12 Oct. Dr de Niet jarig, achter Juffr. Richmond aan, die heelemaal niet ziek is en uit was. Mevr. Gude(?) even gesproken- en dit dagboek 's avonds bijgewerkt. Indië is vreeselijk, de berichten van deze week steeds erger. Soekarno heeft zijn aanhang niet meer in bedwang, burgeroorlog begint, vechten tusschen Japps. + Indon, en Ind. tegen Ind. en alles tegen de Europeans. Vandaag Britsche officiers gedood- Schermerhorn sprak voor de radio- Poes kwam haar hart nog eens luchten, zoodra er scheepsruimte was, zouden er duizenden en duizenden totaal verarmde, berooide, zieke menschen naar Europa komen om op verhaal te komen, waarvoor we onze huizen moeten openstellen. De roodwitte vlag hangt van het paleis van de G.G. af en vertoont zich meer en meer.

De Dagboeken van Lidy Haremaker

Yes, the 26th I had Voorhorst in, as an accountant to fill up my tax- form which was quite intricate, with my job with father, unpaid, but taxes paid, my sham. job with uncle Henry, so called paid out, no taxes paid yet, and my lessons.

The forms are so intricate that they begin with an apology from the minister to put people to such a lot of trouble. It cost me a full day to back up all necessary things from what I earned from 1941-45. The paper- money lay torn up in the streets in the city, from the black- marketeers. Uncle Henry's workshop is in full go again. Jan been to Antwerp, Brussels and Paris.

5.107 24.10.

De week van 1- 8 Oct. stond in het teeken van de Heer Henckel en het overgeven in wezen van de zaak van vader aan Hr. Hijmans. Wat ben ik er eigenlijk geschokt over geweest, zonder dat er me iets over verteld is, terwijl je je ongelukkig hebt gewerkt voor een tijd voor de zaak, omdat er vooral geen vreemden bij gemoeid mochten zijn. Ik voelde me er diep door gegriefd.

Henckel kwam Dinsdagavond, voor 12 aangewandeld, doodmoe van het gesjouw, o.a. van enkele heerlijke levensmiddelen- pakketten, waarvan er een voor ons was, en waarin wanten, rookvleesch, kaas, vet, suiker zat. Hijmans had hem met de auto af zullen halen, mar Henckel was er al na een lastige reis, kon in Brussel geen Hollands geld krijgen, vooral om de geldsaneering, mocht toen met een Britsch transport naar Rotterdam, waar hij niet eens geld voor een kaartje had, en door middel van een krantenjongen f 10,-- kon wisselen.

De heele avond gezellig zitten praten; In Duitschland bij een chef wehrmacht gehoord dat in '40 over 3 weken de Moffen IJsland zouden bezetten, hij in Denemarken contact gezocht met de Amerikaansche gezant, in code naar Amerika geseind (Amer. + Chin.), 3 weken later zaten er de Amerikanen.

Verder in Belgrado aanwezig toen eisch van de Duitschers kwam voor doortocht gewonden + munitie(?). Hem werd raad verzocht. " Natuurlijk teekenen!"

" Denkt U dan dat de Moffen zich hieraan zullen houden?"

" Natuurlijk niet, maar U kunt niets anders doen." "Men teekende, 2 dagen later herroepen, Belgrado plat."

Deensche boekenwinkel: " Learn English now, the language of the future." German police objected. Next week: " Learn German now, before it is too late."

5.108 Dagboek 5

Dagboek No VI- vervolg na eind vacantie + Leslie.

October 1945.

1 ste week October- Hr. Henckel. Gescheven 24 Oct.

5.109 3.10.

Hr. Henckel, van naar Kolonien, met pa. " Even 5 minuten op kantoor iets bespeken." 5 Min. later al aan de tel. om Hijmans op te bellen, terwijl hij juist aan moeder had gezegd er nog wel een jaar mee te zullen wachten, en er nog steeds niets van Dik bekend is. Wat had ik gruwelijk het land er in, en moeder naar tante Zus- voor haar verjaardag. Daarna weer naar huis, wat geholpen met eten koken, het mislukte, het was niets lekker.

De Dagboeken van Lidy Haremaker

's Avonds Henckel met Hijmans erop uit om zijn pakjes weg te brengen, 10 uur naar bed. Volgende dag 's middags met hem naar het museum, nog even bij tante Zus aan, thuis gekomen, Henckel ziek, paar uur op divan, 's avonds vroeg naar bed, volgende dag vroeg op en ging hij met Hijmans om 6.30 naar Rozendaal. Anders kan hij niet in Brussel komen, op tijd voor het vliegtuig. Hijmans en nog eens Hijmans.

5.110 6.Oct.

Naar Inspecteur Onderwijs v.d. Ent, was heel geschikt en heel vriendelijk, stuurde me door naar Mej. Graftdijk van het Meisjes- lyceum.

5.111 7 Oct.

Eng. club bij Jeanny Berg. eerste concert geniet daardoor van Myrah Hess, ook al in de hoop Eng. te ontmoeten die Inie in de club zou brengen, en een adres te krijgen voor het sturen van pakjes. Maar mis!

Deze week van 8- 15 Oct.- eenige malen geprobeerd Mej. Graftdijk te ontmoeten, tenslotte op Donderdag 11. gelukt, wel vriendelijk maar ook afwijzend, zoo iets als " wat doe je in de kou." Pa naar Hembr...(?) met Hijmans, waar alles is gestolen en nieuw personeel dat van toeten noch blazen weet.

Annie kwam op Woensdag, vertelde haar van pa's plannen, ze werd zoo razend, dat ze de deur uitliep na 2 zinnen en mij weer het bekende verwijt maakte, dat ik zooveel woorden noodig had iets te vertellen.

5.112 8 Oct.

(Ravelli bij me in opleiding voor de tekst van de Messias, reuze trotsch er op.)

Ze is mee geweest naar Gerretsen, de middag was niet zoo erg geslaagd, en anderen en zij gingen erg tegen hem in. 's Avonds een booze brief aan pa geschreven, en na het eten ruzie tusschen ons, zoodat we bijna geen zin meer hadden naar To toe te gaan, die jarig was. Een heele visite daar, niets in de stemming door de ruzie, pa gezegd dat ik in mijn wiek gschoten was doordat mij nergens meer iets van verteld werd. Natuurlijk over en weer verwijten. Mijn tentoonstelling geweigerd te zien, omdat ik moeder had moeten helpen en een week vacantie op had moeten offeren om haar den heelen dag op de divan te laten liggen. N.b. de afspraak was dat ze met vacantie zouden gaan, maar door het uitblijven van berichten over Dik zijn ze niet gegaan. En nu krijg ik het weer op mijn dak. En van de winter had pa me aldoor met een aardappel zus en een aardappel zoo op de proef gesteld en geconstateerd dat ik alles maar op at ten koste van moeder. Moeder, over wie ik zelf zoo ongerust was, en die het vertikte meer te eten omdat ze het niet lustte. En nu achteraf het zoo te gooien, dat ik had geleefd ten koste van moeder.

Vader, wat is hij van de winter leelijk tegen me geweest, en dikwijls nog. Hij voelt zich diep gegriefd , dat ik hem gezegd heb dat ik een hekel aan hem kreeg, zooals hij tegen me deed. Daar liep ik al een maand mee rond, voor ik het zei, met voorbedachten rade, om eens een maal tot hem door te laten dringen wat hij eigenlijk voor zichzelf tegen mij aan het doen was. I.p.v. zich er zelf een verwijt over te makengeeft hij nu zoo'n leelijke reden op, dat hij zoo leelijk tegen me was omdat ik nog veel leelijker was. Zoo maken je eigen ouders je zwart door een idee fixe, waar ze zich door gebrek aan bezigheden blind op zitten te staren.

De Dagboeken van Lidy Haremaker

De boosheid luvde binnen een paar dagen tot weer een soort effen beleefdheid. Zoo is er nooit je ware prettige stemming. Het is alles mijn schuld, volgens vader. Hij voelt dat ik niet ben zoals ik kan zijn. Ik ben nu teruggehouden, gereserveerd, en ik krijg een zekere onverschilligheid als weerstand tegen zijn voortdurende onangenaamheden. Geestelijk eelt!

5.113 13.

Op de fiets naar Rotterdam, steeds maar mooi weer, waar ik niet van kan genieten. Dus zoo geprobeerd, heel kalm aan, doodmoe in Rotterdam, bij fam. Keller geweest, heel gezellig. Heer Keller heeft oom Nico in 1908 geïnstalleerd in de 4 Noorden Koggen(???), kent oom Hendrik ook. Baan de lessen nog niet opgezegd, maar doe het overmorgen, het is te gek, ze vragen wel Be les te geven aan Mevr. Baan, en mij leten ze voor 1 les overkomen, zonder eenige extra vergoeding.

5.114 14 Oct. Zondag.

Een paar dagen steeds maar brieven zitten pennen, afscheidsbrief aan Leslie, o.a. heel moeilijk te schrijven in verband met zijn vrouw. (Nu, 24, hij zal elken dag nu wel vertrekken kunnen, schreef me de 27ste, dus de 27ste is de laatst mogelijke dag van zijn vacantie). Dan weet ik dat tenminste weer.

Wat ben je toch eigenlijk niets, dat zie je al weer, zoo'n aanhangsel in het leven van iemand anders, waarvan ze profiteren als ze het nodig hebben, en dan verder hoor je nog iets als het ze te pas komt. Ik begrijp de man eigenlijk nooit heel goed, nu heeft hij het razend druk natuurlijk, en mijn talrijke brieven hebben hem waarschijnlijk in moeilijkheden gebracht met zijn vrouw. Straks schrijft hij nog dat het beter is alle contact maar te verbreken. Dan zal ik dat ook weer aanvaarden. La vie est veine.... Enfin, ik schreef dus zooveel brieven, ik weet niet wat allemaal er lag, Elsie, Leslie, en allerlei andere karweitjes, de vorige week had ik ook een Mrs. Remmant en Alex. Maston(?) opgezocht om te probeeren hoe ik ze achterhalen kan. Woensdag was ik door het ergste heen, en stond alles in het teken van de speech van het lustrum a.s. Zat. + Zondag, de 20ste, het was nog een moeilijk werk, Wieb heeft hem overhoord. Zat. naar Alder(?). Pa wist er niets van, kan het gewoon maar niet ter sprake brengen.

5.115 20.

Zat. lustrum dus, eerst naar Guurt, wat gezellig zitten praten, visite meisje uit Brabant, die vertelde wat ze daar allemaal hadden meegemaakt op het grensgebied van het gevechtsterrein. Toen naar de 5 vlieghe(?) - diner- speech- schouwburg Leidscheplein theater: "Alleen voor mannen", souper bij Mieke Matshuys. Phi...(?) van Tijs na jaren weer terug. Hannie de Boer voelt zich niet meer thuis na vreeselijke jaren in Duitschland, in een kamp, waar ze zich voor dokter heeft uitgegeven, terwijl ze haar candidaats nog niet had. Anders vergast. Met zusje en broertje weer thuisgekomen. Helly Bergman + echtg. in Duitschland, nooit meer terug. Hans Polak terug met heele familie, oude oma van 90 inclus. Bep Broekman 6 weken in het gevang; verraden.

Zoo was er heel wat gebeurd bij verschillende mensen. Zondag bij Guurt eerst gezeten, even naar van Goghtent, toen op de thee bij Hans Schadd. 's Avonds naar

De Dagboeken van Lidy Haremaker

Trijn, tot laat in den nacht met Guurt gepraat, 's morgens vroeg weg. Ze gaat niet mee naar concert van Ravelli. Maandag thuisgekomen, pa weer wat strak, en nu weer gewoon aan het werk.

5.116 23.

Dinsdagochtend bij Ravelli toegeluisterd, het ging zoo keurig, toen les bij Hr. Gerretsen.

Toen kreeg ik Mrs. Remmant's brief om navraag naar mij te doen, tegelijk met antwoord op de brieven, die ik naar haar vorig adres in Hove had gezonden en het hotel van Miss Sullivan, en waarbij ik nul op het request kreeg wat beteft eenige aanwijzing omtrent haar tegenwoordig adres, of ook maar de wetenschap dat ze nog leeft. En tegelijk met de negatieve antwoorden op dezelfde dag gedateerd, alsof het antwoord was op mijn schrijven, of liever antwoord op navraag naar aanleiding van mijn schrijven. Hoogst merkwaardig, en wat fijn dat ze er nog is.

5.117 26.

Het stormt ontzettend al een paar dagen lang, het is zoo deprimeerend, na de paar weken schitterend octoberweer dat we gehad hebben. Wat een geluk met ons lustrum, dat het toen zoo mooi was. Ik zit steeds te piekeren, dat elke dag de laatste zal zijn voor Leslie's langdurig afscheid van huis en naderhand met zijn onbekende bestemming en alle gevaren, die hem daarmee weer voor de boeg staan. Zijn latste brief was gedateerd 27 Sept. Morgen is het 27 Oct., dus dan is hij zeker weg, tenzij ze uitstel hebben door het zware stormweer. Ook weet ik natuurlijk niet, of ze dan onmiddellijk zullen scheepgaan. Dat hij niet eens een keertje heeft gemeld, wanneer hij precies verlof heeft. Hij heeft het natuurlijk razend druk, afgezien van de vele, overstelpende emoties voor hem. Vannacht zoo naar gedroomd, eerst dat mijn banden van mijn fiets waren gestolen, en ik van die leelijke massieve er onder had, toen dat mijn heele fiets weg was, vast ook in verband met Leslie's weggaan. Wat voelde ik me ongelukkig en onthand. Telkens pieker ik er ook over of mijn brieven te hartelijk geweest zijn, en mogelijk moeilijkheden opgeleverd hebben met Maud. Dat is ook iets wat me bezig houdt; hem nog extra zwaarigheden opgeleverd kunnen hebben. Je kunt nu eenmaal niet zoo hartelijk voor een man zijn. Aldoor slaap ik ook zoo weinig doordat mijn neus vanbinnen weer zoo ontstoken is. Ook al vermoeiend. Vanmorgen een lange brief van Elsie and Percy, ze hadden telkens aan Dik gedacht, terwijl ze dezelfde weg hadden afgelegd door de New Far. die ze met hem hadden gereden. Nog steeds niets van Dik, het duurt zoo lang, ook over Emma en de kinderen niets. Hoe lang moet dit alles nog duren.

5.118 28. Zondagavond.

Hoe komt het toch dat een mensch zoo down is, soms?

De storm is erg geweest, gisteren aan het bedaren, naar Rotterdam geweest en Baan de lessen opgezegd, terwijl Mevr. Baan me juist om les kwam vragen. Nu nog maar even aanzien. Daarna bij Be geweest, heel gezellig zitten praten. Be is anders geen knusse gastvrouw, laat alles aan de hospita over, heeft nooit eens een eigen gezelligheidje extra, ofschoon ze 's avonds heel goedig een paar cig. af wou staan voor vader, die ik niet heb geaccepteerd.

De Dagboeken van Lidy Haremaker

Haar brieven uit Engeland zitten voorlezen, van Nora, Elsie, Mrs. R., later een gedicht: Silence van Poe uit zitten pluizen, ik kwam er achter, ik geloof dankzij de cursussen van de Hr. Gerretsen, dat werkt toch op den duur. Laat thuis, trein uitgevallen, pas om 12 uur in bed, heele week al laat. Ook deprimeert het me maar niets van Leslie te hooren. Je haalt je van alles in je hoofd.

Vanmorgen: Pa hummig; ineens weer op een bepaalde toon, toen hij van boven kwam: "Lidy, ik wou dat je nooit meer de deur van de kleine kamer naar mijn kantoor open zet, je waait weg van de tocht." Stemming bedorven, er is weer geen rookerij, alles schijnt al weer op. Hij sneed vloeitjes uit doorslagpapier. Ik zei; "Heb je geen vloeitjes meer?" "Nee!", op een demonstratieve toon. Ik heb boven nog mijn dure pakjes liggen die ik, zwart, voor veel geld heb gekocht van de winter, in de hoop er de oude heer een reusachtig genoeg mee te doen, Ik doe er niets mee, maar hij had net gewone gekregen van de cig. handelaar, dus het was heelemaal niet nodig en liet er mij mee zitten. Ik had me groot gehouden en gezegd: "Oh, dan verkoop ik ze wel terug aan de boer." Dat moest ik dan maar doen. Dat deed ik natuurlijk niet: het zou nog wel eens van pas komen. Zoals nu, ½ jaar later. Je voelt je zoo'n slaafsch wezen, als je na zoo'n onhebbelijke grauwe dan nog tevoorschijn haalt. En je bent nog zoo gek ook, vanwege de vrede, maar leuk is het niet meer. Doe je het niet, dan krijg je weer veel erger ruzie vandaag of morgen, al komt die toch, want er is weer hoogspanning.

Vanmorgen foto's genomen van mijn tentoonstelling, die morgen opbroken wordt. Onderwijl kwam Mevr. Flathuis, het is wel 10 jaar geleden dat ze hier is geweest. Ze kwam vertellen dat haar zoon Hans in het 6e kamp in Thailand is omgekomen, al in Aug. 1943. Maar met zijn gezin was het goed. Wat een verdriet allemaal. Ze is goed terechtgekomen, in de PreTheunissen Stichting, waar voor 12 dames van goede familie wordt gezorgd uit de nalatenschap van een rijke Belgische markies.

Vanmiddag Eng. club bij Inie, allerlei Eng. moeilijkheden besproken, Hamlet, Keats, enz.

Pa humeur van niks bij thuiskomst, je ziet er tegenop naar huis te gaan. Om zich een houding te geven zei hij later dat hij zoo'n slaap had, en het koud had. De kachel brandt heel zachtjes. Nieuwe kolen hebben we nog niet. Ik zit maar op mijn kamer in mijn eigen gezelschap, part. correspondentie af te doen, onderwijl mijn tasch aan het repareren. Vroeg naar bed maar, het voelde zoo leeg.

5.119 29.

Niets bijzonders, ja toch; de affiches weggehaald.

5.120 30.

Vandaag weten we, dat we Dik verloren hebben.

Lieve, lieve broer! Wat voel ik me tekort geschoten in gedachten aan je, ik heb zoo'n vast vertrouwen gehad, dat je er door zou komen. We hebben altijd geleefd op die tijding dat hij krijgsgevangene was in Thai, en het steeds maar aangenomen, zolang we niets wisten, dat het goed was. En we kregen eigenlijk meer en meer hoop dat het goed was, omdat we het tegendeel niet hoorden.

Het was vandaag zoo'n prachtige dag, heelemaal zomersch in de zon. Vanmorgen kwam eindelijk een dienstmeisje via Dr. Winte zich aanmelden, die meteen bleef, zoodat ik mijn schort uitdeed, en heerlijk in de zon op het balcon heb zitten lezen.

De Dagboeken van Lidy Haremaker

En vanmiddag zou ik naar de stad, voor enkele boodschappen, en dan de affiches eindelijk wegbrengen. Ook was ik van plan naar het Informatie- Bureau van het Roode Kruis te gaan, met de berichtjes over Dik uit 1943, die we hadden, om te probeeren iets over hem te hooren. Die wist ik eindelijk te liggen in moeder's la, en zonder het hen te laten weten heb ik ze meegenomen. Toen dus erop af, in het prachtige weer, eigenlijk heelemaal welgemoed. Toen ik echter in Petrolea was, in kamer no. 12, waar alle Ind. militairen waren ingeschreven, en ik mijn papieren overhandigde aan een van de meisjes daar, toen drong opeens tot me door; Thaicamp, Thailand, er is meer kans op slecht dan goed nieuws, en dadelijk weet ik dat. Het erge daarvan, ik kan het niet zeggen of heelemaal schrijven op het oogenblik, ik heb hoofdpijn van al het huilen.

De juffrouw zocht daar in het kaartsysteem en ging toen weg. Kort daarop kwam ze terug aan de deur, negeerde me volkomen en keek over me heen naar een andere dame die net aan een zuinig bewaard ijsje zat te proeven. Naast mij een jonge dame met een jongmensch, die al flirtend kaarten zaten te schijven en aantekeningen maakten volgens lijsten. Die dame van het ijsje moest met haar mee, even later kwam zij terug en vroeg me mee te gaan.

Ik wist het al, toen het meisje over me heen keek. Ik vroeg in de gang, wat er voor bericht was, of het niet goed was. Het was heel ernstig, zei ze.

Niets dan een kaart met zijn naam, en veel letters en nummers, Sumatra camp stond er nog bij; overleden aan dysenterie op 23-11-1944.

23 November, ik heb nagekeken wat er toen was, wat lijkt zoo'n dag onbenullig; van Beemen had 's nachts bij ons gelogeed en moest dien morgen vroeg weg. De 21ste waren hier de razzia's geweest. Allerlei verhaaltjes staan er over razzia ervaringen. Ja, onbenullig lijkt zoo'n dag. Dat je er niets van voelt, zoo ver weg. Soms ben je wel in angst, maar hier was al zoo veel, van daarginds wist je niets, en houd je er struisvogelpolitiek op na.

Ja, wat moet hij doorgemaakt hebben, Dik, die zooveel hield van zijn eigen menschen, en zoo ver van alles was. Hoeveel duizenden zoo.

Ik wou eerst terug naar oom Henk, maar ben maar naar Voorburg gegaan om de platen te brengen van Eli. Anders komen ze nooit weg. Bij Mieke langs, er was niemand thuis. Later dan naar oom Henk en tante Zus, terug langs Schoonen, ik wou niets zeggen, maar hij vroeg er direct naar, hij is zoo gesteld op Dik. Hij wou me de blikken benzine niet laten dragen en zou ze zelf brengen. Nog naar Zarli, zijn Roode Kruisbiljetten bezorgd, allemaal om tijd te rekken, want ik wou pas thuis komen als vader en moeder beide er waren, en vader was zoo laat, 6.45 pas. Toen naar binnen. Hij was juist nogal opgewekt, en moeder, zoo zonder erg, druk in de keuken met w...(?) bakken waar ze zoo'n hekel aan heeft.

Ze keek eens naar me, toen vroeg ik haar om mee naar binnen te gaan, even. Ik was bang dat anders misschien oom Henk al zou komen, voordat ik het verteld had. Dit was het ergste, waar ik het meest tegenop had gezien. Arme moeder, arme vader. "Mijn arme, lieve jongen." zei moeder maar.

Ja, Dik, dat we je nooit meer zullen zien. "Het is of ik hem naast me heb, zoo duidelijk is hij voor me", zei moeder. En toen vertelde ze dat ze zoo ontzettend geschrokken was dat ze een djimatje(?) van Dik dat hij haar gegeven had voor hij naar Indië ging, was kwijtgeraakt. Nu was hij zelf weg.

Later ben ik oom Jan gaan halen. Die zei nog; "Slaap maar lekker", toen hij wegging. Moeder schudde haar hoofd. Vader natuurlijk direct actief een advertentie opstellen, hij was heelemaal niet goed naar mijn mening, later bleek hij al weer op de post. Ook brieven schrijven natuurlijk. En de heelen avond adressen opschrijven. Om 11 uur vroeg hij nog naar mijn kennissen. Ik had er geen zin meer in. Nu heb ik hier zitten

De Dagboeken van Lidy Haremaker

schrijven, het is 11.45. Er was ook eindelijk een brief van Leslie, een heele dikke, lang. Ik had er zoo'n voorgevoel van, dat er eindelijk een komen zou. Hij is lang onderweg geweest, vanaf de 19e. Ik moet hem nog lezen, even ingekeken. Ze zijn op reis geweest, en hij spreekt nog goeden moed in over Dik. Toen ik moeder vroeg mee te komen uit de keuken, dacht ze door de brief van Leslie. Ik zag dat haar gedachten niet bij Dik waren.

5.121 31.10.

De heele dag zitten ditjes en datjes doen, schrijven, naar enkele menschen, maar dat troost je weinig, ze voelen het toch niet zoo mee. 's Avonds kwamen de kaarten al over Dik. Oom Karel en tante Annie kwamen uit Rotterdam. Later Poes en Nel. Vader ging naar bed zonder me een nachtzoen te geven. Hij deed zijn best geamuseerd te praten over N.S.B. en politiek. Het leidde hem af. Vader doet flink natuurlijk, maar het is alles zoo anders van binnen. Ik kan zelf haast geen gewoon gesprek doen. Ieder houdt zich goed op zijn eigen manier. Hij heeft het al lang gedacht. Ik heb het niet kunnen denken. Wat is vader soms toch een vreemde man. Wat was Dik een lieve jongen in dat verlot, wat was hij toen veranderd, hij had het heel moeilijk gehad in zijn huwelijk. Nu nog Emma en de kinderen. Ik houd mijn hart vast. Ook na dat Roode Kruisbureau. Ik vrees zoo dat er al berichten waren en ze het me niet tegelijk wilden mededelen.

5.122 1 Nov.

Vanmorgen van van Halteren bericht dat ze bij Godefrag brieven en berichten hadden van Annetje en Frits. Alles goed. Zou het mogelijk zijn, bij Dik alles verkeerd? We krijgen op de een of andere keer een harde klap, heb ik vaak gedacht. Van Dik alleen is al zoo hard, maar het kan nog erger. 's middags kwam Zarli, die was heel hartelijk en vol medeleven, later Su. de V., heb ik niet beneden verder ontmoet, ik heb trachten te schrijven aan Leslie en een paar anderen. 's Avonds v.d. Velde, die wist het al van Mevr. Pannekoek, via Wils. Na de les zaten de Willies van oom Jan er, hielden verhalen uit de Duitsche kampen. Wat is de wereld een groote schande.

5.123 2 Nov. Vrijdag.

's Morgens les Nellie de Ruiters, die weer bij me blijft. Oom Dirk en Ada kwamen, daarna de van Halterens, en Dr. de Niet, toen nog Annie 's middags, ze had niet kunnen komen eerder, Gijs was weg en Oma, zoodat er niemand op de kinders kon passen. Ook van Ruize, die was weer terug, dus nu was ze gekomen.

's Middags bij Ruut Berghoff gezeten, Loek toch maar naar huis gestuurd. Anke kwam wel.

's Avonds oom Henk en Jan. Bezoek geeft toch eenige afleiding. Als we bij elkaar zitten dan zeggen we hast niets, ieder is in zijn eigen gedachten. Wat een erg verdriet is dit. Dik, wat moet je toch uitgestaan hebben. En dat we zoo ver weg geweest zijn, ook dikwijls in gedachten, door alles hier zoo in beslag genomen. Dat ik niet veel dichterbij je heb gestaan, steeds in dit onzekere leven, en dat je weggegaan bent, weggeleden in de verte, in een namelooze ellende, terwijl ik zoo

De Dagboeken van Lidy Haremaker

graag je nog zoo veel liefs en goeds had gegeven, met allerlei kleine zorgjes en gedachten. En zoo is het nog veel meer voor moeder en vader.

5.124 3 Nov.

Sterfdag van tante Ali, ook al weer 16 jaar geleden. Een heel hartelijke brief van Mevr. Pannekoek, en andere corr.. Annie ging, Marie kwam in de namiddag. Brief voor Zarli gemaakt, 'smiddags kwamen Paul en zijn vrouw nog, de laatste voelt er heelemaal niets van, voor haar was het een echte gelegenheidsvisite. 's Avonds bij elkaar.

5.125 4. Nov.

Het was goed dat Marie er was, het was anders heel stil geweest, zelf 's middags naar Zarli geweest, met wat corr. en over de Zwits. school gepraat. Maar dat laat ik op zijn beloop. Op het oogenblik kun je toch niets beginnen, met de spanning thuis over wat er nog te wachten staat uit Indië.

5.126 5 Nov.

Weer zoowat les gegeven, zoo goed en zoo kwaad als het ging. 's Middags kwam Hr. Gerretsen. Dat was gelukkig. Hij praat zoo begrijpend. Ik geloof wel dat vader en moeder blij waren dat hij gekomen was. 's Avonds Cordiet(?) Verstegen. Die haar vader is ook terecht uit Thailand, was niet sterk. De sterken zijn ingezet voor de spoorlijn, en daar zijn ze allen aan ten gronde gegaan. 's Avonds met zijn drieen thuis gezeten, wat gelezen en wat gewerkt.

5.127 6.11.

Vanmorgen les gegeven, Corrie gehad, les aan Hr. Gerretsen, toen naar de stad, en naar het Roode Kruis. Van niemand verder iets.

5.128 7.11.

Vanmorgen nieuwe leerling, Oostenrijker, de leerlingen loopen weer hard den laatsten tijd, aangebracht door Willy Nash.

's Middags wou ik naar Hr. Gerretsen, naar de cursus, hij was er niet, kwam toen wat bij Poes, die had een brief van Piet, waarin over Dik werd geschreven. Hij had een onbekend officier gesproken, dat Dik zou gestorven zijn. Maar ze moesten ons nog maar niets zeggen. Daarna even naar Zarli, morgen gaat hij naar Zwitserland, zal vaders zaken behartigen, voor mij eventueel kijken naar de scholen, en ik moet event. voor hem brieven of tel. doen. Dat is wel weer leuk.

Ja, Dik's herinnering is zoo levendig, je kunt het je niet indenken, zoo klamp je je aan een stroohalm vast; dat het eens niet waar zou zijn. Maar het is natuurlijk maar al te waar. Zoo vreeselijk hebben ze het gehad, dat Piet er nog niet over schrijven kan, hij begreep niet hoe hij ooit weer gewoon aan het werk kan komen. Als koelies hebben ze moeten werken, maar nog erger. Ik heb den heelen dag zitten werken, stil gezeten, heb slaap en ben moe. Gister vroeg naar bed gegaan, en zitten lezen, het

De Dagboeken van Lidy Haremaker

buitengewone stukje; Riders to the sea- Synge, van een visschers vrouw die zes zoons had verloren.

Verleden Vrijdag kwamen er wel 6 leerlingen zich aanmelden. Dus er is weer eenige vooruitgang merkbaar in het werk. Dat is goed. We mogen niet bij de pakken neerzitten. Vader en moeder houden zich goed. Er is zoo ontzaglijk veel leed en smart, je staat er zoo anders tegenover dan voor de oorlog. Wat toen erg was is nu gewoon. Wat nu erg is daar hadden we toen geen besef van.

Dik, jongen, hoe hebben we hier ons best gedaan alles voor je te bewaren en te verzorgen, in het materieele wat we zoo graag voor je zelf hadden willen doen. Wat heb ik een vreemde krijgsgevangene getracht wat goed te doen, brieven te schrijven, omdat ik het jou immers niet kon doen, denkend; stel je voor dat Dik er zoo aan toe was. Maar dat is werkelijkheid van me af gooien. En je bent er zeker even erg aan toe geweest, kan erger gezegd worden? Daar die man ook op zoo ontzaglijk ellendige manier heeft geleden, en nog lijdt. En wat hebben we hier dan een betrekkelijk rustig leven gehad met kleine onrusten en ongemakken, waartegen jij de balans opmaakt voor ons allen. Ik moet mijn best doen je offer waardig te zijn.

5.129 8.11.

Gewerkt- 's avonds bij Winte gepraat, die erg aardig waren en hartelijk. Moeder en vader kregen de E..(?) op visite, vanavond. Onderwijl kwamen oom Jan en tante Mien, die de heele avond zijn gebleven, een heele visite, wat erg naar was onder de omstandigheden. Een ergerlijk getikt briefje van Wim van Halteren.

5.130 9.11.

Van vroeg tot laat gewerkt, begin de achterstand met mijn lessen prepareeren wat in te halen.

5.131 10.11.

Vandaag na Dik's bericht voor het eerst weer naar Rotterdam. Niemand wist het. Veel post vanochtend, aardige brieven van de schippers en Henk van Halteren. Ook een brief van Leslie. Die weet het nog niet, en moet, net precies 5 Nov.(?), als waarschijnlijk het slechte bericht bij hem thuis ligt, per vliegtuig naar Br. Indië, eerst naar Karachi, dan naar een depot. De toestand in Indië is nog akelig slecht.

Oorlogschoestand in Soerabaja.

Hier komt alles zoo bij uiterlijk, de winkels met eten, lekkers, schoenen. Vandaag cacao, chocolaadjes, borstplaatjes, koekjes. Van alles een onsje. Moeder maakte een kop choc. klaar voor het eerst van nieuwe voorraad, met royaal choc. Vader vroeg er naar voor hij naar bed ging. Bij het aanmaken dacht ik hoe Dik en ik als kinderen samen zoo heerlijk snoepten, een halve beker choc. met suiker en dan uitlepelen, en opnieuw beginnen. Ja, wij krijgen het allemaal weer, en Dik is verhongerd en uitgeput in misere, armoede en ellende. 22 Menschen op de 1000 zijn hier in Holland in de oorlog door de oorlog omgekomen tegen 7 per 1000 in Gr. Br., en dat dan zonder Indië.

Vandaag het eerste Holl. vliegtuig op reg. tocht weer naar Indië, met ik weet niet hoeveel post en 29 passagiers. Zou Leslie ook al daarginds zitten, en wat zou zijn fatum(?) zijn? Ook daar weer ongerust over!

De Dagboeken van Lidy Haremaker

Wanneer zullen we toch over Emma en de kinderen wat hooren! Vandaag vroeg thuis uit Rotterdam, had geen zin ergens heen te gaan. Heele avond zitten breien, moet mijn paars vest afmaken. Het oude is dun en versleten.

5.132 11.

Wapenstilstandsdag, een droeve, sombere, regenachtige dag, heb mijn kast schoongemaakt, steeds maar aan Dik moeten denken bij alles wat je tegenkomt. 's Middags alleen oom Henk, die met de gebruikelijke verhalen aankwam van jacht en visscherij. Vader praatte gewoon, moeder zegt wel, ze kan dat soms niet begrijpen. Ze zit er dan maar stilletjes bij te stoppen, in haar eigen gedachten verdiept. 's Avonds ging vader vroeg naar bed, en toen kwam het tot zoo intense verdrietigheid, moeder die me hulpeloos aankeek, als een gewond dier, en zei dat ze het haast niet uit kan houden meer, dat haar hart brak van ellende. En ik haar niets wist te geven om te troosten dan haar maar eens even de hand te geven. Dat het toch zoo vreeselijk is, dat Dik daarginds in de eenzaamheid voor ons is verloren geraakt. Arme, lieve Dik.

Het is nu Donderdag, dat ik dit opschrijf, en na ons groote, ellendige verdriet van 14 dagen lang heb ikzelf sinds gisteren een reactie; of het niet waar kan zijn, en ik kan me niet verdiepen in zijn ellende, ik zie hem maar steeds om ons heen, bezig, gezellig, in het vorige verlov, zooals we eens bij elkaar hebben gezeten op mijn kamer, samen overlegend hoe we het weer goed moesten krijgen, de ruzie met Emma en de oudelui. Dik, die daar zoo moeilijk tusschen stond, een en al zelfbeheersing en innerlijk verdriet over wat er zoo gebeurde. Zoo volkomen anders dan zijn opvliegendheid van vroeger. Hij had in zijn huwelijk al heel wat moeten leeren.

Maar zoo tusschen het werk door, de daagsche dingen die doorgaan, komt hij met zijn persoon zoo overal in herinnering voor den dag, dat het niet waar lijkt, dat het een vergissing moet zijn.

10.000 Wachten er op repatriëring, in Calcutta. Waarom is hij daar niet gewoon bij, zooals al die anderen toch ook leven. Dik, wat hebben ze met je gedaan, dat je er niet bij bent. Het is alleen maar ja of nee; men leeft of is ten onder gegaan voor ons, die al die jaren hebben gewacht en verlangd naar een berichtje, naar het eerste levensteeken, dat nooit zal komen, is het nee.

Vanmorgen kwam de bevestiging van het telegram uit Takis(?), die ellendige paar woordjes, waaruit blijkt dat je nog op een Sumatrakamp hebt gezeten- daarna naar Taikamp om er te sterven.

Het is allemaal nu weer zoo waar, dat verdrietige. Wat verlangen we naar je, wat had het toch ook net even goed kunnen gaan, zooals bij Piet, bij Rob.

Maandag de 12e veel les gegeven, 's middags bij Burghoff, waar Ruut me voor a.s. Zondag vroeg een kopje koffie te komen drinken. Ik heb het nog niet aangenomen in afwachting van Dinsdag, wat het Roode Kruis dan weer zou opleveren. Ik heb ze geholpen met geld, hun geld zit allemaal vast in Indië en in Duitschland, mogen f100,-- per week hebben, waar ze niet genoeg aan hebben, met het oog op hun volwassen zoon, die nu thuis is. Die heeft een heele tijd bij de Gestapo als deserteur gevangen gezeten, zou de doodstraf krijgen, heeft krankzinnigheid gesimuleerd, en is er uit gekomen. Toen we onder een kopje koffie over de gevangenen begonnen te praten, liep hij ineens de kamer uit. Dat kon hij niet verdragen. Ik kan ze helpen

De Dagboeken van Lidy Haremaker

door hun geld te geven, wat ze weer aan ons gireeren. Je bent blij als je zoo iets kunt doen. Dan voel je je nuttig.

5.133 13. Dinsdag.

Na les Hr. Gerretsen weer naar het Roode Kruis. Wat een gang is dat. Ik liep onderweg maar te dralen, naar de winkels te kijken om het maar uit te stellen, wat ik mogelijk te hooren zou krijgen.

Ik kwam bij de dame die mij het bericht over Dik had gegeven. Ze was zoo onwillig, weigerde de namen op te zoeken, waarvan ik niet precies geboortedata en leeftijd kon opgeven, onder het mom dat er zooveel dezelfde waren, zelfs van Hans Durrentijdt(?). Nog wat rondgeslenterd in de stad, alles komt zoo bij, bij alles denk je; wat zou Dik daarvan genoten hebben, van de werkplaats bij oom Henk, waar ze tegenwoordig ook al gieten, dat gepruts vond hij zoo heerlijk. Naar het reisbureau van Paak geweest voor Eng. brochures. Men was er zeer coulant. Toen naar Maud Cassaar. Eerst verzeild geraakt bij Ben..(?). Met Maud voordrachtlessen afgesproken, eens per 14 dagen. Niemand iets gezegd. Benieuwd wat het wordt. Ik moet wat anders, om me iets te ontwikkelen.

5.134 14.11. Woensdag.

Gisteren als reactie merkwaardig opgewekt, d.w.z. in verhouding tot voorgaande dagen. Het leefde zoo sterk, dat het niet waar kan zijn, de herinneringen waren zoo levend, het leek ineens weer gewoon, zooals we hier met zijn drieen zitten, met de altijd levende gedachte aan Dik, en Lientje vooral. Wat zullen ze toch over Emma en de kinderen te hooren krijgen.!

Gisteren 2 aardige brieven ui Engeland, van Elsie en van Maud, die ook namens Leslie schreef. Ze had hem de mededeeling nog net voor zijn vertrek naar India per vliegtuig meegedeeld door de tel. Leslie leefde hierin ook erg mee. Je begint al haast te wennen aan die post met condoleantiebrieven. Wat is het verschrikkelijk, de tegenstelling van alles! En het werk vraagt je aandacht toch weer op, je moet verder. Gisteren voor het eerst weer naar de cursus van de Hr. Gerretsen geweest, daarna bij Truus Pannekoek verzeild geraakt, die toch wel aardig ook kan zijn. Ze heeft een van de aardigste brieven geschreven.

's Avonds Raadh.(?) met het Te Deum, zijn volgende concert, hij had niets uit Br. gedaan. Zijn uitspraak bij de Messias was, op de sopraan na, die een Engelsche moeder heeft, de beste van de solisten naar het oordeel van een van zijn kennissen. Dat is weer een tikje voldoening.

5.135 15.

En nu is het dan Donderdag, en ben ik deze paar dagen weer rond met schrijven. De toestand in Indië is nog narigheid, er komt nu een nieuw kabinet, dat wil samenwerken met de Holl. en de Eng., de Holl. troepen liggen in Br. Indië en mogen niet landen in onze eigen koloniën, Holl. geëvacueerden durven niet naar Holland, uit angst dat daar niets voor hun is, wat kleeding, voeding, verwarming en huisvesting betreft. Arme menschen! Velen zijn voor hun leven gebroken!

Voor het eerst gestreken vandaag sinds een jaar, extra toewijzing electriciteit voor mijn lessen gekregen. Er lag zoo'n stapel dat ik de helft niet klaar heb gekregen.

5.136 16.

Heele dag hard gewerkt, lessen voorbereiden, stoppen omdat leerlingen niet zijn gekomen. Truus Lamont kwam op bezoek, onder den indruk door het verlies van Dik. 's Avonds het meisje Verstijn om 8.15 nog, ze vroeg een kiek van Dik, ze kende zoo'n goede telepaath, die soms zulke goede dingen kan zeggen over wat er geweest is. Ten slotte zou ze me roepen als die mijnheer, een vriend van haar oom, weer eens bij hem was.

Het is een lief meisje, zoo quasi onverschillig. Het was gisteren zoo koud, dat ik er ziek van was, van het lesgeven op mijn ijskoude kamer. De Rottiers waren er 's avonds en bleven wel tot 11.15, zoo laat, en ik ben steeds zoo moe. Trouwens moeder ook, we gaan te laat naar bed door de narigheid, behalve pa, die elke avond om 10 uur gaat slapen. En kunnen 's morgens niet meer opstaan. Donderdagavond was ik zoo opgewonden gaan slapen, door een berichtje uit Engeland, van het hoofd der Labourpartij, Prof. Laski, geloof ik, dat ze Holland niet bevrijd hadden om hun de kans te geven hun uitbuitingspolitiek in Indië voort te zetten en een paar bankiers in Amsterdam rijk te laten worden. Wat was ik verontwaardigd, als je dan in zoo'n angst zit over de menschen in Indië, die duizenden en duizenden in de ellende en zoo'n idiotenpraat. 150 Vrouwen en kinderen waren vermoord door Ind. extremisten, toen ze op transport waren. De vrouwen hebben minder ruimte dan de tusschendeckpassagiers op een landverhuizersschip naar Amerika vroeger, zitten op een matje, zijn straatarm, haast geen kleeren. Wat een ellende. Een had een hokje van 2 m², vertelde Nettie Rottier, vol met wandluizen, maar die waren wel gezellig. Het ergste was als ze afgeranseld werd door een Jap.

5.137 17 Nov.

Ja, en nu is het Zaterdag, en vanmiddag om pl.m. 1 uur kwam er een telegram per telefoon opgegeven, dat Emma en de kinderen leven, v. oom Ernst aan de fam van Halteren gestuurd. Ik had even een boodschap gedaan en kwam terug, vader en moeder in tranen, vooral moeder; er was bericht. Ik schrok nog zoo van de gezichten, dat ik het eerste moment dacht dat het verkeerd was, maar alle drie leven ze dan, ze zitten in kamp Amkarawa(?). Je realiseert opnieuw hoe erg het is dat Dik dat allemaal niet meer meemaakt. Vader had laatst eens aan moeder gezegd: "Er lijken wel niet meer dan 2 Haremakers tegelijk te mogen leven. Toen ik geboren was stierf kort daarop mijn vader, toen Dik geboren was stierf oom Nico 2 maanden later. Nu kleine Reer erbij gekomen is, is Dik er niet meer." Ja, hoe is het mogelijk, toch? Dik is er niet meer, zoovelen zijn er toch nog terug gekomen.

Wat zou je een verdriet gehad hebben, lieve Dik, toen je begreep, dat het zoover moest komen. Je kinderen niet meer groot te zien worden, je vrouw niet meer te zien, en ons, die zooveel van je houden hier in Holland. Ver weg in den vreemde.

Dr. de Niet was er vanmorgen, vertelde dat onze naam te gronde is in Engeland, "Behalve van de marine en koopvaardij." Onze regeering heeft het bedorven in den oorlog, nu in Indië gaat alles verkeerd tegen elkaar in, die Engelschen verpesten ook wat voor ons op het oogenblik, pas is er weer een internationaal jeugdcongres in Londen geweest, waar Holland ook weer een modderfiguur geslagen heeft. De 16 gedelegeerden van ons, door wie zijn die aangewezen? Het is hier een hopelooze corrupte boel. Ambtenaren trekken ongelooflijke salarissen. Een kind van de MNLO dat nog niet tikken kan, krijgt een beginsalaris van f 1.600,-- per jaar.

5.138 18.

Eng. club met ons oude viertjes- was erg verdrietig, eerste keer na 't bericht over Dik. Ook even bij Ali geweest; al hun kennissen en vrienden in Indië zijn weg.

5.139 19.

Vader's verjaardag.- Wilde er niets van weten. Oude Thierry kwam heelemaal aansjouwen met druiven en bloemen. Oom Dirk kwam toevallig en Su. de Vogel. Hun dochter krijgt, na 11 jaar getrouwd te zijn, een baby. Leuk voor hen. 's Middags Nineke met taartjes, ze bedoelen het goed. 's Avonds oom Henk en tante Zus. Zelf de heele dag les gegeven. Annie kwam niet doordat ze kou had gevat. 's Avonds ach wat een oppervlakkige gesprekken, en toen vader, had het over een blik auto- olie van Dik. Dat moest oom Henk maar van de werkplaats nemen, zoo gewoonweg, alsof alles al zoo gewend is dat Dik weg is. Moeder in tranen over haar breiwerkje. Het is zoo vreemd Dik weg te denken, terwijl hij eigenlijk altijd je bij alles in huis in de gedachten is.

5.140 20.

Vandaag voor het eerst les van Maud Cassaar gehad. Precies binnen het uur afgewikkeld, ik ben zelf altijd zoo royaal met tijd voor de helft van het geld. Gijs is er en kijkt uit naar een baan.

5.141 21.

Vroeg op om Gijs weg te helpen.

Ik had me voorgenomen den morgen eens flink te gebruiken om met verschillend werk op te schieten. Maar het meisje was er niet voor de afwisseling, had zich in den vinger gesneden, dus grootendeels aan het huishouden.

's Middags na de koffie weer een gezellige afleiding; daar was het pakje uit Engeland van Elsie, met 2 paar mooie kousen, een mooie blauwe jumper, 1 doosje prachtige cig., en tabak om cig. van te maken. Het genoegte verkeerde alweer gauw, er kwamen op den achtergrond door weer de ergste tijdingen uit Indië. Nico van oom Piet en Jo is al op den eersten dag in den oorlog vermoedelijk gesneuveld, tante Jo is kapot van de zenuwen na haar verblijf in een kamp daarna, haar zuster is in Aug. bezweken, haar zwager doodziek in een ziekenhuis. Oom Piet heeft geschreven naar de broer in Amsterdam; Paul Palet. Hoe hij zelf was werd er niet bij gezegd, dat zal ook niet al te goed zijn. En dan, als iedereen, van alles beroofd. Hij heeft al drie keer in zijn leven opnieuw moeten beginnen. Wat een stakkers! Een zoon, op zijn 21ste weg, en dan de rest die erbij komt voor hun fam.

Over 2 dagen is Dik al een jaar weg. Het is je niet in te denken. Moeder is vanmiddag weer meegeweest naar Mr. Gerretsen. – Ik zit aldoor te piekeren om een stukje te schrijven over ons, hier in Holland, hoe we in zitten over Indië, de slagen die we krijgen; voor een Engelsche krant. Maar daar kan toch ook heelemaal geen tijd op overschieten.

5.142 22.

Niets bijzonders in mijn programma, extra huishouding omdat de gediensstige er weer niet is. 's Middags naar distr. kantoor en Westland gegaan om naar Tilde een veilingkistje terug te brengen, eindelijk. Thuisgekomen Mevr. Ravelli met verzoek van haar man een brief te schrijven naar een groot Belgisch dirigent in Amerika. Over Dik gepraat, haar het album laten zien. 's Avonds naar Winte, ook daar het album laten zien. Den heelen dag moeten denken dat die Donderdag, verleden jaar, zijn sterfdag was. Wat waren we daar ver af en nu is het een jaar later, dat je zoo gebrekkig zijn vreeselijke toestand je tracht in te denken.

5.143 23.

En vandaag is het dan de 23ste, de dag dat iemand die je haast het liefste is, weggerukt is van ons zonder dat we het wisten of ook maar vermoedden. Gisteren ben ik ermee in slaap gevallen, vanmorgen ermee opgestaan.

Tevergeefs gewacht op een leerling, toen opeens om 10 uur stond Guurt voor onze neus, zoo kwam ze dus ons spreken i.p.v. dat ze schreef. Erg lief van haar, ze komt over 3 weken een weekend, ze was ook onder den indruk van al het verdriet overal. Van Schipper A'dam had ze al gauw zulke aardige brieven gehad. Fijn dat dat gelukt is.

Den heelen dag hard gewerkt, ofschoon niet zooals bedoeld. Bijna al het vuile waschgoed opgeruimd door al het heete water dat ik had van de petroleumkachel. Ik word, ondanks dat ding, ellendig van de kou. Verder les gegeven, thema's gemaakt. En nu doodop en gauw naar bed. Morgen een zware dag in Rotterdam. Het is alweer veel te laat. Gauw gaan slapen en eens rustig aan Dik denken. Zou hij er iets van weten? In Indië wordt de toestand steeds hachelijker, kamp bij Amkarawa(?) aangevallen met geschut, gisteren. Ze hebben niets meer in de hand in Oost- Java. Wat moet ervan terecht komen.

5.144 24.

Zaterdag naar Rotterdam- les bij Maud Cassaar, ademhaling- gym- voornl. les gegeven en tot mijn genoegen eens gehoord dat de leerlingen blij waren dat ik weer terug was. Op tijd naar huis, 's avonds vrij laat een telefoon uit Amersfoort, dat er een brief, met het vliegtuig, van Emma was, eindelijk. Die werd aangetekend verzonden.

5.145 25. Zondag.

Pa ziek, toen beneden den heelen Zondag kartonnagewerk gedaan en tot mijn voldoening goed geslaagd met alles, maar doodmoe. 's Avonds thuis gebleven om moeder niet alleen te laten, al zei ze; "Ik ben nooit alleen, Dik is altijd bij me." We waren samen ook weer zoo verdrietig.

5.146 26. Maandag.

Geen brief. Het meisje was er gelukkig. Rommelige dag met les geven.

5.147 27.

Aardige brief van Elsie- nog niet van Emma.

Pa weer op en meteen de stad in. Elsie stuurde me foto's van mezelf en de inhoudsopgave van een nieuw pakket, dat onderweg is. Dat is echt fijn, het geeft toch weer een prettige afleiding. Dood- en dood- en doodmoe, zoodat ik een paar uur in bed ben gekropen. Geen fut meer voor iets. 's Avonds Poes en Nel met een brief van Piet, waarin Roode Kruis bericht over Dik met plaats van zijn overlijden.

5.148 28.

Brief van Emma, een in- en intragische brief. Annie kwam, we zijn den heelen dag weer zoo huilerig. Wat is het daar ook verschrikkelijk geweest, en nog. Ze zal zoo gauw mogelijk naar Holland zien te komen, schreef over Oud- en Nieuw thuis misschien.

Weer naar het Roode Kruis geweest om naar Hans Duurentijdt te hooren. Niets bekend.

5.149 29. Donderdag

Avond; naar de lezing van de Hr. Gerretsen, met moeder: " Wat kunnen wij voor onze gestorvenen doen?" Ik ging er heen, haast in een wat opgewekten stemming, zoo met het gevoel bijna dichter bij Dik te komen. Maar de kring was uitstekend en toch was het voor ons, gewoone menschen, heel onbevredigend.

Moeder vroeg later: " Zei jou dat nu iets?" We staan nog zoo ver van de geesteswetenschap af, met ons nuchtere verstand. Hoe zou Dik er zelf tegenover staan.

5.150 30.

Les bij Hr. Gerretsen, verder druk lessen heelen dag.

5.151 1 Dec. 1945.

Wasschen en strijken. 's Avonds verrast door telefoon van een vreemde leeraar aan het Rijnlandsch museum om hem te vervangen, daar hij in de A- commissie zit, ook voor de waarneming van een leerares, die een studiebeurs heeft voor Oxford.

5.152 2.12. Zondag.

Naar de rector, maar die wil me, bij gebrek aan beter, hebben voor die 14 dagen, maar niet voor de waarneming. Het zal razend druk worden. 28 uur vervangen voor de klas in Wasschenaar, Zaterdag de 8ste te beginnen.

Marie was er Zaterdag en Zondag. 's Ochtends naar Burghoff en van Nard de brief te lezen gekregen van de broer uit Thailand. Die is er levend afgekomen omdat hij naar Japan is overgebracht, het lot van de een net niet, de ander net wel.

Wat hebben die menschen uitgestaan, van de hel in de hemel. Van Holland weten ze niets, behalve wilde geruchten.

5.153 3.

Pakje uit Engeland met zalig warm ondergoed, eerst leek het veel te groot, het is enorm wijd, maar voor de lengte heb ik het nodig. Verder heele middag en avond les gegeven, Zarli is weer terug, infotmaties naar een plaats op een school in Zwitserland leverden niets op. 's Avonds onbevredigend gesprek over Indië bij Dijkhuis, veel te laat geworden, niet kunnen slapen naderhand. Te moe om te kijken.

5.154 4.

Les bij Maud Cassaar, dat is altijd wel fijn, snoepbar bij Rademaker weg, dus geen choc., kostte me een uur, maar verder maak je je er ook niet druk over bij alle narigheid.

Ik geloof dat Maandag, (of Dinsdag) van Annie bericht kwam, dat ook Hans Duurentijdt dood is, al 1 ½ jaar, kort na de bevrijding van Tarakan(?). Het houdt niet op.

5.155 5.

Vandaag is het St. Nicolaas, zal vandaag het werk trachten af te maken van de Engelsche schilders. Het was een groter karwei dan ik gedacht had, en dan eens flink wat brieven schrijven, en lessen prepareeren, dat is ook nog zoo iets.

6 Appendices

6.1 Kalender 1921

			1921					
january			february			march		
su	2	9 16 23 30	su	6	13 20 27	su	6	13 20 27
mo	3	10 17 24 31	mo	7	14 21 28	mo	7	14 21 28
tu	4	11 18 25	tu	1	8 15 22	tu	1	8 15 22 29
we	5	12 19 26	we	2	9 16 23	we	2	9 16 23 30
th	6	13 20 27	th	3	10 17 24	th	3	10 17 24 31
fr	7	14 21 28	fr	4	11 18 25	fr	4	11 18 25
sa	1	8 15 22 29	sa	5	12 19 26	sa	5	12 19 26
april			may			june		
su	3	10 17 24	su	1	8 15 22 29	su	5	12 19 26
mo	4	11 18 25	mo	2	9 16 23 30	mo	6	13 20 27
tu	5	12 19 26	tu	3	10 17 24 31	tu	7	14 21 28
we	6	13 20 27	we	4	11 18 25	we	1	8 15 22 29
th	7	14 21 28	th	5	12 19 26	th	2	9 16 23 30
fr	1	8 15 22 29	fr	6	13 20 27	fr	3	10 17 24
sa	2	9 16 23 30	sa	7	14 21 28	sa	4	11 18 25
july			august			september		
su	3	10 17 24 31	su	7	14 21 28	su	4	11 18 25
mo	4	11 18 25	mo	1	8 15 22 29	mo	5	12 19 26
tu	5	12 19 26	tu	2	9 16 23 30	tu	6	13 20 27
we	6	13 20 27	we	3	10 17 24 31	we	7	14 21 28
th	7	14 21 28	th	4	11 18 25	th	1	8 15 22 29
fr	1	8 15 22 29	fr	5	12 19 26	fr	2	9 16 23 30
sa	2	9 16 23 30	sa	6	13 20 27	sa	3	10 17 24
october			november			december		
su	2	9 16 23 30	su	6	13 20 27	su	4	11 18 25
mo	3	10 17 24 31	mo	7	14 21 28	mo	5	12 19 26
tu	4	11 18 25	tu	1	8 15 22 29	tu	6	13 20 27
we	5	12 19 26	we	2	9 16 23 30	we	7	14 21 28
th	6	13 20 27	th	3	10 17 24	th	1	8 15 22 29
fr	7	14 21 28	fr	4	11 18 25	fr	2	9 16 23 30
sa	1	8 15 22 29	sa	5	12 19 26	sa	3	10 17 24 31

De Dagboeken van Lidy Haremaker

6.2 Kalender 1922

1922		
january		
su	1	8 15 22 29
mo	2	9 16 23 30
tu	3	10 17 24 31
we	4	11 18 25
th	5	12 19 26
fr	6	13 20 27
sa	7	14 21 28
february		
su		5 12 19 26
mo		6 13 20 27
tu		7 14 21 28
we	1	8 15 22
th	2	9 16 23
fr	3	10 17 24
sa	4	11 18 25
march		
su		5 12 19 26
mo		6 13 20 27
tu		7 14 21 28
we	1	8 15 22 29
th	2	9 16 23 30
fr	3	10 17 24 31
sa	4	11 18 25
april		
su	2	9 16 23 30
mo	3	10 17 24
tu	4	11 18 25
we	5	12 19 26
th	6	13 20 27
fr	7	14 21 28
sa	1	8 15 22 29
may		
su		7 14 21 28
mo	1	8 15 22 29
tu	2	9 16 23 30
we	3	10 17 24 31
th	4	11 18 25
fr	5	12 19 26
sa	6	13 20 27
june		
su		4 11 18 25
mo		5 12 19 26
tu		6 13 20 27
we		7 14 21 28
th	1	8 15 22 29
fr	2	9 16 23 30
sa	3	10 17 24
july		
su	2	9 16 23 30
mo	3	10 17 24 31
tu	4	11 18 25
we	5	12 19 26
th	6	13 20 27
fr	7	14 21 28
sa	1	8 15 22 29
august		
su		6 13 20 27
mo		7 14 21 28
tu	1	8 15 22 29
we	2	9 16 23 30
th	3	10 17 24 31
fr	4	11 18 25
sa	5	12 19 26
september		
su		3 10 17 24
mo		4 11 18 25
tu		5 12 19 26
we		6 13 20 27
th		7 14 21 28
fr	1	8 15 22 29
sa	2	9 16 23 30
october		
su	1	8 15 22 29
mo	2	9 16 23 30
tu	3	10 17 24 31
we	4	11 18 25
th	5	12 19 26
fr	6	13 20 27
sa	7	14 21 28
november		
su		5 12 19 26
mo		6 13 20 27
tu		7 14 21 28
we	1	8 15 22 29
th	2	9 16 23 30
fr	3	10 17 24
sa	4	11 18 25
december		
su		3 10 17 24 31
mo		4 11 18 25
tu		5 12 19 26
we		6 13 20 27
th		7 14 21 28
fr	1	8 15 22 29
sa	2	9 16 23 30

De Dagboeken van Lidy Haremaker

6.3 Kalender 1932

			1932					
january			february			march		
su	3	10 17 24 31	su	7	14 21 28	su	6	13 20 27
mo	4	11 18 25	mo	1	8 15 22 29	mo	7	14 21 28
tu	5	12 19 26	tu	2	9 16 23	tu	1	8 15 22 29
we	6	13 20 27	we	3	10 17 24	we	2	9 16 23 30
th	7	14 21 28	th	4	11 18 25	th	3	10 17 24 31
fr	1	8 15 22 29	fr	5	12 19 26	fr	4	11 18 25
sa	2	9 16 23 30	sa	6	13 20 27	sa	5	12 19 26
april			may			june		
su	3	10 17 24	su	1	8 15 22 29	su	5	12 19 26
mo	4	11 18 25	mo	2	9 16 23 30	mo	6	13 20 27
tu	5	12 19 26	tu	3	10 17 24 31	tu	7	14 21 28
we	6	13 20 27	we	4	11 18 25	we	1	8 15 22 29
th	7	14 21 28	th	5	12 19 26	th	2	9 16 23 30
fr	1	8 15 22 29	fr	6	13 20 27	fr	3	10 17 24
sa	2	9 16 23 30	sa	7	14 21 28	sa	4	11 18 25
july			august			september		
su	3	10 17 24 31	su	7	14 21 28	su	4	11 18 25
mo	4	11 18 25	mo	1	8 15 22 29	mo	5	12 19 26
tu	5	12 19 26	tu	2	9 16 23 30	tu	6	13 20 27
we	6	13 20 27	we	3	10 17 24 31	we	7	14 21 28
th	7	14 21 28	th	4	11 18 25	th	1	8 15 22 29
fr	1	8 15 22 29	fr	5	12 19 26	fr	2	9 16 23 30
sa	2	9 16 23 30	sa	6	13 20 27	sa	3	10 17 24
october			november			december		
su	2	9 16 23 30	su	6	13 20 27	su	4	11 18 25
mo	3	10 17 24 31	mo	7	14 21 28	mo	5	12 19 26
tu	4	11 18 25	tu	1	8 15 22 29	tu	6	13 20 27
we	5	12 19 26	we	2	9 16 23 30	we	7	14 21 28
th	6	13 20 27	th	3	10 17 24	th	1	8 15 22 29
fr	7	14 21 28	fr	4	11 18 25	fr	2	9 16 23 30
sa	1	8 15 22 29	sa	5	12 19 26	sa	3	10 17 24 31

De Dagboeken van Lidy Haremaker

6.4 Kalender 1933

1933																													
january										february										march									
su	1	8	15	22	29	su	5	12	19	26	su	5	12	19	26														
mo	2	9	16	23	30	mo	6	13	20	27	mo	6	13	20	27														
tu	3	10	17	24	31	tu	7	14	21	28	tu	7	14	21	28														
we	4	11	18	25		we	1	8	15	22	we	1	8	15	22	29													
th	5	12	19	26		th	2	9	16	23	th	2	9	16	23	30													
fr	6	13	20	27		fr	3	10	17	24	fr	3	10	17	24	31													
sa	7	14	21	28		sa	4	11	18	25	sa	4	11	18	25														
april										may										june									
su	2	9	16	23	30	su	7	14	21	28	su	4	11	18	25														
mo	3	10	17	24		mo	1	8	15	22	29	mo	5	12	19	26													
tu	4	11	18	25		tu	2	9	16	23	30	tu	6	13	20	27													
we	5	12	19	26		we	3	10	17	24	31	we	7	14	21	28													
th	6	13	20	27		th	4	11	18	25		th	1	8	15	22	29												
fr	7	14	21	28		fr	5	12	19	26		fr	2	9	16	23	30												
sa	1	8	15	22	29	sa	6	13	20	27		sa	3	10	17	24													
july										august										september									
su	2	9	16	23	30	su	6	13	20	27	su	3	10	17	24														
mo	3	10	17	24	31	mo	7	14	21	28	mo	4	11	18	25														
tu	4	11	18	25		tu	1	8	15	22	29	tu	5	12	19	26													
we	5	12	19	26		we	2	9	16	23	30	we	6	13	20	27													
th	6	13	20	27		th	3	10	17	24	31	th	7	14	21	28													
fr	7	14	21	28		fr	4	11	18	25		fr	1	8	15	22	29												
sa	1	8	15	22	29	sa	5	12	19	26		sa	2	9	16	23	30												
october										november										december									
su	1	8	15	22	29	su	5	12	19	26	su	3	10	17	24	31													
mo	2	9	16	23	30	mo	6	13	20	27	mo	4	11	18	25														
tu	3	10	17	24	31	tu	7	14	21	28	tu	5	12	19	26														
we	4	11	18	25		we	1	8	15	22	29	we	6	13	20	27													
th	5	12	19	26		th	2	9	16	23	30	th	7	14	21	28													
fr	6	13	20	27		fr	3	10	17	24		fr	1	8	15	22	29												
sa	7	14	21	28		sa	4	11	18	25		sa	2	9	16	23	30												

De Dagboeken van Lidy Haremaker

6.5 Kalender 1944

1944								
january								
su	2 9 16 23 30	su	6 13 20 27	su	5 12 19 26			
mo	3 10 17 24 31	mo	7 14 21 28	mo	6 13 20 27			
tu	4 11 18 25	tu	1 8 15 22 29	tu	7 14 21 28			
we	5 12 19 26	we	2 9 16 23	we	1 8 15 22 29			
th	6 13 20 27	th	3 10 17 24	th	2 9 16 23 30			
fr	7 14 21 28	fr	4 11 18 25	fr	3 10 17 24 31			
sa	1 8 15 22 29	sa	5 12 19 26	sa	4 11 18 25			
february			march					
april			may			june		
su	2 9 16 23 30	su	7 14 21 28	su	4 11 18 25			
mo	3 10 17 24	mo	1 8 15 22 29	mo	5 12 19 26			
tu	4 11 18 25	tu	2 9 16 23 30	tu	6 13 20 27			
we	5 12 19 26	we	3 10 17 24 31	we	7 14 21 28			
th	6 13 20 27	th	4 11 18 25	th	1 8 15 22 29			
fr	7 14 21 28	fr	5 12 19 26	fr	2 9 16 23 30			
sa	1 8 15 22 29	sa	6 13 20 27	sa	3 10 17 24			
july			august			september		
su	2 9 16 23 30	su	6 13 20 27	su	3 10 17 24			
mo	3 10 17 24 31	mo	7 14 21 28	mo	4 11 18 25			
tu	4 11 18 25	tu	1 8 15 22 29	tu	5 12 19 26			
we	5 12 19 26	we	2 9 16 23 30	we	6 13 20 27			
th	6 13 20 27	th	3 10 17 24 31	th	7 14 21 28			
fr	7 14 21 28	fr	4 11 18 25	fr	1 8 15 22 29			
sa	1 8 15 22 29	sa	5 12 19 26	sa	2 9 16 23 30			
october			november			december		
su	1 8 15 22 29	su	5 12 19 26	su	3 10 17 24 31			
mo	2 9 16 23 30	mo	6 13 20 27	mo	4 11 18 25			
tu	3 10 17 24 31	tu	7 14 21 28	tu	5 12 19 26			
we	4 11 18 25	we	1 8 15 22 29	we	6 13 20 27			
th	5 12 19 26	th	2 9 16 23 30	th	7 14 21 28			
fr	6 13 20 27	fr	3 10 17 24	fr	1 8 15 22 29			
sa	7 14 21 28	sa	4 11 18 25	sa	2 9 16 23 30			

De Dagboeken van Lidy Haremaker

6.6 Kalender 1945

			1945					
january			february			march		
su		7 14 21 28	su	4 11 18 25	su	4 11 18 25		
mo	1	8 15 22 29	mo	5 12 19 26	mo	5 12 19 26		
tu	2	9 16 23 30	tu	6 13 20 27	tu	6 13 20 27		
we	3	10 17 24 31	we	7 14 21 28	we	7 14 21 28		
th	4	11 18 25	th	1 8 15 22	th	1 8 15 22 29		
fr	5	12 19 26	fr	2 9 16 23	fr	2 9 16 23 30		
sa	6	13 20 27	sa	3 10 17 24	sa	3 10 17 24 31		
april			may			june		
su	1	8 15 22 29	su	6 13 20 27	su	3 10 17 24		
mo	2	9 16 23 30	mo	7 14 21 28	mo	4 11 18 25		
tu	3	10 17 24	tu	1 8 15 22 29	tu	5 12 19 26		
we	4	11 18 25	we	2 9 16 23 30	we	6 13 20 27		
th	5	12 19 26	th	3 10 17 24 31	th	7 14 21 28		
fr	6	13 20 27	fr	4 11 18 25	fr	1 8 15 22 29		
sa	7	14 21 28	sa	5 12 19 26	sa	2 9 16 23 30		
july			august			september		
su	1	8 15 22 29	su	5 12 19 26	su	2 9 16 23 30		
mo	2	9 16 23 30	mo	6 13 20 27	mo	3 10 17 24		
tu	3	10 17 24 31	tu	7 14 21 28	tu	4 11 18 25		
we	4	11 18 25	we	1 8 15 22 29	we	5 12 19 26		
th	5	12 19 26	th	2 9 16 23 30	th	6 13 20 27		
fr	6	13 20 27	fr	3 10 17 24 31	fr	7 14 21 28		
sa	7	14 21 28	sa	4 11 18 25	sa	1 8 15 22 29		
october			november			december		
su		7 14 21 28	su	4 11 18 25	su	2 9 16 23 30		
mo	1	8 15 22 29	mo	5 12 19 26	mo	3 10 17 24 31		
tu	2	9 16 23 30	tu	6 13 20 27	tu	4 11 18 25		
we	3	10 17 24 31	we	7 14 21 28	we	5 12 19 26		
th	4	11 18 25	th	1 8 15 22 29	th	6 13 20 27		
fr	5	12 19 26	fr	2 9 16 23 30	fr	7 14 21 28		
sa	6	13 20 27	sa	3 10 17 24	sa	1 8 15 22 29		